Wallace Earle Stegner, romancier, biograf, istoric, eseist, critic literar şi profesor universitar american, s-a născut în Lake Mills, Iowa, pe 18 februarie 1909. A fost admis la University of Utah în 1925 şi a început să scrie ficţiune pe când era student la University of Iowa în anii 1930. Şi-a început cariera de profesor universitar la University of Utah, iar mai târziu a predat la University of Wisconsin şi la Harvard. Din 1946 până la retragerea sa în 1971, Stegner a condus prestigiosul program de scriere creativă de la Stanford, care a avut o puternică influenţă asupra prozei americane contemporane. A beneficiat de două burse Guggenheim şi de una din partea National Institute for the Humanities, fiind, de asemenea, membru al National Institute, al Academy of Arts and Letters şi al American Academy of Arts and Sciences.

Stegner a scris romane: Remembering Laughter **(1937),** The Potter's House **(1938),** On a Darkling Plain **(1940),** Fire and Ice **(1941),** The Big Rock Candy Mountain **(1943),** Second Growth **(1947),** The Preacher and the Slave **(1950), retipărit cu titlul** Joe Hill: A Biographical Novel A Shooting Star **(1961),** All the Little Live Things **(1967),** Angle of Repose **(1971), câştigător al Premiului Pulitzer,** The Spectator Bird **(1976), câştigător al National Book Award,** Recapitulation **(1979),** Spre ţărmul ocrotit (Crossing to Safety**, 1987), finalist la National Book Critics Circle Award; volume de povestiri, pentru care a primit de trei ori Premiul O. Henry:** The Women on the Wall **(1948),** The City of the Living **(1956),** Collected Stories of Wallace Stegner **(1990); cărţi de nonficţiune:** Mormon Country **(1941),** Beyond the Hundredth Meridian **(1954),** Wolf Willow (\ 962), The Gathering of Zion: The Story of the Mormon Trail **(1964),** The Sound of Mountain Water **(1969),** One Way to Spell Man **(1982),** Where the Bluebird Sings to the Lemonade Springs: Living and Writing in the West **(1992).**

Wallace Stegner a murit pe 13 aprilie 1993 în Santa Fé, New Mexico.

WALLACE STEGNER
Spre ţărmul ocrotit
Traducere din limba engleză şi note IRINA NEGREA
LITERÎ
Bucureşti
2019
Crossing to Safety Wallace Stegner
Copyright © 11987 Wallace Stegner Ediţie publicată prin înţelegere cu autorul Toate drepturile rezervate
Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, Bucureşti, România tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372 e-mail: comenzilitera.ro

Spre ţărmul ocrotit Wallace Stegner
Copyright © 22019 Grup Media Litera pentru versiunea în limba română Toate drepturile rezervate
Editor: Vidrascu şi fiii Redactor: Alexandra Diaconescu Copertă: Flori Zahiu
Tehnoredactare şi prepress: Ofelia Coşman
Seria de ficţiune a Editurii Litera este coordonată de Cristina Vidrascu Sturza.
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
STEGNER, WALLACE
Spre ţărmul ocrotit / Wallace Stegner;
trad. din lb. engleză: Irina Negrea.
— Bucureşti:
Litera, 2019
ISBN 978 – 606 – 33 – 3489 – 4 I. Negrea, Irina (trad.)
821.111
Lui M.P.S., cu recunoştinţă pentru dragostea şi prietenia de peste o jumătate de veac, şi prietenilor de care ne-am bucurat amândoi.

I-aş lăsa Timpului orice, numai nu… numai
Nu tot ce mie mi-a rămas. Dar de ce să declar

Lucrurile interzise cu care spre Ţărmul Ocrotit am traversat

Când Vameşii dormeau? Căci iată-mă Acolo >

Şi tot ce n-am vrut să cedez eu am păstrat.

Robert Frost

I

1

Plutind în sus printr-o învălmăşeală de vise şi amintiri, unduindu-mă ca un păstrăv prin cercurile ridicărilor precedente, ies la suprafaţă. Deschid ochii. Sunt treaz.

Bolnavii de cataractă văd pesemne aşa când li se scot bandajele după operaţie: fiecare detaliu apare pregnant, de parcă l-ar vedea pentru prima oară, deşi e familiar totodată, cunoscut dinaintea perioadei de orbire, lucrul amintit şi lucrul văzut contopindu-se ca într-un stereoscop.

Este categoric foarte devreme. Lumina nu e decât un crespuscul ce se prefiră pe la marginile storurilor. Dar văd, ori îmi amintesc, ori ambele, ferestrele fără perdele, căpriorii goi, pereţii de scândură cu nimic pe ei în afară de un calendar, care cred că era aici şi ultima oară când am fost noi, acum opt ani.

Ceea ce vădea cândva o austeritate spartană arată ponosit acum. Nimic n-a mai fost reîmprospătat sau adăugat de când Charity şi Sid au lăsat casele de vacanţă în grija copiilor. Ar trebui să am senzaţia că m-am trezit din somn într-un motel sordid din vremurile grele de odinioară, dar nu simt aşa. Mi-am petrecut prea multe zile şi nopţi frumoase în această cabană ca să mă las deprimat de ea acum.

Descopăr chiar, când ochii mei desluşesc mai bine prin lumina difuză şi ridic capul de pe pernă ca să privesc în jur, ceva extraordinar de liniştitor la această cameră, o căldură chiar şi în întunecime. Asocieri, probabil, dar şi culoare. Nuanţa pereţilor şi a tavanului din lemn de brad s-a îndulcit de-a lungul anilor, amintind de aceea a mierii, de parcă întreaga cabană ar fi fost impregnată cu ardoarea

oamenilor care au construit-o spre a le fi adăpost prietenilor lor. Iau asta ca pe un semn; şi, fără să uit de ce suntem aici, nu pot alunga senzaţia de duioasă familiaritate în care tocmai m-am trezit.

Aerul îmi pare la fel de familiar ca încăperea. Un iz de şoareci tipic pentru cabanele de vară, plus o vagă reminiscenţă de sconcşi, deloc neplăcută, emanând de sub casă, însă în jurul acestor mirosuri şi prin ele percep un aer tare, ca la două mii de metri înălţime. Iluzie, desigur. Ceea ce miroase a altitudine este latitudine. Canada se află doar la vreo douăzeci de kilometri spre nord, iar învelişul de gheaţă, care şi-a lăsat vestigiile pretutindeni în această regiune, nu a dispărut complet, ci doar s-a retras. Ceva în aer, chiar şi în august, spune că va veni înapoi.

De fapt, dacă am putea uita că suntem muritori, ceea ce era cândva mai simplu aici decât în majoritatea locurilor, am putea crede într-adevăr că timpul este circular, şi nicidecum liniar şi progresiv, aşa cum cultura noastră are ambiţia să demonstreze. Văzuţi din

perspectivă geologică, suntem fosile în devenire, sortiţi să fim îngropaţi şi în cele din urmă expuşi din nou, spre consternarea unor creaturi din ere ulterioare. Priviţi

din punct de vedere geologic sau biologic, nu meritǎm atenţie ca indivizi. Nu ne diferenţiem prea mult unii de alţii, fiecare generaţie repetă generaţia părinţilor ei, operele pe care le făurim pentru a dăinui după noi nu sunt cu mult mai trainice decât nişte muşuroaie t f de furnici, şi sunt incomparabil mai puţin rezistente decât nişte recife de corali. Aici, orice lucru revine la începuturile sale, se repetă şi se reînnoieşte pe sine, iar prezentul abia poate fi deosebit de trecut.

Sally doarme încă. Mă dau jos din pat încetişor şi păşesc desculţ pe duşumeaua rece. Calendarul, când trec prin dreptul lui, insistă că nu este cel pe care mi-l amintesc eu. Arată, corect, că anul este 1972 şi luna este august.

Uşa scârţâie când încep s-o deschid. Aer curat, lumină cenuşie, lacul cenuşiu dedesubt, cerul cenuşiu printre molizii canadieni ale căror coroane se înalţă cu mult deasupra verandei. Nu o dată în trecut, vara, am tăiat împreună cu Sid câţiva dintre aceşti copaci care cresc ca buruienile, ca să lăsăm să pătrundă mai multă lumină în cabana de oaspeţi. Dar tot ce-am făcut noi a fost să distrugem nişte specimene, fără să fi descurajat vreodată specia în sine. Molizilor canadieni le place acest ţărm abrupt. Aidoma altor specii, se agaţă de teritoriul lor.

Mă întorc în casă, îmi iau hainele de pe un scaun, aceleaşi haine pe care le-am purtat la plecarea din New Mexico, şi mă îmbrac. Sally doarme în continuare, extenuată după zborul lung cu avionul şi drumul de cinci ore cu maşina de la Boston. O zi prea grea pentru ea, deşi nici n-a vrut să audă când i-am propus să ne oprim pe parcurs. Fiind chemată aici, trebuia neapărat să ajungă.

Timp de un minut rămân să ascult cum respiră, întrebându-mă dacă să mă încumet să plec şi s-o las singură. Doarme însă profund, şi e de presupus că deocamdată nu se va trezi. Nici nu va trece nimeni pe-aici la o asemenea oră. Acest segment matinal al zilei îmi aparţine. Păşind în vârful picioarelor, ies pe verandă şi rămân expus la ceea ce, din câte-mi spun toate simţurile, ar putea fi la fel de bine 1938 sau 1972.

Nimeni nu s-a trezit în complexul de vacanţă al familiei Lang. Nu se vede nicio lumină printre copaci, iar în aer nu miroase a foc de surcele. O iau pe cărarea ca un covor moale sub tălpi şi, lăsând în urmă magazia de lemne, ies pe drum, iar acolo întâlnesc cerul, luminându-se vag spre răsărit, şi luceafărul de dimineaţă ca o lampă aprinsă. În vale, sub molizii de lângă casă, am crezut că e înnorat, însă aici, în aer liber, văd bolta cerului pală şi imaculată.

Paşii mă poartă pe cărare până la poartă şi prin ea. Imediat după poartă, drumul se bifurcă. Îl ignor pe cel care duce spre Ridge House şi aleg în schimb drumul de ţară îngust care urcă în jurul dealului spre dreapta. John

Wightman, a cărui casă se află la capătul uliţei, a murit acum cincisprezece ani. N-o să mai poată protesta că umblu pe făgaşurile lui. Este un drum pe care am mers de sute de ori, un tunel de vegetaţie ce se pierde frumos printre copaci, forfotind în această dimineaţă de păsărele şi mici vietăţi sperioase care fojgăiesc prin frunzişuri, drumul meu preferat dintotdeauna.

Rouă a udat totul. Aş putea să mă spăl pe mâini între ferigi, iar când rup o frunză de pe o creangă de arţar mă aleg cu un duş pe cap şi pe umeri. Prin pădurea de foioase de la picioarele dealului, prin brâul de cedri unde terenul este mlăştinos din cauza izvoarelor, printre molizii şi brazii de pe povârniş, păşesc cu mintea ageră, regalându-mi ochii. Văd în noroi urme de raton, un adult şi doi pui, şi ierburi înalte îndoite ca nişte portiţe de crochet din cauza umezelii, şi ciuperci pălăria-şarpelui, portocalii cu puncte albe, având în acest anotimp calota turtită sau chiar concavă, cu apa stagnând în scobitura de pe margini, şi pădurici miniaturale de brădişor, tămâiţă-de-câmp şi fereguţă. Există cotloane adânci ca nişte grote cafenii, tărâmul iepurilor şi al şoarecilor, sub poalele largi ale molizilor.

M-am udat la picioare. Departe în pădure, aud o presură încercând timid un ciripit pe care parcă l-ar fi uitat. Mă uit în stânga, pe costişă în sus, să văd dacă nu pot întrezări cumva Ridge House, dar nu văd decât copaci.

În cele din urmă ies din pădure pe coama dealului, de unde se vede întregul cer, imens şi plin de lumina care a stins stelele. Marginile firmamentului sunt încărcate de coline. Deasupra muntelui Stannard, văzduhul e auriu incandescent, şi, în timp ce contemplu, soarele saltă subit deasupra culmii şi mă pironeşte de sus cu strălucirea lui.

De data asta n-am revenit la Battell Pond pentru distracţie. Am venit din afecţiune şi solidaritate fami – >

hală, ca membri adoptaţi ai clanului, şi fiindcă am fost chemaţi şi eram aşteptaţi. Dar nu pot să fâu sumbru acum, aşa cum n-am putut nici când m-am trezit din somn

în vechea cabană de oaspeţi acum ponosită. Dimpotrivă chiar. Mă întreb dacă m-am simţit vreodată mai viu, mai capabil în cuget şi mai împăcat cu mine însumi şi cu lumea mea decât mă simt acum, de câteva minute, pe umărul acestui deal cunoscut, în timp ce privesc cum soarele urcă, puternic şi încrezător, şi văd dedesubt satul neschimbat, lacul ca un bazin de mercur, nuanţe diverse de verde pe fâneţe şi pajişti, în pădurile de arţari şi de brazi negri, toate ridicându-se şi încălzindu-se, pe măsură ce umbrele alungite se scurtează.

Aici a fost, aici este locul unde în cea mai frumoasă perioadă din viaţa noastră prietenia şi-a avut casa, iar fericirea – cartierul general.

Când intru în cabană, o găsesc pe Sally aşezată în capul oaselor, cu storurile de lângă pat – cele la care poate să ajungă – ridicate, pentru a lăsa să pătrundă o fâşie de soare înăuntru. Bea o cană de cafea din termos y şi mănâncă o banană din coşul cu fructe pe care ni l-a lăsat Hallie când ne-a condus la culcare aseară.

— Fără mic dejun, a spus Hallie. Doar *hazari*[1]. Venim noi să vă luăm la brunch, dar asta n-o să se întâmple prea devreme. Sunteţi obosiţi şi-o să vă culcaţi târziu. Aşa că dormiţi mai mult mâine-dimineaţă, iar noi o să venim să vă luăm pe la zece. După brunch, mergem sus să ne vedem cu mami, iar mai târziu, după-amiază, mami a plănuit un picnic pe Folsom Hill.

— Un picnic?! s-a mirat Sally. Dar se simte suficient de bine ca să meargă la un picnic? Dacă face asta special pentru noi, nu e nevoie.

— Aşa a aranjat ea programul, a spus Hallie. A zis c-o să fiţi obosiţi şi că trebuie să vă lăsăm un răgaz pentru odihnă, iar dacă ea spune c-o să fiţi obosiţi, n-aveţi cum să nu fiţi obosiţi. Dacă ea plănuieşte un picnic, n-aveţi cum să nu vreţi şi voi un picnic. Nu vă faceţi griji, o să se simtă bine. Îşi păstrează puterile pentru lucrurile care contează

1 Choti-hazari - în India, prima gustare a zilei, dimineaţa devreme, constând îndeobşte dintr-o cană de cafea sau ceai şi o felie de pâine

pentru ea. Vrea să fie totul ca pe vremuri.

Ridic celelalte două storuri şi luminez odaia întu

necoasă.

— Unde-ai fost? mă întreabă Sally.

— În sus, pe vechiul drum spre Wightman.

Îmi torn nişte cafea şi mă aşez pe fotoliul din răchită, care ţin minte că făcea parte din mobilierul Arcei. Din pat, Sally mă urmăreşte atent.

— Şi cum era?

— Frumos. Liniştit. Mirosea bine, a pământ reavăn. Locul a rămas neschimbat.

— Mi-ar fi plăcut şi mie să merg.

— Te duc mai târziu, cu maşina.

— Nu, o să mergem sus la picnic, e suficient. Soarbe din cafea, urmărindu-mă din ochi peste marginea cănii, apoi spune: Aşa-i că e tipic pentru ea? în pragul morţii, vrea să fie totul ca pe vremuri, ba chiar dă ordin tuturor să *facă* să fie aşa. Şi se îngrijorează să nu fim obosiţi. Ah, ce gol o să lase în urma ei! De fapt, *a existat* un gol, de când noi… Tu n-ai simţit nişte absente?

— >

— Absente, nu. Prezente.

7 y

— Mă bucur. Nu-mi pot imagina locul ăsta fără ei aici. Fără amândoi, mă refer.

Marcaţi de o infirmitate permanentă, unii oameni devin cucernici, alţii îşi plâng de milă, alţii se înrăiesc. În cazul lui Sally, invaliditatea doar i-a limpezit firea şi a făcut-o mai egală cu ea însăşi. Chiar şi atunci când era tânără şi sănătoasă, putea să se arate atât de calmă şi desprinsă de patimile şi furiile omeneşti, încât îi amăgea pe mulţi. Sid Lang, căruia nu-i lipseşte nicidecum perspicacitatea şi care, cu siguranţă, a fost un pic îndrăgostit de ea la un moment dat, obişnuia s-o numească Proserpina şi s-o tachineze cu versuri din Swinburne:

Palidă, dincolo de prag şi poartă.

Cu frunze line-ncoronată, stă cea Care-n mâinile-i reci, fără de moarte.

Lucrurile muritoare le adună toate.

Mâinile ei reci fără de moarte au ajuns să fie o glumă de-a noastră. Dar cu mult înainte, în anii când mama ei trebuia s-o ascundă ca pe un pachet în orice loc convenabil, atunci a deprins ea cuminţenia, aşa cum iezii sălbatici trebuie să stea nemişcaţi, camuflaţi şi nemirositori, acolo unde-i lasă mamele lor. O mână neştiută, foarte de timpuriu, i-a netezit fruntea senină ca marmura; pare la fel de liniştită pe dinăuntru şi pe dinafară. Dar eu o cunosc de multă vreme. Sublimarea trăsăturilor odată cu vârsta şi boala a conferit o eleganţă fragilă tâmplelor şi pometţilor ei şi i-a concentrat toată fiinţa în ochi.

Acum ochii dezmint aspectul docil şi pasiv al chipului. Sunt ochi adumbriţi şi tulburaţi. Şi-i fixează asupra mâinilor, pe care le strânge, le desface, le strânge iarăşi şi cu care vorbeşte.

— Am visat-o. M-am trezit din somn ştiind că am visat-o.

— Pare firesc.

— Se făcea că ne certam. Ea voia să fac ceva şi eu mă

Împotriveam, iar ea era furioasă. Şi eu la fel. Nu ţi se pare că e un mod oribil de a… S-a oprit, după care, ca şi cum aş fi contrazis-o, a explodat vehement: Ei sunt singura familie pe care am avut-o vreodată. Vieţile noastre ar fi fost complet diferite şi cu mult mai grele fără ei. N-am fi cunoscut niciodată locul acesta, sau oamenii care au însemnat cel mai mult pentru noi. Cariera ta ar fi fost diferită – puteai să fi rămas uitat în vreun colegiu de provincie. Dacă nu era Charity, eu n-aş mai fi în viaţă. N-aş mai fi vrut să trăiesc.

— Ştiu.

y

Sunt aşezat cu spatele la fereastră. Pe noptiera de lângă pat este un pahar cu apă, pe care l-am pus acolo aseară pentru Sally. Soarele, bătând orizontal, scoate un oval prismatic din forma paharului şi-l proiectează pe tavan. Întind un picior şi lovesc masa. Imaginea curcubeului tremură. Ridic o mână ca să blochez raza de soare în calea paharului. Curcubeul pleacă afară.

Sally m-a urmărit încruntată.

— Ce vrei să-mi spui? Că s-a terminat totul? Că trebuie să accept? M-am săturat să tot accept. M-am săturat să tot aud că Dumnezeu modelează spinarea după povara de dus. Cine a zis asta?

— Nu ştiu. Eu.

— Poate e adevărat, dar eu nu mai vreau noi modelări. Mă trezesc din somn aici, unde totul îmi aminteşte de ei, visez că ne certăm, mă gândesc cum de am ajuns eu s-o judec pe ea şi cât timp a trecut, şi-mi vine pur şi simplu să plâng şi să jelesc.

Trăsăturile i se schimonosesc a dezgust în timp ce se dojeneşte singură. Ne uităm unul la celălalt stânjeniţi. Şi, fiindcă mi se pare c-ar avea nevoie să-i împărtăşesc ceva din tristeţea mea, îi spun:

— O să-ţi dau un exemplu de situaţie în care am simţit absenţa lor. Aseară. Ştiam că Charity nu va fi afară cu o lanternă aprinsă ca să ne întâmpine la sosire, dar mă aşteptam să-l văd pe Sid măcar. Presupun că era nevoie de el acolo, sus. Însă atunci am simţit cât de grav e totul, mi s-au înmuiat picioarele când au apărut doar Hallie şi Moe, ca un surogat de comitet de primire. Azi-dimineaţă am uitat din nou, aveam senzaţia că totul e ca înainte.

— Mai bine n-ar fi avut ideea asta c-o să fim prea obosiţi ca să mergem sus la prima oră. Nu ţi se pare tipic pentru ea? Dar probabil că e bine şi la amiază. Vrei să mă ridici din pat? Am nevoie la toaletă.

Îi montez protezele, o salt de subsuori, o pun în picioare şi-i dau cârjele. Cu antebraţele vârâte în ele,

porneşte zvâcnit spre baie. Merg după ea şi, când a ajuns în faţa closetului şi se apleacă să-şi dezlege genunchii, o ajut să se aşeze şi o las acolo. După un timp, când ciocăneşte în perete, intru şi o ridic. Îşi leagă la loc genunchii de fier şi se postează să se spele la chiuvetă, care e pătată de mineralele din apa de izvor. Peste câteva minute iese din baie, cu părul pieptănat şi faţa împrospătată, fără urmele somnului. Lângă pat, se apleacă din nou ca să-şi dezlege genunchii, apoi se aşază brusc pe aşternuturile mototolite. Îi ridic picioarele şi i le întind pe pat, după care îi pun pernele la spate.

— Cum te simţi? În regulă?

— Poate că Charity are dreptate. Mă simt obosită, într-adevăr.

— Ce-ar fi să mai dormi un pic? Vrei să-ţi scot protezele?

— Nu, lasă-le aşa. E mai puţină bătaie de cap pentru tine, dacă trebuie să te strig.

— Nu e nicio bătaie de cap pentru mine.

— O, ba da, spune ea. Nu se poate să nu fie! închide ochii, apoi zâmbeşte din nou: Ce-ar fi să ne cureţi o portocală?

Curăţ o portocală cum a vrut ea şi torn restul de cafea din termos. Proptită de tăblia patului, cu picioarele ca o linie dreaptă şi subţire sub pături, îşi ia una dintre expresiile ei poznaşe, de parcă ar spune: „Ce nostim!”

— Îmi place ideea asta cu *hazuri*. Ţie nu? E ca în Italia, când ne trezeam devreme şi tu pregăteai ceaiul. Sau ca la hotelul Taj Mahal în Bombay. Mai ţii minte *hazari* de-acolo? Şi acolo era tot aşa, cu fructe şi ceai, nu fructe şi cafea. Tot ce ne mai lipseşte e un ventilator mare în tavan, ca acela pe care l-a stricat Lang când a aruncat cu o pernă în el.

Mă uit în jur la pereţii goi, la stâlpii goi, la căpriorii goi şi la storurile verzi dezgolite. Toate clădirile din complex, chiar şi Casa Mare, seamănă între ele. Nepărtinitoare, Charity a impus aceeaşi austeritate pentru

ea, pentru familie şi pentru oaspeţi.

— Mda, simt nevoia să spun, nu e *chiar* ca la Taj Mahal.

— E mai bine.

— Dacă zici tu.

Lasă să-i cadă în poală mâna pe jumătate încleştată cu jumătate de portocală în ea – mâna care nu se va mai descleşta niciodată complet, din cauză că, atunci când trupul ei era în plămânul artificial, noi toţi, până şi

Charity care nu neglija nimic, eram atât de concentraţi să vedem că respiră în continuare, încât am uitat să-i mai masăm mâna. Şi a rămas încleştată acolo prea mult timp. Acum, preţ de o clipă, seninătatea ei controlată, docilitatea şi resemnarea ei, aerul ei stoic şi dârz, toate se risipesc din nou. Femeia care se uită la mine este vulnerabilă şi surmenată.

— Ah, Larry, spune ea pe un ton acuzator. Te întristează şi pe tine. La fel cum mă întristează pe mine.

— Doar când râd, spun eu, fiindcă, vulnerabilă sau nu, Sally, asemenea lui Charity, nu suportă să vadă oameni abătuţi. Se lasă dojenită, mă lasă s-o învelesc bine, mă lasă s-o sărut, surâde. Trag storurile şi adaug: Hallie şi Moe ajung aici abia peste două sau trei ceasuri. Dormi. E doar cinci dimineaţa, după ora din Santa Fé. Te trezesc eu atunci când apar.

— Şi tu ce-o să faci?

y

— Nimic. Stau afară pe verandă, privesc, miros şi caut proverbialul *temps perdu*.

Ceea ce şi fac pentru o bună bucată de timp. Nu este niciun efort. Totul te îndeamnă la asta. De la înălţimea y verandei, pădurea care coboară abrupt până la lac este un loc mai mult decât cunoscut şi îndrăgit. Reprezintă un habitat în care am fost cândva perfect adaptaţi, un fel de împărăţie paşnică, unde specii ca a noastră ar putea să evolueze nestingherite şi să-şi găsească poziţia pe scara

evoluţiei umane. Aşezat aici de unde contemplu totul, sunt din nou frapat, aşa cum mi s-a întâmplat pe drumul spre Wightman, de imuabilitatea lucrurilor. Lumina este nostalgică după dimineţile din trecut şi optimistă în privinţa dimineţilor ce vor veni.

Stau aşa, fără să mă întrerupă altceva decât ciripitul păsărelelor şi, sporadic, un ciocănit sau vreo uşă trântindu-se pe măsură ce ceilalţi se trezesc în cabanele ascunse printre copaci mai departe, în stânga. Doar o singură dată un zgomot ajunge să mă deranjeze – huruitul unei bărci cu motor care devine tot mai puternic, până când o şalupă albă, cu un schior pe apă bălăngănindu-se în spatele ei, ţâşneşte de după promontoriu şi coteşte în golfuleţ, croind un siaj de formă unghiulară peste care schiorul face slalom. Festonând o buclă amplă în jurul golfuleţului, barca dispare huruind din nou, iar zgomotul încetează brusc în momentul în care trece de capătul promontoriului.

O oră cam matinală pentru asemenea zburdălnicii. Şi, trebuie să recunosc, un semn de schimbare. În vremurile de altă dată, patruzeci de universitari, furioşi ca nişte pitici conturbaţi, ar fi roit deja afară din alveolele lor de reflecţie, cerând ca deranjul să înceteze.

Dar în afară de acea singură invazie, e pace, genul de tihnă cu care eram învăţat pe această verandă. Mi-am amintit de prima noastră şedere aici şi cum eram noi atunci, iar asta mă duce cu gândul la vârsta mea, şaizeci şi patru de ani. Deşi am fost ocupat, poate excesiv de ocupat, toată viaţa mea, mi se pare acum că prea puţine dintre realizările mele contează în realitate; cărţile nu au

7 y ajuns niciodată să redea complet ce era în mintea mea, iar recompensele – venitul confortabil, notorietatea publică, premiile literare şi titlurile onorifice – au fost poleieli amăgitoare, şi nicidecum lucruri cu care un bărbat matur să poată fi împăcat.

Ce s-a putut întâmpla oare cu pasiunea care ne îmboldea pe toţi să ne desăvârşim ca oameni, să ne valorificăm pe deplin resursele interioare, să ne lăsăm

amprenta asupra lumii? Cele mai înfierbântate discuţii ale noastre erau despre cum am putea *contribui*. Nu ne păsa de recompense. Eram tineri şi înflăcăraţi. Nu ne-am amăgit niciodată că am fi avut talentul politic de a reorganiza societatea sau de a asigura dreptatea socială. Unii dintre noi aveau bănuiala că banii nici măcar nu erau benefici pentru oameni – de unde şi tendinţa lui Charity spre austeritate şi o viaţă simplă. Însă cu toţii speram, aşa cum ne permiteau capacităţile noastre, să definim şi să ilustrăm o viaţă meritorie. La mine, dezideratul avea să-şi caute mereu împlinirea în cuvinte; la Sid, de asemenea, deşi cu mai puţină încredere în propriile forţe. Pentru Sally au fost esenţiale întotdeauna compasiunea, înţelegerea faţă de semeni, o duioşie faţă de recalcitranta sau fragilitatea omenească. Iar pentru Charity, organizarea, ordinea, acţiunea, sprijinul pentru cei nesiguri şi îndrumarea pentru cei şovăitori.

Să laşi o amprentă asupra lumii. În schimb, lumea şi-a lăsat amprentele asupra noastră. Am îmbătrânit. Viaţa ne-a învăţat minte, aşa că acum zăcem aşteptând să murim, sau umblăm în cârje, sau stăm pe verande unde cândva umorile tinereţii curgeau năvalnic şi ne simţim bătrâni, inepţi, confuzi. În anumite stări de spirit, s-ar putea să mă vait că am fost toţi păcăliţi, deşi desigur nu suntem noi mai păcăliţi decât ceilalţi oameni. Şi noi toţi, presupun, putem măcar să fim recunoscători că existentele noastre nu s-au dovedit a fi nocive sau >

distructive. E posibil chiar să stârnim invidia celor mai puţin norocoşi. Las spaţiu de manevră unui soi de răsfăţ astâmpărat, căci aşa nesăbuit, ageamiu şi optimist cum am fost eu, şi aşa şontâcăit cum m-am târât pe ultimii kilometri ai acestui maraton, nu mă pot învinui de vreo rea-voinţă în adevăratul înţeles al cuvântului. La fel nici Sally, nici Sid, nici Charity – niciunul dintre noi patru. Am făcut greşeli cu duiumul, dar n-am pus piedică nimănui ca să dobândim vreun avantaj şi nici nu ne-am folosit de tertipuri ilegale atunci când n-avea cine să ne judece. Toţi

am alergat fără oprire, năduşind în cursa vieţii.

Nu mă cunoşteam bine şi nu mă cunosc nici acum. >»

Dar am cunoscut într-adevăr, şi cunosc, câţiva oameni pe care i-am iubit şi în care am avut toată încrederea. Sentimentul meu pentru ei reprezintă acea parte din mine cu care nu m-am certat niciodată, chiar dacă relaţiile noastre au fost nu o dată abrazive.

În liceu, la Albuquerque, în New Mexico, câţiva dintre noi ne-am petrecut un întreg an citindu-l pe Cicero – *De Senectute*, despre bătrâneţe, şi de *Amiciţia*, despre prietenie. *De Senectute*, cu acea înţelepciune resemnată pe care o degajă, este o capodoperă pe care nu voi putea probabil niciodată s-o ating ori s-o imit. Cu de *Amiciţia*, în schimb, m-aş încumeta să încerc, aşa cum aş fi putut să fac oricând în ultimii treizeci şi patru de ani.

2

Ploua neîntrerupt când am ajuns în Mississippi. Am traversat Dubuque hurducăindu-ne cu maşina peste dalele roşietice printre case lăsate în paragină, cu frontoane ascuţite şi verande înalte, dintre care răsăreau ici şi colo turlele unor biserici de cărămidă, iar apoi pe sub bolta ca de catedrală a ulmilor de pe drumul lung care cobora spre fluviu. Pentru ochii mei de om venit din vest, era ca o altă ţară, la fel de străină ca nordul Europei.

Am urcat spre pod paralel cu barajul. Vedeam bazinul cenuşiu şi lat de deasupra lui, împestriţat cu insule de verdeaţă, şi falezele verzi de pe celălalt ţărm, strălucind în ploaie.

— Bun venit în Wisconsin, am spus.

Sally s-a foit pe scaun şi a schiţat un zâmbet răbdător. Eram pe drum de trei zile, parcurgând aproape o mie de kilometri pe zi, pe tot felul de şosele, inclusiv lungi tronsoane în construcţie prin Nebraska, iar ea era însărcinată în luna a treia. Se simţea probabil cam la fel de veselă cum părea şi acea după-amiază ploioasă, dar se

străduia. Privea concentrată în josul fluviului, spre punctul unde Iowa şi Illinois erau legate printr-o dublă cratimă de poduri, şi înainte, spre locul unde drumul se îndepărta de albie, luând-o spre câmpurile unduite din Wisconsin.

— Ha! a făcut ea. *Vita nuova*. Era şi timpul.

— Încă vreo două ceasuri.

— Sunt pregătită.

— Nici nu mă îndoiesc de asta.

Am continuat pe linia şerpuită de-a lungul falezei până am ajuns deasupra. Ploua îndârjit pe drumul îngust cu viraje strânse, pe casele albe ale fermelor şi pe hambarele roşii cu acoperişuri care anunţau „Dr. Pierces Golden Medical Discovery”, pe câmpurile de grâu cafenii în septembrie şi pe porcii înglodaţi în noroiul din cocini. A continuat să plouă îndârjit când am trecut prin Platteville, Mineral Point, Dodgeville, şi ploua încă atunci când, undeva dincolo de Dodgeville, lama ştergătorului s-a dezintegrat şi metalul gol a început să râcâie un arc peste parbriz. Preferând să nu întârziem, nu am oprit ca să-l repar, ci am şofat de la Mount Horeb la Madison cu capul afară pe geam, cu părul ud şi apa şiroindu-mi pe spinare pe lângă gulerul de la cămaşă.

Traficul ne-a condus direct pe State Street. Indiferent cum se simţea Sally, eu eram curios să aflu mai multe. Ceea ce ni se arăta acum era prima noastră şansă de a ne făuri o viaţă. Ştiam că universitatea era la un capăt al State Street, iar State Capitol în celălalt capăt, şi nu m-am putut abţine să nu parcurg cu maşina o dată toată lungimea străzii şi încă o porţiune din drum înapoi, doar ca să văd ce impresie îmi făcea. Pe urmă, când am zărit un hotel şi, simultan, un loc de parcare, am oprit imediat. În timp ce deschideam portiera, pregătindu-mă să sprintez spre intrarea adăpostită a clădirii, Sally a zis:

— Să nu iei, dacă e prea scump!

Ud pe păr şi leoarcă pe umeri, m-am îndreptat spre recepţia hotelului. Recepţionerul a pus ambele palme pe tăblia din lemn de nuc şi s-a uitat la mine întrebător.

— Cât costă o cameră dublă?
— Cu baie, sau fără?
Am pregetat un moment.
— Cu baie.
— Doi dolari şaptezeci şi cinci.
Mi-era teamă de asta.
— Şi cât costă fără baie?
— Doi dolari şi douăzeci şi cinci de cenţi.
>
— Mai bine să mă consult cu soţia. Vin înapoi imediat.

Am ieşit sub tenda de la intrare. Ploaia cădea perpendicular, ricoşând cu bulbuci pe strada udă. În cei cincisprezece metri până la maşină, m-am făcut ciuciulete din nou. Intrând înghesuit în habitaclul cu aer închis şi umed, a trebuit să-mi dau jos ochelarii ca s-o văd pe Sally.

— Doi dolari şaptezeci şi cinci cu baie, doi dolari şi douăzeci şi cinci de cenţi fără baie.

— A, nu, e prea scump!

Aveam împreună o sută douăzeci de dolari în cecuri de călătorie, din care trebuia să trăim până la prima mea leafa pe întâi octombrie.

— Mă gândeam, poate... Ştii, a fost o călătorie grea pentru tine. Nu crezi că o baie fierbinte, nişte haine curate şi o cină copioasă ţi-ar prinde bine? Asta ca să pornim cu dreptul, cum s-ar spune?

— N-o să ne fie de niciun folos să pornim cu dreptul dacă n-avem nimic în buzunare. Hai să căutăm o pensiune, totuşi.

În cele din urmă am găsit una, un bungalou teşit, pe pajiştea căruia se vedea anunţul: „Cazare pentru o noapte” Proprietăreasa era o nemţoaică trupeşă, cu guşă sub bărbie; camera era curată. Un dolar cincizeci, cu mic dejun inclus. Am adunat la grămadă bagajul de care aveam nevoie şi l-am dus înăuntru prin bucătărie, am făcut baie pe rând (apă caldă din belşug) şi ne-am vârât în pat renunţând la cină, fiindcă Sally zicea că era obosită şi nu-i

era foame – mai ales că oricum luaserăm >
târziu prânzul, la botul calului, înainte de Waterloo.

Dimineaţă, tot pe ploaie, ne-am dus să căutăm o locuinţă permanentă. Cursurile de toamnă nu începeau decât peste două săptămâni. Speram să fi ajuns înainte de iureşul general.

N-a fost aşa. Am văzut o casă cu o sută de dolari pe lună şi un apartament cu nouăzeci de dolari, dar nimic ce să ne fi putut permite cât de cât, până când ne-a fost arătat un mic apartament la subsol, prost mobilat, pe Morrison Street. Era şaizeci de dolari pe lună, dublu faţă de cât speraserăm noi să plătim, însă în spatele casei exista un zid scund de unde pajiştea cobora abrupt până la lacul Monona, iar nouă ne-a plăcut cum se vedeau bărcile cu pânze plutind pieziş pe-acolo. Descurajaţi, speriaţi că riscam să umblăm după casă în următoarele două săptămâni fără să găsim nimic, am semnat contractul.

Nesăbuinţă. Plata chiriei pe prima lună ne-a redus economiile la jumătate şi ne-a obligat să trecem la calcule serioase. Dând deoparte 720 de dolari pe an pentru chirie, ne-ar mai fi rămas, din salariul meu de 2000, exact 1 280 de dolari pentru mâncare, băutură, îmbrăcăminte, distracţii, cărţi, transport, costuri medicale şi cheltuieli neprevăzute. Chiar şi socotind laptele la cinci cenţi sfertul de litru, ouăle la doisprezece cenţi duzina şi carnea de vită tocată la treizeci de cenţi jumătate de kilogram, nu prea mai rămânea nimic pentru băutură sau distracţii. Le-am tăiat de pe listă. Costurile medicale, deşi inevitabile, erau imprevizibile. Tariful practicat în Berkeley pentru asistenţă la naşterea unui copil era de cincizeci de dolari, intrând aici şi îngrijirile prenatale, dar n-aveam de unde să ştim care erau preţurile aici, şi nici nu puteam estima costurile asistenţei postnatale şi ale serviciilor unui pediatru. Trebuia să economisim tot ce puteam, pentru cele mai rele eventualităţi. Cât despre cheltuielile neprevăzute, n-aveam să le dăm ocazia să apară. Le-am tăiat şi pe acestea de pe listă.

Într-un fel, este frumos să fii tânăr şi lefter. Cu o soţie potrivită, iar eu o aveam, strâmtorarea devine o joacă. În următoarele două săptămâni am cheltuit câţiva dolari pe vopsea albă şi nişte metraj de batist brodat, şi cu asta ne-am instalat la casa noastră. Debaraua de lângă cazanul centralei termice, unde era cald şi uscat, avea să fie biroul meu până apărea copilaşul. Am desfăcut o masă pliantă, în loc de birou, şi am confecţionat o etajeră pentru cărţi folosind nişte scânduri şi cărămizi. Din experienţa mea, cel mai fericit bărbat din lume este un profesor tânăr care montează etajere pentru cărţi, iar cel mai mulţumit cuplu din lume este compus din acel profesor tânăr şi nevasta lui, iubindu-se, având o slujbă plătită, în abisul final al unei crize economice teribile, de unde este imposibil să cazi mai jos, şi intrând în primul lor an ca adulţi în toată firea, nemaipregătindu-se, ci în sfârşit trăindu-şi viaţa.

Eram săraci, optimişti, fericiţi. Încă nu venise prea multă lume. În prima săptămână, înainte de a mă prezenta la universitate, am scris o povestire – sau mai degrabă s-a scris singură, şi-a luat zborul ca o pasăre scăpată din colivie. După-amiezile tatonam căile acelei stranii comunităţi, jumătate academică, jumătate politică, aşa cum era Madison în 1937. Parcam Fordul şi porneam pe jos. De la apartamentul nostru erau cam doi kilometri şi jumătate prin jurul Capitolului, apoi în continuare pe State Street şi în sus pe Bascom Hill până la biroul meu din Bascom Hall. După ce a început şcoala mergeam pe jos până acolo şi înapoi, în fiecare zi.

Sally, care şi-ar fi dorit să lucreze şi care urmărea bugetul nostru cu un ochi de avar, a pus un anunţ la avizierul departamentului de engleză, făcând cunoscut că dactilografia teze şi lucrări trimestriale repede şi corect, dar nici lucrările trimestrile, nici tezele nu erau de actualitate atunci, aşa că n-a primit nicio solicitare. Din momentul în care eu am început să predau la catedră, Sally stătea singură multe ceasuri la rând.

În acea perioadă acută a crizei economice, universităţile renunţaseră la promovarea cadrelor didactice şi aproape complet la angajări de personal. Am avut baftă cu slujba mea. La Berkeley în anul precedent, corectasem lucrări pentru un profesor invitat care, din întâmplare, mă plăcuse, aşa că dăduse telefon atunci când la Wisconsin apăruse o oportunitate de ultim moment.

Eram un simplu dop, necesar ca să astupe o singură gaură pentru un singur an universitar. Colegii mei, asistenţi la facultate, cu vechime de un an sau doi, nu aveau unde să plece şi se agăţau fiecare de post. Formau un grup închis, foarte sudat, şi nu mă includeau în conversaţiile lor decât cu precauţie şi suspiciune. Toţi păreau să fi venit de la Harvard, Yale sau Princeton. Cei de la Harvard şi Princeton purtau papion, iar cei de la Yale umblau în pantaloni din casa gri, cu şliţul prea lung şi crăcii prea scurţi. Toate cele trei categorii purtau sacouri de tweed, care arătau de parcă manechinele pe care stătuseră ar fi cărat mere în căptuşeală.

Nici măcar nu aveam un coleg de birou cu care să mai discut. Persoana cu care ar fi trebuit să împart biroul era William Ellery Leonard, vedeta literară a departamentului de engleză, faimos pentru o teorie excentrică despre prozodia anglo-saxonă, pentru viaţa personală tragică şi romantică, povestită în lungul său poem *Două vieţi*, pentru recentul mariaj furtunos cu o tânără cunoscută în campus drept Bucle-Aurii, care însă l-a înşelat, şi pentru fostul lui obicei de a înota pe spate spre largul lacului Mendota, purtând un coif din colţi de mistreţ şi declamând *Beowulf*.

Aşteptam cu mult interes să-l cunosc pe William Ellery, dar aproape imediat am descoperit că, din cauza unei grave agorafobii, abia dacă ieşea din casă până la primul colţ de stradă, cel mult. Mă pricopsisem cu el deoarece biroul lui, deşi inalienabil, dispunea de un loc liber. Vorba ceea, mort copt, n-aveam încotro. În anul cât am coabitat teoretic nu a venit nici măcar o dată la birou,

însă fotografiile lui, cărţile, lucrările şi surveniele lui se holbau, se înclinau şi se răsturnau, gata să cadă peste mine acolo unde-mi încropisem un spaţiu de lucru într-un colţ. Seara, când intram acolo, îi simţeam prezenţa ca un strigoi, şi niciodată nu rămâneam prea mult.

În acest fel a început noua noastră existenţă: două săptămâni de acomodare izolată, urmate de o săptămână pentru înscrieri, transferuri, schimbări de săli şi primele întâlniri cu studenţii – se contura o rutină uşor de recu

jnoscut. Apoi, la sfârşitul primei săptămâni de cursuri a avut loc o recepţie acasă la preşedinte. Am spălat Fordul, ne-am dichisit la patru ace şi ne-am dus, neîncrezători şi vigilenţi. Erau acolo vreo patruzeci sau cincizeci de oameni ale căror nume nu le-am auzit bine, sau le-am confundat cu altele, sau le-am uitat pe loc. Câţiva dintre asistenţii mai tineri de la facultate, inclusiv un cuplu care mi s-a părut cam condescendent, dădeau târcoale atât de avizi vinului de Xeres, încât din pură mândrie am refuzat să fiu ca ei. Sally, a cărei stinghereală o depăşea până şi pe a mea, nu se dezlipea de lângă mine.

Ne-am petrecut cea mai mare parte a celor două ore împreună cu nişte profesori mai în vârstă şi cu soţiile lor, fiind categorisiţi aproape instantaneu de către omologii noştri drept nişte nesuferiţi. Fireşte, eram amândoi cum nu se poate mai fermecători. Ba chiar cred că Sally s-a simţit bine. Este o fire sociabilă, o interesează oamenii prin simplul fapt că sunt oameni şi reţine mult mai bine decât mine numele şi figurile. Plus că, oricum, nu mai fusese de mult la o petrecere, nici măcar la un ceai în cadrul departamentului.

Cred că eram amândoi un pic deprimaţi când ne-am despărţit de colegii aceia, aşa străini cum erau ei, nişte valori necunoscute cu cea mai profundă înrâurire pentru viitorul nostru, şi ne-am dus acasă în pivniţa noastră, unde am mâncat chestii bune pentru buget, dar nu neapărat şi pentru suflet. După cină am stat pe zidul cu vedere spre lacul Monona şi am privit apusul de soare, iar pe urmă ne-

am întors în casă, eu m-am pregătit pentru prelegerile de la facultate şi Sally a citit din Jules Romains. Eram tandri unul cu celălalt în pat: ca nişte copilaşi în pădure, pierduţi pe meleaguri străine neospitaliere, un pic abătuţi, un pic speriaţi.

3

Într-o zi din săptămâna următoare, am ajuns acasă pe la patru. Am coborât treptele chiuind, ştiind că Sally avea nevoie de o manifestare de veselie şi de promisiunea unor veşti din exterior. Venind din după-amiaza însorită de-afară în hruba noastră, m-am oprit brusc în pragul uşii, căci nu mai vedeam nimic.

— Dumnezeule, scumpa mea, de ce stai pe întuneric? Locul ăsta seamănă cu intrarea din dos într-o vacă neagră!

Cineva a râs – o femeie, nu Sally. Bâjbâind, am găsit întrerupătorul şi, aprinzând lumina, le-am descoperit pe amândouă, Sally pe canapea şi cealaltă pe fotoliul nostru cam incomod, cu o tavă de ceai pe măsuţa joasă artizanală (alte scânduri şi cărămizi) dintre ele. Şedeau acolo zâmbindu-mi. Aş accepta bucuros ca surâsul lui Sally să fie ultimul lucru pe care-l văd pe acest pământ, dar este cumva distant, este un surâs sub control, îi simţi mintea lucrând în spatele lui. Cealaltă, o tânără înaltă într-o rochie albastră, avea cu totul alt gen de zâmbet. În lumina difuză a apartamentului, strălucea. Era pieptănată cu părul strâns la spate într-un coc, dezgolindu-i expresia feţei, şi totul pe faţa ei zâmbea – buzele, dinţii, obrajii, ochii. Vreau să spun că avea o faţă extrem de vivace şi, am observat numaidecât, nespus de frumoasă.

Uimire. Stăteam clipind în pragul uşii.

— Îmi cer scuze, am spus. N-am ştiut că avem oaspeţi.

— Ah, nu trebuie să mă consideri un *oaspete*\ a zis musafira noastră. N-am venit la *voi* în *vizită*.

— Ţi-o aminteşti pe Charity Lang, Larry, a intervenit Sally. Ne-am cunoscut la ceaiul de la soţii Rousselot.

— Cum să nu, am spus, înaintând ca să dau mâna cu

ea. N-am putut vedea prea bine când am venit. Ce mai faci?

Dar nu mi-o aminteam absolut deloc. Chiar şi în aglomeraţia de la acea recepţie gomoasă, cum fusese posibil să n-o remarc? Ar fi trebuit să iasă în evidenţă ca un far incandescent.

Avea un fel de a vorbi la fel de însufleţit cum era

şi chipul ei. Fiecare al patrulea cuvânt era subliniat – avea obiceiul emfazei feminine împinse la extrem. (Mai târziu, când viaţa ne-a purtat în direcţii diferite şi am primit scrisori de la ea, am descoperit că felul ei de a scrie era la fel. Nu puteai citi ce scria decât pe tonul vocii ei.)

— Sid spune că voi doi vă cunoaşteţi *de la şcoală*, zicea ea. Şi a adus acasă *Story Magazine* în care s-a publicat povestirea *ta*. Am citit-o cu glas tare în pat. E *splendidă*!

Dumnezeule. Am trezit interesul unor cititori. Exact ceea ce mi-am dorit. Trebuie să fiu atent cu această tânără fermecătoare, în mod limpede este o persoană specială. Soţul ei, de asemenea, fără niciun dubiu. Sid Lang. Oare îl cunosc? Cu dificultate, în timp ce murmur cuvinte de falsă modestie către soţia lui entuziasmată, îl depistez în mintea mea: ochelarist, îmbrăcat sobru la costum, păr blond, voce subţire şi moale, prietenos, deloc remarcabil, nedeosebindu-se prin cântec, penaj sau deprinderile în cuibar de nenumăraţi alţi indivizi ca el. Cel puţin, nu e unul dintre cei cu nasul pe sus, şi în mod limpede e un tip pe care merită să-l cultivi. Îl scuz pentru că n-a căutat să iasă în faţă cu mai multă hotărâre. Poate, considerând că sunt un scriitor cu forţă şi perspective promiţătoare, a fost complexat.

Aceasta să fie oare baza prieteniei? Este prietenia atât de sensibilă la stimuli? Reacţionăm noi într-adevăr doar în faţa persoanelor care par să ne găsească interesanţi? Cumva prietenia noastră cu soţii Lang s-a născut din simpla gratitudine faţă de această femeie, care

a avut bunătatea de a veni în vizită la o străină, o tânără soţie izolată într-un subsol, fără ocupaţie sau prieteni? Eram eu oare atât de avid de laude, încât să vreau să mă apropii de amândoi, fiindcă au declarat că le plăcuse povestirea mea? Vibrăm sau zbârnâim sau ne luminăm când alţi oameni apasă butoanele vanităţii noastre, şi numai atunci? Există oare vreo persoană în toată viaţa mea pe care s-o fi plăcut fără ca acea persoană să-mi fi arătat ea prima că mă place? Sau mi-a plăcut de Charity Lang la prima vedere fiindcă era aşa cum era ea, deschisă, prietenoasă, sinceră, un pic libertină cum avea să se dovedească, energică, preocupată, plină de vitalitate la fel cum zâmbetul ei era plin de lumină? Sper că aşa a fost.

În timp ce ciugulea din pâinea prăjită cu scorţişoară şi sorbea din ceai, presăra crâmpeie de informaţii pe care mintea mea se grăbea să le adune şi să le etaleze ordonat pe perete ca să-i servească în viitor, aşa cum o femeie din Bengal adună bălegar de vacă umed pentru combustibil.

Venea de la Cambridge. Tatăl ei era profesor de istoria religiilor la Harvard. Studiase la Smith. Se cunoscuse cu soţul ei când el era doctorand la Harvard, iar ea, după absolvirea facultăţii, bătea pasul pe loc lucrând ca ghid la Fogg Museum.

Nu exista ureche mai receptivă decât a mea, căreia să-i fi putut dezvălui aceste fapte. În ciuda deziluziei pe care mi-o provocaseră unii dintre colegii mei cu papion, eram pregătit în 1937 să cred că omul de la Harvard reprezenta apogeul unui anumit gen de dezvoltare umană, emancipat prin grandoarea tradiţiei şi prin procesele selective care-l plasaseră în filonul ei, superior vulgarităţii unor locuri mai neînsemnate. Putuse să asiste pe viu la prelegerile lui Kittredge1, fusese acolo unde John Livingston Lowes[2] a iubit şi a cântat, citise fascinantele cărţi de pe rafturile bibliotecii Widener şi se plimbase pe malurile râului Charles, conversând visător. Unele colegii

2 George Lyman Kittredge (1860-1941), profesor la Universitatea Harvard, expert în literatura engleză

universitare pentru femei de pe Coasta de Est, în felul lor distinct, dar nu neapărat asemănător, produceau variante feminine ale aceleiaşi categorii superioare. Charity era incontestabil una dintre ele. Născută la Harvard, studiase la Smith şi revenise să se mărite la Harvard. Crescuse în contact cu frumuseţea

şi cavalerismul de la Cambridge. Ea, şi probabil soţul ei deopotrivă, întruchipau educaţia aleasă, bunele maniere, respectul pentru ceilalţi, îngrijirea fizicului, sclipirea minţii şi preocuparea pentru gândirea elevată, care constituiau ţelurile unor venetici ca mine, barbari apuseni năzuind uluiţi spre Roma. Cu atracţia pe care o simţeam se împletea, sunt sigur, o deferenţă aproape egală, un respect prea sincer pentru a fi întinat de invidie.

Şi iat-o pe această femeie de la Harvard/Smith savurând vizibil pâinea prăjită cu scorţişoară şi ceaiul Lip ton Orange Pekoe în subsolul nostru, iar ea şi soţul ei de la Harvard afirmau cu tărie că admirau o povestire de Larry Morgan, până nu demult de la Berkeley, California, şi înainte de asta din Albuquerque, New Mexico.

Alte informaţii: soţii Lang aveau doi fii, mezinul, Nick, un bebeluş de numai un an; cel mare, în vârstă de trei ani, numit George Bamwell, după tatăl lui Charity, şi cunoscut drept Barney. Charity sporovăia veselă despre el. Considera că băiatul fusese influenţat probabil în timpul vieţii intrauterine. Fusese zămislist în timpul unei expediţii în Sahara, ba chiar avea exact caracterul unei cămile de povară, inclusiv încăpăţânarea, uitătura nefastă şi glasul terifiant.

— Stai un pic, am spus noi. *Sahara*? Glumeşti, poate.

Dar nu glumea. Când au decis să se căsătorească, Sid şi-a întrerupt un semestru cursurile postuniversitare. Se căsătoriseră la Paris, în casa unchiului ei…

— Ah, a exclamat Sally, ce frumos, să ai rude care locuiesc la Paris!

— Păi, acum *nu* mai locuiesc acolo, a spus Charity.

Roosevelt l-a înlocuit – l-a *concediat*, cred că s-ar putea spune.

Roosevelt?! De ce-l concediase? Ce făcuse unchiul ei?

Mi s-a părut că Charity a roşit, iar în situaţia dată faptul că roşise mi s-a părut încă o dovadă a sensibilităţii şi a modestiei manierate specifice persoanelor de felul ei. Tocmai îşi dăduse seama cum sunase pentru urechile noastre un lucru pe care ea îl considera de la sine înţeles.

— N-a făcut nimic. Adică nimic prin care să-şi fi atras concedierea. A fost doar fiindcă se schimbase *guvernul*. Unchiul meu era ambasador în Franţa.

Oh.

— Şi pe urmă am plecat într-un lung voiaj de nuntă, a adăugat Charity. Spre sud, prin Franţa şi Spania, am trecut prin Italia, Grecia, Orientul Mijlociu, Ierusalim, Egipt. Eram foarte trăsniţi, voiam să vedem *totul*. Eu am urmat şcoala în Franţa şi Elveţia, dar Sid nu fusese niciodată în străinătate, nici măcar o dată. Am ajuns tocmai până în nordul Africii, în Algeria, unde am închiriat nişte cămile şi am plecat în deşert timp de trei săptămâni.

Povestea pe nerăsuflate, trecând la repezeală peste detaliile fantastice, în tentativa evidentă de a contracara impresia că s-ar fi lăudat cu locurile pe unde umblase, aşa cum riscase să pară la început. Dar, Doamne sfinte, unchi ambasador, voiaj de nuntă timp de trei luni, expediţii în Sahara, toate astea denotau nu numai situaţia remarcabilă a familiei, ci şi nişte sume de bani improbabile în timpurile noastre şi incredibile din perspectiva pivniţei noastre sărăcioase.

— Ce te face să crezi că Barney a fost influenţat de cămile? am întrebat-o, nevrând ca fluxul dezvăluirilor să se întrerupă. Are cocoaşă, sau buză de iepure, sau ce?

— O, nu, *nimic* de acest fel, a spus ea aproape lăudându-se, pe un ton încântat şi hiperbolic. E un băiat foarte frumos, efectiv. Dar are *dispoziţia* morocănoasă a cămilelor. Da, dispoziţia morocănoasă şi genele lor teribil de lungi, ne-a explicat Charity cu un râset limpede şi lipsit

de orice inhibiţie, aşa cum era totul la persoana ei. Aţi remarcat cum l-am tot evitat pe dr. Rousselot deunăzi? Ştiţi şi voi cum arată, cu ochii trişti, obrajii alungiţi, a continuat ea trăgându-şi faţa în jos cu vârful degetelor. N-am îndrăznit nici să mă uit la el măcar, fiindcă sunt gravidă din nou, şi am avut sentimentul *oribil* că ar fi de ajuns o singură privire fugară ca bebeluşul să semene cu *ei*

— Eşti gravidă? a exclamat Sally. Şi tu? Când? Când urmează să naşti?

— Nu înainte de martie. Eşti gravidă şi lui Care-i sorocul la tine?

— Tot atunci!

Şi cu asta s-au încheiat dezvăluirile despre bogăţia, educaţia distinsă şi romantismul care jalonau trecutul lui Charity Lang. Ea şi Sally au făcut o pasiune una pentru cealaltă. Niciodată nu se mai pomeniseră două persoane mai încântate decât păreau ele acum. Nici dacă ar fi fost două gemene pe care viaţa le-ar fi despărţit din pruncie, iar acum s-ar fi regăsit graţie vreunui semn din naştere sau după multe peripeţii, tot n-ar fi putut să fie mai entuziasmate.

— Hai să ne luăm la *întrecere*! a propus Charity. Ţinem un jurnal fiecare şi comparăm *însemnările*. Tu ce obstetrician ai?

— N-am niciunul deocamdată. Al tău e bun?

Un hohot de râs răsunător, de parcă parturiţia, la care Sally şi eu ne gândeam cu atâta aprehensiune, încât uneori ne lua cu năduşeli reci, ar fi fost cel mai distractiv y
7

lucru de la de-a v-aţi ascunselea încoace.

— Aşa cred, a spus Charity. Nu-l cunosc prea bine, de fapt. Nu-l interesează decât *uterul* meu.

Sally părea un pic fâstâcită.

— Păi, sper să-i placă şi uterul meu.

M-am ridicat de pe scaun, zicând:

— Pe mine, vă rog să mă scuzaţi. Cred că singurul

lucru sănătos este să mă înroşesc ca o sfeclă fiartă şi să

Ies din cameră.

Hi-hi, ha-ha. Subsolul s-a umplut de râsetele noastre şi de bucuria că ne descoperiserăm o preocupare comună. Charity a notat numele doctorului, cu un scris mare pe un cartonaş (din care avea un pachet întreg în poşetă) de genul celor folosite în fişierele bibliotecilor. Apoi, cu un pocnet sec, a închis poşeta, păstrând-o în poală, de parcă s-ar fi pregătit să sară în picioare şi să plece. Dar n-avea de gând să plece, deocamdată cel puţin. Pe un ton plângăcios, a exclamat:

— Poftim, ce-am putut să fac! Am venit aici ca să vă cunosc pe voi, dar tot ce-am reuşit până acum a fost să vorbim despre *mine* şi Sid. Vreau să aflu totul despre voi. Sunteţi amândoi din California. Povestiti-mi şi mie.» >

Ce *făceaţi* voi acolo? Cum v-aţi cunoscut?

Eu şi Sally ne-am uitat unul la celălalt şi am râs.

— Nu într-o expediţie pe cămile.

— Ah, dar în Vestul Americii aveţi lucruri la fel de plăcute. Spaţiile acelea vaste, sub cerul liber, atâta libertate, posibilităţi diverse şi un sentiment *juvenil*, o *prospeţime* a vieţii. Ce mult mi-ar fi plăcut să cresc pe meleagurile de-acolo, în loc de atmosfera îmbâcsită din Cambridge!

— Dacă-mi permití să-ţi spun, cred că nu eşti în toate minţile, i-am zis. Catedra de engleză de la Berkeley e Harvard get-beget şi prea puţin altceva.

— Ar fi fost perfect dacă am fi avut bani, a adăugat Sally. Dar n-aveam, nici el, nici eu. N-avem, de fapt.

— Eraţi studenţi amândoi? Cum v-aţi *cunoscut*, până la urmă?

— La bibliotecă, a zis Sally. Eu lucram acolo cu jumătate de normă, distribuind cărţile solicitate în compartimentele de lectură pentru cei care urmau studii postuniversitare. L-am remarcat, fiindcă el era mereu nelipsit, iar în fiecare zi existau cam douăzeci de noi cărţi

pe care i le aduceam şi alte vreo douăzeci din ajun, pe care le puneam la loc pe rafturi. Mi-am zis că un individ atât de sârguincios nu se putea să nu ajungă cineva, aşa că l-am luat de bărbat.

Charity era foarte interesată, ca un savant uitându-se printr-un microscop la un mănunchi de parameci. Fascinanţi, cu atâţia cili şi cu vacuolele pulsând neîncetat. Zâmbetul ei era irezistibil; *trebuia* să-i zâmbeşti şi tu. Mi-a zis:

— Să înţeleg că tu n-ai avut niciun amestec în asta?!

— O victimă de bunăvoie, am spus. O tot vedeam pe fata asta superbă, cu ochi mari de grecoaică, umblând de colo colo cu fişele ei şi, de ruşine, citeam conştiincios la masa mea de lucru. Când a rupt în bucăţi un preaviz pentru un termen de returnare depăşit, am ştiut că ea era aleasa.

— Ai dreptate în privinţa ochilor, a spus Charity îndreptându-şi atenţia spre Sally. Ochii au fost primul lucru pe care l-am remarcat la tine, când te-am văzut la soţii Rousselot. Chiar *eşti* grecoaică?

— Mama mea era greoaică.

— Povesteşte-mi despre ea. Povesteşte-mi despre *ambele* voastre familii.

Am văzut-o pe Sally dintr-odată mai reticentă.

— Noi nu avem familii. Au murit toţi.

— *Toţi*?! Din ambele părţi?

Cu un aer defensiv, pe canapea, Sally a ridicat scurt din umeri şi şi-a aruncat mâinile în sus, lăsându-le apoi să cadă în poală.

— Toate rudele apropiate. Mama era cântăreaţă. A murit când eu aveam doisprezece ani. M-au crescut unchiul şi mătuşa mea, americani amândoi. Acum, el a murit, iar ea e la azil.

— Of, Dumnezeule, a murmurat Charity, holbându-se de la Sally la mine şi înapoi. Înseamnă că n-aţi avut niciun ajutor de la *nimeni*. A trebuit să faceţi totul singuri.

Cum v-aţi descurcat?

Dacă Sally începea să fie mai reticentă, eu începeam să mă enervez. Una e să te intereseze nişte oameni, şi alta să-ţi bagi nasul în treburile lor. N-am suportat niciodată să mă disece cineva pe dinăuntru. Am fluturat din mână dezinvolt.

— Există tot soiul de modalităţi. Dai meditaţii pentru examene. Corectezi lucrări pentru profesori. Ajuţi vreun doctor în filologie, trăind împărăteşte pe un salariu de şase mii de dolari, să-şi facă manualele de curs. Predai y 7 y engleza pentru tâmpiţi. Lucrezi la bibliotecă pentru două parale pe oră.

— Dar când mai învăţaţi?

— Tot timpul! a pufnit Sally în râs.

— Făceai şi tu la fel, munceai undeva şi urmai o y 7 y facultate?

— Nu, am răspuns eu. Ca o ţărancă grecoaică proastă ce era, Sally s-a înhămat la jug. A renunţat la facultate, ca să avem din ce trăi. După ce se naşte copilaşul şi-l înţărcăm, o să mă vezi cum o mân pe State Street, direct la biroul de Studii Universitare.

— Ei, nu am renunţat la mare lucru, a spus Sally. Mai aveam destul până să fi terminat facultatea. Oricum, eram la limbi clasice, or cine mai studiază limbi clasice în ziua de azi? Tot n-aş fi putut găsi o slujbă, chiar şi dacă mi-aş fi luat licenţa. În mod evident, Larry era cel care conta.

Charity avea un cap fin şi îngust care încuviinţa şi se întorcea pe gâtul ei ca o floare pe o tulpină. Văzusem comparaţia asta în poezii; nu văzusem niciodată o persoană care s-o sugereze, şi de aceea mi se părea fascinant. Zâmbetul ei venea şi plecă. Îi vedeam parcă mintea năpustindu-se pe diverse lucruri şi dându-le drumul.

— Analele simple şi scurte ale celor săraci, am decretat eu prosteşte.

— Ei bine, *mie* mi se pare admirabil, a zis Charity. Nu

e ca şi cum aţi fi trecut printr-o linie de montaj, asemenea unora dintre noi, unde să vi se fi fixat în şuruburi aripi laterale şi *faruri*, ca la maşini. Voi aţi făcut totul pe cont propriu.

Sally mi-a aruncat o privire rapidă, mândră şi sfioasă totodată.

— Mă bucur că-l consideri admirabil, fiindcă asta e şi opinia mea. La început, mă uluia, cum îl găseam acolo în compartimentul lui de lectură, zi de zi, seară de seară. Nu s-a întâmplat niciodată să vin, iar el să nu fie acolo. Am crezut iniţial că e vreun tocilar. Pe urmă, am aflat…

— Sally, ce naiba, am zis, vrând s-o opresc.

Dar trebuia să-şi facă numărul, să se laude, să se destăinuie, sau ce-o fi fost ceea ce încerca ea să facă. Avea nevoie de ceva pe partea noastră, ca o contrapondere pentru nunta aceea la Paris şi plimbările pe cămile.

— Ştii, părinţii lui au murit într-un accident. Se îmbujorase la faţă, însă era pregătită să-i povestească acestei noi prietene totul, ca o adolescentă la un ceai amorţit. Asta a fost când tu aveai câţi ani? a spus ea, aruncându-mi o privire înainte de a-şi pleca iarăşi ochii. Douăzeci? Douăzeci şi unu? Oricum, când era student în New Mexico.

Când Charity nu devenea toată un zâmbet, faţa ei rămânea marcată de o însufleţire intensă. Fără stilul

ei expansiv uzual, fără vreo emfază teatrală, m-a întrebat:

— Şi tu ce-ai făcut?

— Ce să fac? Am scos friptura din cuptor şi am închis focul. Mi-am plâns amarul şi i-am îngropat. Am vândut casa, mobila, totul, în afară de maşină, şi m-am mutat la cămin. M-am dus înapoi, în vacanţa dintre semestre, şi am luat examenele de la care lipsisem. Când am absolvit facultatea, am plecat direct la Berkeley ca să-mi continui studiile universitare, fiindcă şcoala mi se părea locul cel mai sigur pentru mine.

— Moştenirea a presupus şi nişte bani de care să te poţi folosi?

— Moştenirea? Mda, n-a fost mare lucru. Am scos cam cinci mii de dolari din bunurile care mi-au revenit. I-am depus la bancă, şi banca a dat faliment.

— Ce ghinion păcătos, a spus Charity. Dar cum s-a întâmplat, călătoreau undeva? A fost un accident de maşină?

Probabil că aveam şi o anumită doză de bravadă, fiindcă altminteri aş fi refuzat să-i răspund la întrebări. Dar am decis că, dacă Charity Lang dorea să afle totul despre noi, atunci foarte bine, să audă cu urechile ei. Să descopere singură cât de diferite erau vieţile noastre, în comparaţie cu viaţa ei.

— Aveam un chiriaş în Albuquerque, un amic de-al tatii din timpul războiului mondial. Omul venea şi pleca, stătea la noi câteva săptămâni şi pe urmă dispărea mai multe luni. Avea un biplan Standard mai vechi, legat cu sârmă tare de oţel ca să nu se dezmembreze, şi zbura cu el cu capul în jos în jurul hipodromurilor din ţinut când erau curse, sau la spectacole aviatice, cu diverşi acrobaţi pe aripile avionului şi paraşutişti. Un pilot saltimbanc. Îmi dădea să port la şcoală bocancii lui de ofiţer britanic, iar când treburile curgeau mai domol ne lua cu avionul, pe mine şi pe iubita mea. Nimeni nu era mai grozav decât mine în liceu. Ei, tocmai acest amic al meu m-a lăsat până la urmă orfan. I-a luat pe părinţii mei într-un zbor de agrement în ziua când îşi aniversau nunta şi s-a izbit cu ei de versantul munţilor y y

Sandia. Eu eram acasă, unde îmi făceam temele şi

7 y păzeam friptura aniversară.

În lumina slabă, Charity şedea nemişcată, cu mâinile pe poşeta din poală. Şi-a aplecat capul pe-o parte, a surâs în colţul gurii, pregătindu-se parcă să spună ceva împăciuitor sau amuzant. Dar tot ce-a spus, şi încă fără excesiva emfază a conversaţiei ei uzuale, a fost:

— E cumplit. Amândoi deodată. Îi iubeai foarte mult?

Cu ce se ocupa tatăl tău?

— Avea un atelier de reparaţii auto, am spus.

Gata cu trecutul familiei. Gata şi cu conversaţiile ani, y mate din acea după-amiază. Îi strivisem, se părea, orice curiozitate din minte. Peste câteva minute îşi întorcea ceasul spre lumină, strigând că trebuia să plece – precis, Barney o fi *devorat-o* deja pe dădacă, sau l-o fi sugrumat pe Nicky. Dar mai întâi, nu puteam să venim la cină vineri seara? Voiau să ne cunoască *bine*, cât mai repede cu putinţă. Nu voiau să mai fie privaţi de prezenţa noastră niciun *minut* mai mult decât trebuia. Şi ce noroc, nu-i aşa, ca Jesperson ăla Cum-Il-Chema să plece la Washington ca să lucreze pentru Harold Ickes, iar noi să fim selectaţi în locul lui! Era un tip atât de retrograd. Puteam să ajungem vineri la ei? Urmau să mai fie doar două sau trei perechi, universitari tineri pe care-i cunoşteam probabil deja, şi mama ei, care venise în vizită de la Cambridge. „*Vă rog* eu, faceţi tot posibilul şi veniţi!”

Mi-a trecut prin minte, or, dacă mie mi-a trecut prin minte, deja îi trecuse prin minte şi lui Sally, că noi aveam de fapt un calendar umilitor de gol. Un schimb rapid de priviri a pecetluit constatarea că mândria ne era la fel de modestă ca programul social. Rămânea pe vineri, aşadar.

7 y

Am condus-o pe Charity din subsol la parter, pe cele trei trepte până afară şi apoi pe lângă casă, până la locul unde maşina ei era parcată pe stradă. Nu era o maşină elegantă – un Chevrolet break, având cam aceeaşi vechime şi stare ca Fordul nostru – şi i-ar fi prins bine o spălare. Pe bancheta din spate erau nişte haine înfăşurate ca un balot, pregătite probabil pentru a fi duse la spălătorie.

— Simt c-o să fim prietene la cataramă! a spus Charity în timp ce o îmbrăţişa pe Sally, după care mi-a strâns mâna puternic, s-a instalat pe scaunul şoferului şi ne-a iradiat cu surâsul ei. *Să-ncepi să scrii în jurnal*! i-a strigat ea lui Sally.

După indiscreţia cu care fuseserăm supuşi examinării, Sally, cu ochii ei catifelaţi, ea, cea din plămada Demetrei făcută, nu vădea nicio urmă de nemulţumire, spre deosebire de mine. Pe ea nu o deranjase curiozitatea lui Charity. Ea o îmbiase să ne descoasă aşa. Ea ne vărsase ca într-o libaţie pe altarul acelei zeiţe.

Am rămas fluturând din mână, în timp ce Charity se îndepărta la volanul maşinii spre domul Capitolului, care se vedea deasupra copacilor. În regulă. Am recunoscut: da, o femeie fermecătoare, o femeie pe care nu puteam să n-o simpatizăm de la bun început. Charity a crescut pulsul şi a ridicat moralul tuturor, a făcut din Madison un alt fel de oraş, a adus viaţă, speranţe şi euforie în anul pe care noi ne pregătiserăm să-l îndurăm cu stoicism. Ultima noastră impresie pe care ne-a lăsat-o când a virat la colţul străzii a fost zâmbetul acela, aruncat în urma ei ca un braţ de flori.

j

4

Vineri seara, jenant de punctuali, înaintam cu maşina pe Van Hise Street, pe sub ulmii înalţi. Cerul înspre asfinţit era roşu, şi lumina rămasă părea suficientă ca să putem citi numerele vopsite pe bordura trotuarului. Lăsând în urma noastră o distanţă cam cât lungimea unei maşini, am oprit şi am analizat casa.

În ochii mei deprinşi cu poziţiile ierarhice, arăta ca o casă ocupată pe termen lung – în faţă, o peluză mare cu arţari, frunzele negreblate formând un strat gros pe iarbă şi în rigolă, ferestre care se perindau la rând ca un tren în noapte. Deasupra uşii, o lampă arăta două trepte de cărămidă, o alee pavată cu dale de piatră şi, pe margini, frunzişul greu al unui gard viu din tufe de liliac de-a lungul drumului de acces cu maşina.

— Este o casă în stilul lui Charity, a decretat Sally. Genul de construcţie amplă şi nonşalantă. Fără părţi laterale.

— Multe chestii frontale.

— Nu e o casă care să te intimideze. Fără cerbi

metalici statuari. Fără anunţuri „Nu călcaţi pe iarbă”.

— Te aşteptai să vezi şi de-astea?

— Nu ştiam la ce să mă aştept. Şi-a strâns umerii spre urechi, pe sub chimonoul chinezesc cu un dragon brodat în fir auriu care reprezenta aproape singura reclivă rămasă din cariera de operă a mamei sale, şi a râs un pic, spunând: Mi-a plăcut de ea atât de mult, încât nu pot să nu mă întreb cum o fi *el*, de fapt.

— Ţi-am zis. Ca un agent de securitate prietenos.

— Nu pot să mi-o imaginez măritată cu un agent de securitate. Despre ce o să vorbesc cu el? Ce-l interesează?

— *Faerie Queene* de Spenser? am sugerat eu. *Marginalia* de Gabriel Harvey?

Nu gusta gluma. De fapt, era de-a dreptul fâstâcită. Zgâindu-se ca un spărgător la casa luminată, a spus:

— Mama ei, la fel. Ştiai că mama ei s-a numărat printre fondatorii de la Shady Hill School?

— Ce mai e şi această Shady Hill School?

— O, ştii foarte bine!

— Ba nu.

— Toată lumea a auzit de Shady Hill School.

— Nu şi eu.

y

— Bun, e cazul să afli.

Am aşteptat, dar nu m-a edificat. După un minut a zis:

— Charity mi-a povestit despre mama ei. Pare o persoană formidabilă. Se aşteaptă probabil să conversez cu ea în franceză.

— Conversează în greacă. Umileşte-o. Cine se crede ea că e, mă rog?

— Nu ştiu de ce n-am întrebat cu ce o să se îmbrace lumea, a spus Sally iritată. Dacă sunt toate cu rochie lungă, iar eu o să ies de sub chimonou în ţinuta mea cu fustă scurtă, pe care o port de doi ani?! Chimonoul e prea fantezist, şi rochiţa nu-i suficient de şic.

— Ştii, nu mergem la reşedinţa unchiului ei,

ambasadorul. Dacă nu suntem prezentabili, n-au decât să ne trimită acasă.

Dar când am vrut să deschid portiera, a scos un ţipăt piţigăiat:

— Nu! Nu trebuie să fim noi primii. Dar nici nu trebuie să stăm aici, când vor veni ceilalţi. Dă un tur cu maşina pe cealaltă stradă.

Şi aşa am făcut un tur cu maşina pe cealaltă stradă, încet de tot, iar când am ajuns înapoi, din două automobile coborau oameni. Pasagerii s-au adunat sub lampa cu arc, unde păpăludele vuiau după insecte şi un miros de frunze putrezite se ridica de pe sol în aerul cu iz de octombrie friguros, acel indescriptibil miros de toamnă – când vine vremea fotbalului şi a noului an şcolar – care este acelaşi aproape pretutindeni în America.

Îi cunoşteam pe cei trei bărbaţi: Dave Stone, din Texas via Harvard, care semăna cu Ronald Colman, vorbea molcom şi-mi făcuse deja impresia că se număra printre tinerii universitari cu care mă puteam împrieteni; apoi, Ed Abbot, alt tip prietenos, în concediu de la Universitatea din Georgia, pe perioada cât îşi termina studiile aici; şi Marvin Ehrlich, din contingentul celor care umblau îmbrăcaţi în pantaloni cu şliţul prea lung şi crăcii prea scurţi, iar deasupra cu un sacou din tweed lăbărţat. Ţinuse să mă informeze deunăzi, în timp ce-şi umplea pipa şi împrăştia fire de tutun pe biroul meu, că el studiase cu Chauncey B. Tinker (Tink) la Yale, iar apoi mersese la Princeton ca să se specializeze în greacă sub îndrumarea lui Paul Elmer More. De asemenea, mă luase la întrebări, vrând să afle cum se făcea că aveam un asemenea post – pe cine cunoşteam dintre profesorii de la facultate, cine mă recrutase –, cu alte cuvinte, în ce măsură trebuia să fie atent la mine în competiţia pentru a urca în ierarhie. Reacţionasem la prezenţa lui de parcă ar fi fost o ciumăfaie, aşa că nu am fost prea încântat să-l văd acum acolo.

Nu o cunoşteam pe niciuna dintre neveste, deşi Sally

le ştia, iar ele spuneau că ne întâlniseră acasă la soţii Rousselot. Lib Stone era o frumuseţe din Texas, mereu cu gura până la urechi; Alice Abbot, o fată pistruiată din Tennessee, cu gene albe. Wanda Ehrlich ieşea în evidenţă mai ales prin formele ei, rotunjite proeminent pe sub hainele atât de strâmte, că i se bulbucaseră ochii în cap.

Soţii Stone şi Abbot ne-au strâns mâinile cu mare»

cordialitate. Ehrlich şi-a pus deoparte afurisenia lui de pipă şi a catadicsit să ne bage în seamă ridicând capul din scurt. Nevasta lui (eu reconstitui toate astea după mulţi ani, şi fără cruţare) ne-a onorat cu un zâmbet care mi s-a părut bizar de plat pe o faţă atât de dolofană. M-a frapat atunci, mă frapează şi acum, cât de evidentă poate fi o antipatie reciprocă instantanee. Sau era doar reacţia mea la indiferenţa lor? Nu păreau să mă preţuiască, aşa că ducă-se naibii amândoi.

Bine măcar că Sally s-a putut linişti. Nu erau rochii lungi şi nici vreun mantou sau şal care să se fi ridicat câtuşi de puţin la splendoarea chimonoului ei cu dragon.

Ed Abbot era poznaş şi plin de chef. Înaintând pe alee, a băgat spaima în păpălude cu un răcnet războinic şi a speriat un cotoi care a ţâşnit îngrozit dintr-un ascunziş. Din două salturi, s-a făcut nevăzut sub tufele de liliac, mânat fioros din spate cu un: „Zât, motane, că te prind!” Din Wanda Ehrlich a ieşit un râset ca un sughiţ, inadvertent şi incredul.

— Ed, te-ai ţicnit, i-a zis nevastă-sa. O să scoli tot cartierul.

Râzând, zâmbind sau afişând un aer superior, fiecare după cum îi era felul, ne-am adunat ciorchine sub lampă. Fiind cel mai aproape de zid, am apăsat pe butonul soneriei.

Nimic nu poate mai bine decât o sonerie să precipite energia latentă într-o formă de agitaţie cinetică. Când stai afară la o uşă şi apeşi pe buton, ceva trebuie să se întâmple. Cineva trebuie să reacţioneze; ceea ce este înăuntru trebuie să fie dezvăluit. Întrebările vor primi

răspunsuri, incertitudinile sau misterele se vor risipi. O situaţie va începe să se desfăşoare, trecând prin complicaţii necunoscute spre un deznodământ imprevizibil. Răspunsul la chemările tale se poate manifesta prin graba cu care cineva aleargă înlăcrimat să te întâmpine, sau printr-o privire bănuitoare prin uşa abia întredeschisă, ori printr-un glonţ străpungând lemnul tare, totul e posibil. Orice apăsare pe orice buton de sonerie musteşte de posibilităţi dramatice, asemenea acelei scene din Cehov când, exact în momentul în care singurul copil al unui medic de zemstvă moare de difterie, iar soţia medicului cade în genunchi lângă pat şi medicul, mirosind a carbol, păşeşte clătinându-se în spate, soneria zbârnâie violent în vestibul.

Presupun că această sonerie a zbârnâit în vestibul. Dar niciun medic năucit şi disperat nu a venit să vadă cine era la uşă. Această uşă a fost deschisă larg, expunând interiorul luminat sclipitor, iar în pragul uşii stăteau – cine? Tezeu şi Ariadna? Troilus şi Cresida? Ruslan şi

Ludmila?

Oh, Doamne. Agent de securitate, aşa am zis? Am pomenit şi de Spenser cu *Feerie QueerP*.

Unul lângă altul, gătiţi pentru petrecere, strigând „Bine-aţi venit!” şi eclipsând cu zâmbetele lor intrarea difuz luminată, cei doi întruchipau o antiteză totală a prototipului universitarului tern, a crizei economice şi a traiului sărăcăcios de care avuseserăm parte de când ne ştiam pe lume. Pentru ochii noştri uluiţi, ei erau cel mai splendid cuplu din câte existaseră vreodată sub soare.

În privinţa lui Charity eram oarecum pregătit – capul îngust şi fin, părul pieptănat strâns spre spate, faţa însufleţită, salutările care izbuteau să fie impresionant de personale, deşi le adresa în mod egal fiecăruia dintre noi opt. Era îmbrăcată cu o bluză albă cu fronseuri şi o fustă lungă confecţionată, s-ar fi zis, dintr-o cuvertură de pat cu motiv indian sau o faţă de masă având o gaură decupată în

centru. Nu se vedea deocamdată că era însărcinată. Prin februarie avea să arate probabil ca un remorcher de pe Mississippi ce împinge în amonte o barjă, însă pe atunci, stând în pragul uşii deschise, întâmpinându-ne veselă, părea pur şi simplu înaltă, frumoasă, exotică şi exuberantă.

7 y

Sidney Lang, în schimb, îţi umplea privirea. Purta o cămaşă brodată care, m-am gândit eu, putea fi grecească, albaneză sau iugoslavă, dar putea la fel de bine să fi provenit din Mexic, Guatemala, nordul Africii sau vreo cultură tribală din Caucaz. Însă vestimentaţia y era cel mai mărunt aspect al transformării lui. Ceva îl amplificase şi-l modificase. Dacă asta s-ar fi întâmplat în anii din urmă, mi-ar fi venit în minte imaginea cu Clark nu-mai-ştiu-cum azvârlindu-şi ochelarii şi cosy tumul de haine ca să reapară în ipostaza de Superman.

Acest asistent de la catedra de engleză, în cămaşa lui din Balcani sau de unde-o fi fost, care stătea acum lângă frumoasa lui soţie şi strivea în palmă mâinile musafirilor, părea croit de Michelangelo din marmură de Carrara, un uriaş plăsmuit din piatră. La universitate, în costumul lui cenuşiu, mi păruse cel mult de talie mijlocie, poate din cauză că obişnuia să stea adus de spate, mereu atent la fiecare cuvânt al interlocutorului, ori poate fiindcă părul blond, tuns îngrijit, îi dădea o alură cumva ineficientă. În ziua precedentă, pe când mergea cu mine la un curs, aproape că alergase ca să nu rămână în urmă, înclinând capul pentru a auzi vorbele înţelepte care-mi cădeau de pe buze, iar eu mă simţisem deopotrivă flatat şi superior. Acum, poruncindu-mi să intru în casa lui, tunând de plăcere că venisem, cerându-ne imperativ hainele ca să le pună în vestibul, mă trimitea cu gândul la un djinn. Păşea printre coroanele arborilor şi era mai înalt decât arborii.

Mâinile noastre, oferite câte două concomitent fiindcă aşa ne erau cerute, au trecut pe rând de la Charity la Sid.

— O, Sally Morgan, eşti absolut *adorabilă*! a exclamat

Charity, pasând-o pe Sally mai departe. Parcă ai descins dintr-un pergament de pe vremea dinastiei Ming! Iar Wandei Ehrlich, care venea la rând: Wanda! Ce *mult* mă bucur să te văd! Intră, *intră*, te rog!

Am văzut cum Wanda a sesizat diferenţa dintre primirea făcută lui Sally şi primirea făcută ei. Am văzut cum Sid a prins mâinile lui Sally cu atâta înflăcărare, încât impactul a mutat-o din loc. Braţele lui erau masive, acoperite cu firişoare dese de păr blond. Fire de păr auriu răsăreau şi de sub gulerul deschis al cămăşii lui brodate. Ochii lui, acum fără ochelarii cu rame metalice, erau frapant de albaştri, iar dinţii, profilaţi pe fundalul feţei pătrate, erau la fel de albi ca dinţii lui Charity. Nu era doar cel mai voinic profesor de engleză pe care l-am văzut vreodată, ci şi cel mai şarmant. Cu toate atuurile etalate din plin, putea cuceri pe oricine. Indiferent de dispoziţia sufletească, chipul lui vădea o expresie plăcută, iar toată persoana lui manifesta un fel de curtoazie entuziastă de modă veche care a fascinat-o pe Sally. Sid i-a ridicat braţele sus şi a rotit-o într-o piruetă pe sub ele ca într-o elegantă figură de cadril.

— Absolut adorabilă, da, este corect, a zis el. O, dar cât de frumoasă, cât de frumoasă! Mi-a povestit mie Charity, însă cuvintele au fost ingrate în cazul tău.

Sally a început să-şi desfacă fundele chimonoului, dar Sid a oprit-o.

— Nu, rămâi îmbrăcată aşa. Vreau să te admire şi mătuşa Emily.

Şi, lăsându-ne pe noi ceilalţi să ne descurcăm cum puteam, a cuprins-o pe Sally cu braţul de după umeri şi a propulsat-o spre living. În timp ce era târâtă ca o prizonieră într-o pivniţă, Sally mi-a aruncat o privire: uimire, amuzament, o şfichiuitură ironică pentru talentul meu de portretist.

În living i-am fost prezentaţi mătuşii Emily, mama lui Charity. Chiar şi Charity îi spunea „mătuşa Emily” Era o doamnă cu ochi căprui sfredelitori şi un zâmbet aspru de

profesoară care văzuse tot felul de obrăznicii, dar încă iubeşte copiii, sau se jură că-i iubeşte.

— Ah, a zis ea când a venit rândul meu. Dumneata eşti omul cu talent literar. Şi o nevastă atât de frumoasă.

Charity şi Sid mi-au povestit cât de mult a avut de câştigat catedra de engleză prin contribuţia dumitale.

— Contribuţia mea?! Dar noi abia am sosit.

— Este limpede că ai făcut o impresie excelentă. Sper să putem sta de vorbă, deşi, după felul cum demarează acest bal costumat, s-ar putea să nu te mai văd mai târziu.

Mi-a plăcut de ea. (M-a măgulit.)

— Sunt la dispoziţia dumneavoastră, i-am spus. Nu va fi nevoie decât să-mi daţi un semnal seducător cu y evantaiul.

— Va trebui să-mi iau un evantai şi să stau la pândă. Am auzit că eşti un scriitor care promite mult.

Cine ar fi putut rezista? Serata se aşternea în faţa noastră, mai promiţătoare chiar decât persoana mea. Simpla perspectivă a unei mese copioase putea să mă înveselească în acele zile, iar aici existau mult mai multe tentaţii – lumină, strălucire, taclale, surâsuri, oameni îmbrăcaţi frumos, prieteni, audienţă. O tânără care a traversat covorul gros aducând un platou cu gustări s-a dovedit a fi o studentă de-a mea din anul întâi. Îmi plăcea ideea că mă vedea în acel decor. Cărţi pretutindeni. Tablouri pe pereţi, care nu erau reproduceri după Van Gogh sau Gauguin, ci picturi originale, în ulei, de

Grant Wood şi John Steuart Curry[3]. Le-am interpretat drept o mărturie a entuziasmului cu care aceşti Lang din Noua Anglie se adaptaseră la viaţa din Vestul Mijlociu, renunţând (presupuneam eu) la peisajele marine ale lui Winslow Homer pentru scenele rurale.

---

3 Grant DeVolson Wood (1891-1942) şi John Steuart Curry (1897-1946), pictori americani, doi dintre principalii exponenţi ai regionalismului artistic specific Vestului Mijlociu

Şi nu doar atât. Să nu uităm, asta era în 1937, la doar patru ani după abolirea prohibiţiei şi în plină criză economică, un fel de epocă legendară pentru tinerii din ziua de azi. Nu mai demult de luna trecută, nepotul nostru din La Jolla, sucind butoanele radioului său stereo de cinci sute de dolari, în căutarea unui post la care să asculte Eagles sau James Taylor, mi-a întrerupt nişte aduceri aminte spunând: „Auzi, tata-mare, mai povesteşte-mi o dată cum era pe vremea când tu şi mama-mare economiseaţi o săptămână întreagă pentru două cornete cu îngheţată de cinci cenţi” Ironia lui din 1972 nu e departe de realitatea noastră din 1937, numai că pentru el nu va fi niciodată altceva decât o poantă bună. Îngheţata la cornet de cinci cenţi îl face să pufnească dispreţuitor. Orice îngheţată la cornet respectabilă costă şaizeci sau optzeci de cenţi, iar un cornet triplu e un dolar şi douăzeci şi cinci de cenţi. Şi să economiseşti, ce-o mai fi şi asta?

y 7 y

Ceea ce era adevărat în privinţa îngheţatei era triplu adevărat în privinţa băuturilor. Indiferent ce alte efecte

O fi avut, prohibiţia cu siguranţă ne-a inhibat deprinderea de a bea. Înainte de 1933, la petrecerile noastre studenţeşti din Albuquerque se bea vin făcut în casă sau un surogat de bere pe bază de drojdie, uneori cu un deget de alcool etilic sau eter, dacă întâmplarea făcea să avem printre noi vreun student la medicină. Personalul didactic, dacă reuşea să adune provizii de băutură ori să le procure de pe piaţa neagră, nu le împărţea cu studenţii. La Berkeley, după abrogarea legii prohibiţiei, petrecerile la facultate au înflorit într-adevăr, cu damigene de vin dulce produs la repezeală şi „învechit” în camionul care-l aducea de la Cucamonga. La absolvirea facultăţii, studenţii petreceau bând *grappa* – coniac brut din California – sau punci. Punciul îl preparam într-un castron după metode experimentale, folosind sucuri de fructe, sifon şi orice băuturi tari se întâmpla să avem la îndemână – gin, rom, alcool etilic, *grappa* sau toate patru la un loc. Amestecam

bine aceste ingrediente şi le coloram în roz cu nişte sirop de rodii sintetic numit Yum.

Miam-miam.

Acum, aici, în capătul încăperii, dincolo de mătuşa Emily, se afla o masă încărcată cu Haig & Haig, Sunnybrook Farm, Duff Gordon, Cinzano dulce şi sec, Dubonnet *rouge et blonde*, gin olandez, Bacardi. Vreun magazin de băuturi din Madison (eu nu fusesem încă în niciunul) fusese jefuit pentru a umple acea masă, deşi s-a dovedit că soţii Lang, de fapt, beau doar un pic de Dubonnet, iar mătuşa Emily nu bea absolut deloc.

Ed Abbot, apărut lângă mine ca să inspecteze acele comori, era atât de tulburat, încât vizibil i se înmuiaseră genunchii. Şi-a pus mâna pe frunte şi, ţinându-se aşa de cap, s-a aplecat să citească etichetele. Mişca din buze.

— Vai de mine, făcea el. Aoleu. Şi apoi, mai în forţă: Când începe ofranda? Aveţi nevoie cu toţii de o victimă? *Vă rog*!

Sid s-a postat în spatele mesei şi a cerut comenzile. Domnii au dat întâietate doamnelor. Dintre doamne, prima a vorbit Wanda Ehrlich, pe un ton sec:

— Eu vreau un Manhattan.

Pe-atunci, era la modă shakerul argintiu pentru cocktail. Aflaserăm toţi cum să-l folosim din filmele cu y

Robert Montgomery. Sid a apucat shakerul, a deşurubat capacul şi a umplut vasul cu gheaţă. Mâna lui s-a mişcat peste sticlele înghesuite pe masă şi a selectat un Cinzano dulce, a continuat să planeze şi a coborât pe o sticlă de Haig & *C* Haig Pinch. Însă eu şi Ed am strigat la unison, iar mâna lui s-a oprit.

— Care-i problema? Whisky şi vermut dulce? Şi bitter? Dumnezeule, *eu* nu ştiu, am fost crescut cu blândeţe. Cedez locul celor mai pricepuţi decât mine. Poftim, să vină unul din voi să prepare băuturile.

Şi aşa Ed Abbot a devenit barman, luându-mi-o înainte cu o fracţiune de secundă, iar noi ceilalţi am intrat în rolul de oaspeţi la petrecere.

Am auzit de cazuri când viaţa unor oameni s-a schimbat printr-un eveniment dramatic sau traumatic – un deces, un divorţ, un bilet de loterie câştigător, un examen picat. Dar n-am auzit ca viaţa cuiva, în afară de a noastră, să se fi schimbat în urma unei petreceri.

Am nimerit stingheri la Madison, ca nişte orfani din Vest, iar soţii Lang ne-au adoptat în tribul lor numeros, bogat, puternic şi ocrotitor. Am intrat rătăciţi în universul lor newtonian ordonat, un cuplu de asteroizi, iar ei ne-au capturat cu atracţia lor gravitaţională, transformându-ne în sateliţi şi fixându-ne pe orbită în jurul lor.

În dezordine tânjeşti mai presus de toate după ordine, în dezrădăcinare aspiri la rădăcini. Căutând o cale de a ieşi din dezastru, prin lecturi consecvente în biblioteca din Berkeley, dădusem peste Henry Adams. „Haosul”, îmi spusese el, „este legea naturii; ordinea este visul omului”. Nimeni nu-mi definise viaţa cu o asemenea precizie, iar când i-am citit lui Sally pasajul, l-a perceput la fel ca mine. Din cauza profesiei incerte a mamei sale, coroborată cu divorţul timpuriu şi moartea prematură, Sally fusese întâi târâtă de colo colo şi încredinţată spre creştere unor străini, pentru ca ulterior să fie plasată în grija unor rude copleşite de probleme. Eu îmi pierdusem liniştea sufletească, ea n-o avusese niciodată. Amândoi eram deosebit de susceptibili la prietenie. Când soţii Lang şi-au deschis casa şi inimile pentru noi, ne-am furişat recunoscători înăuntru.

Ne-am furişat? Ne-am năpustit. Venind dintr-o lume a frugalităţii şi a speranţelor umile, am simţit prietenia lor aşa cum simt nişte pribegi îngheţaţi de frig o cameră uscată şi un foc în sobă. Am dat *buzna* înăuntru, frecându-ne palmele de satisfacţie, şi nu am mai fost niciodată aceiaşi după aceea. Ne-am îmbunătăţit părerea despre noi înşine, ne-am îmbunătăţit părerea despre lume.

În detaliile propriu-zise, petrecerea aceea nu a fost cu mult diferită de alte sute de serate de care ne-am

bucurat de atunci. Am băut, din belşug şi cu lipsa de prevedere născută din inexperienţă. Am mâncat, dar în fine, cine îşi mai aminteşte ce? Pui Kiev, saltimbocca, escalop de viţel sau ce altceva o fi fost acolo, totul însă fiind expresia unui bucătării civilizate, cu mult mai presus de hrana noastră uzuală, aşa cum este mana cerească în comparaţie cu un cartof copt. Masa frumos aranjată făcea parte din ambianţă – cu flori, vin în pahare fragile, tacâmuri de argint a căror greutate, atunci când le ţineai în mână, oferea o satisfacţie deosebită. Însă inima întregii petreceri o reprezentau cei doi amfitrioni, care, din câte se părea, pregătiseră evenimentul doar ca să-şi arate entuziasmul pentru mine şi Sally.

Au aşezat-o pe Sally în dreapta lui Sid, făcând-o beneficiara întregii lui atenţii galante. Peste conversaţiile din jur, l-am auzit povestindu-i o întâmplare romantică din luna lor de miere, când la Delfi un tip pe care-l cunoscuseră pe vasul cu care traversaseră spre Iţea a căzut de pe o stâncă şi au trebuit să caute trei zile până să-i găsească trupul neînsufleţit. Sally era un pic ameţită. Un zâmbet îi anina de buze, iar ochii îi erau fixaţi pe faţa lui, pândind indicii care s-o uimească, s-o îngrijoreze sau s-o facă să râdă. Cât despre mine, eu eram regele castelului între Charity şi mama ei. Mă descoseau amândouă despre sute de subiecte legate de California, de la Yosemite la refugiaţii din ceea ce a fost Dust Bowl în anii ’30, şi nu doar ele, ci şi alţii din preajmă, Alice şi Lib în mod special îmi sorbeau răspunsurile, de parcă aş fi cuvântat din peştera sacră. Cât de frumos este să fii cel ales, cât de măgulitor e să te scruteze aşa nişte ochi strălucitori în timp ce tu desparţi lumina de întuneric!

După cină am trecut în living pentru cafea şi coniac. În timp ce studenta mea plină de admiraţie servea cafeaua şi Sid trecea pe la fiecare cu tava lui de păhărele şi sticla de coniac VSOP, Charity a pus o placă la patefon.

— *Acum*! a strigat ea trântindu-se pe o canapea. Acum, o să stăm cu toţii câteva minute ca să ne facem

digestia şi să *ascultăm*!

Dar Marvin Ehrlich venise de la masă cu o dispută despre Războiul Civil din Spania pe care o avea cu Ed, un adept al neutralităţii în Europa. Iar eu găsisem un loc pe o sofa lângă mama lui Charity şi consideram că era de datoria mea ca gentleman să stau la taifas cu ea. În timp ce mă rezemam de spetează, după ce pusesem ceaşca mătuşii Emily pe măsuţa de cafea, l-am auzit pe Marvin spunând:

— …preferi să mergi cu fasciştii? Trebuie să optezi pentru o direcţie sau alta. Vrei să ţii cu Franco, Mussolini şi Hitler? Ce e rău în a fi de partea maselor?

— De partea maselor? a răbufnit Ed. Care mase? Americanii n-au nimic de-a face cu masele. Masele sunt o noţiune europeană, sunt ca brânza care nu se exportă.

— Zău? Şi cum rămâne atunci cu masele din clasa de mijloc?

Huiduieli de la Ed.

Cu mătuşa Emily, în timp ce acordurile de clarinet şi coarde umpleau camera, făceam ceea ce nădăjduiam eu că se numeşte conversaţie de salon.

»)

— De ce muzica lui Mozart ni se pare sunetul fericirii înseşi? Să fie oare doar tempoul, sau mai există şi altceva? Cum poţi face ca din sunetele muzicii să se degaje o asemenea bucurie sufletească?

— *Sssttttttt*, a şuierat Charity, atât spre Marvin Ehrlich, cât şi spre mine.

Instantaneu ne-am potolit amândoi, întorcându-ne la digestie şi la muzică, iar ea ne-a uns sentimentele jignite cu balsamul celui mai iertător surâs cu putinţă.

Nu ştiu cum mai sunt acum departamentele de engleză din universităţi, căci am plecat din cercul lor cu ani în urmă. Însă ştiu ce impresie creau îndeobşte. Păreau excepţionale. Le puteai asemui cu nişte lamaserii senine şi elevate, unde aleşii se bucurau de confort şi har. Acolo, la mare altitudine, cărturari învăţaţi şi inofensivi, ca Diacul

din Oxford descris de Chaucer, se mişcau printre cărţi şi idei, mâncau şi beau bine, dormeau lin şi vara aveau trei luni de vacanţă în timpul căreia nu trebuiau decât să-şi cultive înclinaţiile şi „domeniile” Eliberaţi de grijile zilei de mâine printr-un post definitiv, printr-un salariu asigurat, prin dorinţe modeste, printr-o competenţă moştenită, sau prin toate patru laolaltă, pe ei nu-i atingeau încăierările şi gâlcevile care se desfăşurau dincolo de ziduri ori jos, în labirinturile meschine unde noi, aspiranţii, trudeam şi speram.

Noi, ceilalţi, ştiam că această plăsmuire era doar parţial adevărată. Unii dintre superiorii noştri erau într-adevăr dascăli inteligenţi, cultivaţi şi dezinteresaţi, dar alţii erau înfumuraţi şi pompoşi, iar alţii nişte incompetenţi, unii nişte suflete timide fugind de luptele pentru avansare, alţii nişte oportunişti, iar alţii, la fel de înverşunaţi şi invidioşi cum eram şi unii dintre noi când y»

simţeam că nu eram apreciaţi cum se cuvenea. Oricum, ei erau acolo, sus în razele soarelui de deasupra fumului, o elită în sacouri de tweed cu petice de piele pe coate, pe care am fi putut s-o îmbunătăţim odată ce intram în rândurile ei, dar pe care niciodată nu o contestam. În special în timpul crizei economice, când eram cu toţii ca nişte broaşte ce râvnesc la frunza de nufăr de pe apă.

La început, când abia sosisem la Madison, profesorul Rousselot, care era foarte admirat de tinerii universitari pentru casa lui elegantă din piatră, batistele lui albe ca zăpada, felul cum se pricepea să taie din friptura de porc sau curcan nişte felii subţiri ca o lamă de ras, vorbele de duh şi aforismele lui, citatele lui potrivite în fiecare ocazie şi sejururile de vară în sala de lectură de la British Museum, mi-a dat un indiciu despre cum stăteau lucrurile. Discutam despre un asistent, coleg de-al meu, care avea soţia bolnavă.

— Bietul domn Hagler, a spus profesorul Rousselot. Nu are decât salariul lui.

Ah, da, domnule profesor Rousselot. Mulţi dintre noi

înţeleg. Şi bietul domn Morgan are doar salariul lui, iar în plus mai vine şi de pe coclauri îndepărtate. Soarta bietului domn Hagler şi a bietului domn Morgan e împărtăşită şi de alţii. Bietul domn Ehrlich, bunăoară. Are doar salariul lui şi vine din Brooklyn, lucru pe care-l urăşte. Face mari eforturi – cu mult mai mari decât bietul domn Morgan, care este un pic arogant în barbarismul lui. Bietul domn Ehrlich se căzneşte

să profite de ceea ce a învăţat de la Tink şi Paul Elmer More. Fumează amestecul de tutun potrivit pentru pipa lui Dunhill, lucrează la imaginea lui publică, poartă pantaloni de casa şi sacouri de tweed la modă, poate să recomande exact soiurile potrivite de vin de Xeres cu aromă de nuci. Dar se dă de gol adesea, ca agentul rus care mânca dulceaţă cu lingura.

Poate că niciunul dintre noi nu va ajunge în râvnitul club profesoral, însă bietul domn Ehrlich este chiar mai dezavantajat decât bietul domn Morgan, căci domnul Morgan, deşi un pic arogant, urmăreşte doar să urce în ierarhie, pe când domnul Ehrlich este pornit să dărâme demo-plutocraţia ale cărei ifose le imită. Te îmbrobodeşte cu aerele lui de absolvent la >

Yale-Princeton, dar exact în acelaşi timp încearcă să te coopeteze în Liga Tineretului Comunist. Aşa cum îl vede domnul Morgan, pare să atârne undeva la jumătatea drumului între British Museum şi Piaţa Roşie, paralizat de dilema alegerii.

Zăbovesc un minut asupra lui Marvin Ehrlich, nu pentru că el contează pentru mine, sau ar fi contat vreodată, ci fiindcă în acea seară, prin eşecul tentativei sale de a personifica o variantă *junior* a ceea ce toţi jinduiam să fim, mi-a întărit sentimentul de euforie provocat de faptul că eram bine primit şi acceptat. Se prea poate ca toţi să fi fost antisemiţi cumva rezidual şi disimulat, deşi eu nu cred asta. În opinia mea, simţeam cu toţii, pur şi simplu, că soţii Ehrlich nu-şi permiteau să facă

parte din societatea noastră.

Ranchiunos, Marvin a continuat să se simtă jignit de felul cum îi închisese gura Charity. Iar când, după ce muzica s-a oprit, Charity s-a postat în mijlocul camerei şi a suflat într-un fluier de poliţist, dându-ne ordinul să ne pregătim pentru un cadril popular, s-a dovedit că soţii Ehrlich nu ştiau să danseze şi refuzau să înveţe. Dave y

Stone i-a ademenit cu o melodie tradiţională interpretată la pian, iar Charity le-a explicat cât de simpli erau paşii de dans, mai ales că Sid avea să strige doar cele mai simple figuri. Noi, ceilalţi, am format un careu şi am aşteptat. Degeaba. Întrucât prezenţa lui Dave era necesară la pian, aveam un om în minus. După un timp, am pus covorul la loc şi am acceptat culegerile de cântece pe care Sid ni le-a împărţit trecând pe la fiecare.

Noi-nouţe, n-am putut să nu remarc în sinea mea. Zece de toate. M-am uitat pe furiş la preţul de pe coperta exemplarului meu. Costa 7, 50 $. Şaptezeci şi cinci de dolari pentru acele culegeri de cântece, doar pentru o singură seară.

Soţii Ehrlich n-au vrut nici să cânte. Stăteau cu car→

tea deschisă între ei şi mişcau din buze, dar nu scoteau niciun sunet. Poate că erau complet afoni, poate că ei crescuseră cu alt gen de cântece. Însă le scăpărau ochii de animozitate şi ciudă.

Neîndoielnic, ceea ce cântam noi nu putea să le fi stârnit un asemenea resentiment. Nimic de genul „Home on the Range”, nici balade deocheate sau melodii de la focurile de tabără din anii de cercetăşie. Nu, categoric. Am cântat chestii pe care Tink însuşi le-ar fi acceptat bucuros: „Eine feste Burg”, „Jesu Joy of Mans Desiring”, „Down by the Salley Gardens”. Martin Luther, Johann Sebastián Bach, William Butler Yeats. Eram un grup de oameni civilizaţi. Cu toţii, în afară de soţii Ehrlich, aveam voci melodioase. Şi, atenţie, Sid s-a dovedit a fi un tenor jovial, Sally Morgan avea un registru contralto autentic, o voce

moştenită, cu timbru plin, Larry Morgan putea măcar să ţină isonul într-un cvartet de solişti, iar Dave Stone era un geniu la pian. În culmea entuziasmului, ne rostogoleam ochii în cap şi susţineam vibrant note lungi.

— Bravo, ce bine v-a ieşit! a strigat mătuşa Emily bătând din palme. Sunteţi de-a dreptul profesionişti!

Ne-am aplaudat cu toţii pentru felul cum cântaserăm. Pe scaunul de la pian, Dave înclina grav din cap şi simula aplauze cu palmele ridicate deasupra clapelor. Eram încântaţi de realizarea noastră şi de descoperirea acestei plăceri comune. Iar în tot acest răstimp, recalcitranţi, soţii Ehrlich au şezut acolo zâmbind continuu, cu cartea lor inutilă rămasă deschisă şi buzele încleştate, urând ceea ce invidiau.

După câteva minute, Charity le-a observat disconfortul şi s-a uitat cu subînţeles la Sid, care, în cealaltă parte a camerei, s-a ridicat în picioare şi a întrebat dacă nu i se uscase cuiva gâtlejul. Câţiva dintre noi am dat curs apelului şi, ridicându-ne cu paharele în mână, pregătiţi pentru noi performanţe de ansamblu coral sau oricare ar fi fost propunerea de program din mintea lui Charity, am văzut cum Sid a luat de pe o masă un volum cu poezii de Housman, l-a deschis şi a spus cu glasul lui plăcut, degajat şi grăbit:

— Ascultaţi cu atenţie. Aş avea nevoie de opinia voastră într-o chestiune. Ascultaţi.

y

— *Şsssttt*! *2 l* făcut Charity. Sid are o întrebare pentru voi, domnilor critici de poezie.

Am tăcut toţi. Sid s-a postat în picioare lângă pian, şi-a dres glasul, a aşteptat ca liniştea să fie deplină şi a citit cu toată seriozitatea. Nu ştiam pe atunci, dar acesta era unul dintre rolurile lui – să lanseze dialogul de idei, „iepurele intelectual”, cum spuneam noi.

IMN PASCAL

Dacă, în acea grădină siriană, de veacuri ucis.

Tu dormi, făr’ de a şti că în zadar murit-ai.

Şi nici în vis măcar nu vezi cum cruntă şi nestinsă.

Prin fum şi pară, în noapte şi zi, de-a pururea se-nalţă
Ura ce murind s-onăbuşi ai vrut, dar doar ai înteţit-o,
Dormi adânc şi-n zori să nu te mai trezeşti, fiu al omului.

Dar dacă, mormântul zdrobind şi pre moarte călcând,
De-a dreapta atotputerniciei acolo sus Tu şezi, şi aşa
şezând încă ţi-aminteşti Lacrimile tale, agonia ta, sudoarea
însângerată.

Crucea şi patimile tale şi cum viaţa tu ţi-ai dat,
Apleacă-te atunci din ceruri, priveşte şi ne mântuieşte.

Unii în picioare, alţii aşezaţi, aşteptam.

— Care-i întrebarea? s-a interesat Dave Stone.

— Vă satisface? Este un Housman de bună calitate?

— În ce sens să ne satisfacă? Este un Housman de bună calitate, desigur. Este un poem bun. Ar trebui citit cu voce tare în fiecare dimineaţă la Madrid şi Barcelona.

7 7

— Larry, pe tine te satisface?

— Sigur. Cred în toată acea ură nestinsă. Nu ştiam totuşi că Housman a fost tentat de creştinism.

7 7

— Exact! a strigat Sid. Exact! Nu vi se pare şocantă, în cazul lui, invocarea mântuirii? Nu e stoicul din restul operei lui. Nu e omul care spunea: „Fii bărbat, ridică-te şi fă-ţi seama / Când scârba sufletul ţi-l umple”. Mă face să mă întreb dacă el a scris într-adevăr versurile astea. Nu le-a publicat; e un poem pe care fratele lui l-a găsit printre hârtiile rămase de la el. Ştiţi ce cred eu? Eu cred că Lawrence Housman a încurcat strofele. Cred că a tipărit strofele într-o ordine greşită. Nu ar semăna mai mult a Housman dacă strofele ar fi inversate? Dacă s-ar încheia cu: „Dormi adânc şi-n zori să nu te mai trezeşti, fiu al omului”?

Ca amuzament, a fost o reuşită. Eram toţi destul de abţiguiţi, eram toţi genul de oameni pentru care lectura poeziilor cu voce tare – petreceri imaculate, obişnuiam noi să le numim – nu e ceva bizar şi nici efeminat. A urmat o

discuţie aprinsă. Am recurs la alte volume de Housman pentru coroborări, iar de la volumele de Housman am ajuns la alţi poeţi. În scurt timp scotoceam prin rafturile ticsite de cărţi, ca să putem citi din poemele preferate. Aşa s-a făcut că, peste câteva minute, eu şi Sally, dar în principal Sally, am reuşit să le dăm soţilor Ehrlich lovitura de graţie.

Uitându-mă pe diversele rafturi, ca să punctez un aspect sau altul, am găsit un exemplar din *Odiseea* în limba greacă. Eram stupefiat. De ce să aibă Sid, care nu ştia greceşte, eram sigur, un Homer în original? O preţiozitate, ca pipa lui Ehrlich? Ispita plenitudinii, nevoia de a avea la îndemână întreaga poezie a lumii? Dorinţa de a respecta ceea ce uzanţa dicta că trebuie să conţină casa unor oameni de familie bună? Cumva tatăl lui Charity, un cărturar specializat în limbile clasice, le dăduse acel volum într-un moment de neatenţie, uitând că ei nu ştiau greaca? Oricum, eram surprins. Crezusem că noi eram poate singura familie din Madison care să fi făcut loc pe raft pentru Homer, Anacreon sau Tucidide.

Şi noi aveam acele cărţi nu fiindcă eu le-aş fi găsit vreun folos, ci datorită lui Sally.

Am scos cartea de pe raft şi, răsucindu-mă pe călcâie, am spus:

— Sally! Citeşte-ne din Homer. Suceşte-ne minţile cu nişte hexametri.

Consternare generală.

— Ştii să citeşti în *greacă*? a exclamat Charity. O, te rugăm, da! *Linişte*, toată lumea. Şşşştt. Sally o să ne citească din Homer.

Sally a protestat, dar s-a lăsat constrânsă. Beat pe jumătate şi mândru, mă uitam la ea cum s-a instalat lângă pian şi a început să se concentreze. Ochii ei au trecut peste noi, zâmbetul i s-a stins sobru pe buze. Are multă prestanţă şi gravitate când este încolţită, iar când citeşte poeme antice te podidesc lacrimile. Este mult mai

impresionant decât dacă ai putea înţelege cuvintele. Declamă maiestuos o epocă revolută, reînviind zăngănind profund al bronzului greu.

Am amuţit cu toţii. Ea citea.

Într-adevăr, pe mulţi ne-au podidit lacrimile ascultând-o, iar la sfârşit casa întreagă a răsunat de ovaţii, aplauze şi felicitări. E formidabilă! Doamne, cât de mult mi-aş dori să pot face şi eu asta. Dar nici nu s-au stins bine aplauzele, când, pe fundalul exclamaţiilor noastre, soţii Ehrlich s-au ridicat să plece.

— Vai, nu! au zis Sid şi Charity. E încă devreme. Mai staţi un pic.

Dar am observat momentul când, pe tăcute, amândoi au decis să nu mai insiste ca soţii Ehrlich să mai rămână. Soţii Ehrlich au dat mâna cu mătuşa Emily, care zâmbea radios pe sofa, iar când au trecut prin dreptul meu, Wanda şi-a aplecat mai aproape trupul supracapitonat şi a spus ceva, încordată şi furioasă.

M-a luat pe nepregătite.

— Poftim? am făcut. Îmi pare rău, n-am auzit ce-ai zis.

— Şi soţul meu ştie să citească în greacă! s-a răstit Wanda în gura mare, ieşind apoi în vestibul, unde Sid îi ţinea mantoul şi Charity deschidea uşa.

Amfitrion şi amfitrioană, cu zâmbetele lor strălucitoare, i-au petrecut pe soţii Ehrlich pe trepte, strigând:

— Noapte bună, noapte bună. Mulţumim că aţi venit. Noapte bună.

Apoi, revenind în living unde rămăseserăm noi, ceilalţi, au făcut amândoi o mutră descumpănită, dar nu lipsită de ironie.

În ansamblu, o scenă drăguţă. Mă simţeam vinovat şi triumfător. Iată-ne, aşadar, încă în căldura, lumina şi eleganţa acelei încăperi, în timp ce aceia care n-aveau ce să caute acolo, cei care erau plini de ură şi invidie, cei care

o jigniseră pe zeiţa Atena, plecaseră afară, în bezna rece. Ştiam cum se simţeau şi detestam situaţia

j în numele lor. Pe de altă parte, ştiam cum mă simţeam *eu*. Mă simţeam extraordinar.

La scurt timp după aceea, petrecerea s-a terminat, dar ghiciţi care pereche a rămas ultima. Nici eu, nici Sally nu mai întâlniserăm vreodată nişte oameni ca soţii Lang, niciunul din noi nu mai petrecuse vreodată o seară atât de amuzantă. Şi, exact când ne pregăteam de plecare, am constatat că soţilor Lang nu le venea să se despartă de noi. Mătuşa Emily se dusese sus la culcare, uşa se închisese în urma familiilor Abbot şi Stone. Stând cu chimonoul cu dragon în mână, Sid a spus dintr-odată: – Nu plecaţi încă. Ce ziceţi de o plimbare? Stai un pic, s-a făcut frig, cu chimonoul ăsta s-ar putea să dârdâi, Sally. Charity, unde sunt burnuzurile?

Ea ştia unde erau şi le-a adus – nişte mantale lungi din lână albă, cu glugă, care ne acopereau din creştetul capului până la călcâie. Ne-am înfăşurat în ele, toţi patru, şi am ieşit afară în noaptea cu chiciură. Cine s-ar fi uitat pe fereastră ar fi putut crede că vedea stafiile lui Fra Lippo Lippi[4] şi ale amicilor lui croindu-şi drum spre mănăstire după o seară în oraş.

Îmi amintesc ce linişte era, cât de pustii erau străzile la acea oră, cum paşii noştri răsunau pe caldarâm, apoi foşneau prin iarbă şi apoi scârţâiau printre frunzele căzute. Un licăr de promoroacă părea să îngheţe văzduhul. Glasurile şi răsuflările noastre urcau în aer şi se amestecau cu umbrele copacilor, cu haloul felinarelor aprinse şi scânteierea stelelor.

Nu semăna cu nimic din ce trăisem la Albuquerque sau la Berkeley. Arăta altfel, suna altfel, mirosea altfel, se simţea altfel. Iar oamenii aceia doi erau cea mai nouă şi

y cea mai frumoasă parte din toate astea. Imaginea

4 Fra Filippo Lippi (c. 1406-1469), pictor italian descris în monologul dramatic al poetului victorian Robert Browning (1812-1889)

există aici, în capul meu, acum, la fel de intensă şi întunecată ca viziunea lui Housman despre ura umană, însă cu semnificaţia opusă. Am vorbit atunci, am vorbit enorm.

Ne-am povestit unii altora ce ne plăcea, ce făcuserăm şi ce ne doream să facem. Dacă nu vorbeam un minut, *7* tăcerea se umplea imediat de noaptea cu chiciură a mângâietorului Vest Mijlociu.

— Voi nu vedeţi în acest loc o *oportunitate*? ne-a întrebat Charity. Nu simţiţi şi voi cât de tineresc şi promiţător este totul, cât de multe lucruri sunt de făcut, de oferit, de asimilat şi de învăţat? Eu şi Sid ne simţim atât de norocoşi! înainte să plecăm din Cambridge, lumea ne compătimea şi ne căina că ne duceam tocmai în Wisconsin, de parcă ar fi fost Siberia. Dar oamenii pur şi simplu *nu ştiu*. Nu ştiu cât de primitor, ospitalier, deschis şi entuziast poate fi totul aici. Şi sclipitor, de asemenea. Poate că studenţii nu au pregătirea celor de la Harvard, dar mulţi dintre ei sunt la fel de inteligenţi. Dacă în Vestul Mijlociu există personaje tipice pentru un târg fictiv ca Winesburg[5], asta se întâmplă fiindcă lumea nu le dă *şansa* de *a deveni* cineva. Toţi se aşteaptă la prea mult şi prea repede. Oricât le-ar fi de greu, n-au tăria să persevereze până la capăt şi să dea din ei ceea ce se cuvine să dea. În schimb, fug imediat la Chicago sau New York sau Paris. Ori, dacă nu, rămân acasă şi nu fac decât să cârcotească, să înfiereze şi să invoce *sărăcia* spirituală. Nu ştiu voi ce părere aveţi, însă eu şi Sid considerăm că un orăşel ca acesta, cu o universitate bună, întruchipează adevărata înflorire a visului american. Voi nu simţiţi la fel? E posibil să fi prevalat un sentiment asemănător în Florenţa, bunăoară, la începutul veacului al XIV-lea, exact înainte de marea explozie a artelor, a ştiinţelor, a descoperirilor. Noi vrem să ne stabilim aici şi să ne facem cât mai utili cu putinţă, să contribuim la creşterea aşezării, să creştem noi înşine

5 Referire la volumul de povestiri Winesburg, Ohio al prozatorului american Sherwood Anderson (1876-1941)

odată cu ea. Suntem hotărâţi să dăm acestor locuri absolut tot ce poate fi mai bun în noi. Până vom fi ajuns însă cu toţii la capătul drumului, haideţi să facem din Madison un loc de *pelerinaji*

A continuat aşa cât am parcurs încă multe străzi, în timp ce Sid murmura, aproba, încuraja şi asculta. Charity a spus o sumedenie de lucruri la care ne-am fi gândit şi la care am fi nădăjduit şi noi probabil, însă pe care ne-ar fi fost jenă să le exprimăm. Nicicând în viaţa noastră nu ne simţiserăm ca acum, atât de aproape de alte persoane. Charity şi Sally erau gravide amândouă şi dornice să schimbe impresii despre sarcină, eram toţi patru la început de ceva, viitorul se aşternea în faţa noastră ca un drum alb sub lună. Când am ajuns înapoi la casa lor mare şi luminată, am avut senzaţia că era şi casa noastră. Fusese de ajuns o singură seară ca să ne facă să ne simţim acasă acolo.

y

Simţeam toţi patru la fel. Nu încape îndoială. Căci în faţa porţii, înainte de a ne sui în maşină înveliţi în burnuzurile lor, ne-am îmbrăţişat toţi patru laolaltă râzând, nespus de bucuroşi că ne cunoscuserăm şi nespus de bucuroşi că milioanele de posibilităţi din univers conlucraseră ca să ne aducă în acelaşi oraş şi la aceeaşi universitate în acelaşi timp.

5

Madison. Îmi revin în minte scene fragmentare.

Stăm aşezaţi pe şezlongurile cu pânza rărită, pe peluza cu iarba rărită. Eu corectez nişte lucrări de la facultate, cu toată durerea de cap şi mahmureala, Sally încearcă încă să răzbească prin ciclul romanelor *Oameni de bunăvoinţă* de Jules Romains. Sâmbătă, nu chiar amiază, după ce ne-am întors de la serata soţilor Lang purtând burnuzurile lor romantice şi prea stimulaţi ca să putem dormi. Am vorbit, am făcut dragoste, am mai vorbit iarăşi, până la urmă ne-a doborât oboseala. Acum este a doua zi.

Este o zi senină, cu cer albastru, lacul Monona este înţesat de bărci cu pânze albe ca nişte corturi conice, există o unduire scânteietoare a apei pe care ochii mei obosiţi o evită, concentrându-se din datorie pe paginile compunerii unei studente din anul întâi care descrie Observatory Hill. Ceva îmi sare în ochi, râd în gura mare, Sally ridică privirea din carte.

— Ascultă asta. „Vârful colinei este rotund şi neted, tocit de veacuri de erotism” Crezi că tipa mă ia peste picior, sau e vreo „perlă” vrednică de gafele ridicole colecţionate de Dave Stone?

y

— Presupun că a vrut să spună „eroziune”.

— Aşa presupun şi eu. Însă dorinţa din subconştient răzbate printre rânduri. E ca în titlul acela din ziar: „Pen Is Mightier Than Sword, Says Wilson” 1, în care rostind dintr-o suflare primele două cuvinte schimbi sensul mesajului. Inadvertenţa este cea mai adevărată formă de umor.

— Chiar aşa, da.

Vântul mişcă arţarul argintiu deasupra capetelor noastre, iar câteva frunze se scutură foşnind până jos. Dinspre larg apare o ambarcaţiune, cu ciocănituri de lemn, pleoscăieli în apă, un pocnet de velă. Şi acum, din colţul casei, nişte voci. Sunt Sid şi Charity, îmbrăcaţi pentru excursie, plini de nerăbdare. Putem veni cu ei la un picnic? De vreme ce nu avem încă telefon, au mizat pe noroc, au pregătit un prânz şi *au venit*. Aseară fusese aniversarea nunţii lor. Intenţionau să toarne şampanie la final, dar pe urmă problema cu soţii Ehrlich a cam stricat petrecerea, aşa că au renunţat. Dar vor să sărbătorească momentul şi vor să fim cu ei. Ştiu ei în apropiere un deal de unde poţi vedea până departe, unde în primăvară au găsit dediţei şi unde acum s-ar putea să existe nuci de hicori. Nu-i nevoie să luăm nimic, au pregătit ei tot.

Viguroşi, vivace, cumpătaţi şi, prin urmare, nicidecum mahmuri, ne împing afară din rigola

îndatoririlor asumate. Ne adunăm la repezeală cărţile şi lucrările de corectat, ducându-le în subsolul nostru, găsim nişte mere cu care să contribuim la proviziile pentru picnic şi ne revărsăm pe lângă casă până la maşina lor.

I

Condeiul este mai puternic decât sabia, spune Wilson”.

Afară, în stradă, tocmai a venit poştaşul. Îmi dă o scrisoare şi văd expeditorul de pe plic. Mă uit imediat în ochii lui Sally. O speranţă surprinzătoare ca un glonţ rătăcit ricoşează pe Morrison Street. Când îmi vâr degetul sub clapa plicului, Sally se încruntă, de parcă mi-ar spune: „Nu acum, nu-ţi citi corespondenţa în public” Sid ţine deschisă portiera breakului.

Dar eu nu pot să aştept. N-am putut niciodată. Mi-am deschis corespondenţa în public toată viaţa. Nu mă pot abţine, la fel cum nici Noe nu s-ar fi putut abţine să ia frunza de măslin din ciocul porumbelului. Îndreptându-mă deja spre maşină, rup plicul şi arunc o privire. Un chiot îmi iese din piept.

Sally înţelege imediat, însă Sid şi Charity se holbează la mine.

— Ce e? Ai primit vreo veste bună?

Îi pasez lui Sid scrisoarea. Revista *Atlantic* vrea povestirea mea, cea pe care am scris-o în săptămâna de dinaintea începerii cursurilor. Mă vor plăti cu două sute de dolari.

Împreună cu soţii Lang, încingem un dans războinic victorios în jurul automobilului, şi tot drumul pe acele meleaguri de ţară nu contenesc să-şi întoarcă spre noi capetele de pe scaunele din faţă, cu o bucurie radioasă întipărită pe figuri. Ne pun sute de întrebări, sunt în culmea extazului, ne încălzesc inimile cu fericirea lor totală şi generoasă pentru norocul nostru din acele momente.

Sufletele noastre debordează de exuberantă.

După ce am parcat maşina şi am început să mergem pe un drum de ţară printre lanuri de porumb golaşe, cu ciori croncănind deasupra, Sally şi Charity o iau înainte.

Sid cară în spinare un coş cu bretele ca un rucsac, pe care nu vrea să-l ducem cu schimbul. Fetele, după vioiciunea lor iniţială, se mocăiesc, oprindu-se adesea să studieze buruienile de pe marginea drumului, iar noi cu bună ştiinţă încetinim pasul ca să nu le ajungem din urmă.

Aud glasul însufleţit al lui Charity, care vorbeşte aproape numai ea. Este mereu imprevizibilă, entuziastă şi provocatoare. Deduc că a revenit la subiectul naşterii propriu-zise, spunându-i lui Sally să nu-i fie teamă, să se *dedice* cu totul acelor clipe şi să le trăiască din plin. Ea, bunăoară, intenţionează de data asta să fie conştientă pe toată durata travaliului. Nu vrea să recurgă la eter decât dacă durerile devin insuportabile, ceea ce ea presupune că nu se va întâmpla, fiind la a treia naştere. A inventat un sistem: va avea un mic fanion în sala de naşteri, iar când va simţi că nu mai suportă durerile, dacă se ajunge totuşi la asta, va ridica fanionul, ca un semnal pentru anestezist. I-ar plăcea să aibă montată o oglindă, ca să poată *vedea* naşterea.

Fac presupuneri şi eu, dar nu prea teribile. Conversaţia lor decurge adesea aşa. Cât despre mine, merg prin soarele molatic cu scrisoarea aceea în buzunarul de la cămaşă, unde o simt caldă de parcă ar fi vie. Două sute de dolari înseamnă o zecime din cât câştig eu într-un an. Am scris acea povestire într-o săptămână. Dacă aş putea continua chiar şi la un sfert din acest ritm, mi-aş putea dubla salariul primit de la Wisconsin. Îmi propun în gând să fac exact asta. Iau decizia ca de Crăciun să-i cumpăr lui Sally un patefon portabil şi nişte plăci, ca să i se pară mai vesel în subsolul nostru pe timpul lunilor de iarnă şi ca să avem şi noi ce să ascultăm împreună, cum fac soţii Lang.

Lângă mine, Sid umblă cu coşul în spate de parcă n-ar cântări mai mult decât cămaşa de pe el. Este un tip

aprig, am descoperit asta. Mintea lui tenace, de luptător, nu e iute, însă nu abandonează o idee până nu a prins-o complet sau nu i-a descâlcit toate sensurile. Scrisoarea de la *Atlantic* l-a făcut să abordeze problema scriitorului şi a scrisului în general.

El crede că toţi scriitorii adevăraţi au o vocaţie, un fel de chemare mistică. Ceea ce valorifică ei nu este inteligenţa sau pregătirea, ci un har miraculos care este în acelaşi timp o obligaţie. El crede că eu am asta. Se miră cum de n-am scris niciodată poezii – consideră că sunt un poet care şi-a ratat menirea, şi mă surprinde citând rânduri din singura povestire de-a mea pe care a citit-o (unica pe care am publicat-o vreodată), pentru a ilustra ceea ce el numeşte particularitatea şi strălucirea imaginilor mele, simţul locului, pertinenţa mea verbală.

— Tu ştii cum să faci asta, spune el aproape lamentându-se. Sunt oameni care studiază ani de zile, dar tot *nu învaţă* cum să scrie ca tine. Chiar de la primul paragraf al primei tale povestiri, tu ştii cum să scrii. Acum, ţi-a reuşit din nou. Într-o săptămână. Dumnezeule, mie îmi trebuie o săptămână ca să-mi ascut creioanele şi să mă aşez confortabil cu fundul pe scaun! Te invidiez. Eşti ca un instrument muzical care nu scoate note false. Eşti pe calea cea bună.

Sunt plăcute lucrurile pe care le aud acum, deşi auzindu-le de la el mă simt jenat. Absorb laudele, dar mă simt obligat să-mi minimalizez aptitudinile. Eu cred că majoritatea oamenilor au, în grade variabile, un talent pentru ceva – forme, culori, cuvinte, sunete. Talentul zace în noi ca un maldăr de surcele aşteptând un chibrit, însă unii oameni, la fel de talentaţi ca alţii, sunt mai puţin norocoşi. Soarta nu le aruncă niciodată vreun chibrit. Momentul este prost, sau sănătatea lor e şubredă, sau energia lor e scăzută, ori obligaţiile lor sunt prea numeroase. Ceva intervine.

Talentul, îi explic eu, convins de ceea ce spun, este cel puţin pe jumătate noroc. Nu înseamnă că în pruncie

buzele noastre ar fi fost atinse cu un tăciune aprins, pentru ca apoi să gângurim în picioare metrice sau să vorbim în limbi străine. Suntem norocoşi prin părinţii noştri, prin profesori, experienţă, împrejurări, prieteni, vremuri, înzestrarea fizică şi mintală – sau nu suntem. Născuţi cu»

atuul limbii engleze şi oportunitatea americană (şi spun asta în 1937, după şapte ani de recesiune economică, însă o spun cu seriozitate), ne numărăm printre cei incredibil de norocoşi. Dar dacă ne-am fi născut boşimani în

deşertul Kalahari? Dacă părinţii noştri ar fi fost săteni subnutriţi din Uttar Pradesh şi ne-am fi confruntat cu

j problema de a capta atenţia omenirii asupra unei diete de cinci sute de calorii pe zi, şi asta încă în limba urdu? La ce-ţi serveşte să ai un as, dacă celelalte cărţi din mână sunt perdante pe toate planurile?

Sid a luat un băţ de sub un copac şi s-a apucat să lovească în ciulinii şi tulpinile de laptele-câinelui de lângă drum, stârnind explozii de puf şi seminţe. Pe un ton atât de morocănos, încât mă surprinde, spune:

— Dar dacă te-ai născut la Pittsburgh şi tatăl tău consideră că literatura e o fandoseală pentru cucoane şi fătălăi?

Mergem mai departe în tăcere.

— Te referi la tine? îl întreb până la urmă.

Între două decapitări de buruieni de pe marginea drumului, se uită pieziş la mine.

— Imaginea cea mai vie pe care am păstrat-o în minte despre tatăl meu este totala incomprehensiune – totalul dispreţ – de pe chipul lui, când i-am spus că vreau să studiez literatura engleză la Yale. Asta, şi fârişoarele de păr roşu care-i acopereau dosul palmelor. Mâinile lui mă făceau să mă gândesc întotdeauna la un ucigaş care sugrumă cu degetele curate, bine manichiurate.

Mi-a fost teamă de el din momentul când am învăţat să

merg. Mâna aceea, cu blana ei roşcată, simboliza puterea, insensibilitatea, filistinismul, bigoteria prezbiteriană, cruzimea în afaceri, într-un cuvânt tot ceea ce eu nu voiam să mă guverneze în viaţă. Este asta ceea ce tu ai numi ghinion, sau ar fi trebuit să fiu stimulat pentru a depăşi acea situaţie?

Luat pe nepregătite şi cuprins de o incredulitate deloc neînsemnată, îi răspund cu prudenţă:

— Dar tu ai depăşit acea situaţie. Ai mers într-adevăr înainte şi ai studiat literatura. Acum o predai la facultate.

— Nu cu binecuvântarea lui. Am fost student la economie până a murit el, apoi m-am transferat. Şi, desigur, predau la facultate, dar nu asta era neapărat ideea.

Îşi dă jos ochelarii, îi vâră în buzunarul de la cămaşă şi încheie nasturele clapei. Dintr-odată, nu mai arată atât de doct, pare mai robust şi mai vesel. De multe ori, mai târziu, am văzut acea transformare. Ochelarii, tenul pal iarna şi uniforma de dascăl îl făceau să arate ca Milquetoast[6]. În aer liber, cu un bronz estival, era altă persoană.

Simt că mă studiază cu coada ochiului.

— Tatăl tău era mecanic, mi-a zis Charity.

— Da.

— Avea vreo opinie despre poezie? Considera că ar fi o fandoseală?

— Nu cred să se fi gândit vreodată prea mult la asemenea chestiuni.

— Prin urmare, te-a lăsat în pace să-ţi dezvolţi talentul.

— Muncea din greu, îi plăcea să facă bere în casă, să meargă la meciurile de baseball, să tundă iarba; era un om cumsecade, fără preocupări intelectuale. Ne înţelegeam foarte bine, în general. Cred că era mândru de mine.

6 Aluzie la Cari Milquetoast, personaj din seria de benzi desenate „Un suflet timid“ (1931), creat de H.T. Webster

Obişnuia să-mi spună: „Fă ceea ce-ţi place să faci. Se va dovedi probabil că e ceea ce poţi face cel mai bine”.

— Ha! pufneşte Sid. Era un om înţelept. Asta e tot ce trebuie, adaugă el, secerând cu băţul nişte sânziene şi azvârlind cu piciorul frunzele căzute pe drum. Ar fi contat enorm pentru mine, dacă taică-meu mi-ar fi spus ceva de genul ăsta. Dacă ar fi fost mândru, şi nu contrariat, atunci când am publicat două poeme.

— Scrii poezie?

— Am scris pe vremuri. Am încercat, niciodată cu prea mult succes, niciodată cu prea multă încurajare. Eram singurul fiu, ar fi urmat să devin bancher după o lungă şi umilitoare pregătire de vreo douăzeci de ani.

Nu cred că tatăl meu avea vreo obiecţie faţă de poezie ca hobby. Dar a studia poezia cu seriozitate, a-ţi face o profesie din ea, chestia asta pur şi simplu îl distrugea. Aşa că am intrat la ştiinţe economice. La o lună după ce m-am întors la New Haven în anul trei de facultate, tata s-a prăbuşit şi a murit. La jumătatea trimestrului m-am transferat la literatură, iar de-atunci m-am simţit mereu vinovat. Acesta e sfârşitul unui poveşti stupide.

Păşim mai departe. Ciorile fâlfâie din aripi deasupra. Pădurea de pe dealul din faţă străluceşte în pete de galben şi bronz.

— De ce spui că e sfârşitul poveştii? îl întreb. De ce să te simţi vinovat?

Reflectează la asta, săltând coşul mai sus pe umeri.

— Probabil că ai dreptate, poate că nu trebuie să fie sfârşitul poveştii. Oricum, m-am apucat din nou să scriu poezii. N-am renunţat niciodată, de fapt. Am publicat câteva poeme, majoritatea în gazete neînsemnate, dar unele în reviste de mâna-ntâi – *The Nation*, *Saturday Review*. Totuşi, de fiecare dată când scriam o poezie simţeam ochii lui asupra mea. De fiecare dată când publicam o poezie o citeam cu ochii lui, şi mă blocam. Pe

urmă am mers la Harvard pentru studii postuniversitare, ştii ce înseamnă asta. Îţi ia atât de mult timp să te documentezi şi să asimilezi, încât nu mai ai răgazul sau puterea pentru creaţie. Apoi, profesoratul – alte chestiuni. Cumva, cu timpul, am abandonat.

— Recită o poezie.

Nu vrea. Înţeleg că taică-său se uită încă peste umărul lui, spunându-i că versurile sunt o îndeletnicire de amator şi că nu merită ca un bărbat în toată firea să-şi piardă timpul cu ele. I s-ar părea extrem de jenant să le expună în faţa unui scriitor autentic, mai ales unul cu o scrisoare de la *Atlantic* în buzunar. Deşi eu nu văd de ce y nişte poeme publicate în *The Nation* şi în *The Saturday Review of Literature* sunt neapărat mai puţin valoroase decât o povestire apărută în *Atlantic*. Oricum, eu aş fi fost foarte mândru de mine dacă aş fi ajuns să fiu publicat de acele reviste când eram student. Pe scurt, nu sunt de acord cu premisa unei deficienţe de care ar suferi, fie aceasta sub formă de surcele, sau chibrit, sau ambele.

Pe deplin convins că ceea ce alegem să fim nu este dincolo de noi înşine, îl îndemn să reînceapă să scrie, să creeze ceva, să nu se lase descurajat de nimeni. Cu doctoratul, în fond, a terminat; poate face în viaţă ce vrea el; şi-a luat toate examenele pe care trebuia să le dea. Am trufaşa încredere a unui mic succes.

Dar nu vrea să discute despre poemele lui. Întoarce conversaţia spre acea temă banală, fascinantă pentru ne-scriitori: de ce scriu scriitorii. Fiindcă le măguleşte orgoliul, desigur. De ce altceva? Dezechilibru psihologic? Nevroză? Traumă? Şi dacă e vorba de traumă, cât de departe poate merge trauma până încetează să mai fie stimulativă, devenind în schimb distructivă? Pe de altă parte, în ce măsură contează presiunile academice de a publica? Nu prea mult, convenim noi. Dar impulsul reformator, pasiunea pentru dreptatea socială?

Sunt scriitorii reporteri, profeţi, smintiţi, bufoni,

predicatori, judecători, sau ce? Cine îi desemnează purtători de cuvânt? Dacă se desemnează astfel ei înşişi, cum e limpede că o fac, cât de valabil este rolul? Dacă Timpul singur creează capodopere, cum spunea Anatole

France, rezultă că o creaţie literară grandioasă înseamnă doar încercări şi erori testate de timp, iar dacă este aşa, atunci mai presus de toate trebuie să fie un proces liber, trebuie să curgă din har, nu din presiunile exterioare. Talentul îşi este propria justificare, însă nu există nici

O posibilitate de a şti exact, fără a recurge la judecata posterităţii, dacă valorează într-adevăr ceva sau dacă nu este decât expresia efemeră a unei toane sau a unei tendinţe, manifestarea unui stereotipism.

Dar cert este că *îţi poţi da seama*, nu consider şi eu la fel? îmi citează, cu seriozitate, vechea platitudine despre poemul bunicel care este ca un ou bunicel, şi mă întreabă dacă există cineva care să se simtă flatat că face ouă bunicele.

Nu mă pot abţine să nu sugerez că a omis o motivaţie importantă şi că presiunile exterioare contează mult. Bibliotecile sunt pline de capodopere autentice care au fost scrise pentru bani. Grub Street[7] produce lucruri bune, aproape la fel de des ca Parnasul. Căci, dacă un scriitor a ajuns într-adevăr la ananghie, dacă e complet la pământ (jos de tot unde am fost eu şi de unde mă ridic, asta vreau să spun de fapt), nu-şi poate permite să se îndoiască de sine însuşi şi nu poate accepta ca opiniile altor oameni, chiar şi ale unui tată, să-l oprească să scrie.

— Sau ale unei soţii?

y

Din nou, sunt uluit.

— Nu pot să cred că Charity este împotriva poeziei.

Merge cu capul în jos legănând băţul în mână,

7 Grub Street (în Londra secolului al XIX-lea) a rămas simbolul unei comunităţi artistice formate din scriitori, ziarişti, editori etc. trăind la limita sărăciei şi a celebrităţii.

privind posomorât la drum.

— Vrea să fiu promovat.

— Poemele vor influenţa pozitiv acest lucru. Suntem la catedra de literatură engleză, să nu uităm asta.

Sid se prinde delicat de nas, cu degetul mare şi degetul arătător, de parcă ar vrea să blocheze un miros neplăcut.

— Charity este o fire foarte practică, mult mai practică decât sunt eu. Anul trecut a efectuat un studiu referitor la toţi profesorii cu grade universitare şi profesorii asociaţi – ce-a făcut fiecare pentru a fi promovat ca titular pe post. Rezultatele au fost aşa cum ne-am fi aşteptat. O lucrare teoretică este cea mai bună pârghie – scrie *Drumul spre Xanadu*}, şi te-ai ajuns. Ca şanse de reuşită, pe locul următor sunt articolele ştiinţifice, însă e nevoie să fie multe. Charity mi-l dă drept exemplu pe DeSerres, care ia o singură idee, cum ar fi perfectibilitatea, şi înşiră pe sfoara asta o întreagă suită de gânditori şi scriitori, unul după altul. Jefferson despre Perfectibilitate. Freneau despre Perfectibilitate. Emerson despre Perfectibilitate. Whitman despre Perfectibilitate. Practic, îţi fabrici textul pornind de la indicii bibliografici ai operelor complete.

— Nu pot să cred că lui Charity îi plac porcăriile astea mai mult decât poeziile.

— Nu, într-adevăr. Crede doar că trebuie să scriu aşa ceva pentru o vreme. E ca în politică, zice ea. Întâi, ca să fii ales, faci ceea ce trebuie să faci; după aceea, poţi să-ţi transpui principiile în lege. Universitarii sunt mai avantajaţi decât politicienii, fiindcă dacă eşti congresman, să zicem, trebuie să fii reales din doi în doi ani, dar dacă eşti profesor nu trebuie decât să devii profesor asociat ca să ai postul asigurat, la fel ca un judecător de la Curtea Supremă. E posibil să nu mai avansezi niciodată de la profesor asociat la profesor plin, însă cert este că n-au cum să te dea afară de-acolo.

— De ce este atât de important să fii sigur pe post?

A sesizat pesemne o nuanţă de dispreţ în tonul meu, fiindcă se uită tăios la mine, vrea să-mi răspundă, se răzgândeşte şi, în cele din urmă, spune cu totul altceva decât intenţionase.

— În familia lui Charity, toţi sunt profesori de facultate. Îi place să aparţină unei universităţi. Vrea să fim promovaţi la catedră şi să rămânem pe post.

— Mda, zic eu. În regulă, pot înţelege asta. Dar, dacă aş fi în pielea ta, mi-ar plăcea poate să mă folosesc de independenţa pe care o am deja, în loc să-mi rup oasele ca să fiu avansat într-o categorie care s-ar putea să nu-mi convină la fel de mult.

— Bun, însă tu nu eşti în pielea mea, îmi replică Sid.

Sună ca o mustrare domoală, aşa că prefer să tac. Dar după câteva secunde, el adaugă, mijind ochii înspre mine:

— Întreab-o pe Charity despre soarta poeţilor la această catedră de engleză. N-au decât unul, William Ellery, şi omul e un paria.

— E titular pe post.

— Nu pentru că e poet, ci pentru că este expert în literatura anglo-saxonă.

— Detest ideea că, înainte de a putea compune din nou poezii, va trebui, timp de vreo şase sau şapte ani, să scrii articole despre Floyd Dell şi ce crede el despre Perfectibilitate.

— Cam aşa ceva.

— Păi, mult noroc, atunci. Contează pe mine că te voi citi, atunci când titularizarea pe post îţi va fi adus independenţa dorită.

Scutură din cap râzând. În faţa noastră, Charity şi Sally au păşit peste un gard şi au început să urce un deal cu o cunună de copaci galbeni. Pornim după ele, păstrându-ne suflul pentru urcuş.

Când ajungem, soţiile noastre găsesc un loc de pe care curăţă crengile şi cojile de nucă. Aşternem o pătură

pe jos. Charity deschide coşul şi scoate dinăuntru nişte friptură de pui învelită în hârtie cerată, un castron de lemn cu salată gata preparată, chifle deja unse cu unt, un borcan cu bulbi de anghinare, beţigaşe de ţelină, fructe, fursecuri, şervete, farfurii de hârtie. Şi merele noastre ionatane, ca să ne dea senzaţia că am contribuit şi noi. Eu şi Sid ne aşezăm pe pământ şi spargem nuci de hicori între două pietre. Priveliştea se deschide, arămie şi convenţională ca un peisaj de Grant Wood. În aer, miroase a iarbă uscată, frunze uscate, depărtări, alte costise de dealuri.

Charity ridică privirea, sclipitoare ca un mănunchi de raze luminoase dintr-un heliograf.

— Suntem gata, *Sid*?

Sid se ridică imediat. Braţul lui intră în coş, de unde y y7

scoate un sac umed. În sac se află un prosop ud cu aşchii de gheaţă în el, iar printre aşchiile de gheaţă se zăreşte o şampanie Magnum. (N-am văzut niciodată o asemenea sticlă de un litru şi jumătate, dar ştiu ce este.) Brusc, Sid devine frenetic, reînviind convivialitatea gălăgioasă din seara precedentă. Extravaganţa lui mă deranjează un pic.

— Să sărbătorim! strigă el. Ziua Bucuriei! Desface sârma, dopul ţâşneşte exploziv în frunzele de hicori. Scuturându-şi spuma de pe mână, Sid adaugă: Ştiu că te dai în spectacol când laşi dopul să sară aşa. Specialiştii deschid sticla făcând să iasă gazul cu un fâsâit discret. În fine, mai bine şampanie agitată, decât fără şampanie deloc.

Ţinem sus paharele noastre de hârtie, iar el le umple. Cu ditamai sticla într-o mână, ridică paharul cu cealaltă mână.

— Ce ocazie formidabilă! Şi cât de minunat e să participăm şi noi! Te salutăm la începutul unei cariere măreţe.

— Staţi un pic, obiectez eu.

— Nu, nu, nu! intervine şi Sally. Este ziua *voastră*, este a patra aniversare a voastră. Să închinăm pentru sănătate, fericire şi mulţi ani mai departe.

O situaţie fără ieşire. Stăm toţi cu paharele ridicate, din care stropi fini sar peste margini, iar surâsurile noastre sunt nesigure, deşi intenţiile ne rămân onorabile şi altruiste. După câteva clipe, Charity ne salvează.

— Este ziua noastră a tuturor, a voastră şi a noastră deopotrivă. Hai noroc, pentru noi toţi!

Aşezaţi pe pătura noastră printre crenguţe, frunze îngălbenite şi flori de ochiul-boului albăstrii, sorbim din ceea ce este probabil prima şampanie pe care Sally sau eu am băut-o vreodată, şi prompt ni se reumplu paharele, şi ni se reumplu din nou. În situaţia dată, nu e nevoie de prea mult ca să mă înveselesc. Aşa că sunt prins într-o dispoziţie nepotrivită atunci când Sid, privind în jos, cu scârbă parcă, în paharul lui, repetă toastul cu variaţiuni.

— Să bem pentru noi toţi. Să avem norocul de a scăpa de securea catedrei.

— Ce tot îndrugi acolo? exclam eu, oarecum ţâfnos.

Eu sunt carnea de tun, eu sunt minunea de nouă luni.

Dar dacă are cineva şanse să rămână la catedră, tu eşti acela.

— Nu-ţi face iluzii. Rousselot se interesa discret chiar deunăzi la ce lucrez. Până ajung ei să voteze în aprilie sau mai, tu vei avea o bibliografie lungă cât braţul tău, iar eu voi avea doar poezioarele mele din studenţie.

Pe figurile noastre, sunt sigur, se reflectă în ce măsură înţelege fiecare ce se întâmplă acum. Sally nu ştie nimic despre poeme, aşa că e doar curioasă şi dornică să afle. Eu ştiu de existenţa poemelor, însă nu cred că sunt atât de amatoristice pe cât insinuează el, şi nici că Charity s-ar opune cu adevărat ideii ca Sid să scrie poezii. Charity nu ştie ce a putut să-mi spună Sid, însă bănuieşte că mi-a

spus ceva. Ochii ei trec rapid de la chipul lui la chipul meu şi înapoi.

Stând pe pătură cu picioarele încrucişate sub şezut şi cu castronul de salată în poală, Charity are subit o expresie de agasare, se apleacă în faţă peste castron, apoi îşi îndreaptă spinarea la loc.

— *Aiurea*, Sid! Ai un pic de *încredere* în tine însuţi! Eşti un profesor extraordinar, toată lumea spune asta. Fii mai departe profesor. Dacă o să ţi se ceară publicaţii, *scrie* câteva. Consideră de la sine înţeles că te vor promova, şi o să vezi că nu vor avea tupeul să n-o facă.

După asta îmi zâmbeşte cu toată vivacitatea şi intensitatea ce o caracterizează, un zâmbet menit să-mi spună că norocul meu cu revista *The Atlantic* l-a marcat profund, iar ea ştie asta, şi ştie că eu ştiu, şi vrea să ştiu că nu e nimic grav. „Nu-i vina *ta*”, pare ea să-mi comunice. „Dacă el pare descurajat, este doar fiindcă scrisoarea ta l-a făcut să se gândească la *noi*”.

Îngrijorat că ceea ce a început ca o sărbătorire se transformă într-o situaţie tensionată, întind spre el paharul de hârtie, ca să-mi mai toarne şampanie.

— Pentru noi, să fim de neignorat, toastez eu.

— *Exact*! spune Charity. Trebuie să înşfăcaţi viaţa de beregată şi s-o *zgâlţâiţi* bine.

Încleştează pumnii în aer, scuturându-i bine, iar noi râdem cu poftă. Ne ferim discret de anxietatea lui Sid şi de aparenta disensiune dintre el şi Charity. Ne umplem farfuriile cu pui, salată şi chifle, mâncăm în timp ce ochii ni se îndestulează molcom cu peisajul de ţară, sub umbra domoală ca aerul Edenului, colorată în auriu de frunzele unui hicori. Peste câteva momente, când se ridică în genunchi ca să ne servească o nouă porţie, Charity încremeneşte, înclină capul pe umăr ascultând şi, cu mâna rămasă liberă, ne face semn să tăcem.

— O, ascultaţi. Ascultaţi!

Un zgomot asemenea unei mari mulţimi, departe de tot, sunete entuziaste şi strigăte ce par să se apropie. Ne

ridicăm în picioare şi scrutăm cerul gol. Dintr-odată, le vedem, un stol de păsări ca un „V” tremurător, direct peste creasta dealului nostru, destul de jos, fâlfâind din aripi către sud în lungul căii lor de migraţie şi ciripind în timp ce trec. Noi stăm cuminţi, ne-am suspendat conversaţia noastră omenească până când limbuţia lor se estompează de tot, iar liniile lor tremurătoare se fac nevăzute pe cer.

Au trecut pe deasupra noastră ca buretele pe tabla din clasă, ştergând tot ce era acolo înainte de venirea lor.

— Ah, *vă plac* şi vouă, nu-i aşa? exclamă Charity. Uneori, când rămânem până târziu în Vermont, sau ne ducem târziu acolo anume pentru colorit, se întâmplă să vedem şi să auzim stoluri de păsări ca acum, venind peste Folsom Hill. Într-o bună zi, trebuie să ne vizitaţi acolo. Avem toate *felurile* de camere. Ce-ar fi să veniţi vara viitoare?

— Vara viitoare, dacă o să mă lase să rămân aici, voi preda la şcoala de vară, iar serile, poate, voi curăţa tăvile pentru mâncare la spital, şi noaptea voi fi şofer de taxi. Când vine primăvara, vom fi la cheremul sorţii, îi spun eu.

— Atunci, peste doi ani.

— Peste doi ani, vara, s-ar putea să tocesc cupe de excavator pentru WPA[8].

— Da? de unde, mă contrazice ea. Sid are dreptate, până atunci vei fi celebru. *Vă rog*, faceţi-vă planuri să veniţi. Poţi scrie acolo toată ziua, în afară de orele de masă, picnic, înot şi plimbare.

Ochii lui Sally, mari, limpezi, strălucitori de la şampanie şi plini de duioşie, îi întâlnesc pe ai mei; scutură din cap, nevenindu-i să creadă. Arborii de hicori îşi mişcă ramurile în vântul lin, iar o nucă nimereşte jos cu o bufnitură.

— Nu adresa invitaţii pe care nu-ţi doreşti să le vezi acceptate, spune Sally într-un final. Este periculos să umbli

8 Acronim pentru Work Projects Administration, principala agenţie federală înfiinţată în SUA, în 1935, în cadrul seriei de programe economice „New Deal“, în timpul preşedinţiei lui F.D. Roosevelt

cu carne crudă pe lângă tigri.

— Nu lansăm niciodată invitaţii doar de formă, spune Sid. Se uită în paharul lui de hârtie şi apoi ridică privirea, surprins parcă de ceea ce a găsit acolo. Viitorul, poate. Doamne, ce minunat ar fi! exclamă el. Invitaţia e valabilă permanent. Oricând puteţi, cât de mult timp puteţi să staţi.

În acel loc splendid, în aerul pârguit al verii indiene, acei doi oameni ne-au ales din nou. În circumstanţe în

care nişte spirite mai mici ar fi lăsat poate invidia să corodeze simpatia, ei se declară cu generozitate încântaţi de compania noastră şi de norocul care a dat peste noi. Ceea ce am simţit aseară când ne-am îmbrăţişat laolaltă toţi patru, râzând, şi ne-am contopit răsuflările îngheţate în faţa uşii lor, simţim din nou pe acest deal placid. Am fost poftiţi în vieţile lor, de unde nu vom fi niciodată surghiuniţi, sau nu ne vom surghiuni noi înşine.

Dar am ajuns să sesizez tensiuni nebănuite în relaţia lor şi, spre surprinderea mea, am început să simt tendinţa de a proteja un om pe care nu mai departe de seara trecută îl credeam bărbatul cel mai norocos şi cel mai demn de invidiat din lume.

O altă după-amiază. Patinăm pe lacul Monona, exact lângă zidul nostru troienit de nămeţi. Văzduh argintiu, cer fumuriu, fulgi de nea lipicioşi ca firul de păianjen, nasuri roşii smiorcăite, un vânt rece, râsete. Ianuarie, probabil; am sentimentul că a trecut Crăciunul. Fetele sunt vizibil însărcinate. Sally este extrem de precaută, fiindcă patinajul pe gheaţă nu a fost pentru ea sportul cel mai la îndemână la Berkeley, iar acum se teme să nu cadă şi să nu-i facă vreun rău copilului din pântec.

Charity este atât de neînfricată, încât frizează nesăbuinţa.

— Dacă se va întâmpla să cazi, o să cazi în *popou*, spune ea. Iar *acolo*, unde nu există nimeni altcineva, te loveşti doar *tu*.

Numai cu o săptămână în urmă, pe un deal din

apropiere, dincolo de Middleton, mă uitam cum ea şi nevasta cu sânge albastru a unui profesor irlandez invitat la facultate se dădeau pe derdeluş cu săniuţe de lemn. Cucoana irlandeză s-a trântit pe burtă ca o puştoaică de zece ani. Charity a avut măcar atâta minte încât să se aşeze pe sanie şi să cârmească din picioare, dar n-a avut şi atâta minte încât să nu se ia la întrecere.

S-au lansat amândouă alunecând vijelios la vale, cu zăpada scârţâind sub tălpile săniuţelor. Când au trecut pe sub un stejar falnic au dat de zăpadă afânată. Tălpile săniuţelor s-au afundat în nămeţi, împotmolindu-se, iar doamnele au zburat la vale, irlandeza alunecând pe burtă, iar Charity, greoaie, alunecând pe fund. „Iisuse, ce buşitură”, a zis cucoana irlandeză, sau cred eu că a zis. Curăţindu-se de zăpadă pe faţă, scuturându-şi mănuşile groase, bătându-se cu palmele pe haine şi prăpădindu-se de râs amândouă, au urcat dealul înapoi, târând săniuţele după ele, pentru o nouă tură pe derdeluş.

Iată-ne acum aici, adepţi în continuare ai vieţii active şi ai mişcării sănătoase în aer liber, cu patinele pe lacul

Monona. De data asta, prudenta Sally a fost convinsă să vină şi ea, deşi Dumnezeu ştie de ce patinajul pare mai sigur decât săniuşul. Aici, iahturi transformate în sănii cu pânze se furişează silenţioase în spatele tău şi îţi trec razant peste cap cu talpa din spate. Există chiar şi un mic aeroplan, care aterizează şi decolează pe gheaţă. Patinezi, credeţi-mă, privind mereu peste umăr, mai ales dacă ţi-ai pus patine pentru prima oară în viaţă şi cu atât mai mult dacă eşti o femeie gravidă, aproape pe punctul de a plesni ca o păstaie coaptă.

Ochii lui Charity sunt scăpărători, nasul ei e roşu. Şi-l şterge cu dosul mănuşii ei roşii.

— Nu e prea diferit de patinajul pe role, doar *mai precar*. Nu te laşi pe spate, te apleci în faţă. împingi în picioare şi te *avânţi* înainte.

Se avântă înainte, masivă şi graţioasă. Mai încolo, pe gheaţă, Sid sprintează, întoarce din scurt, frânând într-un

nor de gheaţă răzuită când o sanie cu pânze trece de-a curmezişul opturilor lui.

Între timp, mă mişc pe gheaţă şontâcăind pe partea interioară a gleznelor. Când încerc s-o ajut pe Sally să se urnească din loc, îmi alunecă picioarele de sub mine şi o trag în jos, ca o grămadă pufoasă peste mine. Neîndoielnic, are nevoie de un instructor mai bun decât pot fi eu. Sid, care a observat problema, apare patinând lângă noi, o ridică pe Sally încurajând-o blajin, îi prinde mâna stângă în mâna lui dreaptă, îşi aşază braţul stâng pe după umerii ei, îi potriveşte braţul drept în jurul mijlocului lui. Ezitând, cu stângăcie, se lasă condusă lin pe gheaţă, începe să simtă ritmul, începe să facă mişcări prudente. Patinează împreună amândoi în şerpuiri din ce în ce mai încrezătoare, îndepărtându-se de la marginea dinspre mal a suprafeţei de gheaţă spre mijlocul lacului. Privind şi aplaudând, nu dau suficientă atenţie situaţiei periculoase în care mă aflu şi *bufi*, îmi fug iarăşi picioarele de sub mine şi cad cu fundul pe gheaţă.

Îmi amintesc după-amiaza aceea cenuşie, cu ninsoarea măruntă, vântul geros care-mi ciupea bărbia, obrajii şi fruntea, picioarele îngheţate, cu degetele strivite în ghetele prea mici, luate cu împrumut, şuieratul înfundat şi mârâitul avionului ce ateriza în spatele meu, viziunea fugitivă a unei sănii cu pânze alunecând rapid cu o talpă desprinsă de pe gheaţă şi cu timonierul azvârlit de-a latul pe punte, Sally şi Sid înclinându-se şi mişcându-se pe gheaţă, Charity lunecând lejer, maiestuoasă şi euforică, îmbărbătându-mă, în timp ce eu mă clatin pe gleznele flasce, cad, mă ridic, cad iarăşi.

Dar îmi amintesc şi mai bine chiar cum a fost după un ceas, în subsolul nostru, când am băut grog fierbinte şi am mâncat rulouri cu scorţişoară făcute de Sally, calde încă de la cuptor. îmbujoraţi la faţă, cu pielea amorţită de ger, plini de o vitalitate exuberantă şi hohote de râs, eu şi Sally având în plus plăcerea neobişnuită de a oferi, în loc de a primi.

Pe canapea, una lângă cealaltă, nevestele noastre şuşotind ca două prietene, rotunjite în pântec, cu numai două luni până să nască, trandafirii în obraji de la căldura din casă. Venind din bucătărie, cu sticla de rom şi ceainicul plin pentru o nouă rundă de băutură, le văd acolo şi mă gândesc cu veneraţie cum în cele două femei bat patru inimi deodată.

6

Retrospecţia, am descoperit eu, este îndeobşte pe jumătate plăsmuire, şi chiar acum îmi dau seama că sunt multe lucruri legate de Sid şi Charity Lang pe care ori le-am plăsmuit, ori le-am aflat la mâna a doua. Nu-i ştiam în liceu sau când s-au cunoscut şi s-au căsătorit, J

aşa că nu am amintiri şi nici vreo documentaţie din care să mă inspir în momentul în care-mi imaginez cum erau ei când s-au întâlnit prima oară. Am doar acest lac din Vermont şi asocierile lui, plus poveştile pe care ni le-au relatat ei doi, Confort sau mătuşa Emily.

Iniţial, Sid le-a stârnit mila, parcă ar fi vrut să-l vadă plecat cât mai repede. Apoi, le-a cucerit inimile. Faptul acesta în sine este surprinzător, căci nici Charity, nici mama ei nu s-au simţit vreodată în largul lor cu un bărbat pe care să nu-l poată intui şi manevra. Poate că circumstanţele le-au dezarmat. Pe de altă parte, de la bun început e posibil ca ele să-l fi manevrat, mai mult decât s-ar fi zis. Când un balerin o ridică pe partenera lui şi o poartă pe scenă într-un *pas de deux*, ni se pare puternic ca Atlas, însă orice balerină ne poate spune cât de mult contează să ştii cum să te laşi ridicată.

— Cine *este* băiatul acesta? mi-o pot imagina pe mama ei întrebând. Îl cunoaştem? îi cunoaştem familia?

Presupun că sunt aşezate pe veranda mătuşii Emily, privind în jos spre lac, peste ferigile înalte până la brâu şi tufişurile cu zmeură. Este o zi cu nori călători. Veranda >

este un spaţiu adăpostit, deşi vântul bate suficient de tare încât să hârşâie cu crengile peste acoperiş. Emily

Ellis tricotează. Andrelele ei împung şi se retrag, degetul cu bucla de lână răsucită face cercuri iuţi, Emily Ellis se opreşte ca să tragă ochiurile în lungul unei andrele şi să desfăşoare din ghem un metru de lână. Are ochi căprui şi pătrunzători, iar expresia de pe faţa ei este deopotrivă curioasă, amuzată şi reticentă.

Charity, tolănită în leagănul de pe verandă, cu părul împletit în codiţe, flutură o scrisoare deschisă, de parcă ar vântura aerul ca să risipească fumul.

— *Eu* îl cunosc doar de câteva luni. Îşi face doctoratul

la Harvard. N-ai cum să-i cunoşti familia, locuiesc toţi în Pittsburgh.

Mâinile mamei ei se opresc. Buzele i se crispează. Rosteşte pe un ton înţepat:

— Nu este exclus ca nişte oameni pe care să merite să-i cunoşti să locuiască în Pittsburgh. L-ai invitat?

— *Nu*! Am venit aici ca să scap de el.

— Care-i problema cu el? Pare înfigăreţ.

— Înfigăreţ în niciun caz *nu este*. Este un fraier. E *amorezat*, mamă. Suferă. Nu m-a văzut de o săptămână.

— Of, Doamne, zice mama ei. Numără ochiurile, mişcând din buze. Şi tu? Presupun că suferi şi tu.

— Presupui greşit. Nu sufăr decât din cauza *avansurilor* lui impetuoase.

Râde şi saltă un picior sus pe speteaza leagănului. Mama ei se uită la piciorul dezgolit, până când Charity îl coboară la loc.

— Înseamnă că nu vrei să vină aici.

— Şi cum îl putem opri? zice că *are drumpe-aici* şi i-ar plăcea să treacă pe la noi. Are drum pe-aici, haida de Nu are drum nicăieri, decât direct aici. De ce nu spune de-a dreptul?

— Simte nevoia, poate, să aibă o portiţă de salvare, pentru eventualitatea în care tu îi dai de înţeles că nu e bine-venit. Ar putea fi chiar atât de sensibil?

— Da, dacă *tu* nu i-ai arăta că e bine-venit. Este

teribil de politicos cu persoanele mai în vârstă şi şi-a făcut o părere atât de formidabilă despre distincţia intelectuală a acestei familii, încât practic cade în genunchi când rosteşte numele lui tati.

— Nu este necuviincios din partea lui să respecte erudiţia. Cât timp intenţionează să stea?

— Cine ştie? Până îl gonim noi? Şi-a pus în gând să citească în vara asta toată dramaturgia engleză din perioada Restauraţiei, dar se gândeşte probabil că ar putea face asta la fel de bine aici, ca şi la Cambridge.

Mâinile mamei ei se mişcă din nou, rapid şi automat.

— Mda, dacă n-ai chef de el, putem să-i dăm un ceai şi să-l trimitem la plimbare.

Expresia lui Charity încorporează o uşoară încruntare.

— Nu ştiu. N-ar părea un pic…? Am putea să-l cazăm în pavilion.

— Confort doarme acolo.

— Se poate muta la unchiul Dwight.

— Dar nu trebuie să fie expediată pachet acolo, zice mama ei. Aranjează tu cum îţi convine, dacă pe Confort n-o deranjează. Pe de altă parte, dacă nu ai chef să-l vezi pe-aici, trebuie să fie descurajat imediat. Cu fermitate.

Charity se ridică în picioare, înaltă şi cu umerii drepţi. Văzută doar de la gât în jos, poate părea cam deşirată. Incluzând şi capul, arată complet altfel. Are gâtul lung, capul mic, modelat de cozile împletite strâns. Ochii sunt verzui, dinţii, albi şi regulaţi. Mama ei nu greşeşte gândind despre ea că e o tânără frapantă, iar mintea ei se aventurează în speculaţii.

— Perfect, spune Charity cu indiferenţă. Dacă se va dovedi că e o pacoste, îl uşuim în doi timpi şi trei mişcări.

— Totuşi, spune mama, lasă-mă să-ţi dau un sfat. Nu este elegant, şi nici delicat, să induci în eroare un băiat în situaţia în care spui că e el. Dacă nu ai intenţii serioase

sau nu crezi c-ai putea avea, mai bine nu-l încuraja. Vorba proverbului, nu vreau să-i văd sângele pe covor. Ţine minte asta.

Şi aşa Sidney Lang, la sfârşitul primului său an de doctorat în literatură engleză, îşi face intrarea în universul de la Battell Pond. Soseşte, încerc să ghicesc, pe la mijlocul după-amiezii, după ce a plecat din Cambridge de cum s-a luminat de ziuă şi a condus în forţă pe ploaie, ca să-şi dea seama însă, când mai avea un ceas până la destinaţie, că va ajunge la ora prânzului. Trage maşina pe marginea drumului şi stă acolo două ore, sărind peste dejun şi contemplând, spre sud şi est, cum vârfurile munţilor White apar şi dispar în alternanţele de soare şi ploaie. Învăţat să valorifice fiecare oră, citeşte o sută de pagini din *Middlemarch* în timp ce aşteaptă.

Când este sigur că sosirea lui nu va întrerupe masa de prânz, nici, ulterior, vreun eventual pui de somn, porneşte la drum. Intră în sat – case de lemn vopsite în alb pe o singură stradă intersectată de o singură altă stradă, nimic prea pitoresc – şi, urmând instrucţiunile lui Charity, înaintează cam un kilometru şi jumătate până la nişte cutii poştale montate pe o roată de căruţă. Un drum de ţară îl conduce la stânga printre o fermă şi două cabane pe malul lacului. Imediat, se afundă într-o pădure deasă, unde ploaia picură din frunzişuri. Poteca largă este desfundată şi ciuruită de gropi, plină de bălţoace, denivelată de rădăcini. Alte cărări, şi mai obscure, duc spre cabane abia întrezărite şi spre lac. În ambele părţi. Parcă ar fi pe o peninsulă îngustă. Ţinând dreapta, ajunge într-un luminiş, în faţa unei case îmbrăcate în draniţe îmbătrânite de trecerea vremii. Recunoaşte maşina parcată pe iarbă, e a lui Charity. Are ambele geamuri din faţă deschise. Sare iute afară, închide geamurile maşinii ei şi se vâră la loc într-a lui, ca să chibzuiască o strategie.

Priveliştea este blocată de casă. Mai încolo în pădure, pe dreapta, printre copaci se vede un fronton trecut prin multe anotimpuri: pavilionul, deşi el nu ştie atunci ce este

acolo. Pe stânga, o potecă ocoleşte prin spate un pâlc de conifere tinere şi se afundă în pădurea deasă. Pe-acolo se ajunge, deşi din nou el nu ştie asta, la sihăstria lui George Bamwell Ellis, o colibă încălzită cu o plită de tablă, unde un singur bec spânzurând din tavan luminează un birou încărcat de cărţi în trei limbi moarte şi

jurnale academice în patru limbii vii. Aici, profesorul universitar Ellis lucrează de zece veri la o carte despre o sectă eretică din veacul al XII-lea, bogomilii. Va lucra încă la această carte când va muri, peste cincisprezece ani de-acum înainte. Cărturar distins, a scris deja un tratat despre albigenzi.

Sidney Lang se uită la uşa care este singura întrerupere în zidul de draniţe din faţa lui. Sperând că Charity se uită dinăuntru pândindu-i sosirea, aşteaptă ca uşa să se deschidă. Dar pe măsură ce timpul trece, Sid se convinge tot mai mult că acea uşă n-a mai fost deschisă de ani de zile. Pare ruginită în balamale şi acoperită de muşchi. O potecă de scânduri merge pe lângă cabană, pe partea dreaptă. Ca să-l întâmpine de-acolo, Charity ar trebui să iasă afară în ploaie.

Timp de alte câteva minute, Sid aşteaptă, imaginându-şi-o pe Charity sub o umbrelă mare, tulburând aversa de ploaie cu strălucirea zâmbetului ei. Dar Charity nu apare. Nimeni nu apare. Sid aude doar ropotul îndârjit al ploii, foşnind şi picurând printre copacii uzi, la fel şi şopotul şuvoiului de apă din burlanul de la colţul casei. Pădurea din jurul lui este de un verde intens, impregnat de apă. Până şi aerul este verde.

În cele din urmă, fără niciun chef, îşi ia impermeabilul de pe bancheta din spate, îl drapează peste cap şi umeri, deschide portiera, păşeşte cu mocasinii din năbuc pe iarba îmbibată de apă şi-şi acceptă soarta. Gârbovit, aleargă pe lângă casă pe poteca alunecoasă. De după colţ se aude sunetul constant al unei voci feminine.

Veranda lui Emily Ellis seamănă mai degrabă cu un

post de comandă decât cu o verandă autentică. Are o adâncime de patru metri şi jumătate şi se întinde pe toată lungimea faţadei, fiind îngrădită de o balustradă. Este prevăzută cu un acoperiş scund şi rămâne bine adăpostită, chiar şi pe cea mai urâtă vreme. N-am văzut niciodată să nu fie oameni acolo, n-am văzut niciodată să nu existe vreun puzzle rezolvat parţial pe vreo masă pliantă, vreun joc de domino, rummy sau dame chinezeşti, la fel arareori am văzut să nu joace cineva bridge, fie tanti Emily şcolind nişte copii, ori tanti Emily şi George Bamwell prinşi în competiţia lor de robere, după-amiaza, împreună cu unchiul Dwight şi mătuşa Heather.

Masa de bridge este în capăt de tot, departe de traficul permanent de pe verandă. Deşi fiicele familiei Ellis sunt adulte, Charity fiind absolventă la Smith College, iar Confort fiind studentă acolo, există un tineret numeros – veri, verişoare, nepoate şi nepoţi în diferite categorii de rudenie, copii din vecini, copii ai vizitatorilor şi ai oaspeţilor. Cum intri, imediat lângă uşă, se află o bibliotecă ce oferă cărţi folositoare pentru minte şi suflet, printre care eu am remarcat *Vântul prin sălcii*, *Cercetăsia pentru băieţi*, toată gama *Winnie-de-Pluş*, *Black Beauty*, *Fiicele doctorului March*, *Puiul de căprioară*. Există, de asemenea, teancuri de *National Geographic*.

Mătuşa Emily crede în libertatea estivală. Nu-i prea pasă ce fac copiii, atâta timp cât fac ceva şi ştiu ce fac. Trândăvia şi haosul minţii nu le suportă, însă. Când copiii pleacă într-o excursie, le pune în rucsacuri ghiduri despre păsări şi plante, iar la întoarcere îi interoghează ca să vadă dacă au învăţat ceva. Când merge cu ei în vreo tabără de o noapte, urmând să doarmă în cortul ei auster şi uzat de ani, copiii pot fi siguri că seara, în jurul focului, vor auzi lucruri interesante despre stele. Iar în zilele ploioase, cum e aceasta, se instalează ca un păianjen sigur de sine în mijlocul pânzei, până când plictiseala îi împinge pe toţi copiii din Point pe veranda ei, unde le citeşte sau îi învaţă limba franceză.

Acum, bunăoară, citeşte *Cântarea lui Haiavata*. Îi place Longfellow, a cărui casă rămâne un reper celebru pe Brattle Street, la nicio stradă distanţă de casa ei, iar ea percepe justeţea lui *Haiavata* în acest decor de pădure nordică. Citeşte cu glas tare, ca să se facă auzită peste freamătul şi ropotul ploii.

Lângă apele întinse Ale mării Ghitci-Ghiumi.
Traiul şi-l ducea Nocomis.
Fiica albei luni, Nocomis.
După wigwamu-i sihastru Se-nâlţa un falnic codru.
Pini măreţi cu ciucuri roşii.
Iar în faţă ţărmul neted!
Peste care-n valuri repezi. Se rostogolea-nspumată Apa limpede a mării.[9]

Toţi micuţii indieni aşezaţi într-un semicerc în jurul mătuşii Emily primesc o învăţătură care-i va marca pe viaţă. Sunetul vocii ei citindu-le va influenţa felul cum se vor vedea pe ei înşişi şi cum vor privi lumea; va deveni o parte din ambianţa îndrăgită de la Battell Pond, ca un licăr în minunăţia cromatică a copilăriei. Aceste mici sensibilităţi nu vor pierde niciodată imaginile pădurii întunecoase şi ale lacului strălucitor. Natura pentru ei va fi întotdeauna benefică şi feminină.

Iar atunci când miezul nopţii Răsuna de hohotitul Bufniţelor din pădure.

El striga cuprins de spaimă:
— „Ce e asta, ce-i, Nocomis?”
Şi-i spunea atunci Nocomis:
— „Astea-s bufniţele sure.
Cu-a lor pui ce, laolaltă Adunate în pădure.
Se înfruntă între ele şi pe limba lor se ceartă. „[10]

Unii dintre copii, peste ani şi ani, se vor trezi poate noaptea dintr-un vis în care glasul acela puternic intona mituri irocheze în tetrametru trohaic, iar în adâncul

9 Cântarea lui Haiavata de Henry Wadsworth Longfellow, traducere de Mihail Maievski, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967, pp. 29-30
10 Ibid., p.33

sufletelor lor vor tânji după certitudinea, siguranţa, naturaleţea şi autoritatea timpului, pe care mătuşa Emily l-a dominat.

În culturile primitive, va spune mătuşa Emily oricărei persoane cu care discută despre creşterea copiilor, cei mici învaţă imitându-i pe părinţi. Fetele deprind treburile casnice şi rolul femeii, inclusiv instinctul matern, jucându-se de-a casa şi îngrijind de fraţii şi surorile lor mai mici. Băieţii merg cu taţii lor la câmp şi la meşteşuguri, maimuţăresc obiceiurile acestora cu uneltele şi armele. Atât băieţii, cât şi fetele pot fi educaţi cu privire la convenienţele ataşate ocaziilor simbolice de către vraci, şamani şi bătrâni anume însărcinaţi cu această treabă, la fel cum în societatea noastră sunt trimişi la şcoală şi sunt puşi să citească diverse cărţi. Dar în societatea noastră (se referă la Cambridge), bărbaţii (se referă la bărbaţii educaţi şi cultivaţi) nu mai muncesc cu unelte şi nici nu mai folosesc arme. Fetele pot încă să-şi imite mamele, însă un băiat nu prea mai găseşte în activităţile tatălui său vreun pretext de joacă instructivă. Femeile, prin urmare, trebuie să furnizeze modele atât pentru fete, cât şi pentru băieţi, călăuzindu-i totodată pe căi pe care s-ar putea să nu le găsească singuri, dar mai presus de toate se cuvine să-i îndemne să-şi folosească energic capacitatea minţii. Exact ceea ce Nocomis a făcut pentru nepotul ei orfan Haiavata.

În legătură cu abdicarea autorităţii masculine, mătuşa Emily are dreptate, desigur. Un sfert din populaţia bărbătească din Noua Anglie a fugit în California în timpul Goanei după Aur. Un alt sfert a dispărut în Războiul Civil, fie murind, fie preferând să nu se mai întoarcă. Cei lipsiţi de vigoarea necesară pentru a fi argonauţi sau războinici au rămas şi au văzut cum munca lor a fost confiscată de irlandezi, portughezi, italieni şi canadieni francezi. Şi-au pierdut parţial puterea politică, dar şi-au păstrat în general statutul. Cei mai buni dintre ei (se referă la bărbaţi ca George Bamwell Ellis) continuă în tradiţia lui Emerson şi a celor luminaţi spiritual. Îi găseşti predând la Harvard sau

la universităţi mai puţin cunoscute, sunt cărturari şi moralişti, iubesc Natura.

De asemenea, deşi nu putem pretinde ca mătuşa Emily să se gândească la asta, ei au pregătit calea pentru exponenţii Noului Umanism, a căror gândire a dominat multe campusuri universitare în anii ’30. Eu am studiat cu doi dintre ei şi, pentru binele sufletului meu, am fost povăţuit să-i citesc şi pe alţii.

Printre ei au fost oameni ca Irving Babbitt la Harvard, de la care Sid Lang a încercat să înveţe decenţa, acel *nil admirări* şi raţionalitatea sobră, pe care el nu le-a putut atinge niciodată; şi Paul Elmer More la Princeton, sub îndrumarea căruia Marvin Ehrlich a urmat cu devoţiune

studii de greacă. Ernest Hemingway a intuit cândva că toţi noii umanişti erau produsul unei interacţiuni formale. Exista la Wisconsin un astfel de intelectual, care a coordonat dizertaţia lui Ed Abbot despre romantismul excesiv în *Comus*. Ed, care are mai multe în comun cu Comus decât cu Milton sau cu coordonatorul tezei sale, şi-a rezumat poziţia într-un catren:

Fierul bate, curge bere.
În Club Comus – hahalere.
N-a fost Comus umanist.
Cine-a zis e-un alarmist.

Dar să revenim la mătuşa Emily. Femeile din Noua Anglie, rămase acasă, nu prea aveau de unde să-şi aleagă bărbaţii, în afară de grupurile de nou-veniţi irlandezi, portughezi, italieni şi canadieni francezi, cu toţii inacceptabili din punct de vedere religios, economic şi social. Unele au căpătat apucături masculine şi şi-au asumat rolurile îndeplinite odinioară de bărbaţii lor. Altele au îmbrăţişat diverse cauze, au aderat la mişcarea aboliţionistă, au adoptat ideile promovate de Susan B. Anthony sau de antivivisecţionişti, au participat la demonstraţii, au luat cuvântul la întruniri şi, în general, au

devenit personalităţi puternice, fără a uita însă vreodată că erau nişte doamne. Chiar şi cele care şi-au găsit tovarăşi de viaţă printre bărbaţii din Noua Anglie, atâţia câţi mai rămăseseră, au ajuns să facă lucruri neobişnuite pe vremea bunicilor lor. Maturizându-se, acestea au instituit matriarhate, pe când celelalte au rămas fete bătrâne. Lecţia clară ce trebuie învăţată din istoria Noii»

Anglii este că, atunci când nu se găsesc suficienţi bărbaţi vrednici să conducă lumea, femeile sunt perfect capabile să facă acest lucru.

Este un adevăr incontestabil că niciun copil nu s-a ţinut vreodată după George Bamwell Ellis până la locul de muncă şi nici nu i-a copiat gesturile cu vreo unealtă. Tabieturile lui sunt pur şi simplu de neimitat. George Bamwell Ellis apare nebulos şi vesel la micul dejun, iar la scurt timp dispare – iarna în biroul lui sau la Harvard Divinity School, unde un copil ar găsi cu greu ceva de făcut, şi vara pe potecă spre sihăstria pe care şi-a alcătuit-o, unde, prin presupoziţia lui şi prin interdicţia mătuşii Emily, niciunul dintre cei mici nu are voie.

Iarna, reapare la cină, însă vara, un anotimp mai puţin riguros, are un alt program. La douăsprezece punct vine pe lângă colţul verandei, cu mersul lui ţeapăn, cu părul rărit şi zbârlit. Culege de pe balustradă costumul de baie jilav din ziua precedentă şi se duce înăuntru să se schimbe. El şi mătuşa Emily coboară împreună la ponton şi acolo, în timp ce mătuşa Emily plonjează ca un leu-de-mare în apa rece, stârnind trombe de spumă, şi înoată de-a curmezişul golfuleţului dus-întors, cam un kilometru, George Bamwell se bălăceşte şi pierde vremea la mică adâncime, unde e mai cald, în general făcând pluta pe spate ca să nu-i între apă în sinusuri. Când Emily reapare la mal, pufăind, strigând şi scuturând din degete, pornesc împreună înapoi spre verandă, unde menajera va fi sincronizat dejunul cu venirea lor. După prânz, mătuşa Emily citeşte sau tricotează pe verandă, în timp ce George Bamwell dispare în dormitorul lui ca să tragă un pui de

somn. La două şi jumătate iese pe verandă, aparent fără vreun scop, însă în realitate nerăbdător ca o rachetă ghidată, şi pleacă înapoi pe potecă la întâlnirea lui cu bogomilii. La ora cinci se întoarce pe verandă, unde mătuşa Emily, Dwight (fratele lui George) şi Heather (soţia lui Dwight) îl aşteaptă la masa de bridge. Ceea ce Miles Standish obişnuia să scoată din confruntările lui cu căpetenii indiene ostile, George Bamwell scoate la bridge dintr-un rober palpitant. După cină, citeşte un roman poliţist până la ora zece şi se culcă.

Doftor nicidecum el nu e, cum ar fi scris odinioară în *Time*. Este blajin, agreabil, cu un umor sec, distrat, distins, motiv pentru care trebuie să fie respectat, neajutorat, motiv pentru care trebuie să i se poarte de grijă. Atitudinea mătuşii Emily faţă de el nu diferă prea mult de atitudinea faţă de oricare copil. La comandă, ca un căţeluş bine dresat, George Bamwell şade, stă sau vorbeşte. Se întâmplă să şi cânte, la fel de înfocat ca toţi copiii, deşi niciodată melodic, atunci când mătuşa Emily proclama o serată de muzică şi dirijează familia extinsă de la „Frère Jacques” şi „Who Will Carry Me over the River?” până la „Ach, wie schön ist mir am Abend”, „Au clair de la lune”, „Au près de mă blonde” şi „Why Doesn’t My Goose Sing As Well As Thy Goose?”

În cea mai mare parte a timpului, George Bamwell nu-i remarcă niciodată pe copii, deoarece cea mai mare parte a timpului şi-o petrece în Bulgaria veacului al XII-lea. Este ştiut că tot ceea ce învaţă copiii vine de la mătuşa Emily. Iar orice copil care a trecut prin educaţia aplicată de mătuşa Emily este un pilon sub greutatea unui berbec. Când mătuşa Emily citeşte, asculţi.

În cele din urmă, vreun copil nu tocmai deprins cu hăţurile ridică privirea şi-l vede pe Sid Lang, cu ochelarii şiroind de apă şi impermeabilul drapat peste cap, stând în colţ. Fetiţa îi dă un cot vecinei, îşi pune palma peste gură. Iată cât de timpuriu se întâmplă ca influenţa mătuşii Emily să-i convingă pe cei mici că masculii adulţi sunt o

intruziune sau o irelevanţă. Când prezenţa lui devine o realitate generală, capetele se întorc, ochii se rostogolesc în orbite, se aud pe înfundate chicoteli. Mătuşa Emily, nebănuind nimic, continuă să recite. Sid stă ud ciuciulete la colţ. Apoi, chicotelile cuiva răzbesc libere, şi mătuşa Emily ridică privirea. Ochii ei urmăresc ochii copiilor. Ea, desigur, ştie cine este acest om, însă nu spune nimic. Aşteaptă, radiind un control absolut.

Sid începe să vorbească, descoperă că sună hodorogit, îşi drege glasul şi rosteşte pe o tonalitate forţată de tenor:

— Iertaţi-mă. N-am vrut să vă deranjez. Aici stă… O caut pe Charity Ellis.

— Intră sub acoperiş, îl îndeamnă mătuşa Emily, şi stai jos. Noi terminăm în câteva minute.

El vine sub acoperiş, se afundă într-un scaun din răchită, îşi trage la o parte haina udă de pe cap. Cei mici se holbează la el şi se hlizesc, până când mătuşa Emily, ridicând cartea, spune un singur cuvânt:

— Isprăviţi!

Nou-venitul simte, mai presus de orice îndoială, că nu s-ar fi putut să apară la un moment mai nepotrivit decât acesta şi că nu i se va ierta acest lucru. Mătuşa»

Emily citeşte din nou.

Păsările din pădure Ciripeau înjur; voioase:

„Cruţă-ne, o, Haiavata!”

Şi prigoria, Opeci.

Şi Oveisa, dumbrăveanca.

Ciripeau> zburând în cale-i:

„Cruţă-ne, o, Haiavata!”[11]

Timp de cinci sau şase minute, Sid rămâne ca înlănţuit pe scaunul din răchită, în timp ce Haiavata, purtând „minunatele-i mănuşi”, îl vizitează pe tatăl său Medgechivis în „împărăţia Vântului de soare-apune” Ploaia şfichiuieşte văzduhul, căzând ca o perdea între verandă şi lac. Distrase de prezenţa lui, fetele şuşotesc cu mâna la

11 Ibid., p. 35

gură. Mătuşa Emily citeşte mai departe. Dar în timpul scurtei pauze în care i-a poruncit lui Sid Lang să treacă sub acoperiş, şi-a făcut o impresie despre acest tânăr faţă de care Charity manifestă o indiferenţă atât de dubioasă.

Tipul clasic al absolventului de facultate care-şi continuă studiile. Sărac, bineînţeles, aşa cum sunt toţi în ziua de azi. Mai sărac decât mulţi, dacă judecăm după manşetele zdrenţuite ale pantalonilor kaki şi după pata de pe pieptul cămăşii, care arată de parcă ar fi fost spălată având o ciocolată în buzunar, ca apoi peste urma rămasă să treacă fierul de călcat încins. Păr blond frumos. Pielea mai puţin bronzată decât s-ar fi cuvenit să fie la mijlocul verii deja. Miop, după felul cum a mijit ochii, când şi-a scos ochelarii ca să-i şteargă de apă. Ochii frapant de albaştri, ca florile de nu-mă-uita. Faţa pătrată, afabilă, un pic sfrijită. Un zâmbet prompt, zelos.

Mătuşa Emily crede că ştie cum se simte el, încremenit acolo pe un scaun, ca un musafir la o grădiniţă de copii. Ridicând scurt privirea, îi întâlneşte ochii, îi vede zâmbetul zelos. Teribil de curtenitor cu cei mai în vârstă decât el, a spus Charity. Nu-i nimic rău în asta. Dar tânărul urmăreşte lectura cu atâta atenţie, încât ea îşi pierde răbdarea. Nu se poate ca un doctorand să nu fi parcurs deja *Cântarea lui Haiavata*.

Pe urmă, tălpi de tenişi tropăie pe potecă şi Charity dă buzna de după colţ, cu un ziar deasupra capului. Sidney Lang uită de *Haiavata* şi sare în picioare. Mătuşa Emily închide cartea şi, fluturând din mână, îi eliberează pe indieni. Aceştia se împrăştie pe verandă, ca să joace dame chinezeşti sau rummy şi să bea suc din ghimbir cu must proaspăt de struguri. Pentru adulţi urmează prezentările.

Deşi observă că tânărul nu poate să-şi ia privirea de la Charity, stropită de ploaie, râzând îmbujorată, mătuşa Emily recunoaşte că Sid Lang are într-adevăr o atitudine respectuoasă. Aproape că e prea reverenţios, aşa că mătuşa Emily înţelege de ce uneori o poate irita pe Charity, care este directă din fire şi ţine la opiniile ei,

plăcându-i discuţiile în contradictoriu. În acelaşi timp, nu uită că Charity, care ar fi putut să împiedice această vizită, nu a făcut asta. Oricum, numai plictisită sau iritată nu arată ea acum.

— Domnul Lang vrea probabil să-şi aducă lucrurile în casă, spune mătuşa Emily. Ai pregătit camera unde va sta?

— Exact asta am făcut adineaori.

— O, nu, nu, nu, nu, nu! strigă Sid. Nu pot rămâne. Am trecut doar ca să vă salut. Trebuie să plec mai departe.

Charity se uită la el cu o privire bănuitoare şi limpede.

— Încotro?

— La Montréal, unde urmează să mă văd cu un prieten care studiază medicina la Universitatea McGill.

— Şi nu suferă amânare?

— Nu prea cred. El… noi am stabilit să luăm cina împreună diseară.

— E un drum de patru ceasuri până la Montréal, şi toarnă cu găleata, zice mătuşa Emily. Nu ai cum să ajungi la timp. Măcar rămâi aici în noaptea asta şi aşteaptă să vezi dacă Battell Pond nu ţi se va arăta un pic mai bine mâine-dimineaţă.

— A, nu e asta. E frumos aici, ploaia şi totul. Ce minunată oază de linişte! Dar nu vreau să cad pe capul nimănui şi să vă deranjez pe toţi.

— Eu ţi-am pregătit deja patul, spune Charity. Dacă nu te culci în el, o să fiu *furioasă*. Şi mama la fel.

— Şi e periculos să mă înfurii pe mine, declară mama ei. Charity îţi va arăta unde să-ţi pui bagajul.

Acum, Sid este jenat.

— Realitatea e că nu am niciun bagaj. Nici măcar nu mi-am adus o cămaşă curată. Pur şi simplu, am luat-o din loc.

— Cu maşina, la Montréal, punctează Charity. La cină. Chiar ai nevoie de un gardian. Nu se poate să nu fi venit tu cu *ceva*. Cărţi? Nu te-am văzut niciodată fără o

geantă cu cărţi, insistă ea, apoi se întoarce spre mama ei: Omul ăsta citeşte *pretutindeni* – în metrou, între două acte la teatru, în pauză la concert în Symphony Hall, la picnicuri, la întâlnirile de *amor*.

Discursul acesta îi oferă informaţii însemnate mătuşii y y

Emily. Vede cum Sid coboară pleoapele, chipurile în agonie, în timp ce un zâmbet cu adevărat fermecător pune sechestru pe expresia lui sfioasă.

— Păi, sunt atâtea cărţi de citit, iar eu am rămas mult în urmă. Toţi au citit de zece ori mai mult decât mine.

y

— Ce ţi-ai adus? întreabă Charity. Piese de teatru din perioada Restauraţiei?

— Fac o pauză cu ele. N-am luat decât nişte umplutură. *Middlemarch*, *Idiotul*, chestii de genul ăsta, romane pe care ar fi trebuit să le fi citit deja.

— Bun, haide atunci să le punem în pavilion, până nu mucegăiesc în maşină, spune Charity. Şi, pe urmă, mergem să ne plimbăm prin ploaie. Vreau să-ţi arăt Folsom Hill, şi nu voi *tolera* să-ţi iei vreo carte cu tine.

7 y y

— Îmbrăcaţi-vă adecvat, spune mătuşa Emily. Văd că eşti echipat bine pentru ploaie, domnule Lang. Charity, să iei o umbrelă. Nu are rost să faci vreun guturai.

— Umbrelă? În pădure? Ciocănitoarele ar muri de râs văzându-mă.

Gata să facă un comentariu caustic şi raţional, mătuşa Emily preferă să se abţină.

— Cum doreşti. Îi spune apoi lui Sid: Avem puţine reguli aici, însă, de dragul fetei care găteşte, ţinem ca oamenii să fie punctuali la masă. Cina va fi la ora şapte.

— Sunt foarte prompt în privinţa meselor, spune Sid.

(„Bun, se gândeşte mătuşa Emily, nu-i chiar atât de tolomac cum părea la început.”)

Charity intră în casă şi iese din nou îmbrăcată cu o haină de ploaie.

— Fără nimic pe cap? întreabă mama ei.

— Am eu o pălărie de muşama în maşină.

— Şi tu ce o să-ţi pui?

Sid o uimeşte. Îşi trece palma de la ceafa spre frunte peste cap, ciufulindu-şi părul blond şi scurt, şi rosteşte cu un accent idiş:

— Şi ce dacă mă ud? Şi ce dacă doare? Oricum… Ridică un deget şi intonează:

Vreau să mă înec în marea cu apă sărată.

Vreau trupul meu de chei să se ciocnească.

— Doamne sfinte, ce sentiment extraordinar, exclamă mătuşa Emily. Cine a scris asta?

— Samuel Hoffenstein, zice Sid. În maniera versurilor de început ale lui Millay.

O prinde de braţ pe Charity şi pleacă împreună.

*

Până aici, n-am nicio dificultate să-mi imaginez.

Ştiu ce impresie i-a făcut Battell Pond prima oară lui

Sid, fiindcă îmi amintesc ce impresie mi-a făcut mie prima oară, şi am auzit-o de multe ori pe mătuşa Emily depănând povestea primei lui vizite, conferindu-i o nuanţă deopotrivă umoristică şi romantică: un basm cu o prinţesă sechestrată, un prinţ în haine de cerşetor, un loc îndepărtat accesibil doar pe drumuri dosnice, cam la fel de anevoioase ca un pod îngust şi ascuţit asemenea unui tăiş de sabie.

Această colonie de vară este atât de discretă şi tainică, încât abia dacă se vede de pe drum sau de pe lac. Din cei aproximativ două mii de locuitori estivali, arareori se întâmplă să vezi mai mult de vreo doi tineri într-o barcă, vreo femeie la o cutie poştală sau vreun cărturar încărunţit dispărând spre sihăstria lui. Excepţii: licitaţiile de vară şi magazinul din sat la ora când se aduce ziarul *New York Times*. Atunci, vei vedea zeci, poate sute de oameni.

Battle Pond pare desprins dintr-un tablou de la

Hudson River School[12], îmbinând linia filosofic-contemplativă cu elemente de pitoresc pastoral. Nu este o staţiune de odihnă. Este exact opusul unei staţiuni de odihnă, căci universitarii care o domină vara şi plătesc cea mai mare parte din taxe au zădărnicit orice demersuri pentru un aeroport, un cinematograf, o a doua staţie de benzină, chiar şi pentru ambarcaţiuni cu motor pe lac. Ceea ce Sid Lang a văzut prima oară în vara anului 1933 nu era aparent cu mult diferit de ceea ce au început aici Bamwell Ellis şi Bliss Perry, după un tur cu cabrioleta, înainte de răspântia veacurilor. Lumânările şi lămpile cu petrol au cedat locul, cu părere de rău, becurilor electrice. Unele cabane au acum telefon. Scândurile putrede de pe verande şi pontoane au fost înlocuite la fiecare şase sau opt ani. În rest, nimic altceva nu s-a prea schimbat.

Problema mea este nu să-mi imaginez cum era Battell Pond, ci să ghicesc ce au putut să-şi spună şi să facă Sid şi Charity în acea după-amiază şi în zilele următoare cât el a rămas acolo, amânând fără vreo scrisoare, convorbire telefonică sau explicaţie data cinei de la Montréal. Momentele de iubire ale prietenilor mei nu au fost niciodată specialitatea mea, şi nici nu m-au preocupat vreodată, plus că oricum nici nu ştiu dacă în acea etapă ea era sigură că voia să fie cu el, deşi sunt destul de sigur că voia. Mai mult, o ploaie torenţială în Vermont nu este nicidecum decorul propice unor clipe de amor. Aşa că, pur şi simplu, îi voi pune să se plimbe împreună, ceea ce probabil au şi făcut.

Pornesc aşadar înapoi prin pădurea udă spre drumul principal, cotesc la stânga pe-acolo, continuă să meargă vreo sută de metri şi se strecoară printr-o poartă cu un anunţ decolorat: *Défense de Bumper*, gluma vreunui profesor universitar. Un drum de ţară, drumul pe care am mers eu în această dimineaţă, se afundă în lungul dealului pe sub bolta copacilor cu frunziş des – arţar dulce şi arţar

12 Mişcare artistică apărută în SUA în secolul al XIX-lea, fondată de un grup de pictori peisagişti influenţaţi de romantism

roşu, molizi canadieni, mesteacăn alb, mesteacăn galben şi mesteacăn cenuşiu, molid negru şi molid roşu, brad canadian, cireş sălbatic, frasin alb, carpen, zadă americană, ulm, plop, ici-colo un vlăstar de pin alb. Fiind fiica mamei ei, supravieţuitoare a multor excursii cu cărţi despre păsări, flori, ferigi şi arbori, Charity îi ştie pe toţi. Sid, a cărui familie şi-a petrecut vacanţele de vară în munţii din Carolina printre alte păduri, şi de câteva ori la Cape, unde ţiparii şi cârciumăresele sunt mai importanţi decât arborii, ştie câteva soiuri, dar e bucuros să înveţe.

Drumul urcă şerpuit pe solul reavăn înţesat de cedri până pe o păşune înaltă, unde nişte vaci Jersey, frumoase ca nişte căprioare, se uită la ei cu ochi de Iunona. În lungul cărării, ferigile sunt dese, pleoştite de ploaie, douăzeci de soiuri pe puţin. Din nou, el nu le cunoaşte (din experienţa mea, ferigile sunt un apanaj strict feminin), iar ea le recită melodios numele poetice, ca o incantaţie – ferigă parfumată, ferigă-copac, ferigă sensibilă, ferigă de scorţişoară, spata dracului, ferigă paniculată, ferigă de Crăciun, ferigă de câmp, părul-fetei – sonorităţi care-i încântă simţurile în aceeaşi măsură ca miresmele pădurii. În spaţiile dintre pâlcurile de molizi, muşchiul aşterne un covor verde, gros de câţiva centimetri, moale şi pufos, din care se ridică tămâiţe-de-câmp ca nişte lumânări şi domurile unor ciuperci portocalii pătate.

Sid păşeşte pe muşchiul verde cu mocasinii lui uzi. Ţopăie ca pe o trambulină. Se opreşte şi apasă covorul de muşchi cu palma desfăcută.

— Dumnezeule, îmi vine să mă tăvălesc pe muşchiul ăsta moale! Din clipă în clipă, mă aştept ca un spiriduş să răsară de sub o ciupercuţă.

— *Acelea* nu sunt „ciupercuţe”, îl corectează Charity. Acelea sunt ciuperci otrăvitoare *amanita muscaria*. *Ne mangez pas*.

— Cunoşti tot ce creşte pe-aici. E extraordinar.

— Nu chiar atât de extraordinar. Am crescut aici.

— Eu am crescut în Sewickley, Pennsylvania, dar asta

nu înseamnă că aş putea cumva să-ţi spun numele vreunui lucru care creşte acolo. Unul, poate. Liliacul.

— N-ai crescut cu mama mea.

Iată-i acolo, zâmbindu-şi în ploaia care s-a mai domolit. Lui îi place albul uniform al surâsului ei, dar cui nu i-ar plăcea? Deşi la capitolul zâmbete sunt cam egali, amândoi au ceea ce el numeşte denigrator „un potop de dinţi în gură” Ploaia picură de pe borul pălăriei galbene din muşama, iar lui i se pare cel mai fantastic de atrăgător acoperământ de cap pe care l-a văzut vreodată. Presupun că-i vine să se culce cu ea chiar acolo, pe muşchiul pneumatic, reproducând o scenă dintre Lady Chatterley şi paznicul de vânătoare, pe care el a recitit-o de câteva ori într-un exemplar de contrabandă, împrumutat de la cineva. Ochii ei râd, plini de vioiciune. Presupun că vrea s-o îmbrăţişeze. Presupun că ea îl împinge la o parte. Aşa făceau fetele în 1933. Îşi văd de drum mai departe.

O potârniche iese dintr-un copac deasupra lor, fâlfâind neaşteptat din aripi. Au zărit acum un iepuraş alb (nu e „iepuraş”, îi spune ea, este un iepure de câmp cu „rachete” la picioarele din spate, ca să nu se afunde în zăpadă). Trec printre ziduri de piatră aproape năruite şi arţari bătrâni, cu trunchiul frânt, pe ceea ce a fost cândva un drum, apoi, la întoarcerea spre pădure, de-o parte şi de cealaltă sunt pajişti unduioase. Charity îi povesteşte despre fermele care erau cândva aici, sus şi-i arată temelii de construcţii năpădite de trandafiri sălbăticiţi, heliotropi, liliac maroniu şi iederă canadiană.

La un moment dat, fără ca ei să bage de seamă, ploaia s-a oprit. Încolo spre apus, departe, se vede cerul albastru, iar când urcă ultima pantă pe o culme marcată de vetrele din piatră ale unor focuri de picnic, pe acel fundal se profilează munţii. Şi pe aceştia Charity îi numeşte, pe măsură ce se ivesc: Camel’s Hump, Mansfield, Belvidere, Jay. Sunt poleiţi de un soare subţire. Sid aşterne pe iarbă impermeabilul lui, cu partea uscată în sus, şi se aşază amândoi.

Priveliştea de pe Folsom Hill nu este măreaţă în felul peisajelor apusene. Ceea ce-i conferă farmec este alternanţa de sălbăticie şi loturi cultivate, păduri rugoase terminându-se cu margini gravate parcă în netezimea fâneţelor – asta şi accentele punctate de case albe, hambare roşii şi cirezi adunate ciorchine, micuţe ca nişte afide pe o frunză. Direct sub ei, peste culmea zdrenţuită a unui deal mai mărunt, este lacul, în formă de inimă, cu satul în capătul sudic. Aproape că nu vezi vreo cabană (termenul local este „popas”) în jurul lacului, nu vezi un ponton sau adăpost pentru bărci. Pădurile verzi şi pajiştile mai verzi chiar întâlnesc apa albastră, totul arătând aproape la fel de sălbatic cum li s-a părut probabil oamenilor generalului Hazen pe când îşi croiau drum spre Canada prin aceşti codri în timpul Revoluţiei.

Sid inhalează totul, absoarbe totul prin pori. Dacă a existat vreodată un romantic care n-ar fi trebuit să studieze cu Irving Babbitt, el e acela. Sid e mai aproape de spiritul Hudson River School decât a fost Asher Durant, e mai transcendentalist decât Emerson, e mai înrudit cu vulpea şi marmota decât era Thoreau.

— Nu mi-ai povestit niciodată, spune el. Cred că e cel mai frumos loc de pe pământ.

— Nu chiar atât de frumos, dar destul de frumos, îmi place aici, sus. Ce bine-mi pare că s-a oprit ploaia! Mâine, poate mergem să vâslim pe lac.

— Să stau şi mâine?

— Prietenul tău de la McGill o să-şi facă griji?

Asta e curată răutate. îl retează pe prietenul de la McGill cu muchia palmei.

Ea ridică din umeri sugestiv. Zâmbeşte enigmatic.

— Te deranjează că am venit după tine aici?

— Nu.

— De ce ai fugit de la Cambridge?

— N-am fugit. Am venit aici în vacanţă.

— Fără nici măcar să-mi spui unde pleci. Bineînţeles

că ai fugit. A trebuit să aflu de la Fogg[13] unde plecaseşi.

— A fost o decizie inopinată.

— Din cauza mea.

— Nu *totul* are legătură cu tine!

— Dar *asta* a avut.

Ridică din umeri.

— Charity, spune el cu disperare, vrei să plec? Plec chiar acum dacă asta vrei. Să ştii că *am* un prieten student la McGill. Nu se aşteaptă să vin, a fost doar o aiureală, însă prietenul meu există cu adevărat. Dispar din calea ta în cinci minute, dacă asta îţi doreşti. De unde ştiu eu că nu e doar o joacă din partea ta? Te iubesc, asta înseamnă ceva pentru tine? Voi rămâne lângă tine pentru totdeauna, dacă există vreo şansă, însă nu vreau să devin o pacoste jalnică pentru nimeni. Vreau să te măriţi cu mine. Voi face tot ce e nevoie, chiar dacă va dura ani de zile. Însă nu accept să mă amăgeşti doar fiindcă ţi-e milă de mine.

— *Bineînţeles* că nu eşti o pacoste, îi răspunde ea. *Bineînţeles* că vreau să rămâi. *Mama* vrea să rămâi. Mă bucur că ai venit, sincer mă bucur. Speram să vii. Dar să mă mărit cu tine? Cum să ne căsătorim, când tu mai ai încă doi sau trei ani până să-ţi termini studiile? Când peste tot se moare de foame şi se fac cozi la pâine, să fim şi noi fără serviciu sau fără perspective, *ani de zile* de-acum încolo? Mama ta te va întreţine poate atâta timp cât eşti la facultate, dar va renunţa s-o mai facă dacă eşti atât de ţicnit încât să te însori.

— Există posibilităţi.

— Şi ce-ai putea să faci, mă rog, să jefuieşti vreo bancă?

— Dacă la asta s-ar ajunge, poate. Întrebarea este nu cum ne-am descurca, ci dacă tu vrei.

Se uită la el cu ochi senini de sub borul pălăriei de muşama. El o prinde de mână, ea trage mâna deoparte. Scrâşnind din dinţi, el priveşte încordat în josul dealului. Distantă, zâmbind în colţul gurii, ea nu spune nimic, dar

13 Fogg Museum, unul dintre cele trei muzee de artă de la Harvard

când îşi schimbă poziţia, rezemându-se în coate şi lăsându-se pe spate, el descoperă că o mână de-a ei este din nou lângă el. De data asta, îi acoperă mâna cu palma lui şi nu-i mai dă drumul. Aplecându-se mai aproape, glasul lui bubuie de frustrare şi dorinţă:

— Charity…!

Ea îşi plimbă cealaltă mână peste iarba udă şi înaltă, stropindu-l cu picături reci.

— Domoleşte-ţi ardoarea.

— Scorpie ce eşti. Spune-mi un lucru.

— Sigur că da.

— Dacă voiai să vin după tine aici, de ce nu m-ai invitat?

— Nu aveam de unde să ştiu dacă i-ar fi convenit mamei.

— Puteai să dai un telefon şi aflai.

— Nu, nu puteam. Nu avem telefon aici.

— Ai fi putut să-i scrii.

— Durează *zile întregi* ca poşta să ajungă aici.

— Şi atunci, pur şi simplu, ai şters-o fără să-mi spui o vorbă.

Pufneşte în râs.

— Dar, uite, m-ai găsit.

O trage de mână şi-o înclină spre el.

— Charity…!

Ea însă se uită la ceasul de la încheietură, expus la vedere când a tras-o spre el, îşi smulge mâna din palma lui şi sare în picioare.

— Doamne sfinte, cina este peste douăzeci şi cinci de minute! Nu e voie să întârziem, mai ales în prima ta zi aici. Ar fi *fatal*.

— Fatal pentru ce?

Dar ea aleargă deja. El înşfacă impermeabilul de pe jos şi o urmează ca un mare liliac galben, năpustindu-se la vale pe dealul ud printre zidurile de piatră năruite şi

arţarii bătrâni. Amândoi o ţin tot într-o goană până acasă. Cu un minut înainte ca Dorothy, fata de la bucătărie, să aducă supiera fierbinte, cu treizeci de secunde înainte ca George Bamwell Ellis să încline capul ca să rostească rugăciunea, ajung şi ei gâfâind la masă şi se aşază la repezeală pe cele două scaune goale. Charity şi-a aruncat un pulover peste umeri, ca să dea prestanţă rochiei la cină, el are urme de pieptăn în părul umed.

Mătuşa Emily le aruncă o privire tăioasă şi iscoditoare. Confort, care la nouăsprezece ani este o versiune mai tânără, mai dulce, mai drăguţă, mai puţin frapantă a lui Charity, a lăsat deja bărbia în piept pentru rugăciune, însă pe furiş se uită în stânga la Sid, iar apoi la Charity, peste masă. George Bamwell, văzând toate scaunele ocupate, nu mai zăboveşte pentru prezentări. Îşi împreunează mâinile şi priveşte cu bunăvoinţă la farfuria lui.

— Părinte Ceresc, Ţie îţi mulţumim pentru toată grija Ta iubitoare. Binecuvântează-ne pe noi în ziua aceasta şi sfinţeşte bucatele acestea pentru folosul nostru. Amin.

Amin.

Nu mi-l pot imagina pe Sid Lang aventurându-se în casa familiei Ellis fără să se fi pregătit temeinic. A căutat probabil numele lui George Bamwell în *Who's Who*, în *Directory of American Scholars* şi în fişierul bibliotecii Widener. E posibil să fi răsfoit vastul volum despre albigenzi, a şaptea persoană din istorie care să fi făcut asta. E posibil chiar să fi luat cartea cu împrumut de la bibliotecă şi s-o fi adus cu el în servietă, alături de *Middlemarch* şi *Idiotul*. Căci se simţea obligat să citească orice, or e de presupus că atât pasiunea lui pentru Charity, cât şi respectul pentru erudiţie îl făceau să vadă în George Bamwell Ellis un fir de aur din tapiseria gândirii omeneşti.

Singur cu profesorul Ellis, ar fi stabilit rapid o relaţie, aşa cum făcea cu toţi profesorii universitari pe care-i respecta. Ar fi încercat să soarbă din izvorul cunoştinţelor lui, ar fi pus întrebări, ar fi ascultat cu băgare de seamă.

Dar prezenţa celorlalţi la masă îi distrăgea atenţia şi, întrucât prezentările fuseseră suspendate în favoarea rugăciunii, iar în mod limpede George Bamwell nu avea nici cea mai mică idee cine putea fi tânărul de la masa lui, Sid s-a trezit expus autorităţii exercitate de mătuşa Emily. Ea, oricum, n-ar fi tolerat o conversaţie intelectuală. Trăia de prea mulţi ani alături de soţul ei pentru a-i mai fi îngăduit să alunece în discuţii de specialitate. „Gura, G.B.”, obişnuia ea să-i spună în societate. „Nimeni nu vrea să te audă vorbind despre bogomilii tăi”. Acum, în timp ce Sid înfuleca asemenea unui pălmaş întors de la câmp (mătuşa Emily nu ştia că tânărul sărise peste masa de prânz), şi-a pironit ochii asupra lui, aşa cum ar fi înfipt poate o furculiţă în friptura de pe platou. Faptul că mânca atât de hulpav înclina balanţa în favoarea lui. Întotdeauna o exasperase că George Bamwell era aşa de lingav la mâncare.

— Charity mi-a spus că eşti din Pittsburgh.

— Din Sewickley. E o suburbie.

— Cred că e mai plăcut. Din câte se spune, Pittsburgh este un oraş industrial cam murdar.

— E plin de fum, da. Noi stăm pe cealaltă parte a râului, pe faleză.

— Familia ta locuieşte acolo de mult timp?

— Bunicul meu a venit acolo din Scoţia.

— Ca Andrew Carnegie.

Râsete.

— Mda, nu *chiar* ca Andrew Carnegie.

— Cu ce se ocupă tatăl tău?

Un mic licăr în privire prin ochelarii strălucitori.

— Tatăl meu a murit.

— Îmi pare rău. Dar cu ce *se ocupat*

— Afaceri. Diverse afaceri.

Din tonul lui ezitant, mătuşa Emily a dedus că se eschiva să-i răspundă la întrebare. Îi era ruşine cu tatăl

lui? Pierduse poate tot în crahul economic? Se aruncase pe fereastră? Băiatul era în zdrenţe, efectiv. Să fie oare cu adevărat sărac, vreun fiu de oţelar sau ceva de genul ăsta? Egalitaristă convinsă, pe mătuşa Emily n-ar fi deranjat-o. Însă laconismul lui o făcea şi mai curioasă.

— Unde ai urmat şcoala înainte de Harvard?

Sid avea o voce plăcută, melodioasă.

— La Yale, a zis el. Şi înainte de asta, la Deerfield.

Ceea ce-i explica, desigur, bunele maniere. Oricum, era greu de crezut că le-ar fi putut dobândi la Pittsburgh. Mai mult chiar, tot acest fundal educaţional respectabil pleda în favoarea unor părinţi care ştiau ce era mai bun pentru fiul lor şi îşi permiteau să-i ofere acest lucru.

— Mama ta trăieşte? Mai ai fraţi şi surori?

— Mama mea trăieşte încă la Sewickley. Una dintre surorile mele locuieşte în Akron, cealaltă la Chicago.

Din păcate, suna cam a Vestul Mijlociu. Poate că băiatul încerca să-şi depăşească originile, posibil cu dezavantajul unui colaps financiar în familie. Dacă răzbătea pe cont propriu prin anii de studii postuniversitare, aşa cum atâţia tineri erau nevoiţi să facă în acea perioadă, merita tot respectul.

George Bamwell băgase de seamă că tânărul său oaspete era student la Harvard, aşa că s-a interesat politicos ce studii făcea. Când a aflat că Sid urmase cursuri atât cu Irving Babbitt, cât şi cu John Livingston Lowes, s-a apucat să spună chicotind o anecdotă despre un coleg care, văzându-i pe aceia doi trecând prin Yard împreună, a remarcat: „Uite un cărturar şi un gentleman”.

Sid Lang a uluit-o pe mătuşa Emily când s-a rezemat de speteaza scaunului şi a râs în gura mare, ca un beţivan la cârciumă. Avea gâtul la fel de lat ca maxilarele. Era un tip ciudat, blajin la vorbă şi politicos, dar capabil să se amuze uimitor de exploziv. Charity părea opacă – supărată pe taică-său fiindcă recicla glume răsuflate de la

Cambridge, sau jenată de izbucnirea cavalerului ei? Confort îl urmărea pe Sid cu un aer rezervat. Mătuşa Emily a observat cum Sid, începând să sesizeze că devenise centrul atenţiei, încerca să revină pe un teren mai sigur. Bunăoară, a lansat teoria potrivit căreia cea mai sigură cale de *a fi* un gentleman este să fii un cărturar. Şi ce loc minunat pentru o existenţă închinată studiului putea fi Battell Pond! Câtă tihnă şi frumuseţe, ce ambianţă propice gândirii.

— Da, a spus Confort. Până acum.

— De ce? Ce problemă a apărut acum? Ploaia? Eu cred că ploaia este minunată, conferă un luciu atât de viu tuturor lucrurilor!

— O, nu ploaia! Doamne sfinte, păi, dacă n-am putea suporta o ploicică din când în când, mai bine ne-am muta în Arizona. Nu, problema e că i-a apucat pe toţi să strice Battell Pond. Ştii ţărmul de peste golfuleţ?

— Nu cred… Am ajuns aici abia în după-amiaza asta.

— E totul doar o pădure neatinsă de mâna omului. Ei bine, o gaşcă criminală, nu ştiu ce sindicat, vrea s-o cumpere şi să facă acolo un camping cu căsuţe pentru turişti în trecere, plus un ponton, o staţie de benzină, un magazin – de ce nu le-o fi plăcând la McChesney, nu ştiu –, ba eventual chiar un cinematograf şi o sală de dans.

— Confort n-ar trebui să se ambaleze aşa, dar e păcat, într-adevăr, a spus mătuşa Emily.

— Păcat? a pufnit Confort. Este *oribil*. Imaginează-ţi o sumedenie de turişti, bărci cu motor, muzică de dans toată noaptea, sticle de bere sparte şi tot restul. În golfuleţ, puştanii se duc să prindă bibani. Este locul unde se adună broscoii. Locul unde e nostim să mergi în canoe, vâslind lin, ca să priveşti vidrele şi nevăstuicile pe ţărm.

— Se va *distruge* priveliştea de pe veranda noastră, mama, a suspinat Charity.

Sid participa cu prudenţă.

— Este inevitabil? Nu aţi putea să vă opuneţi în consiliul local?

— Consiliul local se întruneşte abia în martie, a spus Confort. E o maşinaţie de-a lor, astfel încât locuitorii estivali să nu fie aici ca să voteze. Oricum, sunt oameni în jur care, în mod evident, vor o staţiune de odihnă în toată legea. Au impresia că le va aduce prosperitate. Sunt toţi atât de avizi după bani! Aşa e şi Herbert Hill. N-are de ce să se bucure la banii lor murdari.

— Omul e un fermier sărac, a zis mama ei. Nu-i putem pretinde să refuze o ofertă bună doar fiindcă ne va deranja pe noi.

— Pe noi şi pe toţi ceilalţi de pe malul lacului.

— Cât de mulţi bani sunt în joc? a întrebat Sid.

— Nu ştiu. Opt mii, parcă? Doar pentru acele zece hectare de ţărm. Ferme întregi, cu clădiri, animale şi maşini se vând pe mai puţini bani.

— Dar n-ar putea oamenii să pună mână de la mână şi să strângă banii ăştia? N-ar prefera acest Herbert Hill să le vândă vecinilor lui, şi nu unui sindicat?

— Poate că da, dar de unde să scoată vecinii lui opt mii de dolari în ziua de azi? Majoritatea locuitorilor estivali nu câştigă nici jumătate din banii ăştia într-un an întreg. Asociaţia din Battell Pond l-a forţat să amâne treizeci de zile, dar n-am văzut să se fi adunat vreun ban.

— Jur că dacă o să construiască aşa ceva acolo, eu mă duc şi dau foc la tot, a anutant Confort.

— Bineînţeles că n-o să faci aşa ceva, a zis mama ei.

— Ba s-ar putea s-o facă, a spus Charity, şi s-ar putea la fel de bine s-o ajut şi eu.

— Din clipa în care încep să construiască, a adăugat Confort.

Dorothy a strâns farfuriile şi a adus un castron cu căpşune, împreună cu o cană cu smântână. Toţi cei de la masă deveniseră arţăgoşi. Din nou, mătuşa Emily a văzut cum Sid, sensibil ca o amfitrioană jenată, s-a adaptat schimbării de ton, căutând să orienteze conversaţia spre un alt subiect. S-a întors spre Confort, împingându-şi ochelarii în sus pe nas, şi a întrebat-o cum se făcea că

numele ei era „Confort” El s-ar fi aşteptat ca, din moment ce pe prima fiică o chema Charity, pe următoarea s-o fi chemat Faith sau Hope.

A întrebat asta poznaş, iar ochii lui au inclus-o în întrebare şi pe mătuşa Emily, rugând-o să ia asta doar ca pe un gambit conversaţional, fiind la fel de bine intenţionat ca un căţeluş gudurându-se şi dând din coadă.

Ghinion. Confort a crezut probabil că Sid era condescendent cu ea, fiind sora mai mică. Nu-i convenise deloc că trebuia să elibereze pavilionul, pe care ea şi prietenele ei îl foloseau pe post de club, şi să se mute pentru o perioadă necunoscută la unchiul Dwight. De asemenea, detesta să se facă glume pe seama numelui ei, care, după cum se gândea, o făcea să semene cu o saltea de puf. Acum, i-a azvârlit lui Sid o privire neguroasă şi a replicat că, după ce s-a născut Charity, părinţii ei au renunţat atât la Faith, cât şi la Hope[14].

— Ah, *urâcioasă* nerecunoscătoare ce eşti! a stri

7 y gât Charity. Asta după ce am aderat la conspiraţia ta piromană!

— Poate că numele pe care ţi l-am dat a fost cea mai înaltă expresie a speranţei noastre, a zis mătuşa Emily, după care şi-a împins scaunul în spate, încheind conversaţia şi cina.

Dorothy a strâns masa. George Bamwell s-a ridicat, a dat mâna cu Sid, a spus că spera să-l vadă mai des, apoi, scuzându-se, s-a întors în camera lui şi la romanul lui poliţist. Charity, de vizavi, i-a aruncat lui Sid o privire plină de amuzament, compătimire şi maliţie. Confort a dispărut într-un nor de scântei. Mătuşa Emily, deja cu andrelele de tricotat în mână, privea afară spre verandă.

— Oh, vom avea un crespuscul. Battell Pond o să-ţi arate până la urmă faţa sa mai frumoasă, domnule Lang.

— Sid, a spus el. Vă rog. Mă fâstâcesc când îmi spuneţi „domnule Lang”.

14 în engleză, „Credinţă”, respectiv „Speranţă“

— Haide, dragă domnule Lang, a zis Charity. Poţi să mă duci la o plimbare în canoe pe lângă ţărmul fermecat al lui Confort. Doar dacă nu preferi să citeşti.

Mai târziu, mătuşa Emily a făcut o poveste întreagă din toate astea, sugerând că Sid venise din Vest asemenea tânărului Lochinvar[15] şi-i cucerise pe toţi. Nu era

O poveste urâtă, şi nici întru totul neadevărată, dar în acele prime zile nu vedea în el un Lochinvar. Vedea în el un tânăr agreabil care pur şi simplu nu era o partidă bună, şi reflecta intens cum să le spună lui şi lui Charity acest lucru. Simţea că ingerinţa ar fi provocat nefericire, poate o gravă nefericire. Dar mai bine un pic acum, decât mai mult mai târziu.

Nu i-a luat mai mult de acea primă după-amiază pentru a exclude categoric pretinsa indiferenţă a lui Charity. I se aprinseseră călcâiele după el, la fel cum

I se aprinseseră şi lui după ea, iar zilele următoare au confirmat acest lucru. Erau în stare să-şi petreacă toată ziua într-o excursie, sau un picnic, sau o expediţie în canoe, şi încă să se soarbă din ochi unul pe celălalt la cină, aproape singurul moment din zi când familia avea ocazia să-i vadă. Puteau să umble noaptea până târziu – de două ori, mătuşa Emily a aprins lanterna ca să se uite la ceas când a auzit-o pe Charity furişându-se în casă, o dată ceasul arătând aproape două noaptea şi în cealaltă ocazie aproape trei şi încă să se mai uite unul la celălalt peste masa de mic dejun, de parcă ar fi fost năuciţi de minunăţia pe care o vedeau.

Mătuşa Emily nu avea idee ce făceau ei când erau împreună; trebuia să se bizuie pe bunul-simţ al lui Charity. Când îi vedea înotând de la ponton sau plimbându-se în canoe prin golfuleţ, simţea o strângere de inimă, ca un regret. Charity era aşa cum o ştia, o tânără extrem de frapantă, vivace, încăpăţânată, exasperantă, adesea enervantă. Sid Lang, ajutând-o să urce în canoe şi

15 Aluzie la fimul mut Young Lochinvar (1924), inspirat din personajul omonim al poemului „Marmion“ de Walter Scott

împingând barca de la ponton, era un semizeu. Spinarea lui era acum roşie de la soare, şi nasul i se cojea, însă gâtul îi era puternic, şi spatele, lat. Când înmuia padela în apă, canoea ţâşnea înainte de parcă ar fi fost motorizată.

Îl trăsese de limbă şi obţinuse în general opinii acceptabile. Era adevărat că Sid îl admira pe Franklin D. Roosevelt, în privinţa căruia părerile familiei erau împărţite, fiindcă deja indicase că urma să-l înlocuiască pe fratele mătuşii Emily din funcţia de ambasador în Franţa. Dar lui Sid îi plăceau cărţile; de asemenea, avea idei înfocate, înălţătoare, o pasiune pentru poezie şi considera că fiecare individ trebuia să încerce să lase în urma lui o lume un pic mai bună decât o găsise. Pe de altă parte, era vag în privinţa viitorului şi nicidecum sigur că acesta ar fi presupus şi o catedră universitară. Părea să facă studiile de doctorat în principal fiindcă nu ştia ce altceva mai bun ar fi putut să facă. Pentru un student lefter, care s-ar fi cuvenit să ardă de ambiţie, părea ceva straniu, chiar periculos.

O dată, pe jumătate în glumă, i-a spus mătuşii Emily că, de fapt, ceea ce i-ar fi plăcut lui să facă ar fi fost să se retragă în pădure, o pădure ca aceasta, unde să aibă cărţi, muzică, frumuseţe şi pace, şi doar să se plimbe, să citească, să reflecteze şi să scrie poezii, ca un filosof chinez din curentul taoist.

Au avut câteva dispute la cină pe acea temă. Nu era câtuşi de puţin logic în acei ani să pledezi pentru retragerea de ordin filosofic, chiar şi pentru un poet. Discursul poetic în acele zile trebuia să fie discurs public şi să aducă mii de oameni pe baricade. Literatura avea rolul să mobilizeze masele (masele din clasa de mijloc), pentru a înfăptui Binele şi a îndrepta Răul. Aşa că atunci când Sid, în apărarea acelei reticenţe nebuloase de a se implica activ pe calea progresului social, a invocat sprijinul poeziei, spunând:

La drum acum eu voi porni, spre Innistree în noapte,
Căsuţa din lut îmi voi clădi din nuiele de glicine, Fasole pe-

araci eu voi avea, şi miere în stupi şapte şi singur voi sălăşui în crângul zumzăind de-albine.

a făcut-o pe Charity să salte pe scaun.

— Pfui, Sid! Poemul[16] acela e splendid, dar nu poate fi un plan pentru o *viaţă*. Poezia se cuvine să fie un produs secundar al existenţei, or nu se poate să ai un produs secundar dacă nu ai *întâi* un produs. Este *imoral* să stai deoparte, să nu munceşti şi să nu tragi din greu.

— Poţi să munceşti crescând fasole pe araci.

— Da, dar ce faci de fapt? îţi hrăneşti propria persoană, în mod egoist. Cedezi propriilor înclinaţii spre trândăvie.

— Charity, zău aşa, a dojenit-o mama ei.

Sid nu era ofensat.

— Un poem nu este ceva egoist. Li se adresează oamenilor.

— *Dacă* este suficient de bun. S-a întâmplat vreodată ca un poem să te facă să intri în acţiune?

— Tocmai ţi-am citat dintr-un asemenea poem.

— Asta nu e acţiune, asta e *inacţiunel* Zău aşa, Sid, lumea are nevoie de oameni care să facă lucruri, nu să fugă de ele.

— Nu admit că poezia înseamnă să fugi de ceva, dar ce altceva ai sugera tu în schimb?

— Să fii profesor.

— Ca să predau ce?

— Ceea ce studiezi. Ceea ce ştii.

y

— Poezie.

— Of, nu se poate...! îmi răstălmăceşti vorbele. Ştii ce, există atât de multe minţi goale în lume, încât a le transmite *orice* fel de învăţătură este o activitate meriytorie. Un dascăl le deschide oamenilor alte orizonturi, pe lângă materia pe care o predă.

— Şi un poem, nu?

Începeau să se aprindă. Nu, a decis mătuşa Emily,

16 The Lake Isle of Innisfree (1888), poem de W.B. Yeats

doar Charity se aprinsese. Deşi Sid îşi apăra poziţia, o asculta pe Charity atent, ca şi cum căldura expunerii ei l-ar fi fascinat. Roşeaţa din obrajii ei era efectul vehemenţei cu care vorbea. S-a rezemat de spătarul scaunului, pe moment dezorientată, ca şi cum întrebarea ar fi fost nedreaptă, şi a chibzuit câteva clipe, ca apoi să explodeze din nou.

— Vrei să mă faci să par o filistină. Tot ce spun eu este că poezia nu poate fi suficient de *directă* în cea mai mare parte a cazurilor. Poate fi drăguţ să afli ce simte un poet când priveşte pe fereastră la ninsoarea de-afară, însă asta nu ajută pe nimeni să-şi hrănească *familia*.

— Charity, a intervenit Confort, argumentezi ca un tirbuşon.

Dar Sid nu voia să accepte oferta de a încheia disputa glumind.

— Dă-mi voie să văd dacă te-am înţeles bine. Tu consideri că poezia nu este comunicare la niciun nivel semnificativ, însă consideri că a preda noţiuni altora *este* comunicare, chiar dacă profesorul respectiv predă poezie. Este OK la mâna a doua, dar nu şi la prima mână.

— Ţi-am spus eu, a zis Confort. E ca un tirbuşon.

— Tu să nu te amesteci, i-a replicat Charity. Era îmbujorată la faţă. Părea mâhnită şi neînţeleasă. Tot ce spun eu, i s-a adresat ea doar lui Sid, este că a compune poezii nu poate fi temelia pentru o viaţă împlinită, decât dacă eşti cu adevărat un *mare* poet, or, iartă-mă, nu cred că tu eşti, nu deocamdată oricum, şi nici nu vei fi până nu vei găsi ceva de făcut în viaţă, astfel încât poezia *să reflecte* ceva. Nu poate să reflecte doar *loisirul*. Pe lumea asta nu poţi avea parte de loisir decât dacă trişezi. Se cuvine ca poemele să reflecte *munca* pe care o depune poetul şi relaţia lui cu ceilalţi oameni, cu familia, instituţiile, organizaţiile. Nu poţi clădi o existenţă din nişte araci de fasole. N-ai avea despre ce să scrii în poeziile tale, în afară de fasole.

Râsete.

— Mda, a zis Sid, trebuie să am un serviciu, asta e?

— Nu ştiu de ce mai studiezi la facultate, dacă nu pentru o slujbă după aceea.

— Dar dacă aş spune că studiez deoarece consider că un poet trebuie să aibă capul plin de idei?

— Atunci aş spune că ideile pe care le obţii din cărţi sunt idei la mâna a doua, iar ideile de care ai nevoie pentru a scrie poezii sunt idei la prima mână. Studiile tale te conduc direct spre meseria de profesor, nu crezi?

— Îndeobşte, da.

— De ce nu şi în cazul tău?

y

— Nu sunt sigur că am aptitudinile necesare pentru a fi un bun profesor.

— Dar eşti sigur că ai aptitudinile necesare pentru a fi un bun poet?

— Nu.

— Bun.

— Asta încerc să aflu.

O acalmie. Charity, sfredelindu-l dur cu privirea, zâmbitoare şi frustrată, a spus:

— Bun, dar trebuie să-mi dai dreptate într-o privinţă.

— Care anume?

— Profesoratul îţi asigură măcar un salariu.

— Ştiu, a spus el. Poetul şi pauperul sunt doi zgâmboi născuţi gemeni.

— Vezi? a exclamat ea triumfătoare. Tocmai mi-ai demonstrat teoria. Ne-ai învăţat pe toţi ceva. Dacă n-ai fi studiat pentru a deveni profesor, nu ai şti acel dicton, nici cine i-a spus. Cine i-a spus?

— Samuel Butler, cred. Iar dacă el nu l-ar fi scris, niciun profesor n-ar putea să-l predea altora.

— Începe să fie de-a dreptul înfiorător, a bombănit Confort.

Mătuşa Emily ajunsese la concluzia că trebuia schimbat subiectul şi tocmai deschidea gura ca să facă asta, când Charity a lansat un ultim argument usturător.

— De fapt, tu vrei să te retragi şi să scrii poezii fiindcă te temi că nu vei putea *contribui* în vreun alt fel. Dar vei putea! De ce trebuie să te subestimezi? Ai toate calităţile necesare. Poţi să faci orice vrei, dacă vrei suficient de mult.

Confort privea în tavan.

— Din vieţile marilor oameni învăţăm că şi noi putem face ca vieţile noastre să fie sublime.

Sid a ignorat-o, uitându-se la Charity.

— Tu crezi asta?

— Ce anume, ce-am spus eu, sau ce-a spus adineaori impertinenta de soră-mea?

— Ce-ai spus tu.

— Ba bine că nu. Aşa ar trebui şi tu. Orice vrei să faci *poţi* să faci.

— Şi dacă vreau fasole pe araci şi stupi de albine? Charity a ridicat din umeri, respingând complet ideea.

— N-ai nevoie de diplome universitare speciale ca să faci asta. Orice călugăr sau trântor poate face aşa ceva. S-a aplecat în faţă, încruntându-se cu exasperare şi apoi luminându-se la chip cu un zâmbet: Trebuie doar să procedezi aşa cum vei face cu „ştii tu ce”.

— Am motive speciale acolo. Şi a fost ideea ta.

— Care-i diferenţa, mă rog? Voinţa de a face *acel* lucru este ceea ce contează. Se găseşte întotdeauna vreun motiv special.

O urmărea cu însufleţire, surâzând vag, complet absorbit de vocea ei, de parcă s-ar fi ridicat dintr-un rug aprins. Mătuşa Emily a sesizat că Sid se lăsa condus uşor, că-şi dorea călăuzirea şi îmbărbătările pe care Charity era pregătită să i le ofere. Dădea prea multă atenţie opiniei celorlalţi, incluzând aici, din nefericire, şi opiniile ei. Acum, Sid a ridicat din umeri, a încuviinţat din cap, a acceptat. Mătuşa Emily nu s-a putut abţine să nu întrebe:

— Ce este acest „ştii tu ce”?

Instantaneu, din argumentativă Charity a devenit

foarte veselă. Râdea în gura mare.

— O să afli. Oh, ce surpriză vei avea! O să avem un *anunţ*. Mâine, poate.

Toţi s-au uitat la ea, aşteptând lămuriri suplimentare, dar Charity spusese tot ce avea de spus. Suna ameninţător. De fapt, noua situaţie a convins-o pe mătuşa Emily că, lăsând lucrurile la voia întâmplării, fie şi numai cinci zile, aşteptase deja prea mult. A adoptat o atitudine vigilentă. Dar, când Dorothy strângea masa şi George Bamwell îşi înfăşurase şervetul petrecându-l prin inelul special, iar Charity se ridicase în picioare, pregătindu-se să-şi ia zborul, mama ei a zis:

— Ieşiţi din nou în seara asta? Aveam de discutat nişte

>

lucruri cu tine.

— Nu suferă amânare până mâine? Trebuie să mergem în sat ca să dăm un telefon.

— Să daţi un telefon? Cui?

— Face parte din surpriză. Amânăm pe mâine, ce zici?

— Presupun că da, dacă aş avea certitudinea c-o să ne vedem mâine.

— Poţi avea certitudinea. La micul dejun.

— În regulă.

A urmărit-o din priviri pe Charity, care a ocolit masa, şi-a sărutat tatăl pe părul răzleţ şi apoi l-a luat de braţ pe Sid.

— Haide, dragă domnule Lang. Suntem în întârziere. Şi au ieşit împreună, ea într-o fustă înfoiată, strânsă pe talie peste un pulover mulat, el în aceiaşi pantaloni kaki mototoliţi.

Destul de ursuză, mătuşa Emily s-a mutat pe verandă.

A stat multă vreme acolo în lumina difuză a amurgului, tricotând fără să se uite la andrele, reflectând şi plănuind, agasată că Charity nu avea deloc simţ practic.

Cu câtă nonşalantă refuzase avertizările – fiindcă ştia exact» >

despre ce voia maică-sa să discute cu ea. Câtă lipsă de realism în credinţa ei amăgitoare că oamenii ar putea face orice ar vrea ei, cu condiţia să vrea suficient de mult. Cu Sid, măcar, teoria lui Charity era valabilă. Ea putea să facă orice voia din *el*. Nu avea nici el mai multă minte decât ea.

Bun, întrevederea de a doua zi. Putea începe prin a sublinia că sora ei Margaret, cu Molly şi trei copii, urmau să vină duminică şi să stea în pavilion. Prin urmare, vizita lui Sid trebuia să ia sfârşit. De aici avea să se treacă la anunţul promis, şi, bineînţeles, ea trebuia să-şi manifeste dezacordul. În acel moment, zarurile vor fi fost deja aruncate – supărare, lacrimi, proteste, furie, tot restul verii cu Charity mofluză, mutându-se îmbufnată de colo colo, nefericită, rebelă, ranchiunoasă. Poate că se impunea să se împotrivească întoarcerii ei la Cambridge, unde nu mai putea s-o ţină sub control. Urma să apară îndatorirea neplăcută de a-i supraveghea corespondenţa – fără s-o intercepteze, nu se cobora ea la aşa ceva, însă trebuia să se asigure că ruptura era definitivă.

Dacă nu reuşea să-i convingă, trebuia să le smulgă promisiunea că aveau să aştepte până când Sid îşi lua diploma, presupunând că-şi continua studiile până la capăt, şi îşi găsea o slujbă. La fel ca Charity, nici ea nu lua în serios fasolea pe araci. Bun, diploma – încă doi ani, poate trei, mai mult timp oricum decât se presupunea că avea să dureze înamorarea lor. Dacă totuşi o surprindeau şi rămâneau împreună, păi atunci să fie binecuvântaţi, însemna că vor fi demonstrat ceva. Mătuşa Emily îşi dădea seama că, deşi simţul realităţii îi spunea altceva, exact asta îşi dorea pentru ei.

Niciun punct al programului plănuit de ea n-a ajuns să se materializeze.

Au apărut târziu la micul dejun, după ce George Bamwell plecase deja la sihăstria lui. Mătuşa Emily,

evaluându-le emoţia stăpânită, s-a pus pe aşteptat. N-a trebuit să aştepte decât treizeci de secunde, cât a durat pentru ca Sid, politicos, să-i ţină scaunul lui Charity şi apoi să ajungă la locul lui. Imediat ce Sid s-a aşezat şi el, Charity a spus:

— Mamă, ţi-am promis o surpriză. Uite: vrem să ne căsătorim.

Mătuşa Emily şi-a aşezat ceaşca de cafea pe masă.

— Nu este întru totul o surpriză.

— Eşti de acord?

Mătuşa Emily şi-a plimbat privirea de la fiica sa la cavalerul fiicei sale. Acesta îşi scosese ochelarii de pe nas şi-i lustruia. Poate considera că lăsa o impresie mai meritorie dacă-şi etala nemijlocit ochii albaştri. Dar nu era asta, nu era faptul că el, personal, ar fi avut vreun cusur. Era un tânăr agreabil, efectiv. I-a prins privirea şi i-a zâmbit, vrând să fie amabilă, gândindu-se: „Ce păcat, ce păcat!”

— Nu, a spus ea în cele din urmă. Regret, dar nu sunt de acord.

S-ar fi aşteptat de la ei, de la Charity cel puţin, să izbucnească în argumentări şi reproşuri. Dar Charity n-a făcut decât să soarbă din sucul de portocale, după care s-a rezemat de speteaza scaunului şi a rostit, cu un zâmbet care i s-a părut mamei sale vexant de încrezător:

— De ce?

— Mă mir că mă mai întrebi.

— Te deranjează ceva la Sid?

— Nu, a spus mătuşa Emily neputându-se opri să-şi aşeze palma peste mâna lui Sid, câteva clipe. Ţin foarte mult la Sid, aşa cum ştii probabil. Dar căsătoria – copii, voi nu vă daţi seama ce vreţi să faceţi.

y

Charity şi-a băut tot sucul de portocale susţinându-i neclintit privirea. Când a pus paharul pe masă, continua să aibă acelaşi zâmbet echivoc.

*

— Dacă ţii aşa de mult la el, de ce te opui? Este un om sănătos, este inteligent, are toate *membrele* la locul lor, nu se bâlbâie, nu este desfigurat în niciun fel. Care-i problema cu el, atunci?

— Nu e nicio problemă cu el, a spus mătuşa Emily. Absolut nicio problemă cu el, ca persoană. E vorba doar despre momentul ales, este prea devreme. Chiar dacă Sid ar fi sigur că vrea să devină profesor, mai are de studiat încă mulţi ani până să obţină calificarea cerută pentru o slujbă, şi poate alţi câţiva ani până să aibă posibilitatea de a întreţine o soţie. Dacă îmi vei spune că tu vei munci ca să-l întreţii *pe el*, ţi-aş răspunde că ar fi cea mai nesăbuită prostie. Am văzut prea multe căsătorii de acest fel între studenţi. Soţia se duce la serviciu şi nu mai» >

progresează, în timp ce soţul progresează, lăsând-o în urmă. Nu vreau ca tu să păţeşti aşa ceva, şi nici Sid nu vrea, sunt sigură. Salariul tatălui tău nu va fi suficient pentru a vă întreţine pe amândoi. Ceea ce vreţi nu este posibil, pur şi simplu. Mi-aş dori să nu fie aşa.

— Problema e doar aspectul material, da?

— Doar aspectul material, a repetat mătuşa Emily. Asta arată lipsa ta de experienţă.

Charity a râs cu atâta dezinvoltură, încât a iritat-o pe mama ei.

— Ah, există un lucru pe care nu-l ştii. Dacă aspectul economic n-ar fi o problemă, ai fi de acord, nu-i aşa?

— Va trebui să-mi explici ce vrei să spui.

— Ai fi de acord?

Acum, mătuşa Emily se enervase de-a binelea: ea, care încercase să fie amabilă, ajunsese la un pas de ceartă din cauza acestei fete insolente.

— Cum poţi să sugerezi chiar că aspectul material n-ar fi o problemă? a izbucnit ea. Iartă-mă, Sid, dar se pare că trebuie să subliniez nişte lucruri. Cum să nu existe nicio problemă de ordin material, când Sid n-are nici măcar o cămaşă de schimb? De când a venit aici, m-am tot întrebat cum să sustrag cămaşa pe care o poartă, ca Dorothy s-o

poată spăla. Nu, efectiv eşti absurdă.

Sid a surprins-o când a început să râdă în hohote, cum mai făcuse în ajun. Râdeau amândoi.

— *Deghizarea* lui este prea reuşită, a spus Charity. Mă păcălise şi pe mine, până de curând. Ce-ai zice dacă noi ţi-am spune că tatăl lui Sid a fost, o bună bucată de timp şi în mai multe companii profitabile, partener de afaceri cu Andrew Mellon? Obiecţiile tale ar dispărea atunci?

Cât a durat să respire adânc de câteva ori, mătuşa Emily a rămas nemişcată. Pe urmă i s-a adresat lui Sid:

— E adevărat?

— Mă tem că da.

— *Te temi* că da! Cum adică? Ce înseamnă această „deghizare”? De ce fiul unui om care a fost partener de afaceri cu Andrew Mellon a ales să apară în vizită cu pete de ciocolată pe singura lui cămaşă?

— Fiindcă vrea să fie *el însuşi*, nu ruda cuiva, a răspuns Charity în locul lui. Tatăl lui era un bancher şi un om de afaceri dur, care voia ca Sid să-i calce pe urme, însă lui Sid îi plăceau cărţile şi poezia, ceea ce tatăl lui considera o frivolitate. („Şi tu la fel”, se gândea mătuşa Emily, dar n-a spus-o cu voce tare.) Nu se înţelegeau de fapt în nicio privinţă. Aşa că atunci când tatăl lui i-a creat un fond fiduciar…

— Era convins că nu voi fi capabil niciodată să mă întreţin pe cont propriu, a intervenit Sid. Mi s-a părut cumva un gest de dispreţ din partea lui.

— …Sid nu a acceptat să folosească banii. Mama lui i-a trimis un cec ca să-şi cumpere o maşină nouă de Crăciun, însă el i-a trimis cecul înapoi. Încearcă să treacă drept cel mai sărac student de la Cambridge, dar în realitate e bogat ca un *Cresus*. Lasă toţi banii aceia să se acumuleze în fondul de la bancă, iar el trăieşte din o sută de dolari pe lună. Fremătând de vitalitate, vivace ca o revelaţie, Charity a aruncat un surâs fermecător spre Sid, care şedea sfios şi vrăjit, şi a adăugat: Mă pregătesc să-l ajut să se dezbare de

acel obicei.

Mătuşa Emily, care izbutise treptat să-şi recompună figura, le-a replicat pe un ton sec:

— Nu întâlnim prea mulţi oameni bogaţi în aceste vremuri, or, din moment ce obiecţiile mele aveau drept temei nişte considerente de ordin material, trebuie să-ţi pun o întrebare, Sid. *În ce fel* eşti bogat? Proprietăţi imobiliare îngheţate prin falimente bancare? Acţiuni prăbuşite iremediabil la bursă? Fabrici în lichidare? Charity a pomenit de un fond fiduciar. Cum este administrat acesta?

— În mod foarte conservator, a spus Sid. Tatăl meu a instituit asemenea fonduri şi pentru surorile mele, cu mult timp înainte să moară, şi le-a mărit capitalul prin testament. Fondurile sunt administrate prin Mellon Bank. Surorile mele au luat sume din fondurile lor, dar eu nu m-am atins niciodată de banii acumulaţi acolo. Depozitul în sine a avut de suferit destul de rău de pe urma crizei economice, dar şi-a recuperat binişor valoarea. Cred că sunt acolo trei sau patru milioane de dolari. Pot să-l sun pe administratorul fondului şi să-i cer un extras de cont, dacă vreţi.

Prinsă între un râset şi o tuse, mătuşa Emily şi-a dus la gură mâna strânsă pumn.

— Nu. Ca o aproximare, cred că trei sau patru milioane ar ajunge.

Charity a sărit în picioare şi a zburat în jurul mesei, încolăcindu-şi braţele pe după gâtul mamei sale.

— Deci ţi se pare în regulă! Ştiam eu că aşa o să fie! După ce şi-a eliberat capul din acolada mâinilor ei, mătuşa Emily i-a spus lui Sid:

— Dacă înainte n-ai vrut să foloseşti banii de la tatăl

tău, de ce ţi-ai schimbat părerea acum?

— Fiindcă are o *motivaţiei* a exclamat Charity.

— Nu, lasă-l pe el să-mi spună. Poate l-ai convins tu că scrupulele lui nu sunt întemaiate. Poate mai târziu o să-i

pară rău că nu şi-a păstrat independenţa.

— Dar scrupulele lui erau…

— Te rog, a spus mătuşa Emily. Sid?

Se uita la ea intens, cu un zâmbet rezervat.

— Credeţi că am ispitit-o cu aurul meu strălucitor?

— Nu cred că asta ţi-a diminuat şansele în vreun fel. Acum, zâmbetul lui s-a întins spre urechi.

— Dar Charity a spus „da” înainte să fi ştiut.

— Când credea că n-ai nici măcar o cămaşă de schimb la viaţa ta?

Sid a încuviinţat din cap.

— Şi eşti sigur că n-o să regreţi dacă preiei această moştenire? Nu vei simţi că ţi-ai trădat principiile? Fiindcă nu mă feresc să-ţi spun că, dacă într-adevăr dispreţuieşti bogăţia şi dacă diferendele dintre tine şi tatăl tău erau foarte profunde, atunci eu cred că scrupulele tale au fost onorabile, nu prosteşti.

— Presupun că a fost un capriciu din partea mea, a zis Sid. Tata nu era un monstru sau un escroc, sau ceva de felul ăsta. A făcut bani în mod cinstit, sau, oricum, la fel de cinstit ca orice bancher. Doar că banii îl preocupau mai mult decât mi se părea mie că ar fi trebuit, mai ales ţinând seama că era un prezbiterian atât de rigid. Cert este că nu voiam să cad în aceeaşi capcană şi nici nu voiam să primesc de la el ceea ce mi se părea a fi o pomană aruncată cu dispreţ unui om incompetent. Însă tata s-a prăpădit, iar banii stau în acel fond la bancă. Aş putea probabil să renunţ la ei în favoarea mamei mele sau a surorilor mele, dar ele n-au nevoie de bani. Prefer să-i cheltuiesc pentru Charity.

— Şi sunteţi amândoi absolut siguri.

Erau.

— Credeaţi c-o să mă împotrivesc, a zis mătuşa Emily. Dacă m-am împotrivit, a fost doar fiindcă am considerat că aşa trebuia, spre binele vostru. Păi, nu mă aşteptam, Doamne sfinte, este ceva uimitor!

— Mergem să-i spunem şi lui tati?

Mătuşa Emily a pregetat doar o secundă.

— Nu. Nu i-ar plăcea să fie deranjat. O să-i spunem la dejun.

— Mai este ceva, a zis Charity, nescăpându-l pe Sid din ochi. Vrei să-i spui tu, sau îi spun eu?

— Tu.

— Mami, tu şi Confort nu va mai trebui să vă frământaţi din cauza lucrărilor de amenajare urbană de pe cealaltă parte a golfuleţului. Charity a ocolit masa, revenind în îmbrăţişarea lui Sid, şi a continuat: Sid a cumpărat pământul, întregul lot, de la Herbert Hill. L-a sunat pe administratorul fondului aseară, de-asta a trebuit să mergem în sat. Sid i-a dat lui Herbert cu două mii de dolari în plus faţă de cât îi oferise sindicatul, şi *totul s-a aranjat*. Nu-i grozav?

— Este extraordinar. Nu-mi mai povesti, simt că n-aş mai putea asimila o asemenea bucurie.

La vederea celor doi îndrăgostiţi, Charity în picioare, Sid stând pe scaun, cu braţul în jurul ei, ca într-o fotografie de nuntă de pe timpuri, mătuşa Emily s-a simţit dintr-odată uluită şi înduioşată. Atâta noroc, pentru nişte copii atât de merituoşi.

— Presupun că o să vă luaţi un apartament la Cambridge, a zis ea, privind ca de obicei în lungul drumului.

— Asta este un alt lucru despre care vrem să discutăm cu tine, mamă. Ştii cumva când intenţionează unchiul Richard să plece de la Paris?

— Richard? De ce? Ultima oară când mi-a scris spunea că nu se aşteaptă să fie înlocuit până la sfârşitul verii sau la toamnă. În niciun caz nu are de gând să plece înainte ca omul acela să-l recheme de la post.

— Crezi că ne-ar lăsa să ne căsătorim în casa lui?

— Presupun, da. Dar nu credeţi că la Cambridge…

— Aş vrea o nuntă la *Paris*. Altminteri, nu voi crede că sunt într-adevăr Cenuşăreasa. Tu, tati şi Confort vă veţi

alege cu ditamai excursia în Europa cu acest prilej.

— Bineînţeles că vom încerca să facem cum vreţi voi, dacă putem. Dar ar fi foarte costisitor să plecăm cu toţii în străinătate.

Charity şi-a luat braţul de pe umerii lui Sid, a pescuit un portofel maro uzat din buzunarul lui de la spate şi a început să-l fluture prin aer.

— Vă rog, a insistat Sid. Mi-aţi face cea mai mare plăcere.

— Doamne sfinte, a spus mătuşa Emily. Bine, o să-i scriu lui Richard şi vom vedea.

— Trimite-i o *telegramă*!

— E chiar aşa o grabă?

— Da. Fiindcă după ce ne căsătorim vrem să facem o călătorie, un mare tur prin lume. Sid o să se retragă de la şcoală în primul semestru – sunt dispusă să fac o concesie, *măcar* pentru asta, apropo de fasole pe araci şi miere de albine. Şi trebuie să găsim un arhitect imediat, înainte să plecăm, ca să putem stabili planurile pentru o casă, o cabană de oaspeţi şi o „sihăstrie”. Până la vara viitoare vrem să avem un complex în toată regula acolo, peste golfuleţ, ca să putem flutura cu şervete de bucătărie unii la alţii, de la verandă la verandă.

— Doamne sfinte! a exclamat mătuşa Emily, repetându-se pentru a treia oară în acea dimineaţă. Dar voi chiar nu pierdeţi timpul.

— *Tu* n-ai face la fel? i-a replicat Charity.

7

Şi aşa, pe căi ocolite şi neprevăzute, convergem spre mijlocul continentului şi ne întâlnim la Madison, unde suntem imediat atraşi laolaltă, iar destinele noastre împletite şi unite într-o prietenie. Este o relaţie care nu are un aspect formal, nu există reguli, obligaţii sau legături ca într-o căsnicie sau o familie, coeziunea ansamblului nu este dictată de legi, proprietăţi sau sânge, nu există niciun fel de adeziv la mijloc, doar simpatie reciprocă. Este, prin urmare, o uniune rară. Pentru Sally şi pentru mine,

concentraţi unul asupra celuilalt şi asupra necesităţii de a ne descurca într-o lume aspră, s-a întâmplat pe neaşteptate; şi în existenţa noastră, a tuturor, s-a întâmplat o singură dată.

Mi-amintesc prea puţin despre Madison ca oraş, nu am în minte nicio hartă a străzilor lui, mi se întâmplă arareori să mă opresc din ceea ce fac şi să rememorez mirosuri sau culori din acea vreme. Nu ţin minte y nici măcar ce cursuri predam. De fapt, eu n-am trăit niciodată acolo, eu doar am muncit acolo. Am aterizat muncind şi nu m-am oprit niciodată.

Ceea ce eram plătit să fac făceam conştiincios cu patruzeci la sută din mintea şi timpul meu. O programă de criză economică, desigur – patru cursuri mari, ce-or fi fost ele, trei zile pe săptămână. Înainte, între şi după cursuri scriam, căci, deşi fusesem numit doar pentru un an, speram să obţin un post definitiv, aşa că nu intenţionam să pier din lipsă de publicaţii. Scriam cantităţi incredibile, nu numai ce doream eu să scriu, ci orice mi-ar fi cerut orice editor – povestiri, articole, recenzii de carte, un roman, părţi dintr-un manual. Logoree. Un coleg erudit, unul dintre cei care stăteau două luni la o comunicare de două paragrafe pentru *Notes and Queries*, un tip care lucra de şase ani la o carte pe care nimeni nu avea să o publice vreodată, a fost auzit referindu-se la mine cu termenul Om de Litere, a se citi „trepăduş literar” Batjocura lui m-a afectat atât de puţin, încât nici măcar nu-mi aduc aminte cum îl chema.

În ziua de azi, lumea s-ar putea întreba cum a dăinuit căsnicia mea. A dăinuit într-o normalitate perfectă. A mers înfloritor pe de o parte fiindcă eu eram sârguincios, ca un furnicar într-un muşuroi de termite, şi n-aş fi observat nimic în afară de o plecare cu uşa trântită, dar mai mult fiindcă Sally mă susţinea complet şi nu i-ar fi trecut prin minte să se considere o soţie neglijată – „văduvele de doctorat”, obişnuiam noi să le numim la facultate. Probabil că i-a fost urât în primele două-trei săptămâni. După ce i-

am cunoscut pe soţii Lang, n-a mai avut niciodată timp să se simtă singură, indiferent dacă eu eram disponibil sau nu. Nu se ştia cine şi pe cine neglija.

La scurt timp după sosirea la Madison mi-am pus o diagramă pe zidul de beton al odăiţei mele de lângă cazanul centralei. În felul acesta, îmi reaminteam în fiecare dimineaţă că există o sută şaizeci şi opt de ore într-o săptămână. Şaptezeci dintre acestea le dedicam pentru somn, mic dejun şi cină (toate reprezentând şanse de a socializa cu Sally). Pentru dejun nu făceam nicio concesie, deoarece îl mâneam din pungă în biroul de la facultate, citind ziare în acest timp. Pentru slujba mea – cursuri, pregătire, consultaţii, conferinţe, corectarea lucrărilor –, alocam cu parcimonie cincizeci de ore, deşi când studenţii nu veneau la întâlnirile fixate puteam folosi timpul ca să corectez lucrări, ceea ce însemna să câştig câteva minute în altă parte. Cu o sută douăzeci de ore puse deoparte, aveam patruzeci şi opt de ore ale mele. Evident, nu puteam să scriu patruzeci şi opt de ore pe săptămână, însă mă străduiam din răsputeri, iar când vacantele de Ziua Recunoştinţei şi de Crăciun îmi

lăsau o fereastră, îmi depăşeam cota.

Greu de retrăit acele momente. Eram zelosul prin excelenţă, împătimit în muncă, eram castorul patologic, mestecând continuu fiindcă dinţii îi cresc necontenit. Nimeni n-ar fi putut face faţă unui program ca al meu fără să clacheze, iar până la urmă mi-am învăţat şi eu limitările. Totuşi, în prezent, când aud cum sunt discreditate ambiţia şi etica muncii, mă zbârlesc de furie. Nu mă pot abţine.

Am exagerat, ne-am pedepsit pe amândoi. Dar eram neliniştit, gândindu-mă la copilaşul care urma să se nască, şi nesigur în privinţa slujbei. Învăţasem ceva despre sărăcie şi voiam să asigur viitorul familiei noastre. Pe deasupra, întâi de la *Story* şi apoi de la *Atlantic*, primisem indicii că aveam talent.

Gândindu-mă la toate astea acum, mă frapează cât de

modeste erau ţelurile mele. Nu mă aşteptam să iau potul cel mare. Nu aveam niciun scop clar. Voiam doar să execut bine ceea ce înclinaţiile şi pregătirea mea mă conduceau să fac, şi probabil presupuneam că la un moment dat, într-un viitor îndepărtat, se putea să iasă ceva bun din asta. Respectam literatura şi patima ei vagă pentru adevăr cel puţin la fel de mult cum nişte magnaţi respectă banii şi puterea, dar n-am avut niciodată timp să stau jos şi să mă gândesc *de ce* o respectam.

Ambiţia este o cale, nu o destinaţie, şi calea este în esenţă aceeaşi pentru toţi. Indiferent care ar fi ţelul, cărarea trece, ca în *Călătoria pelerinului*[17], prin regiuni de motivaţie, muncă asiduă, perseverenţă, încăpăţânare şi tenacitate în faţa dezamăgirilor. Neluată în considerare, ci doar tolerată, ambiţia devine viciu; poate să transforme omul într-o maşinărie care nu ştie nimic, decât cum să funcţioneze. Luată în considerare, poate să fie altceva – o cale spre stele, eventual.

Presupun că hedoniştii se înfurie atât de rău când se gândesc la zeloşi din cauză că zeloşii, fără droguri sau orgii, se distrează mai bine decât ei.

Imediat după micul dejun mă retrăgeam în odaia de lângă cazanul centralei şi scriam până la unsprezece fără zece. Pe urmă, Sally mă ducea cu maşina până la poalele colinei. Urcam pe Bascom Hill, ajungând în clasă exact când suna clopoţelul, şi predam de la unsprezece la patru. Apoi mă întorceam pe jos acasă, corectam lucrări până la cină, iar după cină pregăteam cursurile de a doua zi sau mă închideam în odaia de lângă centrală şi mai scriam o vreme.

Sally avea un rol în ceea ce scriam, din moment ce ei îi citeam cea mai mare parte a textelor, după ce ne băgăm în pat sau la micul dejun. Era critic, redactor, cicălitor de serviciu, bancă de memorie, asistent-cercetător, dactilografa. Ea decidea când lucrurile erau suficient de bune pentru a fi trimise spre publicare, când trebuiau să

17 Roman alegoric de John Bunyan (1628-1688)

fie refăcute, când nu corespundeau deloc cerinţelor. Iar când eu mă închideam în camera y de lângă centrală sau eram plecat la facultate, ea avea propriile-i preocupări, aproape întotdeauna cu Charity.

Erau împreună tot timpul. Charity, împrăştiindu-se în douăzeci de direcţii, o trăgea pe Sally după ea. Deşi nu avea aptitudini muzicale, luând notele prea sus şi întotdeauna începând un cântec pe o tonalitate atât de înaltă, încât ar fi trebuit să fii un *castrato* ca să cânţi cu ea, Charity era extrem de pasionată de muzică. O susţinea pe o tânără pianistă pentru un concert la Carnegie Hall, iar ea şi Sally se duceau adesea s-o asculte pe aceasta cântând. Amândouă cântau în corul universităţii, având repetiţii săptămânale şi uneori spectacole. Mergeau la multe concerte, însoţite sau nu de mine ori de Sid. La majoritatea concertelor intrarea era liberă, însă când nu era, exista cumva întotdeauna un bilet în plus în poşeta lui Charity, un bilet care, spunea ea, fusese cumpărat pentru o persoană nevoită în final să renunţe.

y

Mergeau la filme şi piese de teatru, participau la conferinţe, cursuri de artă, expoziţii de fotografie, ceaiuri. Făceau plimbări pe jos. Începând din ianuarie au ţinut *baby showers*[18] şi şi-au intensificat pregătirile. Din martie, ceea ce mi-amintesc bine, Sally a trebuit să se întremeze şi să aibă grijă de bebeluş; problema scutecelor era mai stringentă decât crezusem, iar noi n-aveam maşină de spălat. Din fericire, avea Charity, plus o fată angajată s-o ajute în casă. Excrementele odraslei noastre plecau să fie spălate, ca păcatul, tocmai pe Van Hise Street.

O dată sau de două ori, când vremea s-a mai domolit, s-au dus cu o scară mobilă până la terenul de un hectar pe care soţii Lang îl cumpăraseră într-o suburbie numită Frostwood şi s-au cocoţat pe treptele alunecoase ca să testeze priveliştea sau expunerea la soare. Căci Charity îşi

18 Petreceri organizate în cinstea unei viitoare mame, între a şaptea şi a opta lună de sarcină

pusese în gând, în momentul în care Sid a preluat slujba la Wisconsin, ca ei să nu fie la fel ca alţi asistenţi de la facultate, care erau ţinuţi în funcţie trei ani şi apoi erau daţi afară, fiind nevoiţi să o ia de la capăt în vreun alt loc, adeseori mai puţin prestigios. Sid va fi atât de competent şi împreună se vor face atât de indispensabili pentru universitate şi comunitate, încât nu se va mai pune problema să fie lăsaţi să plece. Charity îşi petrecuse primul an căutând un teren care să-i placă. Urmau să-şi petreacă al doilea an plănuind casa pe care aveau s-o construiască pe acel teren. Îndemnurile la prudenţă nu aveau niciun efect asupra ei. Dacă îţi doreai ceva, planificai serios, munceai asiduu şi făceai să se adeverească.

— Chestia asta o să mă transforme într-un schizofrenic, mi-a zis Sid în una dintre plimbările noastre nocturne care-i plăceau aşa de mult. Vreau să aibă palatul acesta, dacă aşa va fi mulţumită, însă mă tot gândesc la câte sprâncene se vor ridica în rândul cadrelor didactice cu vechime în departamentul nostru – se cam crede centrul universului, nu-i aşa? – şi la câtă invidie şi ranchiună vor simţi o mulţime de colegi de-ai mei. Şi, probabil, unii indivizi din mahala o să vadă cum profesorul ăsta îşi clădeşte un castel în toiul crizei economice şi-o să-şi spună: „Iisuse Hristoase, uită-te acolo, are trei sute de geamuri bune de spart!” Dar Charity a găsit răspunsul la cel puţin una dintre aceste probleme. Pe timpul weekendurilor vrea să le pună casa la dispoziţie asistenţilor universitari deprimaţi şi abătuţi. Chiar şi tu poţi veni. Prietenii noştri vor ocupa camerele de oaspeţi, iar noi ne vom impune o regulă: nu acceptăm niciodată invitaţii în weekend. Vom organiza plimbări în natură, vom purta haine de tweed aspre, vom avea doi setteri, iar sâmbătă seara vor fi dansuri – cadril american, mazurci şi *korobocika*[19] – şi un bol de punci sărbătoresc.

Asta a fost într-o seară când se simţea în formă, după

19 Dans modern rusesc apărut la imigranţii ruşi din SUA la începutul secolului XX

o zi care mersese bine. În alte dăţi, nu era la fel de relaxat.

— O să pară arogant din partea noastră, l-am auzit spunându-i lui Charity la un moment dat. Lăsăm impresia că am putea să obţinem promovarea prin forţa banilor, sau că ne credem atât de grozavi, încât suntem siguri c-o vom primi. Nu există absolut nicio garanţie că vom rămâne aici mai mult decât anul acesta şi următorul.

y

Vrei să construieşti casa, ca apoi să trebuiască să te muţi altundeva? Măcar să aşteptăm cu turnarea fundaţiei până ce votează şefii de la catedră.

— Pfui! a făcut Charity. Atâta aştept, să-i *văd* că ar îndrăzni să ne dezrădăcineze! Ai un pic de încredere, zău aşa.

— Prudenta ar fi mai adecvată.

y

— Nu, domnule! Pe mine, nu mă clinteşte nimeni din loc.

Ceruse deja unui arhitect să deseneze planurile şi nu-i impusese nicio limită în materie de imaginaţie creatoare. Ea şi Sally analizau tot timpul diverse schiţe şi desene la scară pe care notau observaţii critice, întrebări, idei de ultim moment, după care le trimiteau înapoi ca să fie refăcute. Şi apoi iarăşi pretindeau să fie refăcute.

Uneori, eu şi Sally discutam despre soţii Lang în pat, patul fiind singurul loc unde ne găseam suficient timp ca să stăm de vorbă. Subsolul nostru, unde era cald de la cazanul centralei plasat exact dincolo de peretele despărţitor, dar şi întuneric ca într-un pântec, părea locul propice pentru a-mi odihni ochii şi mintea, ascultând totodată lucrurile pe care Sally le reţinuse ca să mi le povestească.

— Charity vrea o droaie de copii, m-a informat ea. Efectiv, o droaie – şase sau şapte, ultimii patru de preferinţă fete.

— Mda, văd că îşi pune deja planul în aplicare, am zis eu. Dacă o ţine tot aşa, o să-i aibă până împlineşte treizeci de ani. Întrebarea e ce-o să mai facă după aceea.

— Nu ştiu. O să fie împlinită, presupun. Asta crede ea că înseamnă copiii pentru o femeie.

— Şi Sid, cu el cum rămâne? Crezi că şase sau şapte copii îl vor împlini şi pe el?

Simţeam că reflecta la un răspuns. În cele din urmă a zis:

— Cred că în opinia ei paternitatea nu contează prea mult pentru un bărbat. În mintea ei, un bărbat trebuie să se simtă împlinit prin munca lui.

— Ha! Şi dacă departamentul nu vrea să-i creeze condiţii să se împlinească?

— Tu şi cu Sid vorbiţi mereu aşa. Charity pur şi simplu nu acceptă o asemenea posibilitate.

— Ştiu asta, şi nu cred că e prea inteligent din partea ei. E nesăbuită. Mă îndoiesc că Sid o să se simtă împlinit dacă se trezeşte cu o jumătate de duzină de copii, o casă mare şi nicio slujbă.

— Măcar ei au bani.

— Într-adevăr, asta ajută mult, am zis. O ajută chiar să angajeze o bonă care să le poarte de grijă copiilor pe care-i are deja, astfel încât ea să poată fi liberă să promoveze cultura, să cânte în cor, să facă curat în politica din Wisconsin şi să fie bună cu soţiile şi copiii asistenţilor universitari muritori de foame. Iată o doamnă cam dispersată.

— Dar Charity este atât de organizată! a exclamat Sally. Poate să-şi facă timp pentru tot felul de lucruri şi pentru toată viaţa aceea socială agitată, şi totuşi nu lipseşte de lângă copii dimineaţa, înainte de cină şi, din nou, seara la culcare. Ea îi scoală dimineaţa şi tot ea îi

7 j înveleşte când se bagă în pat, ea le cântă, le citeşte şi se joacă cu ei. Este o mamă minunată.

— Eu n-am spus că nu e organizată. Mă întrebam doar dacă Sid e la fel de entuziasmat de acest program.

Ba, uneori, mă întreb chiar dacă Charity e atât de entuziasmată pe cât crede ea că ar fi.

Din nou a căzut pe gânduri.

— Poate e un pic inconsecventă, mi-a spus peste câteva clipe. Vrea să aibă mulţi copii, însă unul dintre motive este tocmai dorinţa de a nu consacra prea mult timp unuia singur. Consideră că într-o familie numeroasă copiilor le prieşte să fie neglijaţi într-o oarecare măsură. Mama ei a dominat-o, din câte mi-a povestit. Existau ciocniri frecvente între ele, presupun. În fine, ţi le poţi imagina şi tu pe amândouă împreună. Charity, aşadar, îşi doreşte să aibă şase sau şapte copii, ca să nu repete greşelile pe care le-a făcut mama ei. Crede că neglijarea este bună, atâta vreme cât nu este de fapt o neglijare propriu-zisă, atâta timp cât mama reflectează, plănuieşte, ghidează şi nu scapă nimic din ochi.

— Fii sigură că Charity ar fi în stare să facă asta.

— Într-adevăr.

Din nou, tăcere şi reflecţie. Apoi:

— Deşi, uneori mă întreb. Charity este nemaipomenită, este grijulie şi iubitoare, a ţinut un jurnal pentru ambii copii, începând din ziua când s-au născut – ştii, primul zâmbet, primul dinte, primul cuvânt, primul indiciu de individualitate, pe măsură ce copilul se dezvoltă. Fotografii la fiecare etapă. Îl învaţă pe Barney să numere, să descifreze ceasul şi să citească deja, îşi rezervă pentru asta o jumătate de oră în fiecare după-amiază. E pur şi simplu incredibil cât de eficient îşi organizează ziua. Un lucru însă: nu cred că am văzut-o vreodată să-l ia în braţe pe vreunul dintre copilaşii aceia adorabili şi să-l strângă cu foc la piept doar fiindcă e el însuşi, doar fiindcă e al ei, doar fiindcă îl iubeşte. Când o să avem copilaşul nostru, să nu mă laşi să mă ghidez după un program de fiecare dată când sunt cu el.

— O să încerc să ţin minte, dacă programul meu mi-o va permite.

Râsete, apoi linişte. În cele din urmă, Sally spune:

— N-ar trebui să vorbim aşa despre ea. Gândeşte-te numai cum ne-ar fi fost fără ei.

— M-am gândit, am spus. Ar fi *Worksburg* pentru mine şi *Dullsville* pentru tine, altfel spus multă muncă şi monotonie. Sper ca toate planurile ei să se realizeze. Sper să aibă şapte copii, toţi cu un IQ de 160 sau mai mare. Sper ca ultimii patru să fie fete. Sper să crească toţi în casa aceea mare din Madison şi să-şi petreacă fiecare vară în Vermont printre verişorii lor, să-şi iubească mama şi să-şi respecte tatăl, să înveţe bine la şcoală şi, când vor fi mari, să ajungă ambasadori în Franţa.

— Amin, a făcut Sally. O să-i spun că i-ai dorit toate astea, da?

— Te rog, neapărat, am zis.

Nu, Sally nu se simţea singură. Şi nici nu ni s-a întâmplat vreodată, din câte mi-amintesc eu, să ne fi îndepărtat mai mult decât fugitiv unul de celălalt. Ne plăcea viaţa noastră; niciodată nu am ridicat privirea de la ea, cu excepţia câtorva momente, de pildă atunci când nişte mitinguri pentru loialiştii spanioli au tulburat apele la universitate şi au deranjat consiliul legislativ statal, sau când guvernatorul Phil La Follette a făcut nişte propuneri alarmant de fasciste, ori când glasul întărâtat al lui Hitler, răsunând la radio, ne-a făcut să ne reamintim că eram pe o pasarelă şubredă care ducea de la o criză economică mondială la un posibil război mondial.

Nu eram indiferenţi. Trăiam în timpurile noastre, care erau timpuri grele. Aveam interesele noastre, care erau în principal literare, intelectuale şi doar ocazional, în mod inevitabil, politice. Dar ceea ce memoria aduce înapoi de acolo nu este doar politica epocii, sau traiul frugal din o sută cincizeci de dolari pe lună, sau chiar paginile pe care eu le scriam, ci detaliile prieteniei – petreceri, picnicuri, plimbări, conversaţii la miezul nopţii, crâmpeie ale unor momente neîmpovărate. *Amiciţia* dăinuie mai bine decât *res publica* şi cel puţin la fel de bine ca *ars poetica*. Sau aşa mi se pare acum. Ceea ce luminează cu adevărat acele

luni este chipul prietenilor noştri.

Cam pe la întâi noiembrie am început un roman. Odată ce-l începusem, nu m-aş mai fi putut opri, chiar dacă aş fi vrut. Scriam la el în fiecare dimineaţă, scriam serile, sâmbetele, duminicile. Am terminat prima versiune în şase săptămâni şi am revizuit ciorna într-un avânt maraton, în timpul vacanţei de Crăciun. La două zile după Anul Nou am trimis manuscrisul la o editură.

Mai bătrân şi mai înţelept, aş fi lucrat doi ani la o carte pe care am scris-o în două luni. Parţial, graba mea venea din plăcerea stupidă de a dărâma recorduri şi de a valorifica fiecare minut. Mă încerca o bucurie calicească văzând cum, de la o săptămână la alta, manuscrisul se îngroşa şi se îngreuna. Tipicurile muncii erau tipicurile sacre ale vieţii mele, pe care nu le puteam nesocoti. Cred că-mi amintesc corect că, în dimineaţa în care am dus manuscrisul la oficiul poştal, am venit înapoi acasă şi, în loc să-mi savurez marea realizare, am profitat de ora care-mi rămânea până la cursuri ca să încep o recenzie de carte.

Pe la mijlocul lunii ianuarie, Dave Stone, Sid şi eu lucram la unul dintre acele manuale-antologie despre care tinerii asistenţi universitari speră că vor arăta impresionant într-un *curriculum vitae*. Stone, Lang şi Morgan, *Scriind din convingere*. Însă nu furam din orele mele de scris ca să lucrez la antologie. Furam din seri, din timpul cu Sally, din timpul pentru pregătirea cursurilor şi din timpul de somn.

Dacă aş fi ţinut un jurnal, aş putea să-l frunzăresc şi să verific ceea ce memoria raportează în mod plauzibil, dar nu neapărat şi veridic. Dar a ţine un jurnal pe atunci ar fi fost ca şi cum aş fi încercat să fac nişte însemnări în timp ce traversam cascada Niagara într-un butoi. Viaţa, aşa lipsită de evenimente cum era pentru noi, ne luase în vâltoarea ei. Am fost noi în mai mică măsură o „Generaţie Acum” decât generaţia care revendică în prezent acest titlu? M-ar mira. Şi poate că e chiar mai bine că nu am un

jurnal personal care să-mi jaloneze aducerile aminte. Henry James scrie undeva că, dacă trebuie să consemnezi modul în care te-a frapat un lucru, probabil că nu te-a frapat deloc.

8

Iată ceva ce m-a frapat în cele din urmă: 19 martie 1938, o zi de sâmbătă.

Morrison Street, după-amiaza. Am fost în vizită la Charity, la spital, şi acum o plimb pe Sally în jurul clădirii, molcom, fiindcă Sally se mişcă greoi şi e cu sarcina aproape la termen, cu precauţie fiindcă există încă petice de gheaţă pe trotuar. Aerul este lipicios, rece în nări, însă nu poate fi prea frig, deoarece atunci când soarele răzbate printre nori, din acoperişuri ies aburi. Firicele de zăpadă topită se preling de sub mormanele pleoştite în lungul trotuarelor şi pe străzi. Ici şi colo se văd petice urâte de iarbă neagră.

Am vorbit despre „ziua marmotei" Socotind pe degete, am descoperit că au trecut deja peste şase săptămâni de când s-a vârât înapoi în gaura ei într-o zi senină de 2 februarie.

— Înseamnă încă şase săptămâni de iarnă, sau două luni, dacă îşi vede umbra? întreb eu. Şase săptămâni, parcă, nu-i aşa? Primăvara trebuia să fi început deja.

— Nu ştiu, spune Sally. Dar ce mult mi-ar plăcea! Aş vrea să vină primăvara. Aş vrea să vină copilaşul acesta!

— Vrei să laşi jos povara aceea.

— Ba bine că nu. Ai observat cât de *suplă* era Charity pe patul de spital? Ca un băţ. M-am aplecat s-o sărut şi abia am putut să ajung la ea, fiindcă îmi stătea *asta* în cale. Ea pleacă acasă marţi, iar eu, poftim, sunt tot mare cât un car cu bere. Mă întreb dacă nu cumva ura ne spune în cele din urmă să naştem. Când ajungem să urâm atât de mult chestia asta, încât nu mai suportăm s-o cărăm, ne descotorosim de ea.

— Concentrează-te pe ură, atunci, îi spun eu ajutând-o să treacă peste o porţiune de gheaţă tapetată cu cenuşă.

Ai pierdut derby-ul bebeluşilor, dar câştigi cu siguranţă locul doi. Fixează-ţi mintea pe asta. Medalia de argint.

Mare şi posomorâtă, întoarce ochii spre mine. I s-a lăţit faţa, arată jerpelită în pardesiul ei de stofa, care nu se mai încheie decât pe jumătate, pornind de sus. O cunosc şi o iubesc din tot sufletul pe această femeie, dar nu e fata cu care m-am însurat. Mă întreb dacă, în dimineaţa după ce în sfârşit va fi scăpat de această năpastă, voi păşi în camera ei şi-o voi găsi intactă şi frumoasă pe acea fată de odinioară, aşa cum Sid a găsit-o pe Charity. Lui nu i-a plăcut perioada cât ea a fost gravidă. De câteva ori în ultima vreme, a venit pe jos tocmai de pe Van Hise Street şi m-a târât cu el la plimbare în jurul casei, aproape de miezul nopţii. S-o ferească Dumnezeu pe Charity când o să se facă bine. Omul ăsta are prea multă energie ce trebuie consumată.

Da, s-o ferească Dumnezeu şi pe Sally.

— Medalia de argint, zice ea. Dacă ar fi existat douăzeci de concurenţi, cu siguranţă eu aş fi terminat pe ultimul loc. Odată, pentru o lucrare la domnul Gayley, am scris ceva despre primele Jocuri Istmice. Potrivit lui Pausanias, a existat un roman care a participat la competiţie. Plautus. Platfus. Exact aşa mă simt şi eu.

— Credeam că Plautus a fost un dramaturg.

— Nu există un singur Platfus pe lume. Pleoscăie cu şoşonul într-o băltoacă, ne stropeşte pe amândoi şi râde. Dar nu-i aşa că Charity arată splendid? zice că a fost conştientă aproape tot timpul. Of, vreau să se întâmple odată!

— Dacă vei produce ceva asemănător cu David Hamilton Lang, crezi că va merita efortul?

— O, da! Nu ţi se pare că e frumos? Seamănă cu Sid.

— Mie mi s-a părut că arată ca un cod de mare furios.

— Ah, fugi de-aici. E un scump, cu păr mătăsos şi mânuţe perfecte. De fapt, perfecţiunea te face să te minunezi.

— Presupun că orice lucru ţi se poate părea perfect după ce l-ai cărat nouă luni de zile. Dar puştiul acela n-o să

semene a nimic până nu va fi stat aici, afară, o vreme. Nu mă aştept ca al nostru să semene cu mine înainte de a împlini treizeci de ani.

— Eu sper să nu semene niciodată cu tine, dacă asta e ce gândeşti tu.

— Eu sper să semene cu tine. Sper să nu fie un el. Oricum, primul punct pe agendă este să-l facem să se nască. Concentrează-te pe ură. O prind de braţ şi o zoresc, numărând în cadenţă: *Ură*-doi-trei-patru, z/radoi-trei-patru!

După zece paşi i s-a tăiat răsuflarea, aşa că încetinim ritmul.

— O să-ţi pierzi camera de scris când vine el. Ce-o să faci? mă întreabă ea.

— Folosesc biroul de la facultate?

— O să te întrerupă tot timpul careva.

— O să încui uşa.

— Dar dacă o să stai acolo tot timpul, n-o să am confortul de a te auzi pocnind în clape toată ziua ca o ciocănitoare nebună.

— Putem eventual să mutăm maşina de scris în living. Bebeluşii dorm tot timpul, nu-i aşa? Poate reuşim să-l dresăm să aţipească în momentul în care aude că vâr o foaie nouă în maşină.

I

— Ne-am plimbat destul. Hai să mergem înapoi. Pornind în cealaltă direcţie, spune: Ce-o *să faci*, totuşi?

— Montez un cort, ori îmi construiesc un şopron, ori fac schimb de tură. Găsesc eu ceva, nu-ţi face griji.

— O să fie foarte diferit.

— Sigur. O să fie mai bine. Facem noi să fie aşa.

Păşim printre case cu acoperişuri aburinde, pe trotuarul aproape zvântat. Pe partea stângă, printre clădiri, se vede lacul, încă îngheţat, dar cu un strat de fleşcăială deasupra gheţii. Plutesc acolo hârtii şi sticle, iar după asfinţit va îngheţa la loc. Nu există patinatori, nici

sănii cu pânze, doar anunţuri de avertizare înfipte ici şi colo. Peste o săptămână, două, dacă marmota ştie ce face, zăpada murdară, gunoaiele şi toată paralizia frigului vor fi înghiţite de apa strălucitoare, iar stânjeneii vor răsări în straturile de flori, sub zidurile care dau spre sud, şi pajiştile se vor aşterne verzui sub funinginea iernii. N-am văzut niciodată cum este primăvara într-un ţinut cu adevărat rece, însă am citit cărţi, ştiu la ce să mă aştept. O cuprind pe Sally cu braţul pe după talia ei îngroşată.

Când ajungem în dreptul uşii proprietarului, unde sunt cele două cutii poştale, verific. O scrisoare. Citesc adresa expeditorului. Încremenesc, cum ar încremeni probabil o antilopă adulmecând mirosul încins al unui leu.

Scenele din preajma cutiilor poştale constituie momentele dramatice ale vieţii noastre lipsite de orice dramatism. În orice distribuţie a personajelor din piesa *Morgan Agonistes*\ mesagerul nu are nicidecum un rol secundar, ci principal, şi poartă uniforma Serviciului Postai al Statelor Unite. Iată-ne acolo, în acea după-amiază ambiguă, care nu se poate decide dacă să fie iarnă târzie sau primăvară timpurie, într-o perioadă din viaţa noastră când cea mai mică pietricică de pe potecă ne-ar putea face să deraiem. Evit ochii lui Sally în timp ce desfac plicul, trăgând de hârtie, iar apoi citesc, dar nu cu voce tare, de teamă să nu fie ceva rău.

Tablou.

— Ce-i acolo? întreabă Sally. De la cine e?

Îi pasez scrisoarea, care spune că Harcourt Brace & Company a apreciat că romanul meu este provocator şi emoţionant. Consideră că personajele mele sunt decupate din realitate, din aspectele obişnuite ale vieţii de zi cu zi. Le place combinaţia mea de ironie şi patos, le place că am lacrimi[20] pentru lucrurile pe care le văd. Vor să-mi publice cartea în toamnă şi pot să-mi ofere un avans de cinci sute de dolari din drepturile de autor.

---

20 Aluzie la drama Samson Agonistes - „Samson Luptătorul“ (1671) de John Milton

Din nou, mă frapează modestia acestor succese şi reacţia mea în faţa lor. Scrisoarea de la *Atlantic* a rămas»

Întipărită în mine cu litere elegante, ca un titlu dintr-un *Vanity Fair* din anii ’20, însă această scrisoare, mai importantă chiar, lasă doar o urmă estompată. Blazat deja? Nicidecum. Mai degrabă uluit. Primul caz a fost doar o povestire, şi ar fi putut rămâne o întâmplare norocoasă. Acesta era un roman, un efort extins, o coroborare. S-ar fi cuvenit ca soarele să străpungă prin nori şi să scalde în glorie Morrison Street, ar fi trebuit să fie tunete în dreapta, s-ar fi cuvenit să ne azvârlim în aer căciulile, să zburdăm şi să chiuim. Când colo, noi ne uităm unul la celălalt aproape pe furiş, ca nu cumva să spunem sau să facem ceva greşit, ocolim casa şi coborâm treptele în subsolul nostru, iar acolo, imediat ce-am închis uşa, ne aruncăm într-o îmbrăţişare lungă şi silenţioasă.

y y o y y

Sally ştie că am scris ultimele capitole ale cărţii cu lacrimi pe faţă, bătând la maşină cât puteam de repede, dar nu atât de repede pe cât voiau cuvintele să iasă. Ştie că am plâns şi atunci când am revizuit textul. Rămăsese îngropată în mine prea multă vreme – povestea despre părinţii mei decedaţi brutal, oameni cumsecade, banali, afectuoşi, şi prietenul lor extravagant care, periodic, aducea emoţie, aventură şi romantism în casa noastră din Albuquerque; care-i ţinea până seara târziu cu poveşti despre locuri îndepărtate, care se folosea de ei şi profita de ospitalitatea lor şi împrumuta bani de la ei, deşi ştiau că n-avea să-i înapoieze niciodată, şi care în final, cu largheţea şi bunăvoinţa lui de om pe jumătate beat, la aniversarea lor i-a luat într-un zbor de agrement, cu un avion care ar fi trebuit să fie la reparat într-un hangar.

Sfârşitul a fost adecvat pentru el, dar nu şi pentru ei. Nu era nici pe departe răsplata cuvenită pentru generozitate şi devotament.

Şi totuşi acum, după ce am jelit îndelung, plin de

amar, şi am evitat să mă gândesc prea mult la incidentul care mi-a schimbat viaţa, irevocabil ca o secure, iată-mă entuziasmat de faptul că am făcut uz de trecut şi mi-am etalat sufletul în public. Suntem nişte creaturi stranii, iar scriitorii sunt creaturi mai stranii decât restul oamenilor.

— N-ar trebui să-l sunăm pe Sid, ca s-o anunţe şi pe Charity? întreabă Sally.

— Ba cum să nu! exclam eu. Sună-i pe soţii Stone, sună-i pe soţii Abbot, sună-i pe toţi cei care au fost amabili cu noi şi spune-le că soţii Morgan ţin casă deschisă şi solicită prezenţa lor. Eu mă duc să cumpăr ingredientele pentru trataţie.

În excursia de o jumătate de ceas până în oraş am cumpărat mai multe sticle (inclusiv, Doamne iartă-mă, *miam-miam* ca pe timpuri, o sticlă cu lichior de porumbe) decât am cumpărat în toată viaţa mea până atunci, şi, în timp ce completam cecul pentru ele, am avut sentimentul plăcut al contului bancar confirmat, o efuziune de siguranţă, chiar şi în acea clipă de risipă. Am trăit amândoi din salariul meu, punând deoparte tot ce câştigam din scris. Acum, în scurt timp, va veni un cec care va bagateliza acele sume derizorii. Nu mă simt doar asigurat din punct de vedere material, ci mă simt bogat şi fenomenal de încrezător.

Cumpăr cantităţi mari din singura mâncare de petrecere pe care o ştiu – pâine de secară, şvaiţer, chipsuri de cartofi şi alune sărate – şi adaug o cutie de cafea, pentru eventualitatea în care nu avem îndeajuns acasă. Pornind înapoi cu maşina, observ că zilele s-au lungit. La ora patru şi jumătate, e încă lumină afară. Nori de vreme frumoasă sunt împrăştiaţi de vânt înspre sud, peste lacul Mendota.

Când încep să cobor treptele, îi aud deja dinăuntru. Au lăsat baltă totul, pesemne, şi au venit într-o goană, ca o brigadă de pompieri voluntari. Deschid uşa, şi toţi izbucnesc în aplauze. Dave Stone, care s-a apucat recent să cânte la flaut şi umblă cu el pretutindeni, interpretează

o temă muzicală dintr-un oratoriu de Händel: „Priviţi, vine eroul cuceritor!” Ovaţii. Diverse mâini mă scapă de plase.

Fideli faţă de moralitatea petrecerilor prin contribuţie, tipice epocii şi statutului nostru, au adus toţi câte ceva, ce-au găsit prin frigider acasă, ce-au putut încropi la repezeală sau ce începuseră deja să pregătească pentru cină. Există o farfurie cu fursecuri pe scândura pentru vase de la chiuvetă, apoi ideea cuiva despre o salată (ceva îmbălsămat în aspic) şi un produs de-a dreptul miraculos, un jambon întreg, aromat, neatins de cuţit, de care ne vom bucura graţie afumătoarei din Tennessee a tatălui lui Alice Abbot.

Lumea continuă să sosească. Mâna mă doare de la cât mi-a fost strânsă, urechile îmi vâjâie de la gălăgia pe care o facem. Prin fum, strigăte şi râsete, patefonul nostru de Crăciun repetă necontenit unica sa realizare, „Aria pe coarda sol” a lui Bach, interpretată de Pablo Casals, cu un acompaniament la pian atât de insistent şi percusiv, încât sună ca un marş funebru.

Alice Abbot şi Lib Stone o conving pe Sally să-şi îmbrace chimonoul brodat cu dragon. Abia o cuprinde peste mijloc, însă îi conferă un aer regal. Tronează ca o regină pe canapea, fremătând, cu ochii umezi, atât de radioasă, încât pare să emane lumină. O remarc doar cu intermitenţe, căci petrecerea este cu adevărat o scenă de luptă neguroasă, o învălmăşeală confuză ca la Sevastopol, cum l-a descris Tolstoi, sau ca la Waterloo văzut de Stendhal. Întâi o văd senină pe canapea, apoi cu spatele ţeapăn pe un scaun cu spetează dreaptă, apoi stând în picioare. Înţeleg, fără să fiu capabil să fac ceva în această privinţă, sau în realitate fiind foarte conştient de faptul că ar fi trebuit să intervin, că locatarul din pântecul ei îi dă şuturi fără milă. Ochii ni se întâlnesc din când în când. Scuturăm din cap fericiţi.

Pe la şase apare Sid, frenetic şi tunător, ţinând sticle de şampanie în fiecare mână ca nişte bâte indiene. Din buzunarul de la piept iese parţial un cartonaş, pe care Sid

îmi face semn să-l iau. Este de la Charity.

SĂ-ŢI FIE RUŞINE CĂ FURI APOTEOZA ALTORA!

NU ŞTIAI CĂ ÎN ACEASTĂ SĂPTĂMÂNĂ ESTE DERBY-UL BEBELUŞILOR?

ACUM VA TREBUI CA SALLY SĂ FACĂ *GEMENI* CA SĂ FIE LA EGALITATE!

DAR CÂT DE MINUNAT ESTE!

MI-AŞ FI *DORIT* SĂ TE AJUT SĂ SĂRBĂTOREŞTI!

MULTĂ IUBIRE ŞI FELICITĂRI CU *GHIOTURAL* y

Până la urmă răzbesc prin mulţime până la Sally şi purtăm o scurtă conversaţie mută, din sprâncene. Apoi, eu şi Sid ne îmbrâncim în chicinetă ca să deschidem şampania. Alice Abbot, care se pregătea să taie jambonul, se dă la o parte ca să ne facă loc, iar noi ne postăm unul lângă celălalt la chiuvetă, împingând dopurile cu degetul arătător. Zâmbind pieziş, cu colţurile gurii în jos, Sid îmi spune:

— Am prevăzut eu asta. Ce simţi?

— Tu ce simţi ca tată cu trei copii?

— Orice nătărău poate să facă asta.

Vâjjj! Dopul lui loveşte tavanul. *Vâjjj*! *Al* meu vine după el. Urale. Oamenii îşi golesc paharele şi ni le întind, iar noi turnăm. Apoi, Sid ridică paharul şi cere linişte. În cele din urmă, o obţine. Sally, observ, e iarăşi pe canapea. Vreau să ajung la ea cu sticla de şampanie, însă o văd că ridică paharul ca să-mi arate că cineva i-a oferit deja de băut.

— Să ciocnim pentru talentul din mijlocul nostru, declamă Sid. Pentru splendida uniune dintre chibrit şi surcele, divina oxidare.

Beau toţi în cinstea mea, în timp ce eu surâd încrezut şi mă foiesc. Apoi, Ed Abbot, strălucind îmbujorat ca un radiator de salon, se cocoaţă pe un scaun şi, cu paharul aproape în tavan, spune:

— Se pregăteşte şi un alt gen de creaţie aici. Charity ne-a arătat deja cum se face, iar o nouă demonstraţie e posibil să aibă loc sub ochii noştri uluiţi. Să bem pentru

Sally, fie ca creaţia ei să se arate la fel de reuşită ca a lui Charity şi la fel de uşoară, cum obişnuia să spună mamiţa mea din Georgia: „E cum ai curăţa boabe de mazăre, Şefu'!”

Pentru asta pot să beau şi eu. Ridic paharul pentru Sally, cu o emfază specială, fiindcă toastul lui Ed conţine urarea pe care eu ar fi trebuit s-o fac.

N-am idee câtă lume a venit şi a plecat, deşi la un moment dat, când ies afară să respir aerul umed şi răcoros al serii, văd în mormanul de zăpadă de pe pajiştea din spate dovada că cineva a amestecat prea multe soiuri de fericire. Proprietarul coboară să ne roage s-o lăsăm mai moale cu tărăboiul, iar noi îl chemăm înăuntru să bea un pahar. Pe la şapte, Alice şi Lib servesc jambon copt, pâine de secară şi salată pe farfurii de hârtie (din celelalte nu avem decât şase). Stingem focul pe care l-am clădit cu atâta entuziasm, îl domolim în cafea tare, iar apoi o luăm de la capăt.

Pe la opt, Sid se duce s-o vadă pe Charity la spital, purtând mesaje şi promiţând să se întoarcă. Pe la nouă, proprietarul apare la uşă iarăşi, scuzându-se. A telefonat un vecin. Timp de câteva minute lăsăm sonorul mai mic. Careva mă roagă să citesc un fragment din roman, însă mă uit la haosul din subsol şi amân plăcerea. Realitatea e că am rămas aproape fără voce.

Pe urmă, când după starea de euforie prelungită ne pleoştim toţi, osteniţi şi căscând pe înfundate, Lib şi Alice mă încolţesc în bucătărie. Vor să-mi spună să fiu atent cu Sally, care din nou s-a mutat pe scaunul tare, încercând să stea cu spatele drept şi să urmărească petrecerea, încercând să zâmbească.

— Nu mai rezistă, e obosită, zice Lib. Ar trebui să fie în pat. Ne ocupăm noi… Sau te ocupi tu…?

Beau cafeaua până la fund, îmi adun minţile împrăştiate şi-mi reiau responsabilităţile.

— O pun să se culce.

Mă duc la ea şi o ridic de pe scaun. Ochii ei mă

privesc întrebător sau rugător. O conduc până la uşa dormitorului, iar acolo o întorc cu faţa spre musafirii rămaşi.

— E ora de culcare. Spune-le noapte bună prietenilor dragi.

Se îmbulzesc toţi s-o sărute. O iubesc sincer toţi, drept urmare îi iubesc şi eu, abţiguit cum sunt. Afectuoasă, extenuată şi dornică să se retragă, Sally le zâmbeşte tuturor, în timp ce eu închid uşa dormitorului.

În cameră, o ajut să-şi dezbrace chimonoul metalic greu. Stângaci, o scap de ciorapii lungi şi de lenjeria de corp (indiferent cum o fi fost pe atunci, mintea mea refuză să revadă imaginea), îi petrec peste cap cămaşa de noapte şi o trag în jos peste corpul ei umflat. Cu un suspin, Sally se lungeşte pe pat.

— Ah, ce bine e! Mulţumesc, scumpule. N-am avut atâta minte încât să-mi dau seama cât de obosită eram.

Îi sărut pântecul solid ca lemnul sub cămaşa de noapte.

— Nici eu nu mi-am dat seama. A trebuit să-mi spună Lib şi Alice. Pe toată durata petrecerii, fir-ar să fie, nu m-a interesat decât subita mea ascensiune la glorie.

— Dar ăsta a şi fost *rostul* petrecerii.

Ridică braţele, eu mă aplec şi mă trage strâns lângă ea. Simt proeminenţa intrusului dintre noi, simt că obrazul ei e ud.

— Te iubesc, spune ea, strângându-mă mai tare. Ah, ştiam eu că poţi! Sunt atât de fericită pentru tine.

— Pentru noi.

— Pentru noi, da.

— Te simţi bine acum?

— Da, minunat. Un pic obosită, un pic pilită. Nu-i pune pe oameni să plece acasă. Spune-le că îmi pare rău dacă n-am putut să fac faţă prea bine la acest eveniment. N-o să mă deranjeze dacă o să facă zgomot.

— Ne-am întins oricum prea mult. O să dau semnalul de plecare cât pot de repede.

— Dar ce minunaţi sunt toţi! S-au bucurat, de parcă norocul ar fi fost *al lor*. Ce zi extraordinară, nu-i aşa?

7 y

Aproape că nu-mi vine să cred. Primăvara a sosit cu adevărat.

Are vocea voalată şi somnoroasă. O sărut pe buze şi simt gust de bourbon.

— Dormi, îi şoptesc. Actul următor e al tău. Nu trebuie să ratezi semnalul.

Singurele persoane rămase în cealaltă cameră sunt soţii Abbot şi soţii Stone. Lib şi Alice au aruncat scruy >

mierele şi farfuriile de hârtie, au dus sticlele afară. Acum spală vasele, cu Ed care le şterge, în timp ce Dave îi acompaniază la flaut de pe canapea. După tot vuietul coral, acum cântă melodii ca „I Am Jesus Little Lamb", „The Boli Weevil Song", „She II Be Comin Round the Mountain"; sunetul diafan al instrumentului de lemn e suav şi tremurător, meditaţia unui flaut solitar. Camera, y 7 y 7

Încă înceţoşată de fum, se învolburează parcă în curentul adus de uşa deschisă. Aerul nopţii ustură ca mentolul în nările mele congestionate.

Flautul se opreşte. Toţi se întorc să mă privească.

— Se simte bine?

— Da, e în regulă. S-a băgat în pat.

— A fost prea mult pentru ea. Ar fi trebuit să ne dăm seama.

— *Eu* ar fi trebuit să-mi dau seama. Dar nu, seara asta i-a priit. A zis să nu vă grăbiţi să plecaţi, îi place să-şi audă prietenii vorbind.

— E o dulce, spune Alice. Petrecerea a fost fabuloasă, suntem toţi atât de mândri de tine şi ştim că *vei ajunge departe*. Dar acum e timpul să plecăm. Am stat aici atât de mult, încât nici nu mai ţin minte adresa noastră.

— E undeva pe Lake Street, zice Ed. Nu-ţi face griji, pot s-o găsesc. Am busola în maşină.

Îşi aleg hainele de pe cuierul din spatele uşii. În timp ce ei se îmbracă încovoind umerii, apare şi Sid. E tentat să

plece şi el, din moment ce petrecerea s-a terminat, dar îl conving să vină înăuntru, în vreme ce ceilalţi îşi iau la revedere. Mă felicită din nou. Sally are dreptate, parcă ei ar fi avut noroc, nu noi.

Şi acum mă trezesc în faţă cu cele două femei care

au produs şi au dirijat, de fapt, acest chef; una e blondă-roşcată cu gene albe, cealaltă e subţire, cu ochi negri şi piele măslinie, amândouă sunt splendide, fermecătoare, ca nişte surori pe care mi-aş fi dorit să le am. Se ridică pe vârful picioarelor, una după cealaltă, şi mă sărută solemn pe buze, după care pufnesc în râs. Una are gust de whisky, cealaltă are gust de lichior de porumbe. Mă năpădeşte o senzaţie de serai turcesc în mijlocul acestor femei atrăgătoare şi afectuoase.

— Să nu uiţi restul de jambon, îi spun eu Blondei-cu-Gene-Albe. Păcat că l-am devorat aşa. Dar a fost

frumos, ca hrănirea miraculoasă cu pâine şi peşti.

— E pentru tine, zice ea. Cât Sally o să fie la spital, poţi să ciuguleşti din jambon şi să mă visezi pe mine.

Alte sărutări. *Ţoc-ţoc*, *mm*. Şi ies toţi afară în frig, râzând, îşi dau seama imediat câtă gălăgie fac şi se îndeamnă *ssstt* unii pe alţii să tacă, apoi dispar silenţios în noapte. Oameni minunaţi, cei mai buni. Când se fac nevăzuţi după colţ, aud un ultim rămas-bun de la flautul lui Dave – micul tril firav al lui Papageno. Liniştea se aşterne ca praful după ei când închid uşa.

— Bun, ia spune, ce simţi? vrea Sid să ştie.

— Habar n-am! Nimeni în afară de editură n-a văzut cartea. Dacă vor exista nişte recenzii, probabil o vor face bucăţi. De obicei, romanele de debut nimeresc imediat la coş, cititorii nu află niciodată de ele, autorii nici nu-şi merită avansul primit. Sau aşa mi s-a spus. Întreabă-mă din nou în octombrie, atunci o să am deja pregătit umilul meu răspuns.

— Aveam noi o vorbă pentru asta în Sewickley,

Pennsylvania. *Vax*! Ai reuşit, cartea ta va fi publicată. Nu crezi că e o dovadă suficientă?

— Am sărbătorit momentul, nu uita. Dar mă îndoiesc că asta-mi va schimba viaţa.

— Frate, *mie* mi-ar schimba viaţa!

Mă trântesc pe canapea lângă el şi-mi pun picioarele pe un scaun. Sunt frânt de oboseală, somnoros, începe să mă doară surd fruntea, dar sunt şi curios totodată.

— Crezi? Ar conta atât de mult pentru tine? Tu nu trebuie să predai la facultate, poţi să te retragi oricând ai chef. Eu n-aş putea, chiar şi cu un succes de genul ăsta. Am nevoie de salariu.

Reflectează atent la ce i-am spus. Ca întotdeauna, nu se opune ca o idee contrară sau, oricum, diferită de părerea lui să fie bine argumentată. Apoi scutură din cap.

— Nu este aşa de uşor să te retragi, cum crezi tu. Uiţi de orarul lui Charity. Copiii vin la timp, trebuie să-i recunosc acest merit. Ea îşi respectă partea de contract. Dar i-am promis că voi rămâne să predau la catedră şi că voi acorda toată atenţia acestei activităţi, fără să trişez, până când suntem fie promovaţi, fie mătrăşiţi. În ceea ce o priveşte, asta înseamnă până vom fi promovaţi, ea nu admite cealaltă posibilitate. Spune că angajamentul nostru de a preda la facultate este ca un legământ nupţial. Odată ce ai luat o asemenea decizie, nu trebuie niciodată să mai priveşti înapoi. Bun, sunt de acord – într-un fel. Profesoratul e OK. Îmi plac o mulţime de lucruri în meseria asta – oamenii cu care lucrezi, contactul cu cărţile şi ideile, susţinerea instituţională, sentimentul că faci ceva util şi care se vede. Problema mea reală este >

vechea poveste: ori publici, ori pieri.

— Eu tot mai cred că ai putea să scrii câteva poeme în timpul liber, fără să-ţi încalci jurământul.

Face o grimasă, cu colţurile gurii în jos.

— I-am promis c-o să respect regulile jocului. Va veni şi timpul poeziei, zice ea. E foarte fericită pentru antologie,

apropo. Ceva pozitiv pentru dosar. Sid suflă aerul pe nas, şuierător, şi izbucneşte: Lua-l-ar naiba de dosar! Ai auzit ce-a zis decanul despre Iisus Hristos? „Sigur, e un învăţător bun, dar ce-a publicat?”

Ne bufneşte râsul în subsolul unde vedem ca prin ceaţă.

— Mda, mă simt obligat să spun, eu nu sunt un dascăl devotat, iar ceea ce public nu are nicio relevanţă pentru catedră, plus că oricum nimeni n-o să mă confunde cu Iisus Hristos.

— Eşti un mincinos pe toate planurile, zice Sid căscând. Nimeni nu te poate trece cu vederea. Şi ascultă-mă pe mine, dacă eu aş fi făcut ceea ce tu tocmai ai făcut, aş fi alt om. Aş fi mult mai sigur că mi-aş putea justifica existenţa.

Cămaşa lui de lână e descheiată la piept, grumazul lui de luptător este dezgolit. Râde, aruncă mâinile în aer şi se ridică în picioare.

— Ar cam trebui să plec. Charity a pus pariu cu mine că n-o să pot termina un articol înainte ca ea să vină acasă de la spital. Bineînţeles că nu pot. Cu cât lucrez mai mult la el, cu atât am mai puţin de spus. Cui dracului îi pasă de revelaţiile despre viaţa personală a lui Tennyson din *Locksley Halii* Ce zici, dăm o raită în jurul casei?

Sid şi eu avem multe în comun. Munceşte la fel de asiduu ca mine, iar lucrul acesta mă face să-l respect profund. Citeşte fiecare eseu al studenţilor lui, cu o meticulozitate vrednică de un redactor, scrie comentarii mai lungi decât eseul. Casa lui e deschisă întotdeauna pentru studenţi, jumătate din studentele lui sunt îndrăgostite de el, dă consultaţii la birou mult peste ora cinci, îşi pregăteşte prelegerile de parcă fiecare în parte ar fi un examen oral. Şi totuşi faptul că eu am avut noroc mă face să fiu jenat în preajma lui. Fiecare nou succes care-mi sporeşte renumele pare să-i reducă lui meritele, deşi nu uită niciodată să mă îmbărbăteze cu admiraţia

y lui. Mă face să mă simt mai mare şi mai bun decât sunt, şi cumva, procedând astfel, se diminuează pe el însuşi.

Deoarece nu pot să spun nimic din toate astea, glumesc cu el.

— Încă îţi mai consumi prin mers nevoile biologice? Mă întreb dacă o să te mai văd seara vreodată, după ce Charity se va face bine.

Privirea lui e dură şi tăioasă, jignită, de parcă ar fi auzit vreo insultă voalată. Apoi ridică din umeri şi râde.

— Uite cine vorbeşte. Te-am văzut cum te pupai cu Lib şi Alice acolo. Fiind un domn, nu puteai merge mai departe, dar dacă Sally nu naşte odată copilul ăla, Ed şi Dave ar face mai bine să fie cu ochii-n patru. Ce zici, mergem? Sally a adormit? Crezi că poţi să lipseşti niţel, cât să dai un pic din picioare?

— Mă duc să verific.

Întredeschid încetişor uşa dormitorului şi arunc o privire, aşteptându-mă să fie întuneric şi să aud respiraţia regulată a soţiei mele. În schimb, dau de lumină, iar Sally, enormă în cămaşa ei de noapte, e în picioare lângă pat, trăgând de cearşaf. Întoarce capul şi văd că plânge.

Mă strecor înăuntru şi închid uşa.

— Ce-ai păţit?

Nu vrea să se uite în ochii mei.

— Of, Larry, mă simt aşa de… Mi-e ruşine. Cred că a fost din cauza emoţiei. Nu eram ameţită de băutură, abia dacă am sorbit un pic din pahar. Dar uite… *am făcut pe mine în pat*!

Cuprins de o premoniţie teribilă, îi smulg din mână colţul cearşafului de care trăgea şi-l scot parţial în afară, convins că va fi roşu de la sângele ei. Nu e, dar e ud, la fel şi salteluţa. Le trag de pe pat şi le arunc într-un colţ, pe ea o trimit la baie, caut o cămaşă de noapte uscată, pe care într-un final o găsesc în bagajul ei pregătit pentru spital. Îi dau cămaşa de noapte prin uşa de la baie şi pe urmă mă

întorc în living, n-am timp să-i răspund lui Sid la întrebări, căci trebuie să-l sun pe doctor.

9

La un ceas de când i s-a rupt apa, Sally a început să aibă contracţii. Le monitorizam, cu ceasul şi carnetul în mână, în timp ce Sid şedea în cealaltă cameră, citind şi sperând să ne poată ajuta. La două noaptea ne-a dus la spital cu maşina. La scurt timp după ora trei, acceptând că nu mai putea face nimic pentru Sally sau pentru mine, s-a dus acasă. A doua zi dimineaţă, înainte de opt, a revenit cu un ghiveci de flori prematur pentru Sally şi nişte chifle cu un termos de cafea pentru mine, în eventualitatea în care, ceea ce s-a şi întâmplat, aş fi fost prea îngrijorat ca să ies să mănânc. În toată acea zi de duminică, el şi Charity au urmărit lipsa de progrese a lui Sally din rezerva lui Charity, situată mai încolo pe culoar, şi au fost amândoi prezenţi, Charity reuşind să convingă o asistentă medicală s-o lase să iasă într-un cărucior cu rotile, luni dimineaţă, când obstetricianul a decis – eu îi tot spuneam de douăsprezece ore – că Sally nu mai putea să reziste.

Doctorul a apărut în sala de aşteptare cu mâinile, în mănuşi de cauciuc pline de sânge, ridicate la nivelul umerilor – sângele *ei*, roşu ca o vopsea – şi a zis:

— Va trebui să mă duc să scot pruncul acela.

Zis şi făcut. S-a răsucit pe călcâie şi a pornit înapoi.

— Du-te *cu* el! a strigat Charity. Fă-i să te lase. *Domnule doctor*! Domnule doctor Cameron!

L-a oprit, l-a convins să accepte. Nu era genul de femeie căreia să i te poţi împotrivi. M-au condus înăuntru, unde o asistentă mi-a pus un halat şi o mască, apoi am urmărit totul de pe margine, am urmărit atât cât am suportat să mă uit. Momentele de acest fel sunt ca un fel de frenezie paralizată. Eram imbecilizat din cauza şocului, a epuizării şi a spaimei, gata să-mi pierd cunoştinţa în orice clipă. Dar m-am înfuriat când doctorul a ridicat privirea peste cearşaful proeminent ca o cocoaşă pe genunchii lui Sally, iar ochii de deasupra măştii m-au fixat

lung. Doctorul s-a oprit. Totul s-a oprit.

— Tipul e în regulă? Scoateţi-l de-aici.

L-am înţeles pe doctor. Nu voia ca soţul să leşine pe pardoseală în sala de naşteri în timp ce el încerca să repare greşeala de a fi fost prea indolent când îi spusesem că lui Sally i se rupsese apa. Dar îl uram pentru ceea ce făcea şi ceea ce nu făcuse, aşa că m-am răstit la el:

— Ocupă-te de ea, nu de mine!

Ochii au mai zăbovit asupra mea un moment; apoi, doctorul şi-a reluat intervenţia. Atunci a fost când anesy >

tezista, aplecându-se peste capul lui Sally şi urmărind cadranele aparatelor, a spus speriată:

— O pierdem, domnule doctor!

Nu-mi amintesc nimic din ce am simţit atunci.

Abulic, inert din cauza şocului, incapabil să mai reacţionez, vedeam cum se agitau, se aplecau, se îngrămădeau, se dispersau şi se îngrămădeau la loc tensionaţi. Sally mi-a povestit mai târziu că a auzit cuvintele, aproape leşinată sub efectul eterului şi epuizată de durere, şi s-a gândit surprinsă: „Se referă la mine!”, iar după o clipă: „Nu, *nu se poate*! *ce*

În iureşul acelor momente, cu seringi, plasmă, oxigen şi ce i-or mai fi făcut ca să o tină în viaţă, doctorul a renunţat să mai rotească fătul în poziţia adecvată şi, pur şi simplu, l-a smuls din corpul ei.

Când am ieşit din sală, orb şi îngreţoşat, Sid şi Charity erau încă acolo. I-am văzut cu o uimire stupidă. Charity a venit valvârtej spre mine în căruciorul pe rotile.

— Cum se simte? S-a terminat?

N-am fost capabil să-i răspund. Am găsit un scaun şi m-am prăbuşit pe el. Mi se învârtea capul, camera se rotea cu mine, simţeam mirosul oribil de eter în gură. Mi-am pus capul între genunchi şi am închis ochii. După destul timp, am simţit o mână pe umăr, iar glasul lui Sid a spus:

— Uite, ia o înghiţitură.

Dar numai şi încercând să ridic capul ca să sorb din

paharul de hârtie, am simţit că toată camera se învârtea cu mine din nou. Am simţit un gust sărat în gură. Am lăsat capul în jos din nou şi am stat aşa, cu fruntea între genunchi.

— Cheamă o asistentă, am auzit-o pe Charity spunând departe de tot. Aduceţi-i nişte săruri *mirositoarei*

Tocuri pe linoleum, o vastă întindere de timp, o senzaţie de spaţiu emetic, îngrădit, alb. Apoi, mâna pe spinarea mea din nou, glasul:

— Încearcă asta.

Un damf de amoniac mi-a explodat ca o vâlvătaie în nări. Am tuşit, m-am înecat, mi-a trecut. Încă un damf.

Am aşteptat şi, după un timp, cu precauţie, mi-am ridicat faţa dintre genunchi. Camera s-a rotit mai lent, s-a oprit, s-a clătinat, s-a mai potolit, a rămas nemişcată, încă o vâlvătaie de amoniac. Am reuşit să salt capul deasupra cataramei de la curea.

— Of, Doamne! am spus ruşinat. În ce hal m-am dat în spectacol.

— Ţine *capul* în jos, a zis Charity. Cum să nu simţi că leşini? Eşti în picioare de două zile şi două nopţi.

Lucrurile s-au mai calmat. Am mai aşteptat o vreme. Sid mi-a oferit amoniacul din nou, dar i-am împins mâna la o parte. *„Câhhhhh*!” am pufnit, înfiorându-mă, şi m-am aşezat mai drept. Parcă plutind amândoi, mi-au apărut în raza vizuală, îngrijoraţi la faţă, ea în căruciorul cu rotile, el în costumul lui de toată ziua, arătând ca un detectiv particular.

— Mai bine? m-a întrebat Charity.

Am încuviinţat din cap.

— Ce s-a întâmplat? S-a terminat? Se simte bine?

— A născut, am zis. Cred că e fetiţă. Nu-mi pasă ce este, important e că a scăpat de calvar.

— Dar cum e *cat*

Mă mai îndrept un pic de spate. Nefardată, Charity e pământie la faţă. E pieptănată cu codiţe.

— Ce e cu doctorul ăsta? mă răstesc. La tine cum a

fost, cu metoda lui de naştere neasistată? M-am ţinut de el toată noaptea ca să-i facă o cezariană, s-o scape de dureri, dar n-a vrut. Tot încerca s-o maseze şi s-o apese pe burtă, în ideea că pruncul va apărea frumos, cu vorba bună. Deşi lui Sally i se rupsese apa şi fătul era în poziţia pelviană, el ţinea morţiş ca natura să-şi urmeze cursul.

— Eu n-am avut nicio neplăcere de acest gen, a spus Charity. Am născut uşor. Dar, of, mi se face *rău* când mă gândesc că eu i l-am recomandat lui Sally. De ce s-o fi comportat aşa…

Uşile sălii de naşteri s-au deschis, şi o asistentă a ieşit purtând în braţe un ghemotoc ce chirăia într-o păturică roz.

— Felicitări, tăticule, mi-a spus ea. Poţi să-ţi vezi fiica în camera de nou-născuţi, peste câteva minute.

Avea un zâmbet profesional. Masca îi atârna de şireturi sub bărbie.

Am rămas unde eram, însă Charity aproape că s-a ridicat din cărucior, după care s-a împins înainte ca s-o prindă din urmă pe asistentă.

— O, stai un pic! Lasă-mă să mă uit la ea!

Asistenta s-a oprit, s-a aplecat şi a tras păturica la o parte de pe feţişoara fetiţei care orăcăia. Charity şi Sid au privit fermecaţi. Am auzit: „Vai, ce frumoasă e! E *bine*\ Ce păpuşică! Gata, păpuşico, gata, ai scăpat. Acum, *lumea* întreagă e a ta”.

— Cum se simte soţia mea? am întrebat. Ce-i fac acolo înăuntru?

— Se simte bine, a răspuns asistenta. Îi fac nişte mici… reparaţii, atâta tot.

Şi a plecat mai departe cu ghemotocul ei. Charity bătea din palme lent şi emfatic, zâmbindu-mi radioasă.

— Morgan, tu şi Sally faceţi lucrurile cu dramatism, pe cuvântul meu, mi-a spus Sid. Acum, o să vii acasă cu mine şi o să te bagi în pat.

— Prefer să rămân pe-aici, până când va fi în afara oricărui pericol.

— Sally va vrea să se odihnească, mi-a atras atenţia Charity. Ar trebui să faci şi tu la fel.

— Aveţi casa plină – mama ta, asistenta medicală pe care a adus-o, bona, menajera, iar mâine tu şi copilaşul o să veniţi acasă. Numai musafiri nu vă trebuie vouă acum.

— O gospodărie de femei care abia aşteaptă să poarte de grijă cuiva, ce naiba, nu pricepi? Tu eşti prima lor şansă.

— Îmi doresc mai presus de orice să o scoată odată de-acolo, am zis eu, după care mi-am amintit brusc: Ah, Dumnezeule, cât e ceasul? Am cursuri la unsprezece şi la unu.

— Pe care le preiau eu, a spus Sid.

— Ai destule pe cap, fără să mai… Dar am lăsat protestele să piară de la sine. Oricum, n-aş fi fost în stare să fac faţă la cursurile acelea, iar el s-ar fi supărat rău dacă nu-l lăsam să-mi ţină locul. Nu ştiu dacă ai competenţa necesară, am mai zis.

— Adică, ţi-e teamă să nu scazi în ochii lor.

Uşile sălii de naşteri s-au deschis din nou, şi două femei în halate chirurgicale au apărut împingând o targă. Am sărit în picioare şi am păşit pe lângă targă, privind în jos la faţa lui Sally. Era albă ca varul, izolată, intangibilă, fără cunoştinţă. Una dintre femei, pe care am recunoscut-o ca fiind anestezista, a încuviinţat din cap şi mi-a zâmbit. Targa s-a oprit.

— I-am făcut o transfuzie, a spus ea. O să fie bine.

— Unde o duceţi acum?

— La reanimare.

— Pot să vin şi eu?

M-a privit cu blândeţe, aşa mi s-a părut mie după cum arăta, cu masca atârnându-i spre piept, boneta împinsă în vârful capului şi toată imperturbabilitatea ei zdruncinată, presupuneam eu, de apelul meu fierbinte.

— Nu va avea nevoie de dumneata, să ştii. Va mai dura o oră, două până să-şi revină, iar apoi va dormi. Ce-ar

fi să te duci acasă, să te culci şi să vii înapoi după-amiază, după ora patru? O s-o găseşti în formă bună.

— Exact asta voiam să aud, a zis Sid.

— Dar e în regulă totul, într-adevăr?

— Acum se simte bine. Are pulsul bun, puternic, presiunea arterială e OK. Du-te să te odihneşti, noi vom avea grijă de ea.

— Cum e fetiţa?

— N-ai văzut-o?

— Nu m-am uitat.

Ochii ei aveau paiete aurii în iris, iar când râdea i se vedea o măsea de aur în fundul gurii. Mi-am dat seama subit că era o femeie omenoasă, veselă, prea cumsecade pentru a-l asista pe măcelarul acela de doctor.

— Copilul, a spus ea, are un braţ rupt şi afte în gură. S-a născut anevoios. Însă copilaşii sunt ca stelele-de-mare; chiar dacă, să zicem, le-ai reteza un picior, le creşte altul nou. Peste două luni, nici n-o să mai ştiţi că s-a născut atât de greu.

Un braţ rupt şi afte în gură. Supărarea mea s-a transformat în mânie.

— Unde e doctorul Cameron?

— Se spală după intervenţie.

— Haide, nu eşti apt să discuţi cu el, mi-a spus Sid. Gata, să mergem.

— Vino înapoi după ora patru, a completat anestezista.

Au împins targa de-acolo, cu Sally nemişcată ca un cadavru. Din scaunul cu rotile, Charity mi-a zis:

— Ia partea luminoasă a lucrurilor, Larry. S-a terminat, sunt tefere amândouă. Mă simt *sinistru* că l-am recomandat pe omul acela şi niciodată nu voi mai apela la el, chiar dacă o să am *doisprezece* copii. Mai bine nasc într-o oală de noapte, decât cu el. Dar, slavă Domnului, măcar s-a terminat. Hai, plecaţi acasă, mănâncă un mic dejun copios şi bagă-te în pat. Când o să vii înapoi, o să ne

găseşti pe mine şi pe Sally comparând copiii, probabil.

Îi revenise culoarea în obraji. Era înfloritoare, nevătămată de naştere. Dacă i-ar fi dat voie, ar fi putut să plece acasă a doua zi după ce născuse copilaşul. O invidiam, gândindu-mă la biata Sally, lividă, eterizată, cârpăcită cu aţă. Vorba proverbului, banul la ban trage; aşa şi cu norocul. Cât despre mine, ştiam că arătam şi mă simţeam, probabil chiar miroseam ca un chiştoc de trabuc într-o scuipătoare. Dintr-odată, abia mai puteam să-mi ţin ochii deschişi. Slavă Domnului că mergeam acasă cu Sid, fără să trebuiască să şofez, fără să mai trebuiască să privesc chiar.

— V-a spus oare vreodată cineva cât de minunaţi sunteţi voi doi?

— Oh, aiurea! a pufnit Charity. Ce nume o să-i daţi copilului? Aţi ales ceva pentru băiat sau fată?

— Adică în tot timpul cât aţi stat voi de vorbă, Sally nu ţi-a spus niciodată?

— Nu.

— Exista doar un singur nume asupra căruia am fi putut să cădem de acord. Era acelaşi, indiferent dacă ar fi fost un el sau o ea. Numele fetiţei este Lang.

— *Poftim*? a exclamat Sid, mult prea tare pentru o sală de aşteptare dintr-un spital. Vorbeşti serios? Ne simţim onoraţi!

Charity se uita întrebătoare la mine, cu un zâmbet contemplativ.

— Zău?

— Sigur. Nu-ţi place cum sună? Lang Morgan? Nouă ni s-a părut că sună foarte distins.

Charity s-a bosumflat preţ de câteva clipe, apoi a izbucnit în râs.

— La naiba! Aţi stricat totul. Cum de nu s-*a gândit* Sally? Puseserăm la cale amândouă s-o măritărm cu David, dacă e fetiţă. Îţi dai seama ce nume o să aibă când se mărită? *Lang Lang*. Parcă ar fi *tramvai*.

10

Încă un crâmpei, o după-amiază capitală.

E luna mai, mai sunt doar câteva săptămâni până la sfârşitul anului universitar. Amiază. Sunt în biroul meu, mâncând dejunul de la pachet şi corectând lucrări cu uşa închisă. Majoritatea colegilor mei iau prânzul împreună, însă eu n-am considerat aproape niciodată că mi-aş putea permite să pierd vremea. Şi, cu atât mai mult astăzi, nu am niciun chef să merg cu gaşca. Departamentul a amânat şi iarăşi a amânat deciziile privind avansările în funcţie, aşa că toată lumea stă ca pe ace. Zvonurile au ajuns să umple orice pauză în conversaţie, ies la iveală rivalităţi şi invidii, ne pândim unii pe alţii, gata să surprindem cine ştie ce indicii conspirative sau informaţii secrete. Mi-am spus în sinea mea că eu nu mă includ în acea atmosferă de aşteptare, speranţe şi temeri. Eu mi-am făcut treaba. Dacă şefii de la catedră mă plac şi au chef să mă reconfirme pe post, foarte bine. Dacă nu, mă voi descurca. Între timp, am eseuri de citit.

Vax, cum ar fi spus cei din Sewickley, Pennsylvania când era Sid mic. Eram în stare să mă vând cu totul în piaţa publică, numai să ştiu că aş putea rămâne la catedră.

Faţa îngustă a lui William Ellery Leonard se burzuluieşte crunt la mine din vreo şase rame de pe pereţi. Am un oarecare sentiment de camaraderie pentru William

Ellery, deşi nu l-am întâlnit niciodată. Poet şi iconoclast, le-a spus şefilor departamentului unde puteau să se ducă.

Aşa ar trebui să fac şi eu, dacă va fi necesar. La fel ca el, sunt un cuc în acest cuib de măcălendri.

Sună clopoţelul. Zece minute până la cursurile de la ora unu. Dar eu le-am dat liber studenţilor de la ora

unu ca să-i las pe cei disperaţi să mai scrie un ceas în plus la lucrările lor trimestriale, aşa că ignor clopoţelul. Aleg un alt eseu, citesc primul paragraf, corectez vreo două greşeli de ortografie, apuc să mâzgălesc pe margine

coe –, de la coerentă, când bate cineva la uşă. Ce naiba!

— Intră!

Uşa se deschide, şi Sid bagă capul înăuntru.

— Ai treabă?

— Nu, dacă-i musai.

Intră şi închide uşa. E încruntat la faţă. Pare gârbovit, coşcovit, îngrijorat.

— Ai auzit?

— Ce să aud?

— N-ai auzit, înseamnă. S-au întrunit până la urmă. Şedinţa s-a încheiat acum o jumătate de ceas. Mike Frawley a venit să ne spună.

Se citeşte atâta disperare pe faţa lui, încât zic:

— Să nu-mi spui că nu te-au promovat.

Stânjenit, face o grimasă.

— Nu m-au promovat, da. Dar nici nu m-au dat afară. Mi-au reînnoit postul de asistent universitar pentru încă trei ani după anul viitor.

Când ţâşnesc în picioare trebuie să prind teancul de hârtii, ca să nu se reverse de pe birou. Rostesc cu prudenţă, vrând să fiu încurajator, deşi nu prea ştiu ce înseamnă acel vot, de fapt:

— Şi nu e bine aşa? Măcar nu te-au dat afară din scurt.

y

Pare în continuare vinovat şi confuz.

— Ai înnebunit de-a binelea. Nu-mi pot imagina ce-i motivează, sau după ce criterii fac evaluările, ori ce vor să facă din departamentul ăsta.

Abia acum încep să pricep.

— Vrei să spui că *pe mine* m-au eliminat.

Se cască un gol în mine, în care mai târziu, odată ce am răgazul să reflectez, o să cad probabil şi-o să mă înec. Fără vreun motiv de a spera, eu am sperat. Izbutesc să fac un gest de lehamite, flutur din degete „la dracu’” cu viitorul, deşi mi-e groază deja de vestea pe care i-o aduc

acasă lui Sally. A fost mai fericită în anul acesta decât în toată viaţa ei de până acum.

— Ar fi putut măcar să-ţi acorde confortul unei numiri pe trei ani şi să te înscrie pe listă. Asta am obţinut toţi, în prima tură. Acum, unii dintre noi am beneficiat de o prelungire. Dar tu ai făcut într-un an mai mult decât vom face oricare dintre noi în patru sau cinci ani, iar ei, poftim, te dau afară.

— N-am o diplomă din Ivy League, spun eu. N-am un domeniu definit. N-am articole în PMLAH N-am studii despre hiperbolele romantice din *Comus*.[21]

— Ce porcărie! a izbucnit Sid. Scârnăviile alea împuţite, scârboase, răsuflate şi mizerabile. Au făcut un cinic din Ed. Lua-i-ar naiba, promovează cu forţa mediocritatea. Noi, ceilalţi, trebuie să jucăm cum cântă ei, dar tu nu meriţi aşa ceva. Furios şi supărat, se foieşte prin birou, pocnind cu pumnul în etajere şi pereţi, apoi stă în loc. Ceea ce-au făcut, totuşi, în măreaţa lor mărinimie şi înţelepciune, a fost să-ţi dea cele două cursuri de vară. Premiu de consolare. Poţi să le faci munca de sclav pe timpul verii, până te dau ei afară pe poartă.

Vremurile grele te învaţă şi te aduc cu picioarele pe pământ. Nu-mi permit să uit că am o fetiţă cu vătămări la naştere, care abia începe să se recupereze, şi o nevastă care nu s-a întremat încă, şi că toate costurile medicale şi fata pe care am angajat-o ca s-o ajute pe Sally ne-au mâncat aproape toate economiile. Primesc cu recunoştinţă vestea despre cursurile de vară. E ceva, măcar.

Sid se duce la fereastră, unde pervazul are vrafuri de lucrări, Dumnezeu ştie cât de vechi, copii de articole din reviste, Dumnezeu ştie cât de neimportante, şi cărţi care Dumnezeu ştie de când ar fi trebuit înapoiate la bibliotecă. Îşi dezgoleşte dinţii, cu buzele subţiate, şi aproape că scuipă de ciudă.

— Câte povestiri ai scris tu anul ăsta? Trei? Şi le-ai

21 Acronim în engleză pentru Publicaţia Asociaţiei de Limbi Modeme a Americii

vândut pe toate. Şi romanul, care te va face celebru – o să-l predea la curs în instituţia asta lamentabilă peste nu mulţi ani. Şi cel puţin două articole. Şi nişte recenzii de carte. Şi manualul. Toate astea, în timp ce predai la catedră cu normă întreagă. Iar ei ce fac? îţi dau brânci peste parapetul navei. Ştii de ce? Eşti o ameninţare pentru verigile slabe. Nu au nevoie de excelenţă pe-aici, i-ar da de gol cât sunt de incompetenţi. O energie şi un talent cum ai tu sunt nişte bombe sub paturile lor. Jumătate din membrii comitetului executiv au făcut facultatea aici şi au continuat cu studii postuniversitare aici, înainte de a începe să predea de la catedră, şi niciodată n-au predat altundeva decât aici. Toţi sunt concrescuţi, încarnaţi în sistem, puturoşi şi speriaţi. Nu se încumetă să lase oameni ca tine în departament.

Ştie, la fel cum ştiu şi eu, că vorbeşte din lealitate şi y 7 7 disperare, nu din convingere. Nivelul de competenţă de la acea catedră nu diferă de oricare altă secţie cunosy cută de el sau de mine. Ceea ce vrea el să spună, şi îl înţeleg, este că trăim vremuri dure şi că de data asta eu sunt victima. Totuşi, mă măguleşte să aud cât sunt de nedreptăţit.

— Ţine minte pledoaria asta, îi spun. S-ar putea să vreau s-o mai aud din nou. S-ar putea să vreau să citez din ea. Dave cum a ieşit din chestia asta?

y

— La fel ca mine, i-au prelungit şi lui contractul. Dar sunt şmecheri. Dacă ţin pe cineva şapte ani, se ciocnesc de regulamentul Asociaţiei Americane a Profesorilor Universitari, care spune că orice cadru didactic păstrat la catedră timp de şapte ani este definitivat pe post, chiar dacă nu a obţinut titluri superioare. Aşa că vor mătrăşi pe oricine după şase ani.

— Nu, nu. Voi veţi moşteni acest loc. Iar pe Ed îl aşteaptă un post în Georgia. Cum e cu Ehrlich?

— Afară. Anul următor şi gata.

— Afară! Ca mine. Of, cred c-o să-şi iasă din minţi.

După câtă greacă a studiat până acum! După câte funduri a pupat! Cum e cu Hagler?

— Afară. Gata. Ce vor face acum va fi să recruteze trei asistenţi noi, ieftini şi zeloşi, ca să vă înlocuiască pe voi trei. Peste trei ani începând de acum, îi vor mătrăşi pe aceştia şi o vor lua de la capăt.

— Tu şi Dave sunteţi singurii care aveţi o continuitate. E un compliment.

— Crezi?

Îl înţeleg. Dacă am fi fost toţi în aceeaşi barcă, s-ar fi putut bucura pentru asta. Numai că el a fost preferat în defavoarea majorităţii prietenilor lui, inclusiv unii pe care, cu generozitate, îi consideră mai buni decât el, şi nu poate concepe niciun alt motiv pentru acest favoritism decât că el este bogat şi, eventual, că soţia lui este extrem de activă pe plan social. Nu are cum să fie prea fericit, aşadar.

Cum nu-şi găseşte locul, se întoarce şi împinge în fereastră, care cedează deschizându-se cu un pârâit şi ridicând un nor de praf. În cameră se revarsă aerul primăverii, plăcut, suav, parfumat. În picioare, Sid inspiră cu nesaţ. Aerul curat e balsam pentru el, primăvara este un neastâmpăr arzător, reacţia lui automată la stres este să meargă pe jos, să alerge, să patineze, să schieze sau să scape de încordare muncind.

— Toată chestia asta mă scoate din fire, zice el. Ce faci după cursul de la ora unu?

— L-am anulat. O să corectez lucrări.

— Tu simţi cum miroase afară?

— Mă lasă indiferent.

— Mincinos păcătos ce eşti. Tânjeşti să fii dincolo de fereastra asta, la fel de mult ca mine, doar că tu ai mai multă voinţă. Ce-ar fi să ieşim pe lac?

— Şi de unde să luăm o barcă?

— Închiriem de la Uniune.

— Sid, mi-ar plăcea să merg, dar dacă nu corectez lucrările astea după-amiază, va trebui s-o fac diseară şi mâine, ceea ce ar însemna să las deoparte povestirea pe

care încerc s-o scriu. Am nevoie de povestirea aceea. Am nevoie de ea acum, mai mult decât oricând.

Răsucind şnurul jaluzelelor, mă urmăreşte atent, iar eu înţeleg ce e în mintea lui. Este dezamăgit că a obţinut doar o prelungire pe post şi, totodată, e nefericit că el a rămas la catedră, în timp ce eu am fost respins. Este un şoc pentru întregul lui sistem de valori, când se gândeşte că el a fost preferat în detrimentul unui om pe care-l place şi-l admiră. Priveşte prosperitatea mai sever decât orice alt om.

— Cum a decurs votul? întreb eu. Ţi-a spus Mike? A votat careva ca să fii promovat sau ca eu să rămân la catedră? Se cuvine să fim recunoscători vreunei persoane?

— O, sigur că da. Mike nu mi-a spus, dar precis mulţi ar fi votat pentru tine. Este o conspiraţie a fosilelor timide.

— Ceea ce ne-am dori toţi să fim.

— Vorbeşte pentru tine. Se mişcă în cerc, zornăind mărunţişul din buzunar, şi se întoarce să se uite pe fereastră. Ei, ce zici? Doar vreo două ceasuri? Ce-ar fi s-o sun pe Charity şi să o rog s-o ia pe Sally de-acasă, urmând să ne întâlnim toţi la debarcader? Poate fata pe care aţi angajat-o să aibă grijă de copilaş timp de două ore?

— Poate să facă orice, în afară de alăptat.

— Atunci, haidem.

Preget doar un moment, după care cedez. De ce nu? Ce rost are să muncesc fără oprire?

— Poate o să ne înecăm toţi, sugerez eu. Şi-atunci o să le pară rău. Pe cine mai găsesc ei ca să le facă treaba la cursurile de vară?

Electrizaţi, liberi, deja mai bine dispuşi, mergem în jos pe scări şi pe coridorul principal din Bascom Hall. Aşa cum am apucat eu această clădire, a avut mereu un miros de abur încins, podele îmbibate de apă, vopsea de calorifer fierbinte şi lână udă, iar de fiecare dată când vreun student apărea dârdâind în pragul uşii, înăuntru pătrundeau curenţi de aer glacial. Acum, uşile stau deschise şi o adiere blândă, îmbietoare suflă în lungul

culoarului. Afară, studenţi – băieţi în cămaşă şi fete în rochii de vară – stau tolăniţi pe pajiştea abruptă. Pornind din locul unde ieşim noi, trotuarele se răsfiră bombate spre exterior şi în jos, ca nişte linii de longitudine văzute de la Polul Nord. O cloşcă, sub un copac, cotcodăceşte profesoral spre puişorii adunaţi roată în jurul ei.

Primăvară autentică, timpul speranţei. Alung amărăciunea respingerii, împing în cotlonul dosnic al minţii incertitudinile şi anxietăţile care vor persista până când voi găsi altceva, în această pustietate a crizei, ca să avem din ce trăi. Le împing pe toate în acel cotlon, împreună cu furia, vanitatea mea rănită, stima personală dezumflată şi sumbra aritmetică la care voi lucra în curând. Îmi y spun în sinea mea, important şi pompos, aşa cum am spus odinioară mai aspru la Albuquerque, în împrejurări mult mai sinistre decât acestea, cuvintele stoicului anglo-saxon: „Ceea ce odată am îndurat pot să mai îndur o dată”.

Aproape veseli, cu hainele atârnate peste umeri în cârligul degetelor, plecăm de la Bascom Hill înspre Uniune. La jumătatea distanţei întreb:

— Charity ştie?

— Nu încă.

— Nici Sally. Le spunem?

— Hai întâi să ne facem plimbarea cu barca. De ce să stricăm momentul?

— Faptul că tu ai rămas nu poate să-i strice lui Charity nicio plăcere.

— Dar *cum* am rămas? Charity nu acceptă nimic în afară de reuşita absolută. Detestă fundăturile. În plus, când o să afle că tu va trebui să pleci, n-o să mai găsească nicio plăcere. La fel am simţit şi eu. Fără voi doi, locul ăsta o să fie un desert.

y

Nu sunt obişnuit cu asemenea cuvinte de respect pur. La fel ca admiraţia pe care mi-a arătat-o, afecţiunea pe care mi-o poartă mă fâstâceşte cumva. Nu ştiu ce să spun.

Nu spun nimic.

Este o zi cu vânt, cu nori spre apus, dar cu un cer senin deasupra noastră. Ne-au dat o barcă masivă şi lată în copastii, ca un şlep. Mă postez în faţă lângă catarg, Sid stă la cârmă, fetele pe banca transversală din centru. Sid, cu părul lui blond încâlcit de vânt, scoate ambarcaţiunea spre larg. Fac ce-mi spune el cu trinca. Mai târziu, fac ce-mi spune el cu vela mare. Navigăm brăzdând apa lacului în linie dreaptă spre nord-est. Instalat pe un colac de salvare cu spatele lipit de catarg, sunt faţă în faţă cu soţiile noastre radioase.

y

— *Cineva* a avut o idee bună, spune Charity. Nu e minunat să fim *afară*, neînsărcinate şi libere?

Valabil pentru ele, fiindcă eu resimt acut povara sarcinii de a le da vestea pe care mi-a adus-o Sid, deşi mă bucur că nu le-am spus nimic deocamdată. Fetele par foarte fericite. Cu basma pe cap, ca nişte *babuski*, parcă ar fi descins din corul ţăranilor dintr-o operă rusească. Din clipă în clipă, parcă ne şi văd cântând şi dănţuind în acordurile unei balalaici. Charity este înaltă şi frapantă; Sally e mai micuţă, mai oacheşă, mai tăcută. Una te orbeşte, cealaltă te încălzeşte. Peste vreo două ceasuri voi avea nevoie de înţelegere, dar deocamdată îmi place să mă sufle vântul.

— Ce sunt turnurile alea din faţă? întreabă Sally arătând din cap.

Sucesc gâtul să mă uit. Dincolo de celălalt ţărm, ridicându-se din ţinutul înverzit, un mănunchi de dă, 7

din înalte.

— Camelot? tatonez eu.

Sid spune, contra vântului:

— Spitalul de boli psihice.

— Acolo unde William Ellery şi-a dus nevasta dementă?

— Exact.

Discutăm despre colegul meu de birou şi viaţa lui

tragică, despre talentul lui, despre absurdităţile, vanităţile şi aerele lui. Cred că era o figură în anii lui de glorie. Mă întreb cu glas tare cum ar fi să navigăm aşa ca acum şi să ne trezim cu el înotând pe spate pe lângă noi, cu coiful lui din colţi de mistreţ pe cap, cu nasul acvilin în aer, în timp ce glasul lui umple văzduhul cu fanfaronade anglo-saxone. Sid, egal cu el însuşi, se întreabă dacă nu e posibil ca lacul acesta străluminat de furtuni să capete la un moment dat în viitor, graţie lui William Ellery, o aură legendară şi poetică, la fel ca aceea pe care Wordsworth şi Coleridge au conferit-o Ţinutului Lacurilor, iar Hardy, meleagurilor din Dorset. Convenim că un loc, atâta timp cât nu a avut un poet, este fără identitate.

— Pun pariu că tu vei fi cel care va glorifica Mendota, spune Charity. Când ai de gând să scrii ceva despre noi toţi? Nu te tentăm ca subiect?

— Lăsaţi-mi timpul necesar.

Ceea ce, desigur, n-au vrut să-mi acorde. Păcat pentru lacul Mendota, fiindcă nu va şti niciodată ce-a pierdut.

Zgâlţâiţi de un vânt schimbător şi tot mai aprig, ajungem la o altă asociaţie de idei sugerată de acest lac. Acum vreo doi ani, I.A. Richards, pe atunci profesor invitat, a ieşit să navigheze cu un amic de la facultatea din Wisconsin, exact cum facem noi acum şi cam în aceeaşi perioadă a anului. S-au răsturnat cu barca, iar echipa de salvare de pe debarcaderul Uniunii nu i-a reperat la timp. Când au ajuns la ambarcaţiunea răsturnată, Richards se ţinea cu mâinile de barcă şi, ca şi cum ar fi vrut să-şi justifice misiunea, l-au salvat pe el. Dar profesorul din Wisconsin nu reuşise să rămână agăţat de barcă şi se dusese la fund.

Lăsăm să ne atârne mâinile peste marginea copăii noastre lenevoase şi convenim că apa este foarte rece – gheaţa s-a topit doar de câteva săptămâni. Cât timp ar putea un om să supravieţuiască, dacă ar cădea peste bord?

Zece minute? O jumătate de oră? O oră?

Am tot plutit în zigzag, înainte şi înapoi, clătinându-ne sub tangon. Sid are mult de furcă, deoarece barca este greu de manevrat şi vântul vine parcă din toate direcţiile. Soarele a apus şi el, iar căldura a părăsit aerul după-amiezii. Cerul spre vest este plin de nori vineţii, şi turnurile spitalului pe ţărmul nordic s-au pierdut în aţe cenuşii de ploaie. În văzduhul ostil, aproape că ne oprim. Pânzele se lovesc de catarg.

— Ah, Doamne, să nu vină barca în vânt! scrâsenste Sid.

Tangonul se dă peste cap, virăm lent pe o altă direcţie.

Sally mă caută din priviri, ne uităm unul la celălalt. Deşi vântul i-a pus pete de culoare în obraji, este încă palidă; din cauza naşterii dificile a rămas anemică, hrănindu-se acum cu ficat, spanac şi chestii dintr-astea. E limpede că acum nu se simte bine. Chipul ei mă aduce înapoi, din starea de euforie dinainte, în lumina lugubră, cu un acut sentiment de primejdie şi risc. Încerc să încorporez într-o privire câteva alinări încrezătoare: barca noastră este un şlep şi de aceea nescufundabilă; Sid este un marinar experimentat; naufragiul este un lucru care li se întâmplă doar unora de-alde I.A. Richards. Ştiu că Sally speră ca eu să propun întoarcerea la mal, dar nu pot face asta. Este expediţia lui Sid. El este cel care trebuie să spună când e momentul să pornim spre ţărm.

Apoi, cu vocea ei cristalină, limpede ca un diapazon (într-o situaţie de criză sau când vrea să atragă atenţia, vocea ei ia o tonalitate înaltă, ca atunci când începe să cânte), Charity spune:

— Sid? *Sid*? Vremea e prea zbuciumată. Întoarce barca.

Sid mijeşte ochii la nori.

— E doar o rafală. O să treacă repede.

— Nu. Ia-o înapoi. Imediat.

N-ar fi putut să fie mai imperativă. Doar eu, care sunt

cu faţa la pupa, văd împotrivirea, rebeliunea activă pe chipul lui. Dar, obedient, se pregăteşte să întoarcă.

— Capul la cutie! Pornim, gata.

Ne legănăm sub articulaţia apatică a velaturii, simt vântul pe cealaltă parte a feţei, la fel de tăios ca vocea lui Charity, şi mişcarea bărcii la fel de refractară ca obedienţa lui Sid.

Spre stânga şi înainte, în timp ce bâjbâim în toate direcţiile împinşi de vânt, văd ţărmul înverzit, clădirile universităţii pe Bascom Hill şi în jur, Observatory Hill cu trambulina de schi scheletică. Nu pot vedea debarcaderul, care este scund, ascuns de stropi şi de lacul învălurat. Mă întreb dacă, în schimb, echipa de salvare de pe debarcader ne poate vedea pe *noi*.

Barca nu vrea să navigheze în plasa vântului, aşa că Sid o lasă să se îndepărteze un pic. Vântul biciuieşte şi împinge, velele se înclină, barca se târăşte ca un câine tras în lesă. Valurile ne plesnesc, copastiile se apleacă, speriaţi ţinem contra. Fetele s-au încheiat la pardesie până sub bărbie. Sub podeţul de scânduri a intrat apă.

Subit, de parcă ar fi deschis cineva o valvă, vine ploaia. Acum un minut mijeam ochii în sus la norii albaştri furtunoşi de deasupra noastră, pentru ca în minutul următor să toarne cu găleata peste noi, ploaia transformându-se aproape imediat în averse cu grindină. Ne acoperim capul cu braţele. După vreo două minute, aversa a trecut mai departe: văd cum vântură apa la pupa şi la tribord. Mă uit în jos, simţind că sunt ud la picioare, mai mult decât pe restul corpului, şi descopăr că apa de sub grătarul de lemn a crescut până la nivelul scândurilor. Atât de grav, din rafala aceea scurtă? Găsesc o cană de cafea şi încep să scot apa din barcă.

Sunt cu faţa la Sally şi Charity, le văd expresia ochilor. Stau îngrămădite împreună pe banca udă, zgribulite în pardesie. Sally îmi aruncă o privire stoică, afişând un surâs şters. Charity strigă chipurile indignată, dar voioasă:

— Ei, *la naiba* cu vremea asta! A început să fie *distractivi*

O rafală de vânt explodează peste noi, copastia intră în apă adânc, stropii zboară neguros. N-am cum să văd, dar nivelul apei a crescut pe fundul bărcii şi stau cu picioarele în apă. Strig spre Sid:

— Ce zici? Să cobor vela?

Aşezate cu genunchii la piept, privind drept înainte, ca şi cum dacă şi-ar mişca ochii în orbite ar provoca răsturnarea ambarcaţiunii, fetele îmi interpretează diferit strigătul. În mod evident, Sally crede că e o mărturisire a situaţiei de criză, iar asta o alarmează. Charity consideră că e o provocare pentru ea ca să preia comanda.

— Nu! Suntem mai siguranţă dacă vom continua *aşa*.

Mă uit insistent la Sid. Din câte îmi pot da seama, e posibil ca estimarea lui Charity să nu fie rodul vreunei experienţe de navigaţie, ci al unor lecturi din scrierile căpitanului Marryat. Dar Sid nu e de niciun ajutor. A fost pus la punct înainte de a putea deschide gura. Ridică din umeri, asta e tot. Cu mâna îngheţată, reîncep să torn apa peste bord cu cana de cafea. Vântul nu se lasă mai prejos şi azvârle înapoi găleţi de apă pe punte.

În ciuda eforturilor mele, apa e mai rapidă decât mine. Întorc capul să privesc în jur, sperând să descopăr ţărmul şi debarcaderul mai aproape, dar rămân şocat văzând cât de jos suntem în apă. Nu săltăm spectaculos pe valuri, ba în sus, ba în jos, ci pur şi simplu intrăm în ele, mai adânc şi mai afund, cu toată viteza. Linia copastiei ţinteşte spre fundul lacului, la o distanţă de vreo patru sute de metri mai încolo.

Înşfac cele două colace de salvare pe care am stat până acum şi arunc unul spre Sally, celălalt spre Charity. Am timp să slăbesc întinzătorul metalic şi las vela principală să se reverse în jurul meu, udă, rece şi învăluitoare. Încă un colac de salvare este acolo, în apa care-mi ajunge acum până la pulpe; îl iau şi i-l arunc lui Sid peste capul lui Sally. Scrutând în jur, localizez ultimul

colac şi-l înşfac. Sid e în picioare la pupa, cu mâna pe cârmă, privind cum prova se afundă în apă. Fetele s-au ridicat şi ele în picioare, gata să sară. Urlu la Sally:

— Nu contra vântului! Nu contra vântului!

Dar nu mai are timp. Barca se înclină pe o parte, prora rămâne sub apă, catargele ating valurile şi noi nimerim în apa rece ca gheaţa.

Nu e ca într-un roman de aventuri, iar peripeţiile, fiind de mult trecute, nu mai generează suspans. În mod evident, am supravieţuit cu toţii. Nu au existat fapte de vitejie. Toţi ne-am comportat bine.

Când am ieşit la suprafaţă, gâfâind cu ochii bulbucaţi după şocul imersiunii, am văzut-o pe Sally în pardesiul ei incomod încercând să desprindă, dintre pânze şi parâmele încâlcite, porţiunea de grătar de care era agăţată. M-am căznit să ocolesc catargul ca să ajung la ea, dar Sid a ajuns el primul. Am apărut apoi şi eu, şi toţi trei ne-am mişcat cu scândurile din grătar prin apă până la partea dinspre vânt a cocii, unde Charity se ţinea agăţată strâns. Ne-am legat de cocă şi am aşteptat să fim salvaţi.

Ni s-a părut că a durat fatal de mult timp, deşi probabil n-au trecut mai mult de vreo zece minute până ce şalupa de salvare a apărut huruind, s-a răsucit în loc, ne-a aruncat o parâmă şi ne-a tras peste bord unul câte unul, pe fete primele, ca pe nişte peşti prinşi cu cangea. Când ne-au adunat pe punte, bolborosind, vineţi şi amorţiţi, ne-au spus cu o indiferenţă demoralizatoare:

— Mergeţi jos. Să nu udaţi paturile.

Sub punte, în cabina micuţă, ne-am ghemuit împreună, uzi leoarcă, dârdâind, cu fălcile încleştate, încât de-abia mai puteam vorbi.

— Să nu udaţi… *paturile*? a îngăimat stupefiată Charity. Ce fel de… serviciu de salvare… mai e şi ăsta? Unde sunt… butoiaşele… cu coniac? Ba, la naiba, o să vadă ei… cum le udăm noi… paturile!

Zis şi făcut. S-a trântit pe patul de la tribord, a tras o pătură peste ea şi i-a făcut semn lui Sally se vină acolo. Am

acceptat toţi acea invitaţie, împachetându-ne ca nişte străvechi colonişti în Noua Anglie surprinşi de un val de frig, în timp ce şalupa sălta zgomotos pe valuri spre ţărmul ocrotit.

A încetinit, a virat, s-a oprit ciocnindu-se de debarcader. Urmăriţi de vreo douăzeci sau treizeci de gură-cască adunaţi acolo, am coborât împleticiţi pe mal, desculţi, pleoscăind pe jos cu tălpile ude. Uitându-se la noi cu o lipsă de expresie profesională, salvatorii s-au mai îmbunat şi ne-au lăsat pe fiecare să ne învelim cu o pătură până acasă.

— Cum rămâne cu barca? tot întreba Sid. Eu am închiriat-o. Nu trebuie să…?

— Ne ocupăm noi de ea. Vino mâine aici.

Am pornit degrabă spre maşina soţilor Lang, prea înfriguraţi ca să ne mai fi păsat de bărci sau pături, prea înfriguraţi aproape şi ca să ne mai mişcăm. De fapt, starea noastră era mai periculoasă decât ne dădeam noi seama. În ziua de azi, medicii iau foarte în serios hipotermia, or, dacă vreodată au existat nişte oameni mai îndreptăţiţi să fie hipotermici, atunci aceia eram noi. Ne-am îngrămădit în breakul lor, iar Sid ne-a dus până acasă.

— Încălziţi-vă, au bolborosit ei înainte de a pleca în trombă.

Ca vai de capul nostru, am reuşit să ocolim casa până la uşa subsolului. Ne-a întâmpinat fata angajată, Ellen, cu Lang pe umărul ei orăcăind cu furie.

— Vai, Doamne, aţi naufragiat?

— Umple-ne o cadă cu apă fierbinte, Ellen, te rog. Fuga!

Ellen a vrut să i-o dea pe Lang mamei sale, însă Sally era prea zdruncinată, udă şi înfrigurată.

— Nu acum, nu deocamdată. Doar umple cada aia odată!

În timp ce Ellen umplea cada, ne-am aşezat pe pat şi am scos de pe noi hainele ude, care abia ni se mai dezlipeau de pe piele. Un halat de baie uscat ar fi trebuit

să fie o plăcere sibaritică; eu nici nu l-am simţit pe al meu. Dârdâiam şi ne scuturam din toate mădularele.

În sala de baie, chiräielile lui Lang acopereau zgomotul apei de la robinet.

— E gata, Ellen? Dacă nu e, las-o doar să curgă. Ne ocupăm noi în continuare.

Ellen a ieşit din baie cu Lang pe umărul ei, roşie la faţă şi de nepotolit. Ne-am îmbrâncit pe lângă ele în aburul dinăuntru şi am închis uşa, azvârlind halatele 7

de pe noi.

— Ai grijă, am spus eu. Nu vei simţi nimic, vezi să nu te opăreşti.

Precauţi, am intrat tatonând în cadă şi ne-am aşezat cu faţa unul la celălalt, băgaţi în apă până la bărbie. Căldura, pe care n-am simţit-o la început, ne pătrundea în mâini şi tălpi ca o durere puternică, treptat, treptat. Ne-am făcut roşii ca nişte raci fierţi, dârdâitul s-a mai domolit, senzaţia a început să fie fabuloasă. Ne-am zâmbit unul celuilalt scuturând din cap.

— Prin ce-am trecut.

— Am scăpat ca prin urechile acului.

— Te simţi bine?

y

— Nu m-aş mai mişca niciodată de-aici.

— Stai cuminte să te încălzeşti.

y

Am stat amândoi aşa, în apa fierbinte din cadă, dar nu mult timp. Afară, în dormitor, Lang urla cu o furie neîntreruptă. Aproape imediat, Ellen a ciocănit timid la uşă.

y

— Doamnă Morgan?

— Ce e? îi e foame?

— A trecut aproape un ceas de când ar fi trebuit alăptată. Nu reuşesc s-o astâmpăr.

— Păi, adu-o înăuntru. Nu, ferească Dumnezeu, să nu

faci asta! Stai un pic.

— O iau eu, am zis.

Am ieşit din cadă, mi-am pus halatul fără să mă şterg de apă şi am întredeschis uşa. Afară, Ellen legăna, mângâia, alina, vizibil foarte interesată de ceea ce se petrecea înăuntru. Era o fată trupeşă, bună la suflet, nu cred să fi avut mai mult de vreo optsprezece ani şi, venind din Wausau, considera probabil că Madison era un loc păcătos şi palpitant, unul dintre oraşele *acelea* de la şes.

Am luat fetiţa din braţele ei.

— Poţi să ne încropeşti ceva de mâncare, Ellen? încă suntem congelaţi. Orice, vezi ce găseşti pe-acolo. Ceva cald. Mai lasă-ne câteva minute să ne dezgheţăm complet.

Lui Lang îi convenea să stea pe umărul meu la fel de puţin ca şi pe umărul lui Ellen. Voinică, dolofană în obraji, în mod evident supraalimentată pe seama lui Sally, nu se bucura de înţelegerea mea. Ce motiv avea să răcnească aşa? Dar i-am dat scutecul la o parte – uscat, ce minune – şi mi-am scos din nou halatul de pe mine. Trandafirie, suspinând, topită de plăcere, i-am predat-o lui Sally, am păşit în cadă şi m-am aşezat cu spatele la robinete.

Trei într-o cadă. Mă uitam la fetiţa mea goală lipită de sânul gol al soţiei mele. A găsit un sfârc cafeniu, chirăiala i s-a stins într-un gâlgâit, gura muncea, pleoapele s-au închis. Goi în rai, familia nucleară supremă, roz, uzi, calzi, stăteam înlănţuiţi în cadă, iar salvarea din naufragiu era atât de proaspătă, siguranţa limanului atât de dulce, încât nu mă lăsa inima să-i spun lui Sally ce ni se întâmplase.

Mă uitam la degetele durdulii ale lui Lang apăsând sânul moale al mamei, buzele mişcându-se în timp ce sugea. Sally a ridicat privirea şi m-a prins urmărindu-le.

Ne-am zâmbit prosteşte, recunoscători. Mi-am pus talpa între picioarele lui Sally, ca o şa de bicicletă sub bazinul ei.

Ieşiserăm din cadă până la urmă, Ellen o dusese pe

Lang în odaia de lângă centrală şi o pusese la culcare, eu şi Sally şedeam în bucătărioara noastră de doi metri jumătate pe trei, mâncând un fel de gulaş şi bând ceai fierbinte cu dulceaţă în el, ca ruşii. S-a auzit un ciocănit la uşă. Sally a sărit ca arsă şi a vrut să plece în dormitor, dar n-a mai apucat. Uşa s-a deschis, şi am văzut chipurile lui Sid şi Charity.

S-au oprit în prag, cuprinzând dintr-o privire halatele noastre de baie, resturile cinei, haosul general din chichineaţa aceea înghesuită.

— O, slavă Domnului că sunteţi bine! a exclamat

7 y

Charity. Nu ne-am fi iertat niciodată dacă aţi fi păţit ceva. Aţi reuşit să vă *încălziţi* până la urmă?

— Ne-am băgat într-o cadă fierbinte şi apa a îngheţat, am spus eu. Ce-i cu voi pe drumuri? Ar fi trebuit să fiţi în pat cu sticle de apă clocotită. Exact asta o să facem şi noi.

Mă gândeam, la fel şi Sally, eram sigur, cât de îngrijoraţi fuseseră probabil, ca nişte prieteni adevăraţi, dacă se îmbrăcaseră la loc, se suiseră în maşină şi traversaseră tot oraşul până la noi. Destul de sceptic, mă întrebam dacă noi am fi fost capabili de aşa ceva. De fapt, nu fuseserăm. Nu ne trecuse prin minte să ne facem griji pentru ei, aşa cum îşi făcuseră ei pentru noi.

— Ne-am simţit bine imediat ce ne-am încălzit, a spus Charity. Dar aşa-i că a fost *paralizant* în apa aia rece?

Nu-mi ieşea din cap ce păţise I.A. Richards şi mă gândeam cu groază cum ar fi fost dacă unul dintre noi n-ar fi rezistat. Iar când Sid mi-a povestit ce-a putut să facă *departamentul*...

S-a oprit. Sally se holba la ea.

— Of! a ţipat Charity plesnindu-se pe cap cu podul palmei, la fel cum făcuse Sid în acea după-amiază în biroul meu. Un gest de familie. Cât de *idioată* pot fi! Nu mi-am dat seama că n-ai aflat. Larry nu ţi-a spus nimic!

— Dar trebuie să afle, am zis eu – iar apoi către Sally, şocată şi disperată: N-am rămas la catedră. Dar am primit

cursurile de la şcoala de vară, aşa că vom fi OK o vreme. Iar Sid a rămas pe post, Sid şi Dave amândoi, aşa că există un Dumnezeu. Dacă nu m-aş fi lăsat momit să mă încălzesc, m-aş fi scăldat în şampanie în cel mai bun stil Lang. Beţi un ceai? Staţi jos. Aşa, fac loc imediat.

Dădeam din gură prosteşte, aruncându-mi hârtiile şi servieta de pe canapea, dar când m-am întors spre ei stăteau încă în picioare acolo, Sally gata să plângă, iar Charity şi Sid plini de compasiune.

— Of, la naiba, a bâiguit Sally. Speram…

Am cuprins-o cu braţul pe după umeri. Într-un final, ne-am aşezat toţi jos.

— Ce-o să faci? a întrebat Charity.

— Nu ştiu. O să trimit o sumedenie de scrisori de y intenţie. Sper să apară ceva de ultim moment. E destul de greu acum, fiindcă au amânat prea mult decizia. Toţi care voiau să se angajeze undeva s-au angajat.

— Dar tu ai făcut atât de mult! Ai un *dosar* excepţional. Cum de au putut să nu priceapă cât de competent poţi fi?

Am izbutit să nu mă autocompătimesc prea mult, de teamă să nu încep să behăi plângându-mi de milă. Eram de acord cu ea, fusesem nedreptăţit. Dar cred că eram vag conştient totodată că, îndrumându-l pe Sid pe calea dorită de ea, avusese dreptate. Cu poezia n-ar fi ajuns nicăieri în departamentul acela. Dacă voia să rămână la catedră, trebuia să facă aşa cum cerea sistemul. Dacă aş fi făcut şi eu asta, s-ar fi putut să mai obţin cel puţin încă vreo doi ani.

— La dracu’, am zis. O să apară ceva până la urmă. Romanul se va vinde într-un milion de exemplare. Manualul nostru va fi adoptat în Texas şi va trebui să-l expediem acolo cu camionul. Eu şi Sally vom pleca în Insulele Virgine, unde vom trăi cu nuci de cocos şi banane, scriind cărţi scumpe, trăind ieftin şi neavând nevoie de haine, fiindcă vom fi foarte bronzaţi.

— Nu-i nevoie să faci nimic de genul ăsta, a spus

Charity. Sunt sigură că e doar ceva temporar. Eşti prea talentat ca să rămâi şomer prea mult timp, iar noi vă iubim prea mult ca să vă lăsăm să plecaţi şi să trăiţi pe vreo plajă, unde să nu ne mai putem revedea. *Sid*? Nu e timpul să le facem propunerea?

Sid s-a aşezat pe unicul nostru scaun, cu faţa la noi trei, care stăteam pe canapea. Şi-a proptit coatele pe genunchi, şi-a împreunat palmele şi s-a aplecat în faţă. Ochii îi licăreau prin ochelari în timp ce verifica expresia de pe chipul lui Charity, pentru vreo coroborare sau încurajare.

— O să intervin la cea mai mică obiecţie a lor, l-a asigurat ea.

— Ştiţi, ne-aţi face o mare favoare, a zis Sid. Discutam despre asta în timp ce mâneam şi ne-a venit ideea amândurora în acelaşi timp. În primul rând, aţi semnat un contract pentru apartamentul ăsta?

— Doar până la întâi iunie. Dar putem să prelungim.

— Nu-i nevoie. Cum noi vom fi în Vermont toată vara, casa noastră de aici o să stea degeaba. Am vrea s-o folosiţi voi.

y

Sally şi eu ne-am uitat unul la celălalt, fiecare întrebând, niciunul nerăspunzând.

— Nu are niciun *rost să* plătiţi chirie, când casa noastră rămâne goală, a spus Charity. Vara trecută au folosit-o soţii Hagler. Este cel mai bine să fie cineva acolo. Puteţi să tundeţi iarba, dacă asta vă mai liniştеşte. Dar să nu curăţaţi căminul! George Hagler a fost un chiriaş model şi a vrut să lase casă *imaculată*, dar a aruncat cenuşa pe care Sid o strângea de o jumătate de an. Voi însă *nu trebuie* să faceţi nimic. Doar să locuiţi acolo şi să-i ţineţi departe pe borfaşi.

— Cum rămâne cu noua voastră casă? Mergeţi mai departe cu construcţia?

— Nu ştiu… a început să spună Sid, dar Charity i-a luat vorba din gură:

— *Bineînţeles*. Nu ne sperie ei pe noi cu o *amânare*. Dar problema nu este noua casă, ci cea veche. Vreţi să aveţi voi grijă de ea în lipsa noastră?

— Charity, am murmurat eu. Sid… În final am zis şovăielnic: Sally?

— Poţi să scrii şase povestiri şi un roman, mi-a spus Charity. Când se murdăreşte o cameră, te muţi în alta. După opt săptămâni, tot o să-ţi mai rămână una curată.

Privind în jur, prin subsolul nostru, nu puteam să nu râd.

— Sally e o gospodină mai bună şi eu nu sunt atât de dezordonat pe cât pare. Ne-aţi prins aşa, cu casa vraişte. Tocmai am ieşit din lacul Mendota, înveşmântaţi în zarpale albe, mistici, miraculoşi, şi am picurat un pic de apă pe podea.

Ca spărgător al banchizei de încordare şi gratitudine a fost ineficient. Nimeni nu a dat atenţie divagaţiei mele poetice.

— Sunteţi doar drăguţi şi amabili, sau chiar aveţi nevoie să fie cineva în casă cât lipsiţi voi? a vrut să ştie Sally.

— Ne convine aşa, a zis Sid. Nu suntem drăguţi şi amabili. Ne facem nouă înşine o mare favoare. Vrem

cu adevărat să fie cineva în casă. Voi. Anutanti-l aşadar

>

pe proprietar. Bun, există o a doua parte la această propunere. V-am rugat mai demult să petreceţi vara asta cu noi la Battell Pond. După cum au evoluat lucrurile, Larry nu va putea merge, dar nu văd de ce Sally şi Lang nu ar veni în Vermont, împreună cu noi în maşină.

— Ai pus problema *greşit*, l-a mustrat Charity. Nu trebuie să fie o întrebare retorică, ci o afirmaţie incontestabilă. Asta e soluţia. Nu poate exista nici o singură obiecţie logică. Va fi acolo cu noi fata care are grijă de copii, e o persoană minunată, poate să se descurce

cu patru micuţi, la fel de uşor cum se descurcă acum cu trei. Sally poate să se răsfeţe, nefăcând nimic şi întremându-se la loc. Înotăm, ne plimbăm, mergem să culegem ferigi, facem picnicuri pe Folsom Hill, citim poezii pe verandă, ascultăm muzică, dansăm cadril şi stăm la taclale în jurul focului. Nu este deloc luxos, tot ce facem acolo e simplu, sănătos şi banal. Larry va trebui să stea aici şi să îndure singur, dar când va termina, poate veni şi el. *Oriunde* v-aţi duce la anul, puteţi ajunge acolo din Vermont la fel de uşor ca din Madison. Spuneţi doar că vreţi, şi ne veţi face fericiţi. Nu ne vom mai simţi atât de prost că v-am dus cu barca pe lac şi aproape v-am înecat acolo.

Cum să procedezi cu asemenea oameni?

— Vă întreceţi pe voi înşivă, am spus. Ce părere ai, Sally?

— Nu cred c-ar trebui să te las singur. Ai munci prea mult.

— Ar face asta oriunde s-ar afla, a subliniat Sid.

— Gândeşte-te cât de benefică ar fi pentru sănătatea lui Sally o vară de odihnă şi trândăveală, a spus Charity.

Ne presau să acceptăm, într-un moment când în mod normal ne-am fi dorit să fim singuri cu temerile noastre. Voiau să-şi exprime afecţiunea şi solidaritatea, voiau să uşureze impactul loviturii pe care ne-o dăduseră cei de la catedră, voiau să compenseze faptul că ei erau bogaţi şi norocoşi.

Lui Sally i se cârlionţase părul de la aburul din cadă, însă paloarea anemică reapăruse prin rozul temporar al tenului. Şi-a pus mâinile peste faţă şi le-a lăsat jos din nou, ruşinată.

— Ţie ţi-ar plăcea? am întrebat-o.

— Te-ai putea descurca?

— Dacă nici în Palazzo Lang n-aş putea să mă descurc, înseamnă că ar trebui să fiu instituţionalizat undeva.

— S-ar putea să-ţi fie mai uşor să scrii dacă fetiţa e

plecată. Ce crezi? Cât ar putea fi? Două luni?

— Gata, le-am spus eu lui Sid şi Charity. I-ar plăcea. Cred că ar fi splendid pentru ea, cel mai bun lucru care s-ar putea întâmpla. Eu mă pot mulţumi doar cu statutul ducal la palazzo. Acceptăm cu plăcere. Dar niciunul dintre noi nu-şi poate imagina cum am putea vreodată să ne achităm pentru o asemenea bunătate.

— Ce minunaţi

Charity a făcut ochii atât de mari, încât i se vedea albul din jurul irisului – una dintre mutrele ei comice, pe care şi le lua când era deosebit de încântată. A îmbrăţişat-o pe Sally, apoi s-a aplecat în cealaltă parte şi m-a îmbrăţişat pe mine. Însă sărutul pe care voiam să i-l dau pe obraz a trecut pe lângă ea. Nu era prea pupăcioasă. Mereu se întorcea în ultima clipă, ca o ţintă mişcătoare în calea unui sărut.

— Cât despre ideea de a vă achita, mi-a zis ea pe un ton dojenitor, prietenii nu trebuie să se achite pentru nimic. Prietenia este cel mai egoist lucru care există. Uitaţi-vă la Sid şi la mine, cum ne lingem buzele satisfăcuţi. Am obţinut de la voi tot ce-am vrut.

Aşa era. Au mai obţinut de asemenea, deşi n-ar fi permis niciodată ca acest lucru să figureze în relaţiile noastre, gratitudinea noastră eternă. Există o teorie revizionistă, una dintre acele distorsiuni psihologice adânci sau jumătăţi de adevăr care răsar ca ciupercile ori de câte ori emoţiile se lasă contaminate de raţiune, care spune că-i urâm cel mai tare pe cei care au făcut cel mai mult pentru noi. Conform acestei teorii care denigrează şi bagatelizează adevărul, gratitudinea este ca o plagă infectată. Poate chiar este, dacă se insistă asupra ei. Dar, în loc să insiste asupra gratitudinii, soţii Lang au insistat asupra ideii că generozitatea lor era egoistă, şi atunci cum să-i fi detestat pentru asta?

I-am plăcut pe aceşti doi oameni din clipa în care i-am întâlnit prima oară. După naufragiul din acea după-amiază, i-am iubit pe amândoi, uneori împotriva voinţei lor

sau a noastre. La vremea aceea n-aş fi putut să le spun asta. Nu sunt sigur dacă Sally sau eu am putut vreodată să le spunem, deşi era probabil evident şi fără să le fi spus.

Pentru orice eventualitate, le-o spun acum.

11

Într-o dimineaţă de la începutul lunii iunie, i-am suit pe toţi în breakul soţilor Lang – trei adulţi, doi bebeluşi în coşuri pe bancheta din spate, doi copilaşi neastâmpăraţi în hamuri de pânză pe bancheta din mijloc. Compătimindu-l pe Sid, condamnat să şofeze cu acea creşă la bord timp de două zile şi jumătate, am ajutat-o pe Charity să se instaleze în faţă şi am urcat-o pe Sally în spate, între cele două coşuri. În numele sănătăţii mintale, ea şi Charity aveau să facă schimb de locuri la fiecare oră sau două.

Abia când am văzut-o pe banchetă în maşină, departe de mine, mi-am dat seama că mă despărţeam de iubita mea pentru prima oară de când ne cunoşteam. Stătea acolo, clipind şi zâmbind. Euridice. Fir-ar să fie!

M-am aplecat mult înăuntru ca să o sărut, am sărutat-o pe Lang în coşuleţul ei, am lăsat un deget să fie prins de pumnul durduliu al lui David Hamilton Lang şi am păşit înapoi. Automobilul a pornit şi s-a îndepărtat, cu mâini fluturând afară pe geamuri şi voci strigând înapoi lucruri pe care le auzeam ca un zgomot. Iată-mă acolo, singur pe Van Hise Street. Prompt, nerenunţând la nărav, cum nu renunţă câinele la ceea ce-a vomat, m-am dus în biroul lui Sid şi am început să scriu un roman.

Au trecut cinci zile până am primit o scrisoare. După aceea, scrisorile au venit cu regularitate, patru sau cinci pe săptămână, şi erau pline de atâta fericire, încât am încetat să-i plâng de milă lui Sally şi am început să-mi plâng de milă mie însumi, părăsit în sumbrul Madison, în timp ce ea zburda în Arcadia.

Acardia a căpătat formă ca un tărâm al tihnei şi al ordinii. În fiecare dimineaţă, spunea Sally, Charity mai zăbovea o jumătate de ceas în pat cu un caiet şi un creion, iar când se dădea jos, ziua era organizată. Reverie

constructivă, numea ea asta. Presupun că un sugar şi alţi doi copii mici pot umple programul oricărei femei, însă Charity ar fi putut reglementa un program mai strict decât Cartea Ceasurilor, chiar şi fără niciun copil.

În afara obligaţiilor ei de familie, care se extindeau de la familia imediată la vreo douăzeci de mătuşi, unchi, veri şi rude prin alianţă, Charity era regina voluntarilor şi prinţesa proiectelor. Avea o contribuţie nemijlocită la cinele parohiale, licitaţii, iarmaroace, concerte de duminică seara pe lac. Plănuia petreceri aniversare pentru copii şi picnicuri în familie. Avea vreo cincisprezece runde pe săptămână, prin poştă şi telefon, cu arhitectul ei din Madison. Cunoştea aproape pe toată lumea în jurul lacului şi-i poftea în vizită pe cei cunoscuţi şi necunoscuţi deopotrivă.

Sally se trezea atrasă în multe dintre aceste activităţi prin simplul fapt că se afla acolo, însă Charity era perspicace şi-i onora nevoia de odihnă – de fapt, o impunea –, dându-i prilejuri de a se retrage din situaţia stresantă de a fi o străină şi o musafiră acolo. Sally era înduioşată până la lacrimi de tot ce-i oferea întreaga casă, primind-o cu căldură, mângâiere şi ospitalitate.

Mie îmi scria aşa:

Ne plac obişnuinţele, fiindcă obişnuinţele sunt un semn că treaba se face. Ţi-ar plăcea şi ţie această obişnuinţă. Ne trezim la şapte – am putea dormi mai mult, dar nimeni nu vrea. După micul dejun, Charity e ocupată cu casa sau comisioanele (ar trebui să poarte o legătură mare de chei la brâu), dar îl trimite pe Sid în biroul lui. Este ferm decisă ca Sid să scrie ceva în această vară, astfel încât Wisconsin să-l promoveze în anul următor şi să regrete că nu l-au promovat din anul ăsta. Îl muştruluieşte ca la balamuc. El bombăne, dar face. Pe urmă, bona, Vicky, îi duce pe toţi cei patru copii sus, în camera dejoacă, iar eu vin afară aici, unde stau pe verandă şi îţi scriu ţie.

E posibil să plouă mai târziu, dar în momentul de faţă

e senin şi calm. Dedesubt, lacul e ca o oglindă perfectă, în care se reflectă cu susul în jos ţărmul de vizavi, cu pontonul familiei Ellis şi adăpostul lor pentru bărci. Tocmai am văzut scăfârlia albă a lui George Bamtvell Ellis, care se îndrepta pe potecă spre sihăstria lui, şi parcă o şi aud pe mătuşa Emily spunând: „Gata. L-am alungat din drumul nostru. Şi-acum să ne ocupăm de treburile zilei. „Ea şi Charity seamănă ca două picături de apă. Eu nu sunt aşa. Dacă te-aş avea aici cu mine şi te-aş expedia la sihăstria ta, iar tu te-ai duce unde te-am trimis, aş vrea să vin după tine imediat.

Înainte de prânz înotăm toţi, iar după prânz tragem un pui de somn sau citim; după ora trei, când e vreme frumoasă, jucăm tenis sau ne plimbăm. Cinele sunt amuzante, aproape întotdeauna apare cineva interesant, şi nu există seară fără oaspeţi. Aseară au fost unchiul Richard, fostul ambasador, care acum este preşedintele Editurii Phoenix Books din Boston, şi Confort, sora lui Charity, împreună cu soţul ei, Lyle Lister. Confort este teribil de frumuşică, iar Lister este unul dintre cei mai fascinanţi bărbaţi pe care i-ai cunoscut vreodată. Voi doi v-aţi înţelege de minune. El e din Arizona, e biolog şi lucrează prin toată lumea. S-au căsătorit imediat după ce el şi-a luat doctoratul la Yale şi au plecat direct în Alaska, tocmai la Point Hope, unde au trăit printre eschimoşi, într-un iglu autentic. Dacă îi dai crezare mătuşii Emily, n-au mâncat nimic altceva decât untură de focă timp de doi ani, iar eu ştiu, chiar de la Confort, că nu aveau toaletă, ci doar o oală de noapte, şi era atât de frig uneori, încât trebuiau să dezgheţe oala pe plită înainte de a putea s-o golească. Aşa cum povesteşte ea, chiar şi chestia asta sună ca o aventură.

Acum, biologul a renunţat la flora arctică şi se ocupă de plante care s-au adaptat nu la frig, ci la secetă. Tocmai s-a întors după câteva luni în Libia şi povesteşte tot felul de lucruri despre peşteri cu picturi pe pereţi, înfăţişând oameni şi animale, şi despre un deşert stâncos unde vântul

a şlefuit pietrele rămase în picioare ca mingile de golf pe teren, dar când te uiţi mai bine, vezi că fiecare piatră e o unealtă păstrată dintr-o civilizaţie neolitică, apusă acum două mii de ani. Pot să jur că-i miroseau hainele a foc din bălegar de cămilă. Confort îl sorbea din ochi. Este atât de fericită că îl are aici cu ea, încât mă face s-o invidiez.

El a captat atenţia tuturor; însă incontestabil şi unchiul Richard este Cineva – prestigios şi impozant, cu o licărire jucăuşă în ochi şi o alură de intelectual rafinat. Fireşte, i-am povestit despre romanul tău şi vrea să te cunoască. Din nefericire, nu este întru totul dresat la regulamentul impus de Charity, cum nu este nici Lyle, de fapt. Când ne-am dus în living după cină, iar Charity a anunţat muzică şi Sid a pus acul jos pe placa de patefon cu „Păstrăvul”, unchiul Richard şi Lyle discutau în continuare, punând la cale o carte despre civilizaţiile acelea străvechi din Sahara şi plantele adaptate la uscăciune cu care oamenii şi animalele se hrăneau pe atunci. Prin urmare, muzica începuse, toţi stăteam cuminţi cu mâinile în poală, privind în jos respectuoşi, dar ceilalţi doi vorbeau mai departe. „Unchiule Richard! a zis Charity. Lyle! Zău aşa! „Au tăcut din gură, dar nici unuia nu i-a convenit prea mult. Scena mi-a amintit perfect de seara când v-a închis gura ţie şi lui Marvin Ehrlich. Cred că ar fi în stare să-i închidă gura şi lui Franklin Delano Roosevelt, dacă n-ar sta cuminte să asculte muzica.

Puteam să mi-i imaginez acolo, în ambianţa rustică a avanpostului lor de cultură, aidoma unor colonişti afişând un comportament britanic desăvârşit într-o ţară îndepărtată. Mi-era dor de oamenii aceia, înainte chiar să-i fi cunoscut pe cei mai mulţi dintre ei. Unele lucruri care o uimeau pe Sally – paturi tari, scaune tari, pereţi nefinisaţi, *Ivory soap*\ nicio băutură mai tare decât vinul[22]

de Xeres – nu-mi puteau risipi impresia că exista acolo o simplitate costisitoare şi cultivată cu bună ştiinţă, o

22 Denumire comercială a unui săpun produs de Procter & Gamble, începând cu anul 1874

naturaleţe la fel de artificială ca Micul Trianon şi o viaţă» >

socială vivace, tumultuoasă şi necontenită.

În timp ce tăiam zilele din calendar, trăiam din raportul zilnic venit din Arcadia. Pentru un timp, mama lui Sid a fost în vizită şi a locuit în cabana de oaspeţi cu Sally – cea mai gentilă femeie cu putinţă, spunea Sally, un *şoricel*, nicidecum imaginea pe care o avusese ea despre o femeie foarte bogată. Înţelegea acum de unde veneau unele dintre trăsăturile lui Sid.

Doamna Lang a plecat, dar reuniunile de seară şi picnicurile au continuat. Cât despre mine, mă trezeam la şase şi băteam trei ore la maşina de scris, înainte de primul curs. Am mai încercat să scriu după-amiaza târziu, dar, chiar şi dezbrăcat până la brâu, simţeam că mă sufoc în canicula din Vestul Mijlociu, mi se lipea braţul de biroul lăcuit şi lăsam urme pe hârtie cu mâinile transpirate. Încă o zi, încă una, o altă zi, încă una, şi alta din nou, o săptămână. Şi aproape în fiecare zi o scrisoare care să-mi spună cât de mult pierdeam. În zilele când nu venea nicio scrisoare, simţeam că mor. Când două scrisori au sosit cu aceeaşi poştă, am alergat într-un suflet la umbră sub un copac ca să le citesc pe îndelete, cu picioarele goale în iarbă.

Câteodată, vreun amănunt mă punea pe gânduri. Nişte vorbe despre un înot la miezul nopţii, bunăoară, un impuls răcoritor de-al lui Sid. Doamne iartă-mă, câteva zile după aceea m-am tot frământat, întrebându-mă dacă purtaseră costume de baie. Detestam şi mi-era frică de scăldatul lor în pielea goală, în timp ce eu trudeam pe căldură, învăţându-i pe nişte profesori de liceu noţiunile elementare despre literatura engleză de la *Beowulf* până la Thomas Hardy. Cum era dacă, ademenind-o pe soţia mea acolo, departe de influenţa mea ocrotitoare, sub pretextul de a ne ajuta din punct de vedere material şi a o lăsa să se întremeze, acest prieten al meu lucra la sentimentele şi încrederea ei? Chiar şi pe-atunci aveam suficiente

apucături de scriitor încât să-mi imaginez toată manevra – complimente, priviri galeşe, mici atingeri, momente pe ponton sau pe verandă, când nu mai era nimeni altcineva acolo. Of, frate!

În tot acest timp îmi făceam griji şi pentru viitor. Zece scrisori nu produseseră decât o mică muşcătură, venită de la un colegiu luteran din Illinois, şi aş fi dat curs chiar şi acelei posibilităţi, dacă nu s-ar fi întâmplat să-mi ceară, înainte de orice discuţie, să-mi declar credinţa în Crezul Apostolilor, Confesiunea de la Augsburg şi principiile învăţământului superior creştin.

Niciun loc de muncă. Pe la mijlocul lui august aveam să fim în stradă. Oribilă perioadă, mai bine să nu mă mai gândesc. Vară caniculară, singurătate, muncă istovitoare. Niciun prieten în oraş, cu excepţia soţilor Abbot, cu Ed absorbit de lucrarea lui de doctorat. Am băut câteva beri împreună la Uniune, unde în luna mai noi şi soţii Lang ieşiserăm la mal plini de apă şi alge, şi o dată m-am dus la ei la cină. Alice era atrăgătoare. În seara aceea, am sărutat-o lângă maşină şi am constatat că era alarmant de receptivă. Văduvă de doctorat. Dar ea nu era Sally – de fapt, acel mic episod m-a inflamat atât de rău, făcând şi mai plauzibile închipuirile mele despre Sally şi Sid, încât practic am dat bir cu fugiţii. În afară de asta, ţineam la Ed. Mi-aş fi dorit ca viziunea lui licenţioasă despre scena academică să-mi fi dat o sugestie despre cum să supravieţuiesc fără ea.

Chiar şi interminabilul se sfârşeşte dacă durează doar opt săptămâni. Într-o dimineaţă, spre sfârşitul lui august – cursurile le încheiasem, rămas-bun îmi luasem (nu de la multe persoane), lucrurile excedentare ale familiei Morgan le depozitasem în subsolul familiei Lang –, m-am instalat la volanul maşinii, cu o pungă de sandvişuri şi un termos de cafea pe scaunul din dreapta, şi am pornit spre est, sau mai degrabă spre nord-est. Îmi făcusem socoteala că mergând prin Saulte, în loc să traversez lacul Michigan cu bacul, economiseam cel puţin zece dolari.

A fost ca atunci când cei trei călăreţi au adus vestea y bună de la Ghent la Aix[23]. Ziua galopa, Fordul galopa, galopam toţi trei. Beaver Dam, Waupun, Fond du Lac, Oshkosh, toate rămâneau în urmă. Soarele se tăvălea prin lungi aşternuturi de nori care se făceau roz, apoi roşii, apoi stacojii. În amurg am trecut prin Appleton, la căderea nopţii, prin Green Bay. Aveam senzaţia că întunericul înghiţea pădurea, deschizându-se în ferme pierdute şi orăşele însingurate. Senzaţia că întunericul înghiţea şi istoria – indieni în canoe din scoarţă de copaci, mâncători de slănină1, sutane negre, negustori de blănuri, exploratori francezi lacomi după un imperiu. Exaltat, străbătând în sens invers o stradă istorică cu sens unic, am huruit cu maşina înapoi spre începuturile Republicii, spre Estul ancestral, care nu figurase niciodată în existenţa mea şi nu figurase în familia mea de trei generaţii. Şi, ceea ce era mai important, spre revederea mea cu Sally şi fetiţa. Lang n-avea să mă mai recunoască probabil. Sally, speram că da.

Menominee, când am trecut pe-acolo, pe la unsprezece noaptea, abia dacă mai trăia. Escanaba, după miezul nopţii, era la fel de mort sub sâsâitul lămpilor cu arc ca o chestie pe o masă de autopsie. La trei şi jumătate noaptea, un vameş american mi-a făcut semn să trec prin poartă spre Saulte, iar un vameş canadian, de cealaltă parte, şi-a lăsat cu părere de rău camera luminată şi cafeaua – o vedeam aburindă pe masa lui – ca să mă întrebe dacă aveam arme de foc sau animale de companie şi a plecat înapoi, aproape fără să mai aştepte să-i răspund.

O jumătate de leghe, o jumătate de leghe, o jumătate de leghe înainte[24][25]. Lumina zilei a venit bolnăvicioasă pe

23 Referire la un poem de Robert Browning publicat în 1838, care a fost parodiat ulterior, în 1933, de W.C. Sellar şi R.J. Yeatman

24 Pork eaters, în franceză mangeurs de lard, novici într-ale explorării teritoriilor canadiene, spre deosebire de experimentaţii oameni ai Nordului, care se hrăneau cu peşte şi carne uscată (n.red.)

25 Primele două versuri din poemul „Şarja brigăzii de cavalerie uşoară“

şesurile pustiite din Sudbury. Îmi simţeam terminaţiile nervoase ca nişte fire de păr crescute sub piele, aveam capul cât un dovleac şi degetele ca nişte baloane pline cu apă. În Sturgeon Falls am oprit la un birt deschis non-stop să-mi iau o gogoaşă şi un termos cu cafea proaspătă, dar a fost zadarnic. Era cât pe-aci să adorm pornind maşina; abia am reuşit să conduc până într-un loc unde să pot trage pe dreapta, să încui portierele şi să mă lungesc pe banchetă.

Buimac, peste câteva ore m-am trezit. Cineva bătea în geam – o figură de bărbat cu o pălărie din uniforma Poliţiei Călare Canadiene. M-am ridicat în capul oaselor, mi-am curăţat ochii urduroşi şi gura împâslită, l-am lămurit pe poliţist că nu eram mort, nici beat sau bolnav, şi nici vreun infractor, mi-am dezmorţit obrajii rigizi, am înghiţit un pahar de cafea şi am pornit cu maşina mai departe.

E cale lungă tocmai până la Ottawa. Am terminat romanul în timpul acelui tronson, l-am revizuit între Ottawa şi St. Lawrence şi l-am aruncat la gunoi în drum spre Richelieu. Ţinutul plat al Québecului m-a decepţionat, la fel cum m-au decepţionat şi casele informe din Québec, cu acoperişurile lor din ţigle de la firma John’s Manville, în nişte culori care ar fi fost nevandabile altundeva. Să bat atâta drum cu maşina

pentru *astài* Ziua era şi ea pe sfârşite. N-aş fi putut sub nicio formă să ajung la timp pentru muzica de după cină şi cu atât mai puţin să prind cina, ca să nu mai zic de vinul de Xeres dinainte. Era deja ora pentru masa de seară, iar eu mai aveam încă vreo două sute de kilometri până acolo.

Mi-am mâncat ultimul sendvis, mi-am băut ultima cafea, m-am gândit dacă să nu încep un alt roman şi am decis că nu aveam chef. În schimb, am recitat toate poemele pe care le ştiam, de la „Lycidas” până la „The Shooting of Dan McGrew”, străduindu-mă din răsputeri să

(1854) de Alfred, LordTennyson

mi le reamintesc fără greşeală de la început până la sfârşit. Când am epuizat rezerva de poezie eram la Rouse’s Point, în capătul de sus al lacului Champlain. Ultimii kilometri până la punctul vamal am numărat de la o sută înapoi din şapte în şapte, încercând să mă conving că-mi funcţiona încă mintea.

La Rouse’s Point mi-au scotocit prin toată maşina – portbagaj, bancheta din spate, scaunul din faţă, sub scaune. Ori aşteptau pe careva, ori aveam eu mutră de pungaş. M-au luat la întrebări despre identitatea mea şi motivele pentru incursiunea mea rapidă în Canada. Mi-au cercetat îndelung documentele. În cele din urmă, după ce m-au făcut să irosesc aproape treizeci de minute, pe care eu le preţuiam la o sută de dolari minutul, mi-au dat drumul să plec.

Furios, am trecut în goană prin St. Albans. Se însera deja, dar se vedea suficient de bine cât să observ că peisajul se schimbase. În clipa în care am ieşit din Québec, seşurile au cedat locul dealurilor, lacurilor, munţilor, pădurilor dese. În locul caselor cu materiale de la John’s Manville au apărut case de fermă cu ziduri îmbrăcate în draniţă, trecând de la şoproane şui la hambare mari. În oraş, am văzut frontoane albe, obloane verzi, intrări cu marchiză şi fereastră-evantai deasupra uşii.

În regulă. Devenea interesant. Eram vesel. Însă somnul mă prinsese ca fălcile unui crocodil. De două ori, după ce am virat pe un drum secundar cu indicatorul „Morrisville”, am aţipit şi m-am trezit cu Fordul patinând în gol prin pietrişul de pe margine. A doua oară, alarmat, am tras pe dreapta şi am alergat în sus şi în jos pe drum, aproape în beznă, câteva minute. Dar când m-am suit în maşină şi am pornit din nou, încă aveam nisip în ochi din cauza somnului. Aveam pleoapele grele ca de plumb, drumul se bifurca acolo unde nu exista nicio bifurcaţie şi cotea acolo unde nu existau cotituri. Când faruri aprinse îmi apăreau în faţă orbindu-mă, tresăream şocat, dar după câteva secunde mă căzneam din nou să nu adorm la volan.

Mă ciupeam de antebraţ, pe partea dinspre corp, unde se spune că nervii sunt deosebit de sensibili. Strângeam tare din ochi şi apoi îi căscam larg. La un moment dat am văzut ceva venind spre mine, un camion fără lumini. Am călcat brusc pe frână, am tras de volan, am derapat, maşina s-a oprit zgâlţâindu-se: complet singur pe un drum întunecos, nimic vizibil în afară de pădurea de pe marginile drumului, brazi şi molizi, mesteceni fantomatici.

Ruşinat şi speriat, dar nu îndeajuns de speriat încât să recunosc că nu eram apt să şofez, am mers mai departe. M-am rătăcit, nefiind în stare să mă ţin după indicatoarele neadecvate şi neputând să desluşesc harta la lumina slabă a lanternei. La o răspântie de drum, privind în direcţia farurilor aprinse, mi-am dat seama unde mă aflam. Slavă Domnului, mai aveam doar unsprezece kilometri până la Battell Pond.

În sat, la aproape unsprezece noaptea, n-am ştiut care dintre cele două străzi m-ar fi dus la destinaţie, aşa că a trebuit să bat la uşa singurei case luminate. Un bărbat în maiou mi-a spus să continui drept înainte, cam un kilometru şi jumătate. Am făcut cum mi-a spus el, am găsit cutia poştală a soţilor Ellis pe o roată de căruţă, am mai mers încă două sute de metri până la alte cutii poştale montate pe o scândură. Am descoperit o breşă între copaci, am virat la stânga. Am văzut trei automobile în luminiş, unul dintre ele fiind breakul familiei Lang. Am frânat, am oprit motorul Fordului şi am stins farurile.

Şi acum, încotro? Eram într-o pădure neagră, cerul nu se întrezărea dincolo de baldachinul copacilor, era atâta beznă încât nu-mi vedeam nici mâinile. Se auzea foşnetul moale al vântului deasupra, în coroanele copacilor. Aprinzând farurile din nou, am descoperit nişte trepte cu balustradă, pavate cu dale, ducând în jos. Imediat ce am stins farurile a trebuit să orbecăi până la locul unde memoria retinei îmi spunea că erau treptele, iar apoi am coborât pe bâjbâite până la nivelul solului. O clădire se profila înaltă în stânga, mai neagră decât bezna însăşi.

Pipăind zidul cu o mână, am mers în lungul clădirii până la un colţ, unde se vedea o pată de lumină ştearsă venind de la o fereastră dincolo de o verandă. Înăuntru desluşeam o încăpere cu tavan înalt, un lampadar aprins, forme de mobilier, dar nici ţipenie de om. Ascultând, mi s-a apărut că aud voci mai încolo, după următorul colţ de clădire.

Pe dibuite, am urcat două trepte pe duşumeaua verandei, am înaintat pe lângă fereastră spre un alt colţ, iar de acolo, deprins deja cu întunericul, am văzut cele trei capete de om pe trei scaune sub lumina difuză din interior.

Zgomot de tălpi pe podea, cineva s-a ridicat în picioare.

— Cine-i acolo? s-a auzit glasul lui Sid. Larry, tu eşti, ai ajuns? Alo?

Îmi venea să râd ca apucatul, să mă tăvălesc pe verandă în frenezia care mă cuprinsese. În cea mai bună latină cu putinţă, de dragul soţiei mele clasiciste, am rostit parola pe care o foloseam noi la Berkeley, când ea locuia într-un apartament deasupra unui garaj pe Arch Street, iar eu obişnuiam să apar acolo seara târziu, când simţeam că nu mai puteam să studiez şi aveam nevoie de alinare.

— *Cave*, am croncănit eu. *Cave adsum*. Iar apoi pentru soţii Lang, care nu ştiau poate latineşte: „Păzea, am venit”.

Înserăm un interval tulbure, înceţoşat. Presupun că am stat de vorbă un timp. Îmi imaginez că Sally şi eu şedeam lipiţi unul de celălalt şi ne ţineam de mână. Sunt sigur că Sid şi Charity au insistat să fie ospitalieri – vin de Xeres? un sendvis? o bucată de tort? o y ceaşcă de Ovaltine? – şi sunt sigur că eram prea istovit şi prea fericit ca să mă mai gândesc că trataţia lor mi-ar fi prins bine. Îmi îndeplinisem complet obligaţiile şi-mi împlinisem dorinţele, prin simplul fapt de a fi ajuns acolo. După câteva minute însă, probabil că m-a cuprins moleşeala şi solicitudinea lor a avut ultimul cuvânt.

— Cred că eşti frânt de oboseală, trebuie să fi spus Charity. Treci în pat, imediat. Putem să stăm de vorbă

mâine toată ziua. Putem să tot stăm de vorbă trei săptămâni de-acum încolo.

Îmi închipui că ne-a pus în mână două dintre lanternele pe care le ţinea lângă uşa de la intrare, pentru musafirii care uitau mereu că au venit *la ţară*, unde nu există felinare. Vom fi plecat de-acolo împleticindu-ne, ţinându-ne strâns îmbrăţişaţi, încercând să păşim amândoi pe o potecă unde se mergea în şir indian, pe o distanţă de vreo cincizeci de metri prin pădurea întunecată, până la cabana de oaspeţi. Îmi imaginez că ne-am băgat în pat imediat, strâns îmbrăţişaţi, intenţionând mai mult decât ce-am fi putut face, cel puţin în ceea ce mă priveşte. Şi mă voi fi lăsat cuprins de somn fără îndoială înainte să fi făcut ce-aş fi dorit.

Mormăieli. Şoapte. Cineva stătea în picioare lângă pat şi privea cu îngrijorare în jos, spre mine. Nu ştiu cine o fi fost, însă cu certitudine lua mult mai în serios decât mine starea în care mă aflam, şi aş fi vrut să spun ceva amuzant şi liniştitor, dar aveam limba amorţită şi nu-mi găseam cuvintele.

Am deschis ochii şi am privit spre lumină, moment în care am văzut-o Sally, în halat, stând în uşa deschisă şi vorbind cu voce joasă – era bona, am decis eu. Imaginea lui Sally era nebuloasă, lumina dimineţii trecea prin halatul ei subţire, profilându-i picioarele. A predat prin uşa deschisă coşul cu Lang, şoaptele au amuţit, paşii bonei au traversat veranda şi au coborât trei trepte tari până pe pământul amuţit. Apoi, Sally s-a întors şi a descoperit că mă uitam la ea.

— Ah! Te-ai trezit!

— Aşa sper. Cât e ceasul?

— Doar opt şi jumătate. Mă gândeam c-o să dormi mai mult. Nu vrei să mai dormi?

— Nu. Vino aici.

A venit zâmbind, păşind cu papucii moi pe duşumeaua goală.

— Hai în pat.

Un moment de ezitare, o privire la fereastră, apoi îşi desface halatul şi-l dă jos. Am văzut cum cămaşa de noapte i se ridică peste umeri, dezgolind-o: tânără, delicată, bronzată, refăcută după transformările pe care i le provocase sarcina din pântec. Într-o clipă, am prins-o în braţe şi mi-am îngropat faţa între sânii ei, rostind cu buzele lipite de pielea ei caldă:

— Eşti aievea. O, Doamne, eşti aievea! Hai să nu se mai întâmple aşa niciodată. Două luni sunt prea mult! Două *zile* sunt prea mult!

Şi astfel ne-am trezit în Paradis. Era ca o răsplată nemeritată, nu ne făcuserăm vrednici de aşa ceva, locul nostru nu era acolo, beatitudinea nu avea cum să dăinuie. Dar cât de încântător era măcar să-i fi simţit gustul! Mă comparam în gând cu fetiţa sărmană din povestirea lui Katherine Mansfield, când a putut zări casa de păpuşi a fetiţei bogate, înainte să fie gonită de-acolo. *Am văzut lămpiţa*.

Toate zilele ar trebui să înceapă ca acea zi. Toată viaţa ar trebui să fie asemenea celor trei săptămâni care au urmat.

12

Sally are dreptate spunând că mie îmi plac obişnuinţele. Când eram la cursurile postuniversitare şi nu-mi ajungea timpul să fac tot ce trebuia făcut – cu obligaţii şi termene de respectat, seminarii la care să particip sau unde să predau, lucrări de scris sau de corectat, examene pe care să le dau sau la care să supraveghez studenţii, şedinţe la care să iau parte, cărţi de localizat, de împrumutat şi de citit –, cu toată acea rutină obsedantă de pregătiri şi examinări, mi se întâmpla să visez, ispitit probabil de exemplul lui Sir Walter Raleigh şi al lui Jawaharlal Nehru, la plăcerile regimului carceral. Mi se părea că nimic nu-i putea prii omului mai mult decât o lungă sentinţă ispăşită la închisoare.

Să ştii că de toate nevoile tale fizice se ocupă nişte

angajaţi numiţi special; să fii condus şi adus de la masă fără să ai grija că trebuie să găteşti, să plăteşti sau să speli vasele; să fii trimis în curte la orele stabilite pentru a face mişcare; să ai dimineţi, după-amiezi, seri întregi de libertate fără întrerupere, când paşii gardianului patrulând pe coridor nu fac decât să asigure şi să accentueze această izolare; să auzi zăngănitul unor uşi deschizându-se şi închizându-se în penitenciar şi să ştii că lucrul acesta nu te priveşte pe tine, fiindcă tu mai ai încă luni bune de detenţie – cine n-ar putea să scrie istoria lumii în asemenea împrejurări? Cine n-ar putea, într-o celulă capitonată, să nu gândească toate gândurile elevate, să nu citească toate marile cărţi, poate chiar să scrie o carte, două?

Nu ştiusem pe atunci *că eu eram* în închisoare, propria-mi închisoare, şi doar când Sally a venit la mine şi m-a scos din regimul de carceră mi-am dat seama cât de mult mă închisesem în mine însumi. Încetul cu încetul, m-a convins să ies afară, însă am procedat cu precauţie, ca să-mi acopăr flancurile, iar ideea mea despre izolarea ideală nu s-a schimbat niciodată.

Acum, acest lac din Vermont. Mulţumită lui Charity, rutina aici era la fel de fixă ca la Alcatraz, însă nu semăna nici pe departe cu o închisoare de maximă securitate. Rutina organiza timpul, inclusiv timpul liber. La fel ca mama ei, Charity nu putea să suporte nimic aleatoriu sau lipsit de scop. Dacă scopul tău e munca, atunci aranjează s-o poţi face. Dacă e joaca, rezervă-ţi timp pentru asta. Dar niciodată, cum am auzit-o eu spunându-i lui Barney odată, în timpul adolescenţei lui capricioase, niciodată să nu stai degeaba, holbându-te *cu gura căscată*.

Am constatat că zilele erau aşa cum le descrisese Sally. Aveam orele noastre de activitate constructivă, cu toţii, de la opt la unsprezece şi jumătate; Sid în biroul lui, Sally şi Charity cu bebeluşii, planurile casei, cumpărături şi servicii benevole în sat, eu în umbra mişcătoare a copacilor pe veranda cabanei de oaspeţi, bucătăreasa în

bucătăria ei, bona în camera copiilor şi Dumnezeu, presupun, în Cerurile Lui.

La ora unsprezece şi treizeci, când clopotul de locomotivă zăngănea pe veranda Casei Mari, ne adunam pentru înot, plajă şi conversaţii pe ponton sau pe stâncile-elefant. Subit (planificarea lui Charity, din nou), nu mai eram indivizi sau cupluri, ci familii, sau o singură mare familie – bebeluşii în pielea goală erau înmuiaţi în apă, chirăind; Barney se lungea în apa până la genunchi şi striga să ne uităm cum înoată el, cu un picior pe fundul apei; Nicky aşezat la apă mică şi stropind în jur; Sally, Charity şi bona pleoscăind prin apă, ajutând. Eu şi Sid ne-am petrecut câteva dintre acele perioade de înotat adunând pietrele de pe fundul lacului şi construind un baraj din ele, pentru a stăvili nisipul şi a crea mai mult spaţiu de plajă pentru copii. Acela era doar proiectul lui de la amiază. Mai avea alte zeci de proiecte pentru alte ore din zi, când scăpa de studiu şi scris.

După prânz ne retrăgeam fiecare separat, copiii erau puşi la culcare, noi fie trăgeam un pui de somn, fie citeam. Niciodată în viaţa mea nu mai dormisem

după-amiaza, însă acolo mi s-a întâmplat, fără să vreau, să aţipesc de câteva ori, cu o carte în mână. Pe la ora trei, atmosfera se înviora din nou, auzeam lovituri de topor sau ciocan, ori zgomot de fierăstrău, iar când ieşeam afară îl găseam pe Sid reparând pontonul, curăţând potecile, înlocuind balustrada putrezită a verandei sau ocupându-se de lemnele de foc.

La ora cinci şi jumătate, din nou înot, la şase şi jumătate vin de Xeres pe verandă, la şapte cina, de obicei cu vreuna dintre somităţile care umblau prin acel sat cu aceeaşi modestie ca nişte păsărele.

Niciun fel de atmosferă de familie banală, aici. Copiii erau hrăniţi toţi la bucătărie şi expediaţi sus înainte ca noi să ajungem în casă de pe verandă. Fără pupături de noapte bună unsuroase, fără miorlăieli şi istericale fiindcă nu

voiau să se culce. Clopotul suna, iar ei dispăreau.

Probabil că Charity se ducea să verifice dacă dormeau când mergea şi ea la culcare, însă copiii nu aveau voie niciodată să deranjeze cina, care era un eveniment social, intelectual şi rezervat în exclusivitate adulţilor.

Conversaţia era întotdeauna intensă, plină de controverse şi râsete. Charity, cu vocea ei ascuţită, incita mereu discuţiile. Sid, aşezat în capul mesei, în hainele lui de lucru decolorate (încercând să arate ca un fermier, cheltuia pe vestimentaţie la Sears, Roebuck la fel de mult ca alţi oameni la Brooks Brothers), lansa un „iepure intelectual", urmărindu-l pe mai multe domenii, ca apoi să tacă, atunci când Charity striga: „Stai un pic. Stai un pic! Hai să auzim *Larry* ce părere are". Sau Lyle. Sau unchiul Richard. Sau tăticul. Sau vreun cărturar rumen, laureat al premiului Nobel pentru medicină ori chimie. Sau directorul vreunei academii pe care eu o asociasem dintotdeauna cu cei care avuseseră norocul de a întruchipa sarea pământului.

Se părea că toţi îl întreceam pe amfitrionul nostru. Deşi îi plăceau discuţiile, iar în alte împrejurări putea susţine un argument ore în şir, la masă avea funcţia modestă a iepurelui care fixează un ritm iute pentru o primă etapă, astfel încât ceilalţi să poată alerga în cursa lor de câţiva kilometri. Şi alergam în nenumărate curse de idei, alergam aşa în fiecare seară.

Un colţ de rai, vivace, ordonat şi fericit, unde orice zgomot amuţea ca într-un spital în momentele de linişte, dar care vibra de activitate imediat ce suna clopoţelul socializării. Seara se încheia de obicei, după ce plecaseră musafirii, cu o plimbare pe drum în sus şi în jos, sau o ieşire în canoe pe lacul întunecos la miezul nopţii, sub bolta înstelată a cerului, ori cu un înot înviorător, ca un tratament de soc.

În acele ceasuri târzii, când de cele mai multe ori

eram doar noi patru, Charity era cea care părea potolită şi Sid cel care devenea expansiv. Îi plăcea să-şi pună muşchii în mişcare, îi plăceau cerul nopţii şi intimitatea neclintirii nocturne. Cântam mult, plimbându-ne pe jos sau în canoe, fiindcă prin cântec ne exprimam cel mai bine. Charity nu lua tonalităţi înalte, cum făcea când era în societate. O lăsa pe Sally să înceapă, respectându-i gusturile şi cunoştinţele muzicale. Faptul că Charity nu avea talent la muzică echilibra cumva lucrurile. Sally avea astfel prilejul să ofere ceva în schimb, pentru tot ceea ce primeam.

După ce ne plimbam pe jos vreo trei kilometri sau veneam de pe lac înapoi la ponton, unde trăgeam canoea din apă şi o răsturnam pe mal, ne spuneam noapte bună şi ne despărţeam, scrutând pădurea cu lanternele noastre în direcţii diferite, spre căsuţele noastre separate. Doi Adami şi două Eve, o îmbunătăţire a planului lui Dumnezeu şi o variantă pe care I-o recomand pentru data viitoare când va mai face o lume.

Dumnezeu ar face bine, de asemenea, dacă ar înconjura prima Sa familie dublă cu o reţea de rubedenii. Sally şi eu n-am avut parte niciunul de familii numeroase.

N-am avut niciunul bunici, părinţi, surori sau fraţi de care să ne fi bucurat. Dacă am avut poate veri, erau nişte străini pentru noi, ai mei risipiţi prin Vestul şi Vestul Mijlociu al Americii, ai ei, prin Grecia.

Aici, rudele roiau ca termitele. Prima oară când am mers cu ei la un picnic pe Folsom Hill, am crezut că Charity invitase probabil jumătate din sat. Dar nu, toţi de-acolo erau Lang şi Ellis, majoritatea Ellis. S-au cocoţat pe buşteni şi bolovani, s-au tolănit pe pături, s-au ascuns şi s-au fugărit cu puştanii jucând „hoţii şi vardiştii” sau de-a v-aţi-ascunselea cu mingea. Cât de încrezători erau! Cât de bine se simţeau toţi împreună! Rolurile se dezvoltau de la sine. Charity, Confort şi Sally (deja o Ellis onorifică) prezidau asupra coşurilor de picnic; Sid era şef la grătare; eu şi Lyle ne ocupam de lemnele pentru foc; mătuşa Emily, mătuşa Heather şi fetele angajate se îngrijeau de copii;

unchiul Dwight era somelier la vinul de Xeres; iar George Bamwell coordona joaca celor mici, clipind miop în direcţiile greşite, simulând voios o incompetenţă ce dubla talentul său natural, în timp ce nepoţii şi verii de-al doilea îl păcăleau şi îi jucau feste, iar vântul de pe deal îi ciufulea părul alb şi subţire.

Indispensabil pentru acele picnicuri era automobilul de colecţie marca „Marmon”, din 1931, care fusese cândva maşina tatălui lui Sid şi pe care Charity o salvase de la vânzare, punând-o la umilia dispoziţie a familiei, atunci când mama lui Sid a cumpărat ceva mai puţin grandios. Era un automobil decapotabil, cu un plafon care acum rămânea în permanenţă strâns, cu geamuri laterale din sticlă, cu o despărţitură de sticlă între şofer şi lumea bună din spate, cu banchete pe care la nevoie puteau încăpea zece sau chiar douăsprezece persoane, plus treapta din lungul portierei, de o parte şi de cealaltă, unde mai puteau sta în picioare încă vreo şase inşi. Automobilul avea botul lung şi elegant şi, după cum arăta capota, un motor cu doisprezece cilindri în linie. O maşină ca un car triumfal. Când era complet încărcată, nici nu mai vedeai caroseria dincolo de trupurile călătorind ciorchine, iar la locul de picnic se dovedea că maşina aceea era mai mult decât încăpătoare, atunci când începeau să scoată din ea coşuri, cutii, sacoşe, pături, grătare şi vreo zece lanterne.

Când jocurile se încheiau, urma mâncarea – friptură la grătar, firește. Când se isprăvea cu mâncarea, se cânta în jurul focului. Cerul rămânea mult timp luminat, însă amurgul urca treptat şi în cele din urmă ne îngrămădea pe toţi într-un cerc. Bezelele se terminau, copiii mai mici se înfofoleau în pături sau se cuibăreau la genunchii părinţilor, focul strălucea roşiatic într-un cerc de ochi sclipitori. Fiecare cânta, indiferent dacă avea voce sau nu – Charity nu ierta pe nimeni. Dar erau şi interpretări solo. „Sid, cântă «Barbara Allen»”. „Nu, mai bine melodia aceea despre «Pluteşte, bărcuţă, ca o pasăre în zbor, peste mare la Skype»”. „Ba nu, «Lord Randall»”.

Sid avea o voce duioasă, caldă, melodioasă, perfect adecvată pentru balade triste, din care ştia o mulţime. Tragediile lor lugubre se depănau pulsând cadenţat, ca rotitele de lemn ale unui ceasornic Seth Thomas.

y

Între cântece, siluete se ridicau şi aruncau lemne pe foc, astupând parţial cercul cu umbrele lor şi stârnind o ploaie de scântei. Sally a fost pusă să cânte – a avut un succes instantaneu. Până şi eu a trebuit să cânt, ceva răguşit, din Vestul american, pentru a-i impresiona pe aceşti urmaşi ai pelerinilor din Noua Anglie, oferindu-le duritatea unui om înăsprit de vânt şi soare: „Blood on the Saddle”, poate, sau „Strawberry Roana, ori „I Shall Be on Old Bum, Loved but Unrespected”.

Tribul acela, care ne uluia prin mărimea şi energia lui, ne uluia deopotrivă prin amabilitatea membrilor lui. Bucuroşi, entuziaşti, aceştia şi-au lărgit cercul şi ne-au primit printre ei. Profesori, diplomaţi, redactori, birocraţi, brokeri, misionari, biologi, studenţi, oamenii aceştia fuseseră în multe locuri din lume şi nu iubeau niciun loc aşa cum iubeau Battell Pond. Lealităţile lor nu erau naţionale, nici regionale, politice sau religioase, ci tribale.

Peste întreg tribul acela, mătuşa Emily domnea matriarhal. Fiicele şi fiii nu plecau niciodată, nurorile şi ginerii erau absorbiţi, naturalizaţi şi înţărcaţi de la loialităţile pe care le avuseseră cândva. Copiii erau încorporaţi imediat ce veneau pe lume, văduvele păstrau pe viaţă statutul de membru. Eu şi Sally de asemenea, ca şi cum ne-am fi căsătorit cu cineva din clan.

Am dat la spate Wisconsin şi eşecul suferit acolo, am uitat să ne mai facem griji pentru viitor. Când ne întrebau cu ce ne ocupam, spuneam amândoi că eu lucram la următoarea mea carte. Următoarea mea carte. Câtă mândrie de sine exacerbată în aceste cuvinte! Rostindu-le, viitorul nu mai părea incert şi înspăimântător, ci posibil, ba chiar, după o mică, dar necesară temporizare, asigurat.

Îmi vine greu să ne recunosc pe noi doi în acei

inocenţi optimişti de atunci. Ce justificare avea Sally să creadă în mine? Ce justificare aveam eu să cred în mine însumi? De ce toţi acei Ellis şi Lang, până la cel mai îndepărtat văr, ne acceptau la valoarea noastră declarată – sau mai exact, la valoarea pe care Sid şi Charity o declarau pentru noi?

Presupun că ştiu. Pentru ei, noi nu eram nicidecum vreun fenomen foarte special – doar un tânăr cuplu în ascensiune, care tocmai pornise la drum. Familia aceea considera normal ca nişte tineri să fie rezonabil de atrăgători pe plan social şi talentaţi într-un fel sau altul. Din sânul lor se formaseră atâtea tipuri de competenţă şi atât de multe exemple de distincţie, încât mediocritatea i-ar fi surprins mai mult decât realizările meritorii. Şi chiar le plăcea faptul că, la fel ca Lyle Lister, şi noi veneam de niciunde. Noi coroboram, probabil, vreun crez transcendental de-al lor, potrivit căruia sub esenţa divină acoperişul este la fel de neetanş pentru toţi.

Poate, de asemenea, într-o măsură mai mică, eu eram Cenuşăreasa pentru ei, la fel cum eram şi pentru mine. Indiferent cât de rece era cenuşa sau cât de sordide erau corvezile în gospodărie, trăiam cu credinţa că, atunci când va veni vremea, condurul de sticlă se va potrivi pe picioruşul meu şi că, atunci când voi avea nevoie de ea, Zâna cea Bună vă apărea la uşă în caleaşca ei din dovleac.

Nici nu era nevoie să apară la uşă, din moment ce locuia acolo. În linia succesiunii, hărăzită a fi şefa matriarhatului, deprinsă deja să administreze treburile fiecăruia, indiferent dacă i se cerea sau nu, Charity se ocupa de viitorul nostru atât în imaginaţie, cât şi în practică, alături de toate celelalte puncte de pe agenda ei zilnică, în timp ce stătea în pat cu carnetul ei, făcându-şi reveria constructivă.

Metoda ei exploata un lucru despre care eu şi Sally, neînsemnaţi şi neştiutori cum eram, nu ştiuserăm nimic până atunci: relaţiile. Mai precis, unchiul Richard, când a venit acolo în weekend, de la Boston, şi a primit ordinul să

se prezinte la cină împreună cu mătuşa Emily şi George Bamwell.

Fusese instruit să întrebe despre cartea mea, ceea ce a făcut cu amabilitate. Voia să ştie dacă nu aveam o copie a manuscrisului, fiindcă ar fi vrut să-l citească. I-am spus că aş fi onorat, însă Harcourt Brace urma să publice cartea, şi presupuneam că n-ar mai fi vrut să-şi piardă timpul degeaba. Sprâncenele i s-au ridicat pe frunte. Degeaba? Lui îi *plăcea* să citească orice carte bună, avea de-atâtea ori ocazia să citească numai cărţi proaste, iar Charity îl asigurase că eu scrisesem o carte bună. Nu aveam un exemplar, totuşi? Aveam. Aveam şi şpalturile, care sosiseră în ziua precedentă. Perfect. Puteam să i le dau şi lui o zi, înainte de a le expedia înapoi?

Foarte măgulitor. Avea sprâncene de Airedale şi o faţă lungă şi disciplinată, ca un cal la paradă, iar când se uita drept la tine, ceea ce făcea aproape tot timpul, constatai că avea ochi căprui şi sfredelitori, ca mătuşa Emily. Zicea că auzise că eram la un al doilea roman. Cum mergea lucrul? I-am spus: „Lent şi anevoios” „Bun, a zis el. Scrisul anevoios face lectura uşoară”.

Bucătăreasa a venit la ferestrele care dădeau pe verandă şi i-a spus lui Charity că cina era gata. Charity s-a ridicat şi ne-a uşuit pe toţi înăuntru.

— Avem sufleu de spanac, şi *nu are voie* să stea.

Chiar şi locurile la masă erau conspirative, aşa cum mi-a subliniat Sally ulterior – ea lângă unchiul Richard, ca să-l îmbuneze, şi eu vizavi de el, în dreapta lui Charity, în cea mai bună poziţie pentru a-i face conversaţie. Aşa cum ar fi trebuit să mă aştept, dacă aş fi fost ager, cum se presupune că sunt scriitorii, Sid a lansat un „iepure intelectual” calculat să-l facă să alerge pe unchiul Richard. L-a provocat pe unchiul Richard să justifice un mare bestseller, un roman de dragoste cu succes în librării şi în bibliotecile publice, pe care editura lui tocmai îl publicase.

— Nu crezi că ne-ai trădat? a spus Sid. Pentru un pumn de arginţi, nu crezi că ţi-ai dezamăgit cititorii, care

aşteptau de la Phoenix Books să publice doar cărţi de calitate? Din cauză că am încredere în tine, eu am cumpărat chestia aceea. E o dulcegărie bine însiropată.

Unchiul Richard şi-a lăsat în jos capul prelung şi s-a uitat la Sid prin partea de sus a ochelarilor lui bifocali.

— Şi tu?

y

— Nu se poate să nu fi existat lucruri mai bune din care să alegi. Se scriu anual sute de cărţi bune, care nu ajung niciodată să fie publicate.

— Arată-mi unde sunt şi nu-ţi va părea rău, l-a îndemnat unchiul Richard.

— Există negreşit cărţi mai bune decât aceea. De ce n-ai lăsat să fie publicată de vreo editură populară de duzină? A vedea aşa ceva în catalogul tău editorial e ca şi cum ai găsi o povestire de genul „destăinuiri de suflet” în revista *Atlantic*.

Unchiul Richard, ţinând în mână cuţitul şi furculiţa

7 după maniera britanică, reflecta. O editură nu e o întreprindere caritabilă, a spus el în cele din urmă. A numit şase titluri din catalogul lui pentru toamnă, pe care nu ar fi putut să le publice dacă nu ar fi fost vânzările obţinute din acea carte care, în opinia lui Sid, n-ar fi trebuit să apară deloc.

Fiind o masă de universitari, ne-am apucat să deplângem nivelul gustului popular. Doar ştifturile păreau să se vândă. Oare chiar nu exista o piaţă pentru cărţile bune, bine scrise, serioase şi inteligente? Nu se putea să nu fie. De ce să nu te poţi bizui pe ideea că o carte bună îşi are publicul ei – puţin numeros, poate, însă suficient de puternic cât să o susţină?

— Da, câteodată, a spus unchiul Richard.

— În câte exemplare s-ar putea vinde o carte de acest fel?

Unchiul Richard a mişcat din mână, un gest *cosi-cosi* delicat, cumpătat.

— Câte exemplare ar trebui să se vândă pentru ca

editura să-şi scoată costurile?

y

— Depinde de mărime şi de preţ. Un roman obişnuit, cam trei mii cinci sute de exemplare.

— Şi tu spui că ar fi dificil să se vândă măcar atât de bine?

— Un roman din douăzeci ajunge să se vândă *atât* de bine.

Gemete, ale mesenilor – exterioare, ale mele – interioare. Se isprăvise cu visul furtiv al lui Morgan, care sperase că romanul lui neanunţat ar fi putut impresiona zeci de mii de cititori cu ironia şi compasiunea lui, cu lacrimile pentru lucrurile vieţii, şi i-ar fi putut aduce pe soţii Morgan, într-o caleaşca plăsmuită din dovleac, la noua lor locuinţă din Strada Huzurului.

Toţi cei de la masă, în afară poate de George Bamwell şi de mine, înţelegeau ce se întâmpla şi nimeni, în afară de noi doi, n-ar fi avut de ce să fie surprins când, ridicându-ne de la masă pentru a bea cafeaua în faţa focului, Charity a propus o *delectare* specială. „În loc de muzică, nu vrea Larry să citească un capitol din romanul lui? Oh, te rugăm!”

Departe de a mă fi opus, am luat o lanternă şi m-am dus la cabana de oaspeţi ca să iau şpalturile. Când m-am întors, Sid plasase o lampă în spatele unui scaun înalt, iar ceilalţi şedeau în jurul şemineului, unde focul strălucea prin ochii de ambră ai suporturilor în formă de bufniţă pe care erau sprijiniţi buştenii; toţi erau pregătiţi să asculte nişte pagini de literatură *adevărată*, genul de roman care ar fi trebuit să figureze drept Cartea Lunii şi să apară pe listele de bestselleruri, dar care probabil nu putea să conducă la ceva mai semnificativ decât un premiu Nobel.

După aceea, când fiecare îşi exercitase opţiunea de a fi entuziasmat, m-am trezit discutând solo cu unchiul Richard, exact cum plănuise Charity.

Nu pentru ultima oară în viaţa lui, unchiul Richard a

fost de o amabilitate extraordinară. Mi-a spus că Sid şi Charity nu se înşelau, aveam ceva special într-adevăr, aveam un viitor, dacă eram dispus să mi-l făuresc. A vrut să ştie dacă renunţasem la profesorat, iar când i-am spus că îmi căutam un post undeva, dar că nu avusesem noroc deocamdată, m-a sfătuit pe şleau să nu mai caut. Profesoratul, practicat prea mult timp, poate face dintr-un scriitor bun un fel de Henry James de douăzeci şi cinci de waţi.

— >

Considera că trebuia să mă stabilesc undeva şi să termin al doilea roman, pe care el voia să-l publice, dacă

Harcourt Brace nu mă ţinea legat cu o opţiune sau dacă s-ar fi întâmplat ca ei să-l respingă. Unele edituri scot cărţi, el încerca să publice autori. Era posibil să mi se pară mai avantajos să lucrez cu o editură dispusă să-mi publice două sau trei cărţi. Scriitorii „cu fitil scurt" au uneori mare succes cu prima carte, dar adesea flacăra lor se stinge. Scriitorii adevăraţi răzbat mai degrabă la a patra sau a cincea ori chiar a şasea lor carte. Aveam vreun

mijloc de subzistenţă? Nu, doar scrisul. Avusesem un pic de noroc cu revistele, fără să câştig însă suficient încât să avem din ce trăi.

Luasem în calcul posibilitatea de a lucra într-o editură? (negreşit, altminteri de ce să fi stat cocoţat lângă el, ca un scatiu la tăviţa cu seminţe pentru păsărele?) Lumea editorială avea avantajele ei pentru un scriitor, la fel cum avea şi profesoratul, iar eu eram supracalificat – nu îţi trebuia un doctorat ca să fii editor, sau ca să deosebeşti o carte bună de una proastă; de fapt, mulţi dintre cei care aveau un doctorat nu puteau face asta – însă el considera că eu aveam genul de perspicacitate instinctivă şi pasiunea pentru cărţi de care era nevoie. Şi remuneraţia era mai bună în domeniul editorial, unde nu era nevoie să dai din coate pentru o titularizare pe post. El, momentan, nu avea niciun loc liber la editură, dar

situaţia se putea schimba, oamenii erau mereu în mişcare. Trebuia să-i dau de veste unde aveam să fiu.

Dacă din întâmplare treceam prin Boston, neapărat să-l anunţ, iar el avea să-mi facă cunoştinţă cu persoane care puteau să-mi fie de folos. Sau putea să-mi dea nişte scrisori de recomandare, dacă mă duceam la New York.

Altfel spus, m-a luat sub aripa lui, s-a purtat cu mine aşa cum s-ar fi purtat cu un membru ambiţios şi relativ promiţător al clanului Ellis. Neavând absolut nicio altă alternativă, în afară de perspectiva vagă de a merge la New York, unde să ne zgribulim sub un duş cu apă rece într-un apartament modest din Greenwich Village şi să trăim din dragoste şi fasole, în timp ce aş fi scris de zor trăgând nădejdea să ajung celebru, Sally şi cu mine am decis în acea noapte că alegeam Bostonul, nu New York-ul, şi că unchiul Richard rămânea speranţa noastră. Abia când Sally mi-a explicat tabloul acelei seri, am început să-mi dau seama ce făcuse Charity pentru noi. Până atunci, credeam că aşa se întâmplase să fie.

Am însumat toţi banii pe care-i scosesem din povestiri şi recenzii în anul trecut. Am estimat cam cât ne trebuia ca să se descurcăm la Boston, sau mai degrabă la Cambridge, unde existau cu siguranţă cazări ieftine pentru studenţi şi unde prezenţa mătuşii Emily ar fi fost o alinare. Am evaluat în ce măsură era realist să sperăm că puteam trăi din scris, fără nişte bani care să fi venit din urmă. Speram ca unchiul Richard să ne mai dea uneori manuscrise de citit, aşa cum sugerase că ar putea, şi că folosind acea portiţă aveam să pătrund până la urmă în vreo nişă redacţională. Am calculat cam ce profit ar fi adus un roman vândut cu 2, 50 $, la un procent de zece la sută drepturi de autor, dacă s-ar fi vândut în 3.500 de exemplare, şi am descoperit că dacă romanul meu ar fi mers atât de bine, am mai fi obţinut, pe lângă avansul primit, încă trei sute şaptezeci şi cinci de dolari. Speram ca manualul, care era de asemenea la tipar, să fie adoptat de câteva catedre universitare şi să ne mai aducă nişte

bani, deşi întâi trebuia să acopere cheltuiala de aproximativ o mie de dolari avansaţi de editor pentru retipărirea lucrării.

Aveam să ne descurcăm noi cumva până la urmă. Imediat ce soţii Lang se întorceau în Wisconsin, iar Battell Pond se închidea pentru iarnă, noi aveam să întoarcem Fordul în direcţia Bostonului, pornind la drum cu fiica noastră, acum o fetiţă durdulie şi sănătoasă, cu maşina mea de scris portabilă, cu patefonul portabil al lui Sally şi cu carnetul nostru bancar, pe care figurau economii de patru sute nouăzeci de dolari, cu o dobândă de patru la sută.

Între timp, existau aceşti prieteni, această familie cu braţele deschise, această vreme estivală, aceste dimineţi tihnite pe veranda cabanei de oaspeţi unde, cu maşina mea de scris pe o masă pliantă, în acompaniamentul sturzilor şi al silviilor ciripind ultimul act al vieţii familiale intense din acea vară, şedeam printre coroanele copacilor, privind în jos printre molizi la scânteierile lacului, şi îmi simţeam mintea ascuţită ca un brici, capabilă de orice, inclusiv măreţie.

13

Raiul. Cu şarpele lui, fireşte. Nu există rai autentic fără un şarpe.

Nu era un şarpe mare, nici prea alarmant. Dar odată ce l-am observat, ne-am dat seama că fusese acolo tot timpul, că de fapt ceea ce noi luaserăm drept freamătul vântului prin iarbă sau foşnetul unei frunze uscate, era lucrul acesta fofilându-se discret acolo unde nu mai putea fi văzut. Chiar şi atunci când l-am identificat, înţelegând ce era cu adevărat, nu ni s-a părut periculos. Avea doar efectul de a ne face să ne uităm bine înainte de a ne aşeza jos undeva.

Vieţile omeneşti arareori se conformează convenţiilor» >

ficţiunii. Cehov spune că la începutul şi la sfârşitul povestirilor suntem cel mai mult tentaţi să minţim.

Ştiu la ce se referă şi sunt de acord. Dar uneori suntem» >

tentaţi să minţim şi altundeva. Eu, bunăoară, aş putea fi tentat să mint exact aici. Fiindcă aici este un loc crucial pentru a lansa aluzii şi a planta indicii, momentul crucial pentru a ascunde, în dosul pianului sau în bibliotecă, revelaţiile pe care mai târziu, spre satisfacţia gratificată a cititorului, le voi dezvălui triumfător. Asta dacă scopul urmărit de mine este dramatismul.

Drama necesită răsturnarea aşteptărilor, dar de o asemenea manieră, încât prima surpriză să fie imediat urmată de recunoaşterea inevitabilităţii. Iar inevitabili→

tatea implică o ţintuire meticuloasă. Întrucât în această povestire este vorba despre o prietenie, drama presupune ca prietenia să fie răsturnată. Ceva va destrăma relaţia apropiată din grupul nostru de patru, şopteşte romancierul din mine. Ţinând seama de direcţia uzuală a ficţiunii contemporane şi de noţiunile contemporane uzuale despre comportamentul şi caracterul omenesc, ce ar putea fi mai plauzibil decât ca Sid Lang, un mascul frenetic, însurat cu o nevastă oarecum nemaleabilă, să fie ispitit de firea mai blajină a lui Sally. Am lansat deja o aluzie în acest sens, amintindu-mi cât de mult m-a deranjat ideea că s-ar fi scăldat împreună în pielea goală.

Posibilităţile sunt diverse, căci prietenia este o relaţie ambiguă. S-ar putea ca eu să mă simt atras de Charity. Este o femeie impresionantă – deşi nu prea pot să mă imaginez înamorat de ea, cum nici pe ea nu mi-o pot imagina înamorată de mine. Mai există şi alte posibilităţi: Sid cu mine, Charity cu Sally. Am putea deveni foarte Bloosmbury în grupul nostru de patru. Orice pentru a vedea răsturnat acest echilibru de doi cu doi.

Mda, păcat pentru dramă. Nimic de acest fel nu se va întâmpla. Ceva mai puţin dramatic, canonic vorbind, va fi însă. Totuşi, există un şarpe, nu mai mare decât o nuia sau o mişcare fulgerătoare prin iarbă. Nu este un intrus în rai, s-a născut aici. Este unul dintre şerpii lăuntrici, cum scria

Hawthorne[26], fiind arareori remarcat deoarece, lăuntric cum sălăşluieşte el în om, se poate camufla cu uşurinţă prin multitudinea de sentimente nespus de calde şi generoase de-acolo.

Încă din primele zile ale prieteniei noastre cu soţii Lang am fost conştienţi de acest lucru, dar am pretins că nu exista. Confort, într-o noapte în canoe, ne-a povestit despre un episod din Grecia, când călătoria ei în Europa, în anul trei de facultate, s-a intersectat pentru scurt timp cu luna lor de miere; dar, în loc să fim alarmaţi sau îngroziţi, noi aleseserăm să ne amuzăm de ceea ce ni se părea flagrant de caracteristic. Însă în drumeţia pe care am făcut-o pentru a încheia măreţ acea vară, o excursie pe care atât Charity, cât şi Sid – mai ales Sid – o pregătiseră de săptămâni întregi, am avut vreo două revelaţii pe care nu le-am mai putut ignora sau de care, pur şi simplu, nu ne-am mai putut amuza.

A doua zi după ce am sosit eu acolo, am descoperit că atelierul lui Sid era deja plin de echipamentul pe care îl asamblase, îl reparase şi-l adaptase. Urma să luăm cu noi un cal de povară, pentru a căra cea mai mare parte a acestui echipament. Plecam pentru o săptămână. Excursia prevedea un circuit de aproximativ o sută şaizeci de kilometri, pe cele mai lăturalnice drumuri pe care Sid le-a putut găsi pe hartă. Aveam să dormim lângă pâraie de munte sau pe malul unor mici lacuri liniştite îngropate în pădure, iar dacă vremea era rea, în podurile unor hambare primitoare. Avea să fie o ultimă explozie de libertate înainte de a trebui să ne despărţim şi să plecăm fiecare pe drumul nostru, Sid şi Charity revenind la costumul de facultate, la intrigile de la catedră şi la construirea casei din Madison, noi pornind spre Boston sau oriunde ducea calea minimei rezistenţe.

Am mers într-adevăr pe nişte drumuri dosnice

26 Nathaniel Hawthorne (1804-1864), în povestirea alegorică „Egotismul sau şarpele din om“

năpădite de vegetaţie, ducând de căpăstru un cal pe nume Wizard. Au fost zile cu ploaie, zile cu soare, nopţi cu stele şi furtuni. Am întâlnit cupluri de oameni bătrâni şi cocârjaţi, trăind la ferme rupte de lume, bărbaţi cu faţa zbicită de intemperii şi mâini aspre cu vene proeminente, femei cu ochi albaştri spălăciţi şi foarte guralive. Am dat peste francezi canadieni, proaspăt descinşi din Québec, care şi-au oprit plugurile – unul dintre ei ara cu boi – şi ne-au potopit cu o avalanşă de *jouaï*[27] din care niciunul dintre noi nu înţelegea nimic, nici chiar Charity, care învăţase trei ani în şcoli elveţiene şi franceze.

y y

Am luat prânzul în curţile unor şcoli părăsite, printre trandafirii, heliotropii şi rujele-galbene care cotropeau cimitirele părăsite şi sub arţarii din ogrăzile unor ferme cu case fără ferestre. Dormind pe pajişti, ne trezea răsuflarea sforăitoare a vacilor la păscut. Dormind într-un pătul, eram bombardaţi de rândunici zburătăcite de lanternele noastre.

Totul era verde ca o salată, dar cu indicii de toamnă – uneori, arţari în flăcări, ferigi înnegrite de vreun îngheţ. Eram înroşiţi de soare, înţepaţi de viespi, mâneam supă deshidratată, sandvişuri cu unt de arahide, stafide, ciocolată, o dată, după ce am trecut printr-un sat, o friptură tare, iar altă dată, după ce am trecut pe lângă o fermă, nişte găini aţoase, rămase de pomină.

Excursia aceea a fost într-adevăr cum a plănuit Sid să fie, încununarea şi apogeul verii. Am ajuns în a şasea zi întineriţi, promiţându-ne solemn ca la anul să mergem pe jos de-a lungul frontierei, de la Beecher Falls la Lake Memphremagog, sau să facem o drumeţie cu rucsacul în spinare, fără ajutorul lui Wizard, pe traseul lung de la Middlebury Gap la Jay Peak.

Îmi amintesc, se pare, fiecare detaliu al acelei excursii până la sfârşit, când totul se destramă în memorie, aşa cum s-a destrămat în realitate. Va trebui să ajung la acel sfârşit, însă mă tentează mai mult tot ce a condus

27 Sociolect al francezei vorbite în zona Québecului

până acolo.

Nu a început promiţător. A început, de fapt, cu o ciocnire de temperamente şi voinţe, o ceartă pentru nişte fleacuri, ca o licărire printre jaluzele denotând focul din interiorul casei.

Lumină matinală, fără luciu sau strălucire. Calul închiriat stă răbdător în oasele lui aristocratice, un Hunter irlandez foarte bătrân, măsurând în înălţime şaptesprezece laturi de palmă, decăzut din gloria zilelor când sărea peste garduri şi şanţuri mânat de jocheul cu cazacă trandafirie. Capra golaşă a samarului îi umileşte eleganţa osaturii şi-i scoate în evidenţă răbdarea.

Pe jos, răsfirate pe o prelată, sunt lucrurile pe care intenţionăm să i le punem în spinare – saci de dormit, corturi mici de două persoane, găleata de pânză groasă, un topor, colaci de funie, jumătate de sac cu ovăz şi două coşuri mari verticale înţesate cu mâncare, ustensile, pulovere, pelerine de ploaie şi şosete suplimentare. Sid strânge şi probează chinga şeii. Vicky, cu cei doi bebeluşi în căruciorul lor comun şi ţinându-i bine de mână pe Barney şi Nicky ca să nu dea iama în bagajele aranjate frumos, stă mai în spate cu Charity şi Sally. Bebeluşii au fost înţărcaţi recent, iar mamele lor au emoţii la gândul să-i lase acasă. Mătuşa Emily se învârte pe lângă grup, prinzându-ne într-o fotografie.

Sid înşfacă un coş, eu îl înşfac pe celălalt, le săltăm şi le agăţăm de furcile şeii. Charity, însă, care-i dădea lui Vicky nişte instrucţiuni de ultim moment scrise pe două coli de hârtie, ridică privirea exact atunci şi strigă:

— Staţi. *Staţi*! Trebuie să verificăm lista.

— >

Cu mâna pe grumazul lui Wizard, Sid spune cu vocea lui melodioasă şi lină:

— Am verificat-o cu Larry, când am împachetat aseară.

— Ah, dar Pritchard spune *întotdeauna* să verifici de

două ori.

Nevenindu-i să creadă, se holbează la ea.

— Adică, să scoatem totul afară şi să împachetăm din nou?

— Nu văd altfel cum putem fi siguri că am luat tot.

— Şi-atunci de ce am mai împachetat totul aseară?

— Asta nu ştiu. Trebuia să te gândeşti că e obligatoriu să verificăm.

Vrea să răspundă, însă nu spune nimic. Dar bătrânul Larry, şugubăţ şi vioi la prima oră a dimineţii, neputând crede că Charity vorbea serios, aruncă o vorbă de duh:

— Sitting Bull nu i-a verificat la Little Bighorn. Are războinici vrednici, se bizuie pe ei să-l prindă pe Custer.

Charity are un fel de a zâmbi mai energic atunci când este contrazisă. Se colorează la faţă, devine zeflemitoare, dar fără să fie răutăcioasă.

— Ia te uită cine vorbeşte! Omul care chiar aseară, aprobator, cita din Artemus Ward: „Să ai încredere în toţi, dar *să tai cărţile*” Ei bine, eu te-am luat în serios. Hai să tăiem cărţile. Oricine poate greşi. Cum ar fi să ne trezim, la douăzeci de kilometri de orice localitate, că am uitat să luăm chibrituri?

— Frecăm noi nişte bete.

Manifestă o răbdare nervoasă fată de aiurelile mele.

Sid spune:

— Dar n-am uitat chibriturile. E un borcan etanş plin cu chibrituri înăuntru.

Charity îl priveşte zâmbind.

— Nu contează.

Incredibil, dar s-a ajuns la o înfruntare. Simţi încăpăţânarea în aer. Va apărea în fotografia pe care mătuşa Emily o face din colţul garajului. Imaginea periferică pe care o am cu ea acolo, aplecată peste aparatul ei Brownie, înregistrând fără să vrea încordarea dintre cei doi, îmi readuce în minte o altă scenă, implicând

tot un aparat de fotografiat – scena despre care Confort ne spunea acum câteva seri, povestind cu amuzament şi maliţiozitate de soră o dimineaţă într-un mic han numit „La Belle Hélène”, lângă mormântul lui Agamemnon din Micene.

Surorile stau la masa de mic dejun, pregătite pentru o zi în oraşul lui Agamemnon şi la mormântul lui în formă de stup. Charity are pe scaunul de alături produsul reveriei ei constructive: aparat foto, binoclu, ghid turistic, carnet, *Greaca pentru călători*, o traistă cretană ţesută din lână, care conţine Kleenex, aspirină, tablete Antacid, ochelari de soare (lumina de noiembrie pe câmpia Argos străluceşte ca diamantele), lanternă (în mormânt poate fi întuneric). Voiajul de nuntă durează de două luni. Confort s-a întâlnit cu ei în urmă cu două zile, la Nauplion. Ei trei sunt singurii turişti cazaţi la hanul „La Belle Hélène”. Masa e plină de firimituri de la chiflele pe care le-au mâncat la micul dejun, cănile lor de cafea au zaţ pe fund. Proprietăreasa zăboveşte în prag, ascultându-le discuţia cu o xenofilie de grecoaică.

În cele din urmă, Charity se uită la ceas.

— De ce Dumnezeu *întârzie* atâta? Nu vreau să pierdem toată dimineaţa.

— Nu ziceai că-l supără o rinită alergică?

— Îi place lui să facă mare caz de asta. Poate n-ar strica să mă…

În momentul acela apare şi el. Are batista în mână şi strănută de trei ori traversând sufrageria. Are ochii roşii şi e fornăit. Charity pufneşte în râs.

El se supără.

— Ce-i aşa de nostim? o întreabă fonfait.

— Tu eşti. Ai o mutră *lugubră*.

— Mă *simt* lugubru.

— N-ai voie, spune Charity. Fă-ţi curaj, fiindcă trebuie să vedem *totul* aici astăzi, dacă vrem să mergem mâine la Pylos.

Sid continuă să fornăie şi să se şteargă la ochi. Proprietăreasa vine, toarnă cafea şi pleacă înapoi, greoaie în rochie neagră şi papuci.

— În ce hal îţi curge nasul, spune compătimitoare Confort. Ce-o mai fi înflorit acum, toamna târziu?

Sid ridică din umeri.

— Habar n-am. Spray de insecte, poate. Praf de gândaci? Colăcăie de gândaci pe-aici.

— Trebuie să-ţi impui să depăşeşti această stare, intervine Charity. Bea nişte cafea. Mănâncă totuşi ceva, o să te simţi mai bine. Of, *zău* aşa! Nu te mai purta ca un copil mic! Uite, îţi fac o poză şi ţi-o dau s-o ai cu tine, ca să-ţi aminteşti cum nu trebuie să arăţi în luna de miere.

y y y

Ia aparatul de fotografiat şi-l îndreaptă spre el. El se încruntă, scutură din cap şi-şi îngroapă faţa în batistă ca să strănute din nou. Când o ridică, peste câteva clipe, obiectivul camerei continuă să-l vizeze.

— Nu! spune el tăios.

Şi aşa începe. Înfruntarea. Provocare şi reacţie.

y y L y y

— Ei, na, bineînţeles c-o să fac poza dacă asta vreau eu, spune ea.

Cu ochiul lipit de vizor, încadrează imaginea şi apasă pe declanşator. Furios, se ridică în picioare. O clipă, vrea parcă să spună ceva, bâjbâind după cuvinte. Pe urmă iese cu paşi mari din încăpere.

Confort nu spune nimic. Charity, deşi zâmbeşte, are buzele un pic crispate şi pometii înroşiţi.

— O să vină înapoi, spune ea. Oricum, n-am făcut fotografia. N-am film în aparat. Dar nu puteam să-l las să rămână cu ideea că ar avea cumva dreptul să-mi spună el mie ce pot şi ce nu pot să fac. Aşa-i?

Morala, a încheiat Confort, este să nu accepţi niciodată o invitaţie la vreo lună de miere, decât la a ta. Însă maniera promptă şi combativă în care şi-a manifestat Charity voinţa este ceva ce Confort cunoaşte din trecut. A

crescut cu asemenea manifestări, ca soră mai mică a lui Charity. Este totodată şi ceea ce a cauzat atâtea ciocniri între Charity şi mătuşa Emily. Este ceea ce apare acum, în timp ce Wizard aşteaptă răbdător să fie încărcat cu bagaje.

Timp de vreo două secunde, Sid rămâne neclintit privind în pământ, cu ochii ascunşi sub pleoape. Apoi, ridică din cârlig coşul agăţat pe partea şeii dinspre el. Fac şi eu la fel cu celălalt coş. Răsturnăm pe prelată lucrurile pe care ne căzniserăm atâta să le împachetăm. Cu o expresie inertă, Sid întoarce coşul lui cu susul în jos ca să arate că e gol – un gest teatral făcut cu năduf. Charity îşi scoate carnetul stenografie şi creionul. Sally îşi îndreaptă atenţia discret spre bebeluşii aşezaţi unul lângă celălalt în căruciorul lor.

În următoarea jumătate de oră, eu îi înmânez lucruri lui Sid, unul câte unul, şi el le împachetează la loc, în timp ce Charity le bifează pe listă. Mătuşa Emily îşi ia la revedere şi pleacă – e timpul să-l hrănească pe George Bamwell şi să-l expedieze la sihăstria lui. Într-un final, prelata s-a golit, în afară de corturi, saci de dormit, topor, ovăz şi funii. Consultându-şi carnetul, Charity, întreabă:

— Unde e ceaiul?

O expresie extraordinară trece peste chipul lui Sid – înfrângere? indignare? resemnare? *dorinţa* de resemnare? –, după care spune:

— Aici, înăuntru. Tocmai l-ai bifat adineaori.

— Nu, nu l-am bifat, replică ea, apoi, când el încearcă să vorbească, insistă cu tărie: îmi pare rău, Sid, dar *nu l-am bifat*.

— L-am pomenit în enumerare.

— Nu, nu ai făcut asta.

Mă aştept să apeleze la mine ca să-l susţin, lucru pe care l-aş evita cu mare bucurie. Dar nu spune nimic. Impas. În cele din urmă, rosteşte aproape ţâfnos:

— Şi ce dacă nu-i acolo? Hai să mergem. De ce ne trebuie ceai? Avem cafea.

— Ceaiul este mai uşor de cărat, spune Charity,

recitând parcă o lecţie. Poţi să iei ceai suficient cât pentru *luni* de zile, iar greutatea bagajului tău să crească doar cu câteva zeci de grame. Pritchard spune că bărcile York din Hudson Bay nu aveau la bord *niciodată* cafea, ci doar ceai. Se opreau să pună la fiert ceainicul în fiecare zi la amiază. Ceaiul îi ţinea în formă.

Un discurs extraordinar pe care îl salutăm toţi cu tăcere. Tăcerea se prelungeşte în timp ce Sid se holbează la ea. Într-un final, spune:

— Mergem noi cu o barcă York? Plecăm noi pentru luni de zile? Greutatea bagajelor se modifică în bine dacă adăugăm ceai, din moment ce am luat cafea? Oricum, ceaiul este acolo înăuntru, ştiu eu asta.

— Atunci de ce la mine nu apare bifat pe listă?

Răspunsul la asta este de negândit. Stând în culise, am impresia că cineva trebuie să râdă. Eu? Nu. Charity ştie negreşit cât de absurdă poate fi, însă spunând ceea ce a spus şi adoptând poziţia pe care a adoptat-o, este imuabilă, nu se clinteşte nici în ruptul capului. Altcineva poate să se clintească, dar dacă Sid face asta, vom despacheta şi reîmpacheta coşurile acelea de la capăt.

Atunci, Sally salvează ziua, spunând încetişor:

— Mă duc eu să iau nişte ceai. Şi porneşte spre Casa Mare. În lumina cenuşie a dimineţii, stăm acolo în jurul prelatei, pretinzând că nu e nicio problemă, ci doar această întârziere banală.

Foarte curând, Sally apare cu o cutie de pliculeţe cu ceai. Îndes cutia în coş, deasupra, şi agăţăm coşurile înapoi pe şa. Apoi, corturile de două persoane, sacii de dormit, prelatele pentru sol, ovăzul, toporul, găleata. Apoi, prelata peste bagaje. Cu un aer impenetrabil, Sid aruncă peste încărcătură o funie petrecută pe sub pântecul calului şi o înnoadă strâns de mai multe ori. A exersat în biroul lui cum să facă nodul, atunci când Charity credea că îl ţintuise să studieze pentru articolele de specialitate.

— Suntem gata până la urmă? întreabă el. Dacă da,

pentru numele lui Dumnezeu, hai să mergem odată!

— Mergeţi voi înainte, spune Charity. Vă prindem din urmă. Trebuie să-i giugiulim un pic pe copii, ca să nu le fie dor de noi cât lipsim o săptămână.

— N-aţi putut să faceţi asta în timp ce noi împachetam la loc?

Preferă să nu-i remarce acreala. Câştigând ce-o fi crezut ea că până la urmă câştigase, tolerează ceea ce probabil i se pare o ranchiună copilăroasă şi-l trimite la plimbare bătându-l uşor pe spate, cu un gest convenţional.

— Aşteptaţi-ne la Hazen Road, spune ea, iar apoi observă bastoanele agăţate de creanga unui arţar. Eu şi Sid le-am atârnat acolo acum un ceas, sperând să le uităm. Dar Charity, zâmbind cum nu se poate mai radios, le ridică de pe creangă şi mi le dă mie. Nu plecaţi la drum fără instrumentele de *protecţie*.

Bastoanele sunt nişte obiecte din lemn de salcie, curbate sus, cu ţepuşe la capătul de jos şi *Lauterbrunnen* gravat în lungul băţului. Presupun că Charity a cumpărat un lot angro de asemenea bastoane din Elveţia în voiajul lor de nuntă, căci în casa din Madison există vreo şase în debaraua de pe hol, iar fiecare căsuţă din complexul de vacantă are câteva în dotare. În această drumeţie au fost declarate obligatorii. Cartea lui Pritchard despre viaţa în mijlocul naturii, citită de Charity în pregătirea excursiei, recomandă ca în drumeţie să fii dotat cu bete, crengi de porumbar, alpenştocuri sau alte forme de sprijin pentru terenurile accidentate sau ca o protecţie împotriva dulăilor agresivi.

Alte sugestii de-ale lui Pritchard includ instrucţiuni despre cum să confecţionezi un picior de lemn dintr-o creangă bifurcată, dacă îţi scrânteşti glezna sau îţi rupi un picior în pădure. De asemenea, instrucţiuni despre cum să procedezi dacă trebuie să-ţi îndrepţi piciorul rupt, înainte de a şontâcăi mai departe proptit pe băţul tău bifurcat. Pentru asta, cauţi un copac cu o crăcană la peste un metru

deasupra solului, îţi fixezi călcâiul piciorului fracturat în această crăcană şi te arunci pe spate. Asta seamănă cu vechea metodă de a scoate un dinte, legând de el un capăt al unei sfori şi celălalt capăt de clanţa unei uşi deschise, iar apoi trântind uşa. Eu şi Sid ne-am distrat pe cinste cu sfaturile lui Pritchard aseară, în timp ce făceam bagajele. Dar acum iată-ne cu bastoanele în mână.

Parcurgem vreo trei sute de metri fără ca vreunul din noi să vorbească. În cele din urmă, spun:

— Scuze pentru ceai. Probabil că l-am rătăcit eu adineori. Ştiu sigur că l-am avut aseară când am împachetat.

— L-am avut şi azi-dimineaţă. Dar Charity se ghidează după carte. Şi ce carte!

Cowboy sadea cum sunt, îi împărtăşesc dispreţul pentru oamenii care merg în camping „ca la carte”, bizuindu-se pe autoritatea vreunui nătărău de comandant de cercetaşi care, în afară de vreo două tabere şi un weekend în munţii Catskill, habar n-are probabil ce înseamnă viaţa sub cerul liber. Dar noi tocmai avuseserăm parte de o înfruntare. Persoana care urmăreşte cu sfinţenie litera cărţii lui Pritchard este soţia lui Sid, aşa că sunt precaut. Nu este expediţia mea. Eu sunt musafir aici.

Totuşi, nu mă pot abţine să nu comentez:

— Trebuie să mărturisesc că speram să se înşele.

Îmi aruncă o privire ciudată peste grumazul alungit al lui Wizard, care calcă mişcând din cap la fiecare pas.

— Ea nu se înşală niciodată.

y

La o răspântie, cotim pe un drum secundar plin de colb. Praful a pudrat în alb ferigile de pe marginea drumului, omizi păroase şi-au construit corturi în cireşii sălbatici, pajiştea, care a luat galbenul sânzienelor şi vineţiul rujelor-de-toamnă, e mlădioasă ca lumânărica şi aspră ca molidul tânăr. Tot ce se înalţă mai sus decât iarba apare ciufulit cu puf alb din laptele-câinelui. De cealaltă parte se află o fâneaţă, verde după al doilea cosit. Pădurea

din marginea îndepărtată se ridică aidoma unui zid solid, în curtea unei ferme pustii, testăm mere dintr-un pom noduros. Viermi în fiecare. Dar lui Wizard i se par răcoritoare, şi scoate bale de cidru în timp ce merge.

Urcăm o colină lungă şi ieşim pe un platou înalt exact când soarele apare din nori să mângâie o coamă verde ca o spinare de balenă, în faţa noastră. Dincolo de ea, alte dealuri, şi dincolo de ele lanţul muntos principal, cenuşiu-violet în negura păienjenită. Vrând parcă să se asigure că a scăpat de supraveghere, Sid se uită pe furiş în spate pe drumul pe unde am venit. Mă uit şi eu. Charity şi Sally tocmai s-au ivit la răspântie, micuţe în capătul drumului alb.

Ne întoarcem la priveliştea din faţă.

— Păcat că nu s-a putut să mai aşteptăm până în octombrie ca să facem excursia asta, zice Sid. O să stăm noi într-un an până prindem culorile toamnei, chiar şi dacă va trebui să demisionez de la Wisconsin pentru asta. Dealurile alea în octombrie trebuie să fie un spectacol.

Cu umerii gârboviţi în jacheta lui kaki decolorată, purtând în spate un rucsac cu mâncare, iar la brâu o macetă, ţinând într-o mână căpăstrul lui Wizard şi în cealaltă bastonul pe care-l înfige cu ţepuşa în pietriş în timp ce merge, intonează spre zări:

Ceva din toamnă în mine-i înnăscut.
Un fel de-a fi, o stare de spirit…
— Cum e mai departe? Nu ştii?
Şi sufletu-mi singuratic palpită
Văzând rujele brumate fumegând parcă pe dealuri?

Un poem destul de frumos, unul dintre acele *Vagabondia* de Bliss Carman. Adecvat pentru ţinut şi pentru ocazie.

Ceva din octombrie sângele boem îl răscoleşte.
Trebuie la drum să pornim, toamna s-o urmăm
Într-acolo unde de pe fiecare deal aprins
Ea strigă, strigă pe nume orice vagabond.
Aşa cum eu visez la o sentinţă ispăşită în închisoare,

el visează la vagabondaj şi iresponsabilitate, ceea ce probabil l-ar scoate din minţi, la fel de rapid cum m-ar scoate din minţi închisoarea pe mine. Dar e o dimineaţă splendidă pentru fantezie, aşa că spun:

— Ce-ar fi să mergem înainte unde vedem cu ochii?

— Ha, ce n-aş da eu să facem aşa!

— Eu am patruzeci de dolari. Cutia e plină de haleală. Putem să-l mâncăm pe Wizard, dacă rămânem în pană. Tu poţi să oferi seri de poezie prin sate şi eu pot să scriu articole de călătorie. Am fi asemenea acelor pictori coloniali itineranţi, care obişnuiau să picteze copiii gazdelor pentru casă şi masă într-un weekend. Iar Charity îl are pe Pritchard în rucsac, de la care să învăţăm cum să trăim în sălbăticie.

Greşeală. Face o mutră acră. Vagabondajul a redevenit robie.

Ne tragem pe marginea drumului, ca să lăsăm să treacă un camion venind din faţă. Două capete se apleacă din cabină – doi puştani ridicaţi în picioare ca să se holbeze, şi de ce nu? Uite doi inşi fistichii, cu bastoane, ducând de căpăstru un cal cu o cocoaşă de bagaje cât a unei cămile. Pentru ei, arătăm probabil ca nişte chestii descinse din povestea Exodului.

Se hurducăie prin dreptul nostru, învăluindu-ne în praful roţilor. Băieţii, atârnaţi de acoperişul cabinei, se holbează în continuare, pe jumătate întorşi spre noi. Le sclipesc dinţii în rânjet, le arde de giumbuşlucuri şi fac gesturi zeflemitoare. Flutur din mână spre ei, dar Sid se opreşte, ţinând bastonul ca pe un morcov pe care tocmai i l-ar fi dat careva pentru cal. Scoate un râset ca un lătrat sec.

— Dumnezeule! Dacă ne-am vedea pe noi aşa cum ne-au văzut ei! Ca doi gentlemeni britanici, fir-ar să fie. Nu ne mai lipseau decât nişte ghetre, spune el ridicând bastonul în aer. Lua-l-ar dracu’ pe Pritchard cu cartea lui cu tot!

Şi azvârle bastonul la cincizeci de metri în sânziene.

Uluit, îmi ţin gura. Şi bastonul. La drept vorbind, îmi place să-l am în mână. Dar, ce-i drept, nici nu mă obligă nimeni să-l port.

Ne aşezăm pe un zid de piatră, simţind în nări mirosuri dense de lăstari, mucezeală şi vegetaţie putrezită cu iz acru de toamnă, şi-l lăsăm pe Wizard să pască iarba de pe marginea drumului. În aer zumzăie amorţit bondari şi muşte. Greieri cafenii ţopăie şi se târăsc în jurul picioarelor noastre. În stânga începe o cărare obscură, mai degrabă ca o poiană sau galerie în pădure decât ca un drum, care se închide după aproximativ treizeci de metri. Un zid de piatră merge în lungul cărării, dispărând într-un desiş de cireşi sălbatici, plopi şi frasini de munte. Dintre pietrele împrăştiate ale zidului cresc copaci groşi cât coapsa piciorului meu. Mai încolo, în luminişul umbrit unde cărarea se termină la marginea pădurii într-un petic de soare, se vede un tremur care ar putea fi un miraj, dar care este mai degrabă un nor de ţânţari.

Sid îmi povesteşte că în timpul Revoluţiei americane, unităţile militare conduse de generalul Bayley şi generalul Hazen au tăiat o cale de acces prin acest ţinut sălbatic, de la Newbury, în Connecticut, până la versantul muntelui Jay Peak, pe graniţa canadiană. Intenţia era să invadeze Canada, ceea ce n-a ajuns să se mai întâmple vreodată. Rezultatul a fost o cărare care, la fel ca Wilderness Road peste Cumberland Gap, a devenit un drum de colonizare, odată ce Revoluţia s-a terminat.

Unele părţi din vechea Bayley-Hazen Road au fost şterse fără urmă de diverse şosele moderne, alte părţi au fost folosite, generaţii la rând, ca drumuri de ţară, iar altele s-au pierdut în pădure. Sid crede că această deschidere de aici, mărginită de ziduri de piatră pe care nişte fermieri din secolul al XIX-lea le-au construit ca

să-şi îngrădească terenurile, de-atunci revendicate înapoi de copaci, este una dintre cărările pierdute.

Pe hartă, îmi arată unde poteca tăia prin Peacham, Danville, Walden, Hardwick; cum se curba să ocolească Battell Pond şi trecea peste deal la Craftsbury; cum traversa Black River Valley şi munţii Lowell, intrând în lanţul muntos principal pe la pasul Hazens Notch.

Toate astea sunt noutăţi pentru mine. În mintea mea, drumurile coloniştilor au dus întotdeauna din est spre vest, iar interesul meu în privinţa lor nu m-a dus niciodată în est dincolo de Bent's Fort, Colorado. Însă această istorie, împreună cu aceste meleaguri reîntoarse romantic la sălbăticie, îl cheamă pe Sid cu sunete de trâmbiţă. N-ar putea fi mai pasionat nici dacă în pădurile de-aici s-ar ascunde poate izvoarele Nilului.

În timp ce vorbeşte, se tot uită înapoi în lungul drumului, pe unde vin Charity şi Sally. Ca de obicei, se opresc ici şi colo, studiind buruieni, gândăcei, poame roşii sau ferigi.

— Haideţi, haideţi! croncăne Sid ca o cioară; şi apoi, uitându-se aspru la mine şi râzând nesincer, cumva stânjenit: Ar fi în stare să botanizeze şi pe mormântul maică-sii.

Suferă încă după scena aceea de la plecare, orgoliul lui e încă rănit. Dar atenţie: când mai au doar câteva sute de metri, se ridică şi se duce pe lângă zid să culeagă zmeură târzie şi cireşe coapte, iar când ele ajung pufăind, îmbujorate de la mers, suflând exagerat, el se duce la ele, întâi la Charity, şi le oferă fructe roşii, ca şi cum ar fi ispăşit ceva.

— Vai, *mulţumesc*] spune ea cu o încântare exuberantă. Oh, ce bune sunt, ce gust natural au! îmi place cât sunt de *zbârcite*.

Peste câteva minute ne punem în mişcare, Charity acum în faţă cu Sid, Sally şi eu cu Wizard de căpăstru, în spate. Dar când pornim la drum, Charity observă că lipseşte ceva.

— Unde ţi-e bastonul? L-ai uitat undeva? *Deja*? Of, Sid!

Sally şi cu mine păşim pe poteca pe care cei doi din faţă au făcut-o prin iarba udă. Şoldurile ni se ating. O cuprind cu braţul.

— Eşti pregătită să te afunzi în pădurea neumblată?

— O, da! Aşa-i că e grozav?

— Mai ales acum, când ştim sigur că avem şi ceai.

Ochii îi scapără jucăuş, buzele i se arcuiesc.

— Nu-i aşa că s-a comportat aberant? Dar ştie şi ea.

Îi pare rău.

— Are şi de ce.

Sally se opreşte, iar Wizard, mergând în somn, aproape că dă peste noi.

— Larry, hai să nu ne stricăm plăcerea din asta. Va trece. A trecut deja.

— Se poartă de parcă i-ar fi mamă, nu nevastă. Dacă s-ar purta cu el aşa cum se poartă, de pildă, cu tine şi cu mine, totul ar fi excelent.

— Prietenii sunt pe primul loc, familia trece pe ultimul loc. Se poartă cu el aşa cum s-ar purta cu ea însăşi.

— O, nu, nu, nu, nu, nu!

— Este cea mai generoasă persoană pe care am văzut-o vreodată!

— Nu la asta mă refer. Vreau să spun că ea nu s-ar purta cu ea însăşi sau cu nimeni altcineva în felul în care se poartă uneori cu el. Simte nevoia să fie şefa. Poate chiar îi spune când să se spele pe mâini sau pe dinţi. Nu cred că se poate stăpâni să nu fie aşa, însă e dură ca un topor de spart lemne.

Sally se pune iarăşi în mişcare.

— Nu cred că *se poate* stăpâni. A crescut într-o familie unde mama ei era şefa, aşa că are atât genele, cât şi exemplul ei. Mi-a povestit că singurul lucru pe care tatăl ei i i-a spus vreodată despre căsătorie a fost sfatul de a nu se mărita cu Sid. „Nu e un om suficient de tare pentru tine”, i-a zis el. Bietul om, cred că simţise toate astea pe pielea lui.

— „Pleacă imediat la sihăstria ta”. „Dispari din salonaşul meu”. Cam aşa, nu?

Râdem, lovind cu picioarele în iarba udă.

— Ţi-a povestit despre poemele lui şi scandalul pe care l-au avut ieri? întreabă Sally.

— Nu. Ce poeme?

— Înţeleg că erau mai multe. Ştii cât l-a călărit ea toată vara să termine articolele acelea despre Browning. Ei bine, el a scris în schimb poezii. A trimis câteva la o revistă, care i-a acceptat două. A fost atât de încântat, încât nu a putut păstra secretul, iar ea a explodat. Nu ţi-a povestit despre asta?

— Niciun cuvânt.

— Mi-a spus mie adineaori, în timp ce mergeam. Presupun că-i era ruşine pentru incidentul de azi-dimineaţă şi voia să se explice. Spune că *ştie* absolut sigur că Wisconsin nu-l va promova în baza poemelor şi că *este* absolut necesar să scrie ceva academic. Spune că membrii departamentului preţuiesc doar ce pot face şi ei înşişi. El, în schimb, scrie poezii pe furiş, irosindu-şi vara, cum consideră ea, ceea ce a scos-o din minţi. Au avut o ceartă în toată regula, înţeleg, iar ea era încă turbată de furie în dimineaţa asta. Din acest motiv a

trebuit să-i demonstreze lui Sid că nu avea dreptate în privinţa ceaiului.

Mă opresc în drum şi o cuprind în braţe pe Sally, sărutând-o cu foc. Râde.

— Pentru ce-a fost asta?

— Pentru că eşti o femeie raţională. Pentru că nu te superi dacă vând ceva unei reviste. Pentru că preţuieşti ceea ce fac eu. Dumnezeule, de ce să nu aibă voie să-şi rezerve un ceas din când în când pentru a face ce-i place lui cel mai mult? Se comportă de parcă l-ar fi prins în debara cu fata din casă.

— Zice că după ce va fi titularizat la catedră, poate să facă ce pofteşte el.

— Atunci, ar trebui să-i scrie ea articolele despre Browning.

— De ce? Le-ai văzut? A terminat vreunul?

— A terminat două şi deja a primit unul înapoi de la *PMLA*. Ea n-a pomenit nimic despre asta? Probabil că Sid nici n-a îndrăznit să-i spună. Articolul a venit imediat înapoi, ca o palmă peste faţă.

— Of, asta nu-i bine! Adică nu sunt bune?

— Nu prea. Documentate. Neinspirate. Ca o lucrare trimestrială notată cu A-minus.

— Te-a rugat să le citeşti şi tu? Ce i-ai spus?

— Ce-aş fi putut să-i spun?

Doar vorbind despre asta, mă înfurii pe mine însumi, fiindcă de fapt nu m-am încumetat să-i spun ce părere aveam. Păcat că nu mi-a zis de poeme. L-aş fi lăudat pentru ele, nelăsându-l să se simtă vinovat.

— Dar care e problema cu articolele acelea? întreabă Sally.

— Nu e nimic în particular. Totul e în general. N-a pus suflet în ele. E doar ambiţia ei acolo.

— Dar atunci ce se va întâmpla cu el?

— Mda, ce se va întâmpla cu el? Păi, ori îl vor promova, fiindcă este atât de competent cu studenţii şi e un tip atât de cumsecade, ori îl vor trânti, fiindcă nu a publicat suficient. Sau ar putea să-l promoveze ca lector universitar, iar apoi să-l mătrăşească, atunci când se va pune problema titularizării lui ca profesor plin. Asta ar fi ceva mai rău. Oricum, nu-şi poate decide el soarta, la fel cum nu poate nici Charity să i-o decidă. Politica departamentului facultăţii şi bugetul departamentului vor decide acest lucru. Intuiţia mea este că, până la urmă, cei de la catedră nu vor şti cum să procedeze şi-i vor prelungi statutul actual. Nu va fi uşor să-l lase să plece, fiindcă e bogat, se bucură de popularitate, Rousselot îl place, iar Charity e o forţă în Madison. Dar nu se ştie niciodată.

Sally păşeşte înainte cu un aer bosumflat. Când ridică ochii, îl vede pe Sid retezând în dreapta şi-n stânga

cu maceta tufişurile din faţă, care blochează în mare parte drumul nostru obscur. Charity merge în urma lui, unde e ferită de oscilaţiile tăioase ale macetei.

— Cred că Charity ar muri de supărare, spune Sally. E posibil să te fi înşelat totuşi în privinţa articolelor lui? Tu nu eşti prea îngăduitor cu scrierile academice. Poate că membrii catedrei le vor aprecia mai mult decât tine.

— Sper să fie pe placul lor. Ceea ce nu se poate spune despre cei de la *PMLA*, totuşi. La naiba, ce ştiu eu în fond? Pe mine m-au dat afară după un an. Însă trebuie să vezi ce-a făcut el. Muzica în poezia lui Browning. Ce-a preluat Browning de la Vasari. Astea nu sunt subiecte pe care să le accepte un jurnal academic. Astea sunt ideile lui Charity despre ceea ce poate constitui tema unui articol erudit. Poate o fi scris ea lucrări despre asemenea aspecte literare în studenţie, la Smith. Oricum, de ce e atât de ahtiată după promovare şi permanenţă? Sid s-ar descurca mult mai bine la un colegiu mai mic, unde publicaţiile nu contează, dar contează talentul pedagogic la catedră, o instituţie de învăţământ unde ar putea fi un fel de „domnul Chips”[28]. De fapt, dacă vor să rămână la Madison, ar putea rămâne, indiferent dacă el este promovat la catedră sau nu.

— Lui Charity i-ar fi ruşine.

— Da, *ei* i-ar fi ruşine. Mă îndoiesc că lui i-ar fi ruşine însă, sau poate doar dacă ar şti reacţia ei. Ceea ce lui i-ar plăcea cel mai mult, probabil, ar fi să se mute definitiv aici, în munţi, unde ar scrie poezii, ar scormoni în istoria şi folclorul local, ar nota pasionat în jurnalul lui când răsar napii indieni şi orhideele Calypso sau cum se descurcă ciorile iarna.

— Ca un adevărat locuitor din Noua Anglie, conştiinţa nu i-ar da pace dacă ar fi respins.

— Conştiinţa *lui* sau mândria *el*”»

Paşii noştri foşnesc prin ierburile ude.

---

28 Referire la personajul eponim al nuvelei Adio, domnule Chips! (1933) de James Hilton

— Dacă Charity ar trage cu dinţii pentru un post, ea ar reuşi, spune Sally.

— Ba bine că nu. Dar e nebună dacă-şi închipuie că-l poate împinge să facă asta împotriva voinţei lui. Dacă prinzi în cuie o plăcintă cu cremă pe perete şi plăcinta începe să se fleşcăiască, nu ajută cu nimic să mai baţi cu ciocanul şi alte cuie în ea.

Acum, o înfuriasem de-a binelea.

— Doar nu crezi că el e ca o plăcintă cu cremă!

— Asta o să facă din el, dacă nu-l lasă în pace.

Când e supărată, Sally arareori izbucneşte violent, preferând să mocnească furioasă în ea însăşi. Bun, n-are decât de mocnească. Eu n-am spus altceva decât adevărul, pe care aş fi fericit să-l văd schimbat, la fel de mult cum şi-ar dori şi ea. Mergem tăcuţi. Drept în faţă, Sid seceră din nou tufişuri. Charity păşeşte după el ca o soţie supusă şi ascultătoare. Ce-i cu ea, face penitenţă?

Balansez bastonul în timp ce merg. Sally spune, privindu-mă cu coada ochiului:

— Se pare că-ţi place bastonul acela.

— Dă o notă de eleganţă.

— Vasăzică Charity are dreptate, uneori.

— Charity are întotdeauna dreptate.

Mergând cu bustul răsucit lateral, îmi studiază faţa. În cele din urmă spune:

— Niciunul dintre voi n-ar câştiga vreun premiu la capitolul nesiguranţă de sine.

Sunt surprins. Cum m-am băgat în această discuţie? Până adineaori vorbeam despre soţii Lang.

— Nu suporţi să vezi pe altcineva cu un asemenea aplomb formidabil, continuă Sally. Presupun că asta vă caracterizează pe amândoi şi vă face să fiţi aşa cum sunteţi. Dar asta n-ar trebui să vă dea dreptul să-i priviţi de sus pe cei care nu au asemenea trăsături. Bietul Sid nu are niciun pic de siguranţă de sine. S-ar cuveni să fie plin de aplomb, dar el nu e. Poate să fie aici influenţa exercitată de tatăl lui, bancherul acela prezbiterian. Poate că este

consecinţa însurătorii cu o femeie ca Charity, care are o personalitate atât de puternică. Oricum, îţi dai seama cât de oribil trebuie să fie pentru el gândul că Charity va fi complet distrusă dacă nu reuşeşte profesional aşa cum îi pretinde ea?

— Am avut impresia că exact asta spuneam şi eu.

— Nu, tu erai „superior”, tu îi priveai dispreţuitor pe amândoi. E trist, dar asta e realitatea. Charity vrea să fie mândră de el, de o manieră cumva denigratoare, aşa cum e mândră de tatăl ei sau de unchiul Richard. Însă începe să-i fie teamă, or cu cât se teme mai mult, cu atât se străduieşte să-i inoculeze din voinţa ei.

Wizard se împiedică într-o rădăcină şi, speriat, scoate un *uuufl* Pădurea murmură şi zumzăie, mă pişcă faţa de la pânzele de păianjen, lumina clipeşte din stropi mari de apă pe un petic de ferigi.

— În fine, spun eu. Hai să nu stricăm excursia asta certându-ne pentru un lucru pe care nu avem cum să-l schimbăm.

— Da. Iar apoi, după o pauză: îmi promiţi ceva?

— Poate. Ce?

— Nu o provoca în această excursie. În *nicio* privinţă. Ştiu că voi doi gustaţi cumva acel gen de dispută, însă acum nu e momentul. Ei îi e teamă că vara a fost irosită. Aşa că nu te zbârli furios, chiar dacă e revoltătoare. Fii drăguţ, şi atât.

— Am fost eu insolent cu ea? Nu i-am răspuns niciodată necuviincios, nici chiar în timpul scenei de azi-dimineaţă. Sunt la fel de drăguţ ca Sid, bietul de el. Da, doamnă. Nu, doamnă. Prea bine, doamnă.

— Ai grijă, insistă Sally. Să nu spui că nu te-am avertizat.

Am avut grijă, firește. Însă ziua aceea, care începuse anapoda, ţinea morţiş să continue anapoda, ca un şurub înfiletat strâmb.

Hazen Road s-a adeverit a nu avea prea multe în

comun cu un drum propriu-zis. Zidul de piatră călăuzitor a dispărut în pădure cam după vreo opt sute de metri. Pe urmă am intrat într-o mlaştină, unde castorii stăviliseră un pârâu şi inundaseră o suprafaţă de câteva hectare. Copaci înecaţi ieşeau înălbiţi şi descojiţi ca nişte pari prin apa mocirloasă şi ierburile de pe colnice. Terenul pe care încercam noi să-l traversăm era mai curând lichid. Când într-un final am hotărât să ocolim larg acea zonă, ne-am trezit într-un ţinut pustiit, unde un vânt din Hudson Bay sau de altundeva culcase copacii la pământ aşa cum coasa culcă iarba pe jos.

Încălziţi, obosiţi, cu picioarele înnoroiate, ciupiţi de ţânţari, ne-am căznit să răzbim pe-acolo, iar când am ieşit la lumină pe un teren solid am constatat că ne rătăciserăm.

Sau nu neapărat ne rătăciserăm, cât mai degrabă nu prea ştiam unde ne aflam. Harta noastră topografică ne spunea că trebuia să ieşim exact acolo unde pârâul, pe care-l lăsaserăm în urmă îndiguit în spatele stăvilarului castorilor, se întâlnea cu un drum de ţară ducând la Irasburg. Pârâul era la nord de noi, drumul, la vest. Puteam fie să continuăm spre dreapta, până ajungeam la pârâu mai jos de stăvilarul castorilor, iar apoi să mergem pe firul apei până la drum, fie să alegem un traseu spre vest, ghidându-ne după busolă (Pritchard îi spusese lui Charity să ia o busolă) până dădeam de drum. Sid şi eu optam să mergem înapoi până la pârâu, pe malul căruia pescarii bătătoriseră probabil o potecă. Charity opta pentru traseul cu busola în mână. Ghiciţi ce variantă am ales.

Şi ghiciţi în ce ne-am băgat astfel. După ce am bâjbâit anevoios aproape un kilometru printr-o pădure deasă, am ajuns la un teren pustiit de vânt, mai cumplit decât cel pe care-l ocoliserăm mai devreme. Copaci zăceau alandala, unii culcaţi la pământ, alţii frânţi, cu trunchiurile înclinate, cu rădăcinile lor groase smulse, spânzurând deasupra unor gropi mascate de zmeurişuri. Era imposibil

pentru bietul Wizard. A călcat într-o gaură unde ar fi putut să-şi rupă un picior (şi cum l-am fi convins noi să-şi proptească de bunăvoie copita în crăcana unui copac şi de-acolo să se azvârle pe spate?), iar după ce l-am târât de-acolo şi l-am scos afară, am hotărât din nou să ocolim îndărăt. Ne-a luat trei ceasuri ca să parcurgem ceea ce pe hartă părea să fie o distanţă de vreo doi kilometri şi jumătate, şi a fost doar cu mila lui Dumnezeu dacă n-am ieşit toţi de-acolo pe picioare de lemn.

Drumul, când am ajuns la el într-un final, se aşternea primitor, ca două făgaşe paralele nu prea umblate. Cotind la dreapta, am găsit în scurt timp un podeţ de lemn peste pârâu. Sid a extras găleata de pânză dintre bagaje şi a umplut-o ca să-l adapte pe Wizard, care nu putea coborî până la apă. Charity s-a aşezat pe podeţ, şi-a scos bocancii şi şosetele, apoi şi-a vârât picioarele în şuvoiul cafeniu. Eu am lansat strigătul de luptă al lui Don Quijote – *Dulcinea del Toboso*!, iar Sally, care mi-a citit gândurile, mi-a aruncat o privire dojenitoare. Aşa că nu am făcut nicio remarcă la malul apei despre cum aleseserăm noi calea cea mai dificilă. Lui Charity nu-i stătea niciodată în fire să aleagă varianta cea mai uşoară. De cele mai multe ori opta pentru un traseu cu busola în mână (adoptat uneori de la diverse autorităţi excentrice) pe care îl urma indiferent unde ar fi condus-o. De vreo două ori în ziua aceea m-am întrebat dacă nu cumva, în secret şi folosind un pseudonim, ea însăşi *scrisese* cartea lui Pritchard.

Sleiţi de picioare, am străbătut rămăşiţele după-amiezii toride de-a lungul unei porţiuni mai prietenoase a drumului. La o fermă am cumpărat două găini de la o gospodină care a turuit din gură neîncetat în timp ce la iuţeală a tăiat orătăniile, le-a jumulit de pene şi le-a scos măruntaiele. De la aceeaşi femeie am mai cumpărat zece ştiuleţi de porumb proaspăt. Cam pe la ora cinci, după alţi trei kilometri de mers, am poposit pe malul micului lac pe care eu mi-l voi aminti mereu ca Ticklenaked Pond, deşi nu acela era numele lui, ci al unui iaz complet diferit.

Lacul era afundat în pădure, soarele la asfinţit se reflecta strălucitor în apă, exista acolo o poiană cu iarbă bună pentru Wizard şi cu spaţiu suficient pentru a plasa cele două corturi la distanţă unul de celălalt. Am deşi cărcat bagajele de pe Wizard, l-am legat de un ţăruş, i-am turnat nişte ovăz şi ne-am băgat în lacul cu apă mică şi caldă. Trei dintre noi am făcut pluta pe spate, privind albastrul cerului şi oftând de beatitudine. Sid, fermecat de camping şi viguros ca un spaniel, a înotat de jur-împrejurul unei insuliţe plasate în largul iazului oval ca o pupilă într-un ochi zbanghiu.

Înviorați, am ieşit pe mal. Eu am târât nişte lemne, Sid a clădit focul şi am pus apa să fiarbă pentru porumb. Charity şi Sally nu s-au amestecat; aşezate pe un buştean, îşi pieptănau părul ca nişte sirene, lăsându-ne pe Sid şi pe mine să despachetăm coşurile, să aşezăm farfuriile, cuţitele şi furculiţele, untul şi pâinea. În timp ce noi continuam să pregătim masa, fetele s-au dus împreună în pădure.

Printre lucrurile pe care le-am scos din coşul meu era pachetul de ceai pe care Sally se dusese să-l ia în acea dimineaţă. Mai adânc, cam la jumătatea coşului, am găsit un alt pachet identic.

Sid se ocupa de foc.

— Uite, i-am zis.

Ghemuit pe vine în fum, s-a uitat. Pe urmă, s-a ridicat repede în picioare, a venit lângă mine şi a luat un pachet în fiecare mână, ca şi cum ar fi vrut să le compare greutatea. Aproape subversiv, a ridicat privirea spre mine.

— Păi, având în vedere că noi nu suntem cu o barcă York şi n-am plecat pentru luni de zile, ar trebui să ne ajungă un singur pachet, nu crezi?

A pus un pachet pe butucul pe care-l foloseam ca masă şi l-a azvârlit pe celălalt în foc. Un miros puternic de ierburi uscate a umplut aerul din jur, dar s-a risipit înainte de întoarcerea soţiilor noastre.

Flăcările se domoliseră, arzând acum cu un foc bun

din cărbuni de lemn, apa fierbea, eu desfăcusem ştiuleţii şi-i aşezasem pe un strat de pănuşi, Sid spintecase puii pe mijloc cu toporişca.

— Oare cât trebuie prăjiţi? a întrebat el. Eu mă pricep la fripturi, dar pui la grătar n-am făcut niciodată.

Până ca altcineva să-şi spună părerea, Charity a intervenit prompt, zâmbind cu convingere.

— Verific eu imediat. Pritchard are un capitol despre cum să găteşti în mijlocul naturii.

Numele acela a fost ca o vrajă care ne-a încremenit. Sid s-a aşezat pe vine lângă foc, aşteptând. Eu şi Sally am evitat cu precauţie să ne încrucişăm cumva privirile. Charity s-a aşezat pe un bolovan, cu faţa drapată de părul ud care-i atârna în jos pe lângă obraji, şi şi-a consultat biblia. Întorcea pagini, se oprea, citea, răsfoia la altă pagină, citea din nou.

— Ah, aici! „Prima regulă când găteşti în camping: carnea e de preferat să fie mai nefriptă decât să fie arsă. Trei minute pe fiecare parte, la un foc iute cu cărbuni încinşi, este în general suficient pentru orice fel de carne preparată la grătar în camping”.

Am reţinut informaţia, dar n-am putut s-o asimilez.

— Se referă la hamburgeri.

— Nu, zice clar *orice* fel de carne preparată la grătar în camping.

— Puiul o să rămână crud.

Charity şi-a înălţat capul şi m-a privit lung. Dimineaţa era încă proaspătă în memoria noastră. Era ea, Charity, contra lumii, sau cel puţin contra mea, din moment ce eram bărbat şi asociat cu Sid. Nu învăţase

nimic din experienţa traseului ei cu busola.

— Ei bine, porţia mea va fi prăjită câte trei minute pe fiecare parte. Voi, ceilalţi, n-aveţi decât să prăjiţi puiul cum vă convine vouă, a declarat ea zâmbind.

Ceea ce ne-a pus Sid în farfurii un pic mai târziu stătuse pe foc exact şase minute după ceas. Bucăţile de pui

erau de-abia un pic perpelite la suprafaţă, dar încă în sânge în interior şi trudnice sub dinţi, ca viaţa într-o ogradă din Vermont.

M-am căznit, deşi sunt un pârlit de cârcotaş din Vest şi urăsc carnea crudă. Presupun că ceilalţi s-au căznit şi ei. Şedeam acolo, pe bolovanii şi buturugile noastre, în soarele anemic al după-amiezii târzii, cu dogoarea focului în faţă şi răcoarea asfinţitului în spate, şi ne străduiam din răsputeri. Constatând că nu puteam tăia puiul din farfurie cu cuţitul de masă, mi-am folosit briceagul elveţian, care a tăiat perfect carnea, dar ceea ce a tăiat nu se putea mesteca. După vreo două îmbucături chinuite am trecut la porumb, care a fost minunat.

Eram deja la al doilea ştiulete, când am auzit un zăngănit mai încolo pe butuc. Charity trântise farfuria jos.

— Of, *la naiba*\ s-a răstit ea. Carnea e *crudă*. Ai avut dreptate, trei minute nu sunt *nici pe departe* îndeajuns. Cum a putut un om care scrie cărţi să se înşele într-un asemenea hal?

— Niciodată să n-ai încredere în oamenii care scriu cărţi, i-am zis. Suntem toţi o gaşcă de mincinoşi.

— Mda, oricum, vă cer *scuze*. Putea să fie o cină atât de plăcută, iar eu am stricat totul. Haide, daţi-mi bucăţile voastre de pui ca să le prăjesc cum trebuie.

Sid s-a ridicat în picioare fără niciun cuvânt şi s-a apucat să scormonească jarul, dar Charity l-a gonit de-acolo.

— Nu, *eu* o să fac asta. Merit o pedeapsă, fiindcă am fost încăpăţânată şi n-am vrut să-l ascult pe Larry.

„Să-l ascult pe Larry”. Îmi plăcuse asta, dar mă gândeam că era un moment potrivit ca să aducem vorba despre cel de-al doilea pachet de ceai, astfel încât Sid să se simtă un pic răzbunat şi el. Merita, cel puţin la fel de mult ca Larry, să i se dea ascultare. Şi, dacă tot se ajunsese la asta, am fi putut discuta de asemenea despre cât de periculos e să te călăuzeşti în viaţă după reguli adoptate la voia întâmplării dintr-o carte sau alta, nesocotind

mărturiile şi experienţa oamenilor din jurul tău.

O să vă spun eu de cine îmi amintea Charity: de o ţestoasă californiană pe care am avut-o odată, un erou blindat numit Ahile, pe care tata îl luase din deşertul Mojave. A fost o adevărată modă cu ţestoasele în anii ’20. Oamenii le vopseau carapacea cu albastru, roşu şi auriu, ba le vopseau chiar şi ghearele de la picioare. Noi obişnuiam să le numim „ploşniţe de Hollywood” Amicul meu Ahile era un tip cumsecade, dormea toată iarna într-o debara printre pantofi şi nu deranja pe nimeni. Dar când ieşea afară primăvara, avea un singur lucru în minte, şi pleca hotărât să-l caute. Mâncarea. Îi plăceau salata verde, fasolea păstăi, broccoli, varza. Şi era înnebunit după căpşune. Adesea, ne plăcea să-l tachinăm, aşezând la vedere ceva ce-i plăcea lui şi urmărindu-l cum pornea neabătut, de-a dreptul peste pajişte, spre ţinta poftei lui. Nu conta dacă se împotmolea în tufişuri şi straturi de flori, uneori zece sau cincisprezece minute, fiindcă până la urmă tot răzbea mai departe, continuându-şi cursa anevoioasă, cu încetinitorul, spre masă. Dacă îi puneai o carte în cale, exclus s-o ocolească. Trecea peste ea. Puneai două cărţi, trecea şi peste ele. Puneai trei, le împingea la o parte din drum. Puneai ceva de neclintit, ca de pildă o anvelopă de maşină, pe traiectoria lui predestinată, se pocnea de obstacol şi rămânea pe loc, împingând şi învârtind din picioare. Veneai înapoi după o jumătate de ceas, Ahile era tot acolo, pe jumătate îngropat în pământ, căznindu-se în continuare să treacă mai departe.

Acum ni se prezentaseră dovezi că Charity nu era chiar ca Ahile, cum crezusem eu. Charity putea să-şi schimbe opinia în faţa unor dovezi incontestabile. Putea să-i pară rău că fusese încăpăţânată.

Toată lumea se simţea mai bine graţie convertirii ei. I-am predat bucăţile noastre de pui crud şi ea le-a rumenit, cam câte cincisprezece minute pe fiecare parte, iar apoi, veselă, ni le-a servit în farfurii. Am savurat ultimii ştiuleţi de porumb fiert, am primit câte o portocală de căciulă şi

nişte ciocolată ca desert. Eu am săpat o groapă şi am astupat gunoiul înăuntru, în timp ce Sid a spălat vasele, iar fetele le-au şters şi le-au pus bine. Soarele deasupra iazului era roşu, apa era roşie, insuliţa era neagră. În jurul nostru, pădurea era neagră. Mai încolo, la marginea poienii, Wizard zornăia din belciugele priponului în timp ce păştea iarbă. Zgomotul copitelor lui când se mişca era mai mult ca o vibraţie prin pământ decât ca un zgomot, ceea ce-i conferea o soliditate masivă acolo, departe, deşi pe măsură ce lumina a pălit, silueta lui a rămas doar ca o umbră.

Eram obosiţi, deloc vorbăreţi. Charity, în mod special, părea potolită. Şedea pe jos, rezemată cu spatele de gambele lui Sid, iar el îşi trecea mâinile prin părul ei, răsfirându-l şi scuturându-l ca să se usuce. Am văzut flăcările licărindu-i în ochi atunci când şi-a lăsat capul pe spate, pe genunchii lui. L-am văzut cum a sărutat-o pe creştet. Eu şi Sally şedeam vizavi de ei, cu genunchii îmbrăţişaţi la piept, acumulând căldură.

Pe urmă m-am ridicat ca să mai arunc nişte lemne

pe foc, iar o coadă de castor a plesnit apa chiar lângă bătătura noastră, un zgomot ca o împuşcătură în acalmia nopţii. Am râs cu toţii, încântaţi.

— Hei, avem musafiri!

Am stat nemişcaţi şi am ciulit urechile. Linişte, un clipocit, un zornăit de belciuge. Stelele îşi împleteau beteala prin coroanele copacilor.

— Are cineva chef să-l urmeze? a întrebat Sid. Ce-ar fi să înotăm un pic înainte de culcare?

Niciunul dintre noi nu avea energia necesară pentru aşa ceva. Am mai stat încă un pic, bucurându-ne de foc, de întunericul din jur şi de prezenţa copacilor, care ascultau parcă ocrotindu-ne. Pe urmă, ne-am ridicat toţi deodată ca la un semn, am verificat să nu mai fi rămas mâncare pe-afară, unde ar fi putut pătrunde veveriţe sau ratoni, am mutat ţăruşul cu priponul lui Wizard, ca să aibă de păscut

iarbă proaspătă peste noapte, ne-am făcut pelerinajul cu lanternele, doamnele în stânga, domnii în dreapta, ne-am spus noapte bună, am recunoscut că eram rupţi de oboseală, am convenit că soarele roşu la asfinţit însemna vreme frumoasă a doua zi şi am plecat câte doi la corturile noastre montate pe laturile opuse ale luminişului. Ne-am dezbrăcat afară, întrezărindu-ne vag în lumina stelelor şi în ultimele scăpărări ale focului. Siluetele soţilor Lang au dispărut; eu şi Sally ne-am strecurat în sacii de dormit, intrând cu picioarele înainte în spaţiul strâmt ca un cârnat.

— Cum te simţi? am întrebat-o.

— Bine. Obosită.

— Prea obosită?

— Şşşt. Să nu ne audă.

— Tu îi auzi?

Am ciulit urechile. Nimic, nici măcar bufniturile transmise prin pământ de copitele leneşe ale lui Wizard.

— Bun, *eşti* prea obosită?

— Da, sigur că sunt, a spus ea. Şi tu la fel. O să fim amândoi ţepeni ca nişte scânduri mâine dimineaţă. *Iân*!

— Ce s-a întâmplat?

— O piatră. Credeam că… Ah. Au. Gata. Noapte bună acum. Sunt frântă.

A scos capul din sacul de dormit, cu buzele întinse să mă sărute. Era caldă, mirosea a cremă de faţă, a fum de lemne şi a pastă de dinţi.

— Noapte bună, a spus ea din nou. Iân, nici nu ştiu dacă o *să pot* dormi pe chestia asta. Poate dacă ar fi existat nişte molizi canadieni în jur, am fi putut să ne facem nişte culcuşuri moi ca nişte saltele, aşa cum promitea Pritchard. Ce păcat că n-a mai fost loc pe Wizard pentru nişte saltele pneumatice.

— Respiii-răăă adânc, am sfătuit-o. Suflă aerul afară, lasă-l să plutească deasupra ca un fulg.

Mi-aduc aminte – oasele mele şi-aduc aminte – cum

a fost să mă trezesc din somn, cu dureri în tot corpul de la pământul tare, cu un braţ amorţit, cu perna din pantofi înfăşuraţi în pantaloni şi cămaşă dispărută pe undeva şi cu faţa în prelata de pe jos îmbibată de rouă rece. Inti-i-i-nde-te bine, lungeşte picioarele, încordează genunchii, împinge-te în poalele sacului, aşa cum un scufundător se împinge în sus de pe fundul unui bazin. Lumină kaki deasupra. Determin unde mă aflu. Ce m-a trezit? Nişte păsărele? Wizard suflând din nări nişte fire de fân sau trăgând de funia priponului spre o iarbă mai bună? Lângă mine, Sally doarme încă, doar o claie de păr negru arătându-se din sacul de dormit.

Cu băgare de seamă, ajung la pânza de cort de la intrare şi o trag la o parte. Prin deschizătură, văd iarba călcată în picioare, butucul, colţul grătarului deasupra focului stins. A căzut rouă bogată – din pânza de cort pe care o ţin cu degetele îmi picură apă pe încheietura mâinii, iar iarba afară pare albăstruie. Nişte păsări pe care nu le recunosc se zbenguie şi ciripesc. Oare gălăgia lor m-a trezit din somnul meu dureros?

Nu. Acolo. Pleoscăituri. Amicul nostru castorul?

Mă fofilez afară din sac, ca un şarpe lepădându-se de piele, şi mă ridic în picioare aşa, doar în izmene, cum sunt. Pe jos, pământul e ud, rece şi rugos din cauza vreascurilor; bâjbâi în cort după pantofii mei înfăşuraţi în haine. Sally nu se clinteşte. Cortul din cealaltă parte a poienii este închis şi tăcut.

Apoi, voci, bărbat şi femeie, doar un cuvânt sau două. Întorc capul. Din lac, în mod evident mai cald decât aerul, ies aburi, insula se vede verde în apa plumburie. Dintre tufişuri, într-o splendidă nuditate, vin Sidney şi Charity, culegând poame roşii într-un castron metalic.

Apar în prim-plan doar o clipă, dar sunt concentraţi la ceea ce fac şi nu privesc în direcţia mea. Zgribulit acolo, cu pielea ca de găină pe mine, mă uit la ei cum culeg fructe de pe marginea tufărişului, apoi iar nu-i mai văd, ici îi zăresc, colo dispar, făpturi ale pădurii.

O impresie rămâne însă de neşters. Dacă a existat vreodată un mascul dominant, acela este Sid. Este musculos ca Adam al lui Michelangelo, asta oricum, dar în această dimineaţă pare mândru, sigur pe puterea lui, chiar arogant. Şi Charity? Femelă docilă, urmându-l cu obedienţă, întorcându-se să culeagă dintr-o tufă pe care el i-a atribuit-o, nemaiavând nevoie de niciun Pritchard care să-i dea sfaturi anapoda. Nu Pritchard este cel care dă tonul în această dimineaţă, cum nu Pritchard, sunt sigur, a fost cel care a dat tonul aseară.

M-am ghemuit cumva mai jos, deoarece intuiesc instantaneu că, dacă Sid priveşte încoace şi mă vede, va striga în gura mare să mă duc şi eu acolo, să ne ducem amândoi. Iar eu nu vreau asta, din motive mai complicate. Poate că nu mă simt în largul meu să fac baie gol puşcă în plină zi. Sunt aproape sigur că nici lui Charity nu i-ar plăcea. Poate, de asemenea, mi se pare că aceste clipe le aparţin lor, că se cuvine să fie lăsaţi singuri.

Dar totodată prezenţa fizică a lui Sid este copleşitoare. Umblă ca un zeu pe insula aceea. Poate e şi faptul că-mi amintesc de o zi pe ponton când, în timp ce stăteam toţi la plajă, el s-a proptit într-un cot şi a pus o mână pe glezna lui Sally, spunând, de parcă nici n-ar fi băgat de seamă prezenţa mea: „Ce picioruş feminin şi delicat!” Nu o dată, de când îi cunoaştem, am avut impresia că Charity nu corespunde întotdeauna vigorii lui fizice şi că atunci când se împotriveşte sau îl respinge, el se poate apleca spre orice făptură feminină şi consolatoare găseşte la îndemână.

Mă feresc oare de comparaţii şi competiţii raportate la termenii lui, preferând termenii mei, pe care pot fi sigur? Tot ce se poate. În orice caz, mă îmbrac şi mă duc să aprind un foc, făcând dinadins gălăgie, ca să ştie şi ei că m-am trezit. În scurt timp, observ că sunt amândoi în apă, înoată înapoi spre tabără, Sid împingând în faţa lui castronul cu fructe. Când se ridică în picioare, văd că au costume de baie amândoi. Zgomotoşi, ies pe mal, luându-

ne în zeflemea că trândăvim în pat, şi se şterg cu prosopul în faţa focului meu. Oameni superbi, pasionaţi de viaţă.

Onestă cum era de fel, Charity luase în mod evident decizia de a-şi recunoaşte greşeala şi de a n-o mai repeta vreodată. Iar când îşi punea ea în minte ceva, aşa rămânea. În tot restul acelei excursii a fost veselă, amuzantă, maleabilă, nespus de entuziastă şi mereu curioasă, plină de solicitudine şi generoasă. Am iubit-o din nou, la fel ca la început, din momentul în care a ieşit ca o Venus râzând din apa lacului pe care eu mi-l amintesc drept Ticklenaked Pond.

Mai târziu, desigur, acoperişul s-a prăvălit înăuntru – dar să lăsăm asta deoparte deocamdată şi să încerc să-mi amintesc lucrurile în ordine. A mai rămas ceva de povestit din acea drumeţie.

În ultima zi poposiserăm lângă un pârâu care venea la vale prin bazine de marmură, se revărsa peste cascade de marmură, umplea alte bazine şi se revărsa din nou. Malurile, la fel ca bazinele şi căderile de apă, erau din piatră lustruită. Soarele ieşise pe cer după două zile de ploaie. Ne-am întins lucrurile pe jos şi ne-am petrecut dimineaţa uscând corturi, haine şi saci de dormit.

Zilele precedente fuseseră fără de cusur sau supărare, chiar şi cu toată ploaia agasantă de-afară. Ne întrecuserăm pe noi înşine în voioşie, amabilitate şi bună dispoziţie. Cântaserăm într-o seară într-un hambar, feriţi de intemperii. Glumiserăm pe seama dimineţii de dinainte, când totul se udase leoarcă, în afară de chibriturile din borcanul nostru cu capac bine înfâletat. Acum, eram tolăniţi în costume de baie pe marmura netedă, în timp ce apa verzuie şi albă, ca marmura însăşi, trecea pe lângă noi, iar Wizard se tăvălea în iarba adâncă de la poalele cascadelor, izbind cu picioarele în aer şi apoi rostogolindu-se din nou mai departe. „Un spectacol de milioane”, am convenit noi. „Bravo ţie, Wizard”.

Echipamentul nostru era răsfirat pe mal ca într-o fotografie din *National Geographic* înfăţişând covoare

spălate şi puse la uscat lângă râu la Isfahân. Ne simţeam complet relaxaţi, în largul nostru, lenevind la soare. Charity şi Sally, care telefonaseră acasă de câte ori avuseseră ocazia – în fine, de două ori, o dată dintr-o prăvălie sătească şi o dată de la o fermă –, păreau să fi uitat de bebeluşii lor abandonaţi. Iată-ne aşadar acolo, tineri, sănătoşi, destinşi, fără nicio grijă, nepăsându-ne de nimic, decât de confort şi soare.

— Larry, a spus Charity fără vreun preambul, în şopotul zgomotos al pârâului. Sally. Ce-aveţi de gând să faceţi?

— La *ce* te referi? am spus eu. Şi *când* anume?
— Mă refer la felul cum veţi trăi şi unde.

Soarele îmi acoperea spinarea ca o prişniţă. Încălzit, sigur pe mine şi imperturbabil, am ridicat faţa de pe încheietura mâinii şi am privit spre Sally, care nu s-a mişcat, şi apoi spre Charity, care stătea lungită pe burtă, cu bărbia proptită în palme. Dincolo de ea era Sid, tolănit ca un leu-de-mare care şi-a făcut treaba şi nu se

sinchiseşte de nimic.

y

— Ce a adus pe tapet acest subiect dezgustător, în aceste clipe de euforie?

— M-am tot gândit. Am stat de vorbă cu Sid. *Intenţionaţi* să plecaţi la Boston şi să încercaţi să vă descurcaţi acolo pe cont propriu?

— Aşa presupun, doar dacă unchiul Richard nu ne salvează cu vreo slujbă.

— Dar crezi că *puteţi*?
— Soarta ne va da de ştire.

y

— Eşti o brută, a spus Charity. Ai *o soţie şi o fiică*.

— Aduc prinos de mulţumiri pentru ele. Crezi c-o să le placă la Boston?

— Nu, dacă nu vor avea suficientă mâncare. Sunt îngrijorată pentru ele. Ba chiar sunt îngrijorată şi pentru tine. Ai atât de puţine resurse.

— Dumnezeu îşi va trimite corbii, am spus eu, nu neapărat şi crezând asta; rostisem cuvintele biblice doar fiindcă stăteam întinşi sub soarele binefăcător şi nu voiam să privesc mai încolo de ziua aceea. Lucrurile bune vor ieşi la lumină. Voi câştiga premiul Pulitzer. Vom vinde o mulţime de exemplare. Revistele vor veni cu pălăria în mână la uşa noastră. Unchiul Richard va constata că nu se poate descurca fără talentele mele redacţionale. Zâna cea Bună va apărea.

Cum, desigur, apăruse deja. Tocmai îmi vorbea.

— Credeţi că aţi putea supravieţui unei ierni în Vermont, cu copil mic?

Sid se rostogolise pe spate şi mijea ochii în sus la armadele de nori stratocumulus care navigau pe cer.

Sally nu se mişcase, însă spinarea ei bronzată sugera că asculta cu atenţie.

— *Nu* vom fi în Vermont, am spus.

— Dar dacă aţi fi? La asta ne refeream. Ce-ar fi să >

rămâneţi aici după ce noi plecăm? Casa Mare are o centrală termică alimentată cu lemne şi este pregătită pentru iarnă. Este dificil de încălzit totul, mai ales cu tavanul acela înalt cât o catedrală, însă aţi putea să închideţi restul camerelor, în afară de încăperile de la parter şi un dormitor. Pivniţa e plină de lemne de foc şi există rezerve din belşug, dacă mai vreţi să tăiaţi altele. S-ar putea să fie nevoie să instalaţi un telefon, pentru eventualitatea în care ar trebui să chemaţi un doctor, de pildă. Asta ar fi la latitudinea voastră. Dar casa *există* acolo. De ce să n-o folosiţi? Tu îţi termini cartea, devii celebru şi la primăvară ieşi din bârlog ca marmota.

Sally răsucise capul şi se uita acum la mine peste umăr, surprinsă. Mai încolo pe pietre, Sid s-a ridicat în capul oaselor, moleşit şi somnoros, de parcă degetul lui

Dumnezeu tocmai îl atinsese.

— Vă rugăm, a spus el. Sally, Larry, vă rugăm. Ne-aţi face o nespusă plăcere amândurora.

Îşi făceau griji pentru noi mai mult decât ne ducea pe noi capul să ne facem griji pentru noi înşine. Tot ce aveau ei, şi aveau atât de mult, era al nostru, fără ca noi să-i fi invidiat pentru asta ori să fi cerut ceva. O anumită moralitate, oarecum rigidă, pe care eu obişnuiam să cred că o adoptaserăm, ne-ar fi dictat să refuzăm, să stăm pe picioarele noastre, să fim săraci dar mândri, dacă nu voiam să devenim rudele sărmane şi flămânde

ale bogătaşilor. Dar dacă am fi spus nu, ei ar fi avut de suferit în aceeaşi măsură ca noi.

Afabilităţile etice sunt pur teoretice oricum. Asemenea altor multe lucruri pe care Charity le punea la cale în cursul reveriilor ei constructive, nici iarna noastră în Casa Mare nu s-a adeverit vreodată. Thomas Hardy, despre care recent le predasem la cursuri profesorilor de liceu din Wisconsin, ar fi ghicit probabil că Preşedintele Nemuritorilor[29] avea altă ursită pregătită pentru noi. Viziunea mea nu este atât de teatrală. Ordinea este într-adevăr visul omului, însă haosul, care este doar un alt cuvânt pentru hazardul stupid, orb şi inept, rămâne totuşi legea naturii.

Poţi să-ţi faci planuri cât pofteşti. Poţi să-ţi petreci dimineaţa în pat şi să umpli caiete întregi cu proiecte şi intenţii. Dar într-o singură după-amiază, în câteva ceasuri sau minute, tot ce ai plănuit şi tot ce te-ai zbătut să făureşti se poate prăpădi, aşa cum un limax se prăpădeşte când torni sare peste el. Şi, până în clipa când constaţi că te descompui într-o spumă, încă mai poţi crede că-ţi merge bine.

Entuziasmaţi de inopinata soluţie la problema Morgan, am hotărât să nu mai mergem nicăieri în acea după-amiază, ci să stăm în tabăra noastră de lângă firul

29 Aluzie la finalul romanului Tess d’Urberville (1891)

apei, unde ne simţeam bine, urmând ca a doua zi să străbatem la pas întreaga distanţă până la Battell Pond, adică aproximativ treizeci şi doi de kilometri. Eram deja antrenaţi să rezistăm la drumeţii lungi. Ne demonstraserăm nouă înşine că puteam păstra un ritm de circa cinci kilometri pe oră, multe ceasuri în şir. Indiferent la ce oră am fi pornit, puteam ajunge acasă pe la începutul după-amiezii.

Sally, fără să subscrie cu elan la acea decizie, a admis că-i convenea. Nu se simţea prea bine astăzi – o durea capul, era apatică, poate era o alergie. După dejun a luat două aspirine şi s-a culcat la umbră, sperând să-i treacă dacă dormea. Era tipic pentru ea: boala o făcea somnoroasă.

Noi, ceilalţi, am înotat în bazinul de marmură, am ieşit apoi din apă şi ne-am întins ca somonii la uscat pe malul pietros, plănuind o nouă drumeţie pentru anul următor şi discutând despre posibilitatea ca Sid şi Charity să-i lase pe copii cu bona între Crăciun şi Anul Nou şi să stea câteva zile cu noi, ca să mergem la schi împreună. Am mai vorbit despre nişte reparaţii şi amenajări pe care aş fi putut să le fac, dacă aveam chef, în complexul de cabane; şi, de asemenea, despre cum să procedez în cazul în care, în perioada ploilor, s-ar fi întâmplat ca subsolul să fie inundat de izvorul care ţâşnea mereu sub Casa Mare. Charity a mărturisit că ea şi Sid discutaseră despre posibilitatea ca, după ce el obţinea titularizarea pe post, să demareze amândoi o campanie pentru a ne aduce înapoi la Madison. M-a avertizat să am grijă să fiu *extrem* de productiv, astfel încât fosilele retrograde de la catedră să-şi dea seama ce greşeală făcuseră.

De aici, am ajuns să vorbim despre departamentul de literatură ideal în universitatea ideală. Din departament făceam parte noi, desigur, plus anumiţi prieteni, cum ar fi Abbot şi Stone. Eu voiam să înfiinţăm această uni

versitate în Vest undeva, poate la Chaco Canyon, însă ei considerau amândoi că trebuia să fie situată în vreun

orăşel din Noua Anglie, sub ulmi. Am făcut un compromis şi am ales Battell Pond. Stăteam toţi trei acolo, îmbucătăţind viitorul în stelute şi cercuri de fericire, ca nişte fetişcane gătind fursecuri de Crăciun.

Într-un final, Charity s-a ridicat în picioare şi, păşind cu grijă pe pietrele încinse, s-a dus desculţă până la locul unde Sally se culcase la umbră. Întinzând gâtul, s-a uitat bine, după care a venit înapoi spunându-ne că Sally dormea, aşa cum ne aşteptam. Se gândea să tragă un pui de somn şi ea. În felul acesta, eu şi Sid am fost liberi să pornim într-o expediţie pe firul apei în sus.

Bazinele de marmură se terminau după câteva sute de metri. Apoi, muntele devenea abrupt, pădurea se îndesea, defileul îngust se adâncea şi devenea impracticabil, aşa că am fost nevoiţi să urcăm şi să ocolim, pe un făgaş bătătorit de animale sau pescari, prin hăţişuri dese, printr-o depresiune mlăştinoasă cu ferigi înalte până la brâu (feriga pană-de-struţ, şi-a amintit Sid din instruirile anterioare), până ce am ieşit la lumină pe un podiş stâncos. Eram năduşiţi amândoi; aerul era neclintit.

y y 7

Am pornit împreună de-a curmezişul platoului deschis.

Şi dintr-odată o briză rece şi neguroasă ne-a suflat în faţă, am auzit zgomote de apă stereofonice, pe multe tonalităţi, reverberante. Pământul s-a căscat înaintea y 7

noastră şi am privit în jos într-un defileu fantastic, umbrit şi luminat pe alocuri, unde şuvoiul de apă apărea şi dispărea şi apărea iarăşi prin grote şi văgăuni, neted şi întortocheat, ca toboganele cu apă dintr-un parc de distracţii. Dedesubt, în dreapta, apa ţâşnea din stâncă şi cădea de la cel puţin trei metri într-un bazin verde. Băşici opalescente curgeau pe lângă peretele de rocă, curenţi învolburau bazinul, azârlind în sus trombe de apă. În capătul mai scund, apa se umfla peste o lespede într-o a doua cascadă, pe care n-o puteam vedea, însă o ghiceam după curcubeul ei. Mai jos de al doilea bazin, torentul se

ondula, apărând şi dispărând nevăzut.

— Doamne Dumnezeule! a exclamat Sid. Cum e *posibil* să existe un asemenea loc?

Mă aşteptam la vreo poezie. Uneori, împreună cu Charity luăm în zeflemea obiceiul lui Sid de a se lansa în citate poetice ori de câte ori întâlneşte ceva sublim. De pe buzele lui, versurile picură ca saliva de pe babinele câinelui lui Pavlov, la comandă. Niciun apus de soare pe Folsom Hill, niciun bătrân arţar druidic sau crâng verde nu poate scăpa de extazul lui. Aici, în cazul cel mai inofensiv, ar trebui să-l aud recitând despre Alf[30], fluviul sacru, rostogolindu-şi undele prin afundişuri de caverne în jos, spre marea cea fără de soare.

Dar în două secunde mi-am dat seama că mintea mea, nu mintea lui, fusese invadată de Coleridge. În fond, fuseserăm amândoi programaţi în acelaşi sistem, îndopaţi ca nişte gâşte cu cele mai bune creaţii cunoscute şi rostite în lume în decursul lungii lupte a omului de a se ridica de la spontaneiate la stereotipie. Acesta era unul dintre lucrurile care ne caracterizau în mare măsură pe amândoi, şi am învăţat ceva despre noi cât am stat acolo contemplând scena, un minut sau două. Eram plămădiţi la fel, singura diferenţă fiind că el era reverenţios faţă de toată acea magie verbală tradiţională, pe când eu aş fi furat-o dacă aş fi putut. El venea spre tradiţie ca un pelerin, eu – ca un hoţ de buzunare.

În acest caz, pelerinul a fost mai spontan în reacţia lui. A clătinat din cap, a zâmbit încântat, cu sclipiri în ochi, apoi şi-a dat jos ochelarii şi i-a pus cu grijă pe pământ. S-a descheiat la cămaşă şi a smuls-o de pe el.

— Asta necesită un botez, mi-a spus.

Timp de aproape un ceas, ne-am zbenguit în apa cu stânci din acel parc de distracţii natural, plonjând de pe marginea cascadelor, înotând prin bazin, plonjând de la a doua cascadă, ieşind la suprafaţă în al doilea bazin,

30 Referire la poemul „Kubla Khan“, publicat de Samuel Taylor Coleridge în 1816

lăsându-ne să alunecăm pe toboganul întortocheat până dedesubt şi după aceea căţărându-ne înapoi pe stânci ca să plonjăm şi să plutim din nou. Stăteam până la gât în apa înspumată şi învolburată, afirmând amândoi cu tărie că trebuia să le aducem pe fete acolo, diseară sau dimineaţă la prima oră, ca să vadă şi ele toată această minunăţie înainte de a porni spre casă. Am refăcut itinerarul din anul următor, astfel încât să ajungem neapărat în acest loc magic. Şi dacă la anul, de ce nu în fiecare an? De ce să nu facem din acest tărâm un loc de învigorare şi împrospătare, un colţ retras pe care să nu-l dezvăluim nimănui, păstrând secretul pentru noi şi cei câţiva localnici care s-ar putea să-l cunoască?

Am simţit acea experienţă ca pe o purificare înainte de următorul capitol promiţător şi crucial al vieţilor noastre. Cufundaţi până la bărbie în apa înspumată în căldarea ei de marmură, stând în vârful picioarelor pe pietrele netezite de pe fundul albiei, ca să ne ţinem nasurile deasupra suprafeţei lichide, unde lumina pâlpâia şi clipea în jos peste noi şi se reflecta tremurătoare de pe pereţii curbaţi, unde copacii formau baldachine cu cerul deasupra lor şi de jur-împrejur şi prin noi, ca un masaj al sufletului, simţeam susurul şi răpăitul şi şuierul şi freamătul şi plesnetul clocotului de torent. Era un prezent care făcea să palpite viitorul.

Ceea ce eu nu ştiam, în timp ce stăteam cuprins de beatitudine în spuma apei, era că începusem deja şi eu să spumeg, deşi nu simţisem încă sarea.

Am simţit-o destul de curând. Am ajuns jos după ora cinci şi am fost întâmpinaţi de Charity la marginea taberei. Era agitată, aproape furioasă din cauză că lipsiserăm atât de mult. Voise să plece în căutarea noastră, însă nu s-a încumetat să o lase singură pe Sally, care ardea rău, cu febră mare, o durea capul îngrozitor, încât orice zgomot, vibraţie sau umblet o făceau să geamă, iar ceafa şi spatele îi provocau dureri cumplite.

— Este *bolnavă*, efectiv, a spus Charity. Nu e doar o

durere de cap. Trebuie s-o ducem la doctor.

Mărturisesc că am sperat să fie o exagerare din partea ei, din cauză că era nervoasă pe noi. Dar când m-am dus la Sally, am găsit-o lungită pe sacul de dormit, zăcând acolo pe spate, cu buzele întredeschise şi glazurate parcă de febră, respirând horcăit pe gură. M-a auzit şi a deschis ochii, dar după o primă privire crispată de durere i-a închis la loc. Nici nu eram sigur că mă recunoscuse; iar când am pus palma pe fruntea ei, ca să simt cât de fierbinte era, şi-a răsucit capul într-o parte şi a ţipat de durere. A spus ceva, dar n-am putut desluşi nimic în vocea ei gâtuită. M-am dus înapoi în vârful picioarelor până la Sid şi Charity, şi toţi trei, şoptind îngrijoraţi, am încercat să decidem ce era de făcut.

După o jumătate de ceas, Sid improvizase un frâu dintr-un belciug cu două căpestre şi, încălecând pe Wizard fără şa, pornise în jos pe firul apei spre cel mai apropiat sat, aflat la o distanţă de unsprezece sau doisprezece kilometri. Charity şedea lângă sacul de dormit pe care era întinsă Sally şi, din când în când, storcea un prosop înmuiat într-o găleată cu apă şi i-l punea pe frunte şi ochi. Iar eu strângeam echipamentul, împachetând coşurile cu un aer sumbru, înfăşurând sacii de dormit şi prelatele, pe care le adunam într-un morman pentru a fi cărate cumva, cândva, până la drumul unde avea să ne aştepte maşina de care Sid trebuia să facă rost.

Norocul, mulţumirea sufletească, tihna, fericirea nu au reuşit niciodată să mă amăgească prea mult timp. Mă aşteptam la tot ce putea fi mai rău, şi aveam dreptate. Aşa se alege praful de visurile omului.

II

1

Sally mă strigă dinăuntru. Intru în casă, o ajut să se îmbrace, îi ţin uşa deschisă ca să poată ieşi şi duc pe verandă scaunul ei pliant cu şezut înalt. Când se aşază pe el nu se afundă, aşa cum se întâmplă când stai jos pe un scaun obişnuit, iar în braţele scaunului, înalte de

asemenea, poate să se împingă cu palmele atunci când vrea să se ridice din nou. S-a instalat acolo respirând adânc, sau atât de adânc cât *poate* ea să respire.

— Ce minunat miroase a proaspăt totul! Ce-ai făcut, doar ai stat aici?

— Atât.

— Mai eşti trist?

— Tu ai născocit asta.

— Aveai ceva. Poate erai doar gânditor.

— Exact. Voi opta pentru gânditor.

— Cred că există motive. Ai văzut pe careva?

— Nici ţipenie.

A început să spună: „Nu ţi se pare un pic ciudat…”, dar pe urmă am observat că privea fix spre ceva aflat mai încolo şi mai jos. Am întors capul şi i-am văzut pe Hallie şi Moe în mijlocul potecii, în pantaloni scurţi, zâmbindu-ne radios.

Cei doi formau o pereche frapantă, o baltică măritată cu un mediteraneean. Ea este înaltă, blondă, cu ochi albaştri ca tatăl ei; el este în formă de parâ, evreu, oacheş ca Sanherib. În săptămâna de dinaintea căsătoriei lor, el a locuit cu noi în această cabană de oaspeţi, iar noi l-am ţinut ferit de mireasă, familie şi pregătiri, ajungând astfel să-l cunoaştem şi să-l îndrăgim. La început ne-am întrebat cum un evreu, cu zece ani mai mare decât această fiică adorată, avea să se contopească în matriarhatul din Noua Anglie, însă n-ar fi trebuit să avem vreo îndoială. Matriarhatul şi-a descleştat pur şi simplu fălcile şi l-a înghiţit, aşa cum îi înghite pe toţi ginerii.

De pe scaunul ei înalt, Sally le zâmbea şi ea. Era evident pe chipul ei, din tremurul imperceptibil, din ardoarea vibrând sub aparenta seninătate, cât de bucuroasă era să-i aibă alături din nou. Parcă ar fi copiii noştri; sub toate aspectele, exceptând naşterea, *sunt* copiii noştri.

Unul după celălalt au urcat treptele în fugă şi s-au aplecat s-o sărute. Am văzut că aveau grijă să n-o

îmbrăţişeze prea tare, de teamă să n-o lovească. Am văzut mâna ei, cea pe jumătate chircită, strângând fiecare spinare aplecată pe rând, şi m-a frapat, aşa cum nu mi se mai întâmplase vreodată până atunci (de ce nu? de ce nu niciodată?), cât de înduioşătoare şi atrăgătoare sunt gesturile afecţiunii omeneşti. Moe mi-a scuturat mâna viguros. Hallie m-a sărutat. Nu ne puteam opri să zâmbim şi să zâmbim continuu.

— V-aţi odihnit? a întrebat Hallie. Ne-am gândit să nu venim prea devreme.

— Aţi ajuns la timp, a spus Sally. Eu am dormit minunat în două etape, un somn de noapte şi un alt somn după *hazari*, iar Larry a făcut deja o plimbare.

— A spart şi lemne? Asta era modelul pe timpuri. Abia ce ajungeaţi, că vă şi auzeam pe tine şi pe tati tăind lemne cu fierăstrăul şi spărgând buşteni, ca doi tăietori de lemne sărmani din vreun basm, a spus ea, apoi, fără să aştepte un răspuns, a continuat: Ce ziceţi de un brunch? Puteţi să mâncaţi ceva?

— Nu trebuie prea multă tevatură, i-am zis. O mică gustare e de ajuns. Poate o jumătate de papaya? Suc de portocale? Cereale cu nişte zmeură de Vermont? Ouă Benedict şi un pic de şuncă? Brioşe cu ceva sau o gofră? Cafea?

Hallie râdea ca maică-sa.

— Poţi să visezi mult şi bine. Fetele au mâncat devre

me, ca să poată merge cu Lyle la Montpellier. E posibil să mai fi lăsat nişte Rye Krisp şi brânză de vaci.

— Bune şi astea, am spus. Ce mai fac gemenele astea neastâmpărate, pe care nu le vedem niciodată?

— Sunt supraalimentate, a zis Moe. Neobosite. Obositoare. S-s-s-slavă Domnului că se ocupă Lyle de ele până la picnic.

— Totul pare atât de firesc, a spus Sally fericită. E ca de obicei! Vreau să aud totul despre voi. E aici întreaga familie?

— Dacă am fi toţi, nu ar fi ca de obicei. Nick *a fost*

aici, dar a trebuit să plece înapoi în Ecuador. Barney şi Peter vor ajunge astăzi, Lyle îi ia pe amândoi de la aeroport. David locuieşte aici din toamna trecută. Şi-a construit un fel de *iurtă* sus pe deal şi trăieşte acolo ca un mongol. Probabil că mama v-a scris despre asta.

— Aproape toată lumea, a remarcat Sally. Înseamnă că situaţia e critică. Cât timp mai are de trăit?

Este dificil pentru Hallie să pară gravă, chiar şi în situaţii grave. La fel ca în cazul mamei sale, faţa ei a fost făcută pentru a zâmbi, ceea ce face şi acum, un surâs amar, cu buzele pungite.

— Două săptămâni? O săptămână? Rezistă încă prin puterea voinţei, dar este cumplit de slăbită şi uscăţivă, nu mai mănâncă aproape nimic şi trebuie să se odihnească mult. Dar ştiţi cum e. *Ea va decide* când va fi momentul. În primul rând, astăzi este ziua ei de naştere…

— O, Doamne! Da, aşa e! Nici nu mi-a trecut prin minte… De-asta mergem la picnic. Vai, cum de am putut să uit!

— Nu vă frământaţi pentru cadouri, a spus Hallie. Voi sunteţi cadoul ei. Să nu credeţi că n-a avut în minte şi >»

asta. Stă lungită acolo în şezlong, cu caietul în mână, şi unelteşte totul, ca un naş mafiot. Nu dispare până nu pune totul în ordine. A luat la mână toate hârtiile ei şi le-a ars pe cele mai multe. Ne-a dat fiecăruia caietul în care a scris despre noi de când ne-am născut. Asta m-a făcut să plâng, serios. Ne-o imaginăm ca pe o femeie autoritară cu toate hăţurile în mâini, spunându-i fiecăruia ce-i mai bine pentru el, dar pe urmă te uiţi în acest caiet dedicat ţie, copilul ei, şi vezi cum ţi-a urmărit fiecare pas, vezi cum te-a iubit, te-a studiat, a sperat să reuşeşti în viaţă şi a prezis cum ai putea să devii ca adult.

— Ştiu, a spus Sally. Am văzut caietele acelea.

— Şi i-a chemat pe nepoţi la ea, câte unul în fiecare după-amiază. Ultimele vizite. Asta spune multe despre ea. Luni au fost gemenele, s-au dus împreună. Ieri a fost Margie. O ţii minte pe Margie. Fiica mai mare a lui Barney.

— Sigur că da. Cred că e matură acum.

— Pe jumătate, a spus Hallie. Şi e nefericită. Barney şi Ethel se despart, ştiai? E sfâşietor, ţipete, certuri – oribil. Nu mai pot să stea în cabană împreună, aşa că atunci când vine el de la Hartford, ea se mută cu copiii la mătuşa Confort.

— Mă aşteptam să facă un armistiţiu.

— Până se prăpădeşte mami. Da. Ethel ar vrea, dar Barney nu. Crede că mami ţine cu Ethel, împotriva lui. Ceea ce, desigur, e adevărat. Oricum, Margie a venit înapoi plângând, şi a plâns tot restul după-amiezii.

— Biata fată.

— E oribil totul. Nu doar faptul că mami o să moară. Oricum, ea nu se lamentează – ba chiar face *glume*, dacă vă puteţi imagina aşa ceva. Presupun că nici despărţirea părinţilor n-o afectează pe Margie prea mult. Probabil că s-a obişnuit deja cu ideea. Dar a văzut tot şirul de nepoţi mergând pe rând la Ridge House, într-o atmosferă de-a dreptul solemnă, şi pe urmă a venit rândul ei. Când a ieşit de-acolo avea senzaţia că fusese bifată»

pe una dintre listele „de făcut” ale lui mami. Era terminată efectiv, de parcă lumea s-ar fi sfârşit. Şi îşi iubeşte mama şi bunicuţa, dar cumva înclină să fie de partea lui Barney şi a lui tati.

— Sid? am spus eu. Sid şi-a manifestat o preferinţă în chestiunea asta? Şi, apropo, cum face faţă?

Hallie a răspuns doar la a doua întrebare.

— Aşa cum era de aşteptat.

Am tăcut, dar n-a mai adăugat nimic. O vagă stânjeneală s-a aşternut ca polenul pe verandă. Moe a risipit-o în cele din urmă.

— Ce ziceţi să mâncăm ceva? Nu ştiu v-v-voi cum

sunteţi, dar eu unul sunt lihnit de foame.

— Şi eu la fel, a zis Sally ridicându-şi cârjele de pe braţul scaunului.

Moe s-a repezit s-o ajute. Perspicacitatea lui este mai acută decât coordonarea musculară. De mai multe ori, eu şi Sally l-am văzut la *Today* sau alte emisiuni

TV, când explică şi prezice evoluţia economiei, şi am remarcat cât de repede îi merge mintea, în comparaţie cu capacitatea de a se exprima în cuvinte. Înţelepciunea lui se traduce verbal printr-o bâlbâială poticnită. Dacă n-ar avea neajunsul ăsta, ar putea fi pe viaţă principalul consilier economic al tuturor administraţiilor demo

erate. Trebuie să-i citeşti cărţile şi articolele ca să-ţi dai seama cât de sclipitor poate fi, şi trebuie să-l cunoşti personal ca să-i percepi gentileţea şi solicitudinea, pe care exprimarea lui stângace le obturează.

Ca să-l opresc să se bage peste ea, i-am spus:

— Ocupă-te tu de scaun, Moe, vrei?

Am prins-o pe Sally de subsuori şi am ridicat-o în picioare. Moe a tras scaunul din drum. Hallie urmărea scena cu o expresie îndurerată, aproape refractară. Deşi Sally purta proteze metalice la picioare de dinainte ca Hallie să se nască – noi am presupus întotdeauna, pornind de la dovada concretă, că Hallie a fost concepută în noaptea aceea la Ticklenaked Pond –, trecuseră opt ani de când nu ne mai văzuserăm şi, probabil, este un şoc pentru ea să constate din nou câtă neputinţă provoacă lipsa picioarelor.

Când Sally îşi montase cârjele şi se întorcea deja, Moe a sărit din nou s-o ajute. Ea i-a zâmbit cu seninătate.

— Mulţumesc. Pot să mă descurc.

— Treptele?

— Mă descurc.

— Ştii cum se spune, independent ca purcelul pe gheaţă, am zis eu. Ei bine, Sally răstoarnă categoric ironia expresiei, fiind cu adevărat independentă în mişcări şi deplasare.

Cu părere de rău, Moe s-a tras la o parte. Sally a

înaintat agale până în capul scărilor, s-a aplecat şi a plantat cârjele pe treapta de dedesubt, şi-a legănat picioarele atârnând în protezele de fier, atingând superficial duşumeaua verandei, şi a coborât prima treaptă. Apoi, a doua. Apoi, jos pe pământ. Moe, încâlcind scaunul prin zmeuriş, era ca o umbră în spatele ei când Sally, cu mişcări zvâcnite, a pornit pe cărare. Moe îmi stătea în cale, fiindcă voiam să fiu aproape de ea. Dacă se întâmpla ca o cârjă să rămână împotmolită sau să nimerească pe pământ afânat, putea fi periculos pentru ea. Avusese o fractură la şold şi alta la încheietura mâinii, ceea ce demonstra că nu era chiar atât de invulnerabilă pe cât se comporta.

N-am reuşit să trec pe lângă el, dar după câţiva paşi zvâcniţi înainte, Sally şi-a purtat singură de grijă. S-a oprit, s-a întors, a ţuguiat buzele cu o mutră comică şi a făcut ochii mari.

— Moe, te iubesc, dar dacă vei mai insista să faci pe cavalerul cu mine, o să cad în nas.

A spus asta glumind, şi am râs toţi. Moe, când m-am strecurat pe lângă el şi am ajuns în spatele lui Sally, a scuturat din cap spre mine, plin de admiraţie. Sally fusese întotdeauna o legendă vie în familiile Lang şi Ellis pentru tenacitatea ei. Şi de ce nu?

Cărarea era mai îngustă şi mai năpădită de vegetaţie decât ar fi fost dacă Sid ar mai fi locuit încă în complexul de cabane. Pe urmă, poteca s-a lărgit când am ajuns la vechiul lui ermitaj/atelier – şindrila era deteriorată de intemperii, veranda aproape prăbuşită, pânze de păianjen atârnau în colţurile ferestrelor.

Sally s-a oprit ca să observe totul.

— Arată absolut la fel cum era înainte.

— Era de aşteptat, a spus Hallie. Noi n-am atins nimic de-aici.

— De când s-au mutat sus la Ridge House? am zis eu. Asta a fost în vara când te-ai măritat. Acum opt ani. Cum

se face că n-ai preluat tu colţul ăsta, Moe?

— Ce să fac eu cu un atelier? Nu mă pricep nici măcar să repar un r-r-robinet stricat. Ca birou, folosesc dormitorul de la parter.

— A rămas încă bârlogul secret al lui tati, a spus Hallie. Ridge a fost proiectul lui mami. Mai ţineţi minte cum i-a pus pe băieţii Bruce să taie copacii cu fierăstraie cu lanţ, o vară şi o toamnă întreagă, ca să cureţe drumul? „Bulevardul”, cum îi spuneam noi. A mai crescut vegetaţia de atunci, dar tot e mai lat decât multe străzi din oraş. Tăticul n-a avut niciodată prea mult de-a face cu toate astea. Sufletul lui e aici, în vale. Îi place să păstreze construcţia asta pentru când vrea să repare mobilă, să ştanţeze nume pe cutiile poştale, să privească păsărelele, să scrie în jurnalul lui şi să compună poeme.

— Încă mai scrie poezii.

Privire piezişă fulgerătoare, gura cu colţurile în jos:

— N-ar trebui?

— Mama ta obişnuia să creadă că poeziile lui sunt o pierdere de vreme.

Hallie a râs.

— Crede la fel şi acum. Mai ales de când a descoperit, în primăvară, că tata îi scrisese o poezie unei studente de-a lui.

— Mamă Doamne! a exclamat Sally uluită. Nu se poate. Sid a fost întotdeauna sub papucul ei.

— Este şi acum. N-a fost nicidecum o relaţie de genul Abélard şi Héloïse, ci doar o aiureală prostească. El era profesorul ei adorat, ea era eleva lui adorată. Cred că i-a plăcut să se simtă adorat. Dar cu siguranţă a iritat-o pe mami.

Vasăzică nu se schimbase mai nimic. Sid încerca în continuare să meargă pe un drum care era blocat de poliţia ideilor ei, Charity încerca în continuare să-l împiedice să facă un lucru pe care ea îl considera de un amatorism jenant. Ca să schimb subiectul, am spus:

— Pot să arunc o privire înăuntru? L-am invidiat

întotdeauna pentru locul ăsta.

— Sigur că da. Sally, te descurci singură până acolo?

— O să aştept aici. Voi mergeţi înăuntru. Du-te şi tu, Moe, dacă vrei.

— O să aştept aici cu tine, a spus Moe oferindu-se să-i desfacă scaunul.

— Moe, eşti prea galant! a exclamat Sally. Pot să stau în picioare fără nicio problemă. Pe cuvânt.

Împreună cu Hallie, am urcat pe verandă şi am deschis uşa magaziei. Pe jos vedeam lumina soarelui în dreptunghiul scurtat al dimineţii târzii, exact cum era întotdeauna când treceam pe-acolo, înainte de a merge să înot, şi mă încumetam să intru nepoftit (îi plăceau vizitele neanunţate), vară după vară.

Fiecare unealtă era la locul ei. Tocila cu pedală trona ca o bicicletă paleolitică în mijlocul încăperii, cu roata ei din piatră, şaua de fler şi canistra de apă în formă de pâlnie. Nicovala era acolo unde fusese dintotdeauna. Era acolo şi bancul de lucru cu diferitele y lui menghine. Era şi dulapul cu vopsele, un model pe care-l copiasem şi eu când ne-am mutat la Pojoaque, dar când am deschis uşa am văzut cât de diferit era de al meu. Aici, bidoanele erau aranjate pe mărimi. Nu exista nicio picătură de vopsea care să se fi prelins pe părţile laterale. Capacele erau bine închise. Fiecare bidon purta o brăţară de bandă adezivă pe care scria cu marker gros: *Bucătărie Casa Mare*. *Ornamente Casa Copiilor*. *Baie Cabana de Oaspeţi*.

Pe panoul cu cârlige de pe perete, atârnau sculele de tâmplărie, fără nicio unealtă electrică printre ele, ci toate pur manuale, destinate muncii tradiţionale migăloase. Fiecare unealtă ocupa spaţiul ce-i fusese rezervat: ciocane de toate felurile, de la un ciocan uşor pentru ţinte de tapiţerie, magnetizat la un capăt, până la baroase grele de trei şi patru kilograme; maiuri de cauciuc şi de lemn; securi şi topoare, plus o multitudine impresionantă de burghie; şurubelniţe şi dălţi în ordine, de la mic la mare; bomfaiere, fierăstraie aligator, fierăstraie pentru buşteni,

beschii şi fierăstraie de spintecat, unse cu un strat albăstrui de ulei. Pe peretele opus atârnau, tot în perimetrele lor desemnate, greble, hârleţe, lopeţi, coase, secere, cosoare, macete, ciocane de despicat şi joagărul de doi metri cu dinţi de opt centimetri, o relicvă detronată acum de fierăstrăul cu lanţ.

Şi, în lungul bancului de lucru, deasupra, raftul pe care erau înşirate borcane cu capac etichetate: cuie sortate după mărime şi tipologie, şuruburi de lemn aşijderea, şuruburi cu piuliţă, nituri, cuie fără cap, ţinte, cleme. Sub bancul de lucru, pe scândura de susţinere centrală, un rând de cutii de cafea, etichetate şi ele: *întrerupătoare*. *Ştecăre*. *Prize*. *Cablu electric*.

— Vezi? a zis Hallie, de parcă m-ar fi adus aici ca să-mi demonstreze ceva. De toate, în afară de „sfoară prea scurtă pentru a o mai păstra” Era aşa şi pe vremuri, când l-ai cunoscut tu? Punea deoparte chestii în frigider – farfurii cu un rest de pilaf, şi o jumătate de cartof copt, şi un pic de sos de rubarbă, şi doi, trei lăstari de sparanghel? O scoate din minţi pe mami.

Lumina din atelier era prăfoasă şi rece, genul de lumină pe care trecutul şi-o revendică întotdeauna.

— De ce să fi devenit meschin? am întrebat. Îşi inchi

puie oare că se cuvine ca el să fie zgârcit, din cauză că ea este extravagantă? Se teme cumva, cum spune proverbul, să nu facă parte dintr-o a treia generaţie de peregrini de la coate-goale la coate-goale înapoi?

— Nu e vorba de bani, a spus Hallie. Nu încearcă niciodată s-o pună să fie mai econoamă. Ea consideră că dispreţuieşte luxul şi confortul, ceea ce e adevărat, oarecum, însă când vrea ceva e în stare să arunce cu banii în dreapta şi-n stânga, de te înspăimânţi. El nu se plânge niciodată. A fost generos întotdeauna.

— Nimeni nu ştie asta mai bine decât noi.

Mă priveşte lung, parcă ezitând.

— Dacă se poate spune că unul dintre ei doi ar dispreţui banii, atunci acela e el. Doar că… Nu ştiu tu de partea cui te situezi aici.

— Se pune problema de a fi de partea unuia sau a celuilalt? În ce sens?

— Am vrut doar să spun… Nu ştiu. Niciunul din ei nu poate funcţiona fără celălalt. El are nevoie de ea ca să-l dirijeze, iar ea are nevoie de el ca să dirijeze pe cineva. Mi-aş fi dorit doar să fie mai egali ca pondere. Ea a fost întotdeauna prea puternică pentru el. Ea face orice vrea să facă, are familia şi o sută de cauze diferite. Oscilează de la socialism la quakerism, de la quakerism la psihologie, de la psihologie la eliberarea femeilor, şi între timp el ajunge să facă doar ceea ce îl lasă ea să facă. Şi amândoi par să fie dezamăgiţi. De asemenea, acum când e pe moarte, ai senzaţia că el îi stă în cale. I-a intrat în cap că ar trebui să aibă o atitudine stoică, când în realitate este atât de sfâşiat sufleteşte, încât nu poate, iar asta *pe ea* o supără.

— Nu e uşor pentru niciunul din ei.

— Nu, a spus Hallie înciudată. Dar mi-ar plăcea să-l văd că are curajul s-o pună la punct. Ea este cea bolnavă, îşi face singură rău. Mi-aş dori să fie mai autoritar.

Asta îmi amintea de un punct de vedere pe care-l mai auzisem înainte, cu mulţi ani în urmă.

— Atelierul ăsta înseamnă tamponul lui de siguranţă, a adăugat Hallie. Un fel de resentiment ascuns îi colorase tenul, la fel cum odinioară înfocarea vreunei dispute o îmbujora la faţă pe mama ei. Uită-te în jur. Ai văzut vreodată aici să fie dezordine – aşchii rămase pe jos, pensule în găleata cu vopsea, unelte împrăştiate, aşa cum ar fi poate, dacă s-ar întâmpla ceva important în acest atelier? Eu n-am văzut niciodată. Păstrează o curăţey ale exemplară, ca într-un laborator de spital. Mereu îl găseşti fie curăţând ceva, fie ascuţind ceva – creioane, unelte, orice i se pare că ar avea nevoie de un asemenea tratament. Săptămâna trecută, am intrat aici – nici n-o să-ţi vină să crezi asta –, am intrat aici şi l-am găsit îndreptând

pe nicovală cuie uzate şi sortându-le în borcane. Dacă va exista vreodată o penurie de fier, noi suntem asiguraţi.

— Ce trist, am spus.

— Bineînţeles că e trist.

y

Râsetul ei a fost ca un lătrat dureros, sceptic. M-a tulburat. În mod limpede, era tulburată ea însăşi.

— Bricolajul poate fi o alinare, am zis. Se desfăşoară fără să-ţi rumegi gândurile, iar el este un rumegător al minţii. Ar fi trebuit să trăiască asemenea unui gentleman educat, la o fermă, cu un telescop în curtea din spate şi în casă cu o bibliotecă mare, având la dispoziţie tot timpul pentru a cugeta.

— Un Newton rustic? a replicat ea prompt. Şi *Principia*, astea unde sunt?

Tonul ei friza atât de mult dispreţul, încât m-a scos din minţi.

— Este obligatoriu să fii unul dintre nemuritori? Suntem cu toţii nişte profani decenţi, Hallie. Haide să nu fim prea aspri unii cu alţii, dacă n-am reuşit să aprindem lumea. Am trecut deja suficient prin toate astea.

Am fost prea caustic. Era îndeajuns de supărată şi fără dojenile mele. S-a colorat şi mai mult în obraji, strângând din buze amărâtă şi penitentă.

— Ştiu. Am vorbit ca mami. Dar mă necăjesc când îl văd că nu trece niciodată de faza de pregătire. Munca de pregătire a fost opera vieţii lui. Pregăteşte, şi pe urmă face curat.

Muşte captive bâzâiau la ferestre. Peste umărul lui Hallie văd, prin uşa care dă în biroul improvizat alături, masa de lucru cu raftul de cărţi deasupra ei.

— Hei! striga Moe de afară. Aţi adormit acolo înăuntru?

Hallie a întors capul, ca şi cum ar fi vrut să-i răspundă, dar în schimb mi-a spus mie:

— Crezi că ar fi putut să fie poet, dacă ea l-ar fi lăsat?

Desfac mâinile larg.

— Un poet este o persoană care a scris un poem. El a scris destul de multe poeme. Unele nu sunt prea bune, mama ta are dreptate. Are prea mult respect pentru poeţii din trecut, capul lui e plin de ecouri, cu cât predă mai mult de la catedră, cu atât şi poemele lui sună mai mult a Matthew Arnold. Dar da, este poet. Ţin minte o poezie pe care a publicat-o în *Poetry* cu ani în urmă. Mi-a arătat vreo şase scrisori pe care le primise, în care oamenii spuneau că fuseseră încântaţi şi fericiţi să poată citi acest mic poem simplu, despre cum unii gândăcei frumos coloraţi trăiesc şi se iubesc neştiuţi pe pământ printre brădişori.

— Genul de scrisori pe care *tu* le primeşti tot timpul.

Din nou, mă scoate din minţi. Femeile din familia asta se reped să critice fără discernământ. Chiar şi acum, când viaţa lui coboară la asfinţit, ele tot mai găsesc alte modele înalte, mai bune sau mai rafinate, în care ar vrea să-l transforme, când el tot ce-şi doreşte este să trăiască liniştit pe pământ printre brădişori. Esenţial, îmi venea să-i spun, nu era să facem o comparaţie între succesul meu relativ şi eşecul lui relativ. Esenţial era să conştientizăm foamea neostoită din el. Nu era de mirare >

că a scris un poem dedicat unei studente care-l admira.

Hallie a ridicat din umeri iarăşi, scuzându-se cumva.

— Ştiai că Dartmouth i-a decernat titlul de profesor emerit, anul trecut, şi în sfârşit l-a făcut profesor plin?

— Nu. N-am ştiut. De ce nu ne-au scris şi nouă despre asta? Ce minunat! Sper că s-a bucurat. Sper că şi *ea* s-a bucurat.

Expresia ei era ciudat de evazivă.

— El, da, cred că s-a bucurat. Sigur s-a bucurat. Mami… în fine, ştii cum e ea. Poate că a fost prea târziu. I-a plăcut distincţia şi i-a părut bine pentru el că a obţinut-o, dar a zis că a fi promovat astfel, exact înainte de pensionare, aduce un pic a gest de caritate, un fel de premiu de consolare pentru nătărăi.

— Doamne sfinte!

— Nu cred că a vrut să fie lipsită de consideraţie. Doar realistă. Mătuşa Confort spune că mami nu a putut uita niciodată eşecul de la Wisconsin. A fost disperată, a făcut o depresie nervoasă şi a trebuit să stea într-un sanatoriu timp de două luni.

— Mi-aduc aminte.

— Mai ţii minte casa aceea grandioasă? Ai văzut-o vreodată?

— O dată, când o aduceam pe Sally acasă de la Warm Springs. Nu era complet terminată, dar *era* o casă grandioasă.

— Mama nu vorbeşte despre casa asta niciodată. Cred că mi-o amintesc un pic – scara, mai ales. Dar probabil că nu, de fapt, am plecat de-acolo când eu aveam trei ani. Odată, când am căutat fotografii cu casa aceea în album, am descoperit că mami le rupsese pe toate. „E un lucru mort”, mi-a spus ea atunci. „S-a dus. Uită că a existat vreodată”. Ce-a fost de fapt, Larry? Nu a avut suficiente articole publicate? E un profesor mai bun decât aproape toţi cei pe care i-am avut eu în facultate. Prin prelegerile lui, cărţile devin foarte importante şi pasionante. Am asistat la cursurile ţinute de el.

— A avut ghinion, am spus. I-a venit rândul la titularizarea pe post exact atunci când războiul golea facultăţile de toţi bărbaţii apţi să lupte, iar facultăţile reduceau posturile în consecinţă.

— Probabil, da, a murmurat ea, vag şi cu ciudă, de parcă subiectul o plictisea şi o irita deopotrivă. Tot ce ştiu am aflat de la mătuşa Confort. Ea zice că tăticul»

ar fi vrut să intre şi el în armată, sau în OWI[31], cum ai făcut tu, deşi având patru copii mici n-ar fi fost obligat să facă asta. Dar mami era în faza ei quaker-pacifistă şi, pe deasupra, complet distrusă sufleteşte, aşa că nici n-a vrut să audă de posibilitatea ca tata să-şi ia o slujbă pe timpul războiului. Şi astfel au venit aici şi trei ani au vegetat, pur

31 Acronim pentru Office of War Information, agenţie guvernamentală înfiinţată în Statele Unite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial

şi simplu. A fost nemaipomenit pentru noi, copiii, însă pentru ei amândoi a fost probabil ca un surghiun în Siberia.

— Cândva asta ar fi fost exact ce-şi dorea el.

— Ce-a făcut în principal atunci a fost să acţioneze în folosul fermierilor care nu puteau obţine ajutoare.

— O muncă în cadrul efortului de război.

— Ea a considerat-o muncă în sprijinul comunităţii, întotdeauna a avut iniţiative excelente pentru comunitate.

Ochii ei erau foarte limpezi, cu irisuri ca nişte albăstrele – ochi frumoşi. Mi-am dat seama că erau ochii lui Sid, fără ochelari şi pe chipul unei femei.

— V-aţi mai văzut cu ei în perioada aceea? a întrebat ea.

— Doar de vreo două ori. Sally nu era prea deplasabilă, iar din cauza războiului era destul de greu să călătoreşti, chiar şi să nu fi avut problemele ei.

— Dar v-aţi scris.

y

— O, da.

— Cum erau, nefericiţi? Se plângeau?

— Niciun pic. Luau în glumă lipsurile şi greutăţile din timpul războiului. S-au apropiat de săteni aşa cum nu făcuseră niciodată până atunci. Dacă ar fi putut să uite de Wisconsin, s-ar fi simţit nespus de bine.

— Dar pe urmă i-ai salvat tu, aducându-l pe tata la Dartmouth.

— Am făcut asta cu teamă şi tremurând. Nici nu eram

sigur măcar că voia să solicite acea slujbă, care l-ar fi plasat exact înapoi, în situaţia în care fuseserăm amândoi la Madison.

— Mama consideră că i-ai făcut tatii cea mai mare favoare. Amândoi cred lucrul acesta.

— Sper să fi fost aşa.

Paşi tropăiau pe verandă; Moe a apărut la uşă.

— Nu-mi place să zoresc pe nimeni, dar dacă unul dintre noi nu ajunge să discute cu Clara, o să mâncăm pe la ora trei. Să mă duc eu înainte ca s-o pun pe direcţie?

— Vin şi eu acum, a spus Hallie, apoi către mine: Ai văzut tot?

Nu văzusem chiar tot.

— Pot să mă uit un pic şi prin birou? Ia-o înainte, vin şi eu imediat.

A plecat. Moe a mişcat din sprâncene, uitându-se la mine, şi a ieşit după ea.

În birou domnea aceeaşi ordine ca în atelier. Pe masa de lucru se aflau maşina de scris cu capacul pe ea, un teanc dreptunghiular de carnete galbene, un vas japonez plin cu creioane ascuţite. Deasupra mesei de lucru erau cărţile. Am citit titlurile în lumina cenuşie din cameră: *The Oxford Universal Dictionaryy* Roget's *Thesaurus*, Webster's *Dictionary of Synonyms*, *The Oxford Companion to English Literature*, un *Oxford Companion to American Literature*, Bartlett's *Quotations*, *The Golden Bough*[32] *y* vreo treizeci de centimetri de cărţi despre păsări, flori, copaci şi ferigi. O singură carte era pusă invers pe raft, cu cotorul întors spre perete. Când am plasat-o în poziţia normală, am văzut că era un dicţionar de rime. Imaginându-mi cum l-o fi îndesat probabil la repezeală pe raft, ca să ascundă titlul, când o fi auzit poate paşi apropiindu-se, mi-a fost ruşine pentru el. După un minut, am întors cartea la loc, aşa cum o lăsase el pe raft.

2

A călători de la Warm Springs la Cambridge via Madison era ca şi cum ai fi mers la Dallas via Seattle şi Green Bay, dar noi asta am făcut – fiindcă aşa ne-au cerut ei, fiindcă Charity voia să-i ofere lui Sally o perioadă de afecţiune şi duioşie după lungul calvar al terapiei, fiindcă voia s-o verifice pe doamna Fellowes şi să se asigure că

32 Creanga de aur, opera majoră a lui James George Frazer (1834—1941), scriere care constituie un studiu comparativ al mitologiei şi religiei

alesesem persoana potrivită pentru a-i purta de grijă lui Sally. Nu avea încredere în discernământul meu, indiferent despre ce ar fi fost vorba. Şi oricum, trebuia s-o recuperăm pe Lang, pe care n-o mai văzuserăm din septembrie, ceea ce părea o veşnicie.

Noua casă, în martie, încă mirosea a vopsea şi a tencuială. Curtea, sub mormanele de zăpadă care se topeau, era înţesată de bucăţi de cherestea, plăci de ghips-carton, tablă şi foi negre de carton asfaltat. Aleea pe care o plănuise Charity, o lungă promenadă prin pădure până în locul de unde zăreai în depărtare un lac, fusese defrişată, iar şiruri de puieţi de plop fuseseră plantate pe margini. Puteam să stăm în livingul supraîncălzit, în spatele unui perete de geamuri duble, să contemplăm priveliştea cu ochiul imaginaţiei. Într-un ţarc dintr-un colţ al camerei, un golden retriever cu opt căţeluşi picotea, în timp ce noi priveam. Charity era vizibil gravidă. Barney şi Nicky descoperiseră calităţile de tobogan ale balustradei curbate şi se fugăreau unul pe celălalt în sus şi în jos.

Aveam o aniversare, sau aproape o aniversare. Lang şi David au avut o petrecere comună la împlinirea vârstei de un an, chiar dacă între ei exista o diferenţă de câteva zile. O sumedenie de fotografii cu bliţul. Multă conversaţie, în care ne-am minunat cât de multe lucruri se întâmplaseră începând din acea seară pe Morrison Street, când a venit scrisoarea de la Harcourt şi ghemul destinului nostru a început să se depene. În iureşul evenimentelor, aproape că uitasem de cartea mea. Fusese publicată. Avusese câteva recenzii favorabile. Se vânduse cam cât anticipase unchiul Richard că avea să se vândă. Nu rezolvase niciuna dintre problemele noastre.

Dar măcar un lucru era acum clar: eram redactor la Phoenix Books, cu un salariu aproape dublu, faţă de cât mă plătiseră la Wisconsin, şi aveam un apartament care ne aştepta pe Trowbridge Street, în Cambridge. Am conchis că Charity avea dreptate, mai bine să privim înainte decât înapoi. Presupun că la ea această atitudine venea din

faptul că era însărcinată – trebuie să priveşti înainte dacă aştepţi un copil. Pe de altă parte, Charity nu împărtăşise niciun detaliu despre cum vedea ea viitorul lui Sid în cadrul departamentului de literatură al universităţii. Primise asigurări din partea doamnei Rousselot că profesorul Rousselot avea o părere excepţională despre Sid, considerându-l cel mai competent dintre asistenţii mai tineri de la catedră. Rapoartele despre activitatea lui didactică erau pline de laude. Avea şi atuul de a fi activ în nenumărate comitete. Charity privea în lungul acelui drum şi era, pentru ea, la fel de limpede ca şi crochiul neterminat din faţa ferestrei. Curând, primăvara avea să topească nămeţii şi să scoată la iveală dezordinea şi pământul mutilat, iar ea avea să treacă la treabă pentru a-l transforma într-un peisaj.

O casă fericită, o vizită fericită, deşi când am plecat, după trei zile, atât Sally, cât şi Charity plângeau.

Apoi, un hiat care, socotind în urmă, se dovedeşte că a ţinut mai mult de doi ani. După ce ne-am stabilit la Cambridge nu ne-am mai deplasat nicăieri. Eu, ca de obicei, lucram pe mai multe fronturi şi foloseam săptămânile până la ultimul sfert de ceas. Sally îşi urma terapia, răbdătoare şi fără să se lamenteze. Născoceam mici strategii şi ustensile care-i uşurau viaţa, dar chiar şi cu doamna Fellowes, care s-a dovedit a fi o persoană înţelegătoare, mămoasă şi imună la boli sau oboseală, constatam că nu reuşeam să facem mai mult decât să ne ducem traiul de zi cu zi.

Nicio vizită la Battell Pond în vara anului 1939. Niciuna, tot la fel, în 1940. Charity a venit la noi o singură dată, dar a stat doar o zi. Casele şi obişnuinţele altor oameni, pe care ea nu le putea controla, o deranjau şi, la fel ca Sally, nici ea nu concepea să fie o povară pentru alţii.

Prin 1941, Sally izbutise să-şi rostogolească stânca în sus pe deal cu aproape un metru. Putea să se deplaseze mai bine folosindu-şi cârjele. Se gândea că s-ar fi putut descurca pe cărările din pădure şi pe treptele de piatră ale

complexului de cabane. Nu-i era teamă că revenind în acele locuri ar fi putut suferi o cădere nervoasă. Iar Lang, la trei ani, era suficient de mare pentru a se bucura de lac şi de compania fraţilor Lang. Când Charity a scris ca să ne invite, cu un post-scriptum mâzgălit la repezeală de Sid, insistând să venim, am acceptat.

Celelalte probleme se mai rezolvaseră şi ele. Îmi plăcea slujba mea, iar unchiul Richard era în mod evident mulţumit de felul cum lucram. Mi s-a publicat al doilea roman, în general a fost trecut cu vederea, aşa cum prezisese unchiul Richard, dar din nou cu câteva recenzii respectuoase. Vindeam ocazional câte o povestire şi făceam recenzii de carte pentru vreo trei sau patru jurnale literare. Achitaserăm primii două mii de dolari din banii pe care-i datoram soţilor Lang.

La Battell Pond, totul – în fine, aproape totul – era ca înainte. Ordine, afecţiune, solicitudine, consideraţie, emoţii împărtăşite, muncă energică şi distracţie energică – iată tot atâtea motive de a binecuvânta, seara la culcare, locul şi oamenii de-acolo. Aproape că uitaserăm, în lunga noastră perioadă de pătimiri, ce însemna prietenia. Deşi starea de sănătate nu-i permitea lui Sally să participe la plimbările în grup, la înot şi expediţiile cu barca pe lac, care umpluseră odinioară momentele noastre cele mai frumoase, nucleul nostru de patru rămăsese la fel de sudat. Puteam în continuare să ascultăm liniştiri muzică

după cină sau să stăm de vorbă până târziu pe verandă, privind stelele ce treceau pe sub sprânceana streşinilor. Citeam mult cu voce tare, iar un roman de Faulkner[33] ne-a oferit un slogan. „Poa' să ne şi omoare", am declarat noi odată cu sărăntocul retrograd din cartea lui Faulkner. „Poa' să ne şi omoare, dar tot nu ne-au bătut".

Sally a fost atât de jovială acolo, încât ore în şir redevenea în ochii noştri teafără, cum fusese înainte de boală. Cât despre restul lumii, cu nenorocirile ei cumplite,

33 Absalom, Absalom! (1936)

dădeam la o parte ceea ce nu stătea în puterea noastră să prevenim sau să îndreptăm. Ce dacă Hitler încălcase pactul cu Stalin şi intrase cu panzerele germane în Polonia şi Rusia, extinzând războiul? Ce dacă guvernul de la Vichy, în Franţa învinsă, tocmai le cedase japonezilor controlul militar asupra Indochinei? Ce dacă, în ţară, oamenii ajungeau să se păruiască pe motive de politică externă, ca „Legea de împrumut şi închiriere" sau „America First", ori teoriile părintelui Coughlin? Ce dacă toate organizaţiile de faţadă se întâlneau şi se ciondăneau, ce dacă oamenii se retrăgeau din Partidul Comunist, exasperaţi de nedigerabilitatea liniei partidului, în timp ce doctrinarii duri se întruneau ca să protesteze împotriva întemniţării lui Earl Browder? Ce dacă? Nu conta. Poartă-ţi pe umeri povara, băiete, şi berea ţi-o bea.

Am trecut prin acele trei săptămâni din vara anului 1941 ca nişte oameni călătorind pe un drum deschis, în timp ce furtunile se adunau deasupra şi pe ambele laturi. Peste ele, soarele străluceşte încă. Cine ştie, s-ar putea ca norii să se desfacă, să se împrăştie, să dispară; s-ar putea ca ploaia să nu fie până la urmă decât o aversă trecătoare. Între timp, lumina este orbitoare şi frumoasă, platouri pietroase înalte se alungesc din neagra depărtare şi-şi încălzesc la soare costişele de stâncă, neaşteptate curcubeie se arcuiesc peste văi.

Atunci am avut senzaţia că nouă, mie şi lui Sally, viitorul ne fusese restaurat ca o posibilitate. În ciuda infirmităţii lui Sally, credeam că puteam izbândi. Soţii Lang, la fel. Îşi clădiseră viaţa în Madison, ca pietrele într-un zid. Casa lor era centrul vieţii sociale a catedrei, aveau prieteni prin toată universitatea, camerele lor de oaspeţi nu erau niciodată neocupate în weekend. Şi până şi Charity era dispusă să admită că articolele academice nu mai păreau atât de necesare cum crezuse ea altă dată. Manualul înjghebat de noi la repezeală în primăvara anului 1938 era utilizat în suficiente locuri încât să-l mulţumească

pe Sid şi să-i aducă până şi nişte drepturi de autor. Alcătuia acum o antologie de poezie şi proză victoriană, pe care Dodd Mead acceptase să o publice.

Nu au existat niciodată gazde mai primitoare decât ei. La început, am fost chiar un pic ofensaţi să descoperim că în timpul şederii noastre nu-i puteam avea doar pentru noi, fiindcă un masterand de la Wisconsin şi soţia lui urmau să vină pentru câteva zile, fiindcă Charity îşi invitase o prietenă din facultate, rămasă văduvă, să vină din New Haven, fiindcă doi dintre colegii lui Sid de la Yale aveau să treacă şi ei pe-acolo în weekend. Diverşi musafiri continuaseră să tot apară aşa încă de la începutul lunii iunie. Ei îi primeau şi-i asimilau pe toţi. Lang a devenit unul dintre copii, Lang-Lang, din clipa în care am sosit. Doamna Fellowes era o mătuşică duioasă.

y

Trei săptămâni fără vreun indiciu de disensiune. Ce dorea el, dorea şi ea; ce dorea ea, dorea şi el; ce aveau ei, doreau amândoi. Şarpele care sălăşluise cândva în Innistree nu s-a mai arătat niciodată.

În dimineaţa plecării noastre s-a adunat toată familia – Sid şi Charity, cei patru copii, bona. Vestimentaţia lui Charity devenise mai bizară în intervalul de timp când nu ne mai întâlniserăm, arăta ca o prezicătoare. Pe Sid nu-l văzusem niciodată într-o formă atât de bună – încrezător, superb, semizeul care umblase pe insula din Ticklenaked Pond. În foarte scurt timp aveam să primim dovada concretă a faptului că soluţionarea fericită a problemelor la Wisconsin produsese un rezultat previzibil: în octombrie, Charity ne scria că următorul copil, al cincilea, deja numit Elsie pentru a forţa destinul să-i aducă o fată, era deja pe drum.

Stăteau îmbrăţişaţi în crâmpeiele de umbră şi soare matinal.

— Ei bine, dom colonel, nu uita parola, mi-a spus Sid. Ne-au omorât ei, dar nu ne-au bătut încă.

Mâinile noastre fluturau afară prin ferestre, capetele

noastre erau răsucite în urmă pentru a-i mai privi o dată pe aceşti doi oameni care, mai mult decât oricare alţii y 7 y pe pământ, ne făceau să ne simţim bine, doriţi, iubiţi, importanţi şi fericiţi.

— La revedere, am strigat noi. A fost minunat. Mulţumim pentru tot.

— O, noi vă mulţumim! au strigat ei spre praful lăsat în urma noastră. Vă mulţumim că aţi venit! Contăm pe prezenţa voastră la anul. În *fiecare* an!

Reintră în vigoare legea naturii. În 7 decembrie, o duminică, la radio s-a anunţat că a fost bombardat Pearl Harbor, iar războiul care fusese al altora a devenit brusc şi al nostru. În mai îmi luasem concediu de la y

Phoenix Books şi ne mutaserăm la Washington, pentru atâta timp cât era nevoie, hotărât să-l ajut pe Elmer Davis să demonstreze că, pentru a avea o opinie publică informată, trebuia să informezi publicul. Cam în acelaşi timp, profesorul Rousselot, aproape plângând, i-a spus lui Sid că departamentul nu putea să-l promoveze până la urmă şi că, întrucât nu-l putea promova, nu putea nici să-l păstreze la catedră.

Nu de la soţii Lang am aflat vestea, ci de la soţii Stone, care erau deja la Baza de Pregătire Navală de la Marile Lacuri, unde el învăţa să devină războinic şi ea, soţie de războinic. Sid şi Charity au dispărut pur şi simplu din peisaj, de parcă s-ar fi dus la fund. Nicio scrisoare nu a venit ca răspuns la scrisorile noastre; ne-a fost imposibil să comunicăm cu ei prin telefon. Când în cele din urmă am primit veşti de la ei, Charity îşi revenise după căderea nervoasă pe care o avusese şi ieşise din sanatoriu, iar familia era împreună la Battell Pond.

Asta era în august 1942. Nu ne-am văzut cu ei până în iunie 1945, iar când ne-am întâlnit în cele din urmă, şarpele revenise în rai. Cel puţin o dată, în timpul sejurului nostru de zece zile, a stat ridicat ca o cobră veninoasă şi ne-a ameninţat ochii.

Din nimic. Apropo de cine să spele vasele. Stând în biroul acela liniştit, care ani de zile fusese temniţa şi bârlogul lui Sid, aproape că nu-mi vine să dau crezare amintirilor, fusese ceva atât de bizar şi nenecesar.

Am simţit un iz de scandal când am intrat în casă y de pe verandă, cu paharele de vin în mână, şi l-am găsit pe Barney, care avea vreo zece – unsprezece ani pe atunci, aşezat la masă. Charity ne-a lăsat la uşă şi s-a dus imediat la el.

— Ai terminat de mâncat?

— Nu mai pot.

— Ba da, *poţi* să mănânci tot. O să stai aici până…

Nu, poţi să pleci acum. Du-te sus în camera ta. O să-ţi păstrez porţia. Poţi s-o mănânci la micul dejun.

I-a luat farfuria din fată. Cu cealaltă mână l-a săltat >

În picioare şi l-a împins spre bucătărie. Am zărit fugitiv ochii lui posomorâţi, privind pieziş, faţa lui subţiratică, înainte ca uşa să se închidă în urma lor. Sid construia)

un adevărat edificiu din lemne în şemineu. Eu şi Sally n-am spus nimic.

După un minut, Charity a apărut înapoi, afişând pentru tot livingul unul dintre surâsurile ei exasperate, în timp ce stătea aplecată ca să adune firimiturile rămase de la Barney şi să pună masa pentru noi cinci.

— Legume! a pufnit ea. Parcă i-aş fi dat otravă.

— Bietul Barney, a zis Sally. Nici mie nu-mi prea plac legumele de când mă ştiu. Unde sunt ceilalţi copii?

— Sus în camera lor, jucând canastă.

— Şi Barney nu poate? a zis doamna Fellowes. Ce-ar fi să mă duc eu… Poate reuşesc…

— Nu, i-a replicat Charity. Ştie perfect ce are de făcut. Poate să-şi rezolve problema în trei minute, cu condiţia să vrea.

Am avut o cină splendidă, pe care o gătise Charity cu mâinile ei – patru feluri de mâncare, cu un Bordeaux care se prăfuise probabil în pivniţa lor înainte de căderea

Franţei. Ne-am înveselit, am râs mult. Eu reuşisem să evit orice discuţie despre război sau despre Washington, ştiind că erau subiecte care ar fi putut incita în Charity un pacifism iritabil şi, din câte simţeam eu, iraţional. Bine hrăniţi şi instalaţi confortabil, am savurat cafeaua pe îndelete.

Pe urmă, Charity s-a ridicat în picioare şi a anunţat că urma să intrăm în casă, unde să stăm lângă foc şi să ascultăm muzică. Aveau o nouă înregistrare a *Simfoniei a noua* de Beethoven, sub bagheta lui Toscanini, pe care o păstraseră special pentru acea seară. Ceva vesel, pentru a sărbători. Voia să spună că sărbătoream reîntâlnirea noastră, şi toţi eram de acord cu ea. Dar victoria în Europa data doar de câteva săptămâni; războiul din Pacific putea să se încheie în orice moment. Existau mai multe motive de celebrat decât voia Charity să enumere.

Perfect, minunat, am spus noi. Dar nu era *Simfonia a noua* prea lungă, totuşi? Nu era mai bine să spălăm întâi vasele?

Doamna Fellowes s-a ridicat prompt în picioare, spunând că putea ea foarte bine să spele vasele. În definitiv, nu mişcase un deget toată ziua. Aşadar, noi puteam să intrăm în casă şi să ascultăm muzică, în timp ce ea spăla vasele, în doi timpi şi trei mişcări.

— Nu, a spus Sid.

La rândul ei, Charity a intervenit, zâmbind intens:

— Doamnă Fellowes, sunteţi un *oaspete*, iar în casa asta noi nu-i lăsăm pe oaspeţi să spele vasele.

— Dar nu aveţi niciun ajutor!

— Sid va spăla vasele.

— Sid? am exclamat eu. Sid şi cu *mine* vom spăla vasele. Mândria nu-i permite unui Morgan să stea degeaba, în timp ce gazda lui e cu mâinile până la coate în apa de vase murdărite prin prezenţa respectivului Morgan. Voi, doamnele, aveţi trei opţiuni. Ori aşteptaţi câteva minute până vom putea asculta muzică împreună, ori mă lăsaţi să dau o mână de ajutor la spălarea vaselor după

muzică, ori ascultaţi singure muzică, fără prezenţa binefăcătoare a gentlemenilor.

— Eşti un palavragiu, mi-a zis Charity. Şi nu speli niciun vas. Poţi să faci pe *regizorul* muzical. Vasele le spală Sid.

— De ce trebuie el să spele vasele, dacă eu n-am voie?

— Fiindcă asta este înţelegerea noastră. Aşa merg lucrurile de când ultima noastră menajeră a plecat de la noi. Eu gătesc, el spală vasele.

— Spune-mi că nu-i adevărat, i-am cerut lui Sid.

Sid a zis că *era* adevărat. Amatorii n-aveau voie în bucătărie.

Sally şi doamna Fellowes se uitau de la unul la altul zâmbind, încercând să găsească o modalitate agreabilă de a depăşi impasul.

— Ce-ar fi să le lăsăm pentru mai târziu, atunci? a sugerat Sally.

Lui Sid, părea să-i convină ideea, dar apoi a privit-o pe Charity şi a văzut pe chipul ei înnegurat că până la urmă, totuşi, nu-i convenea.

— Mai bine le spăl acum, până nu se usucă mâncarea pe ele şi nu se întăreşte.

— Atunci vei pierde muzica, i-am spus. Vei fi rupt de bucuria noastră netemperată. Zău, vreau să te ajut. Insist.

— Poţi să insişti tu mult şi bine, degeaba, tot nu ai voie, a zis Charity. Găseşti discul cu *Simfonia a noua* deasupra, pe teancul de-acolo.

Sid se ridicase în picioare tăcut şi începuse să stivuiască farfuriile pe o tavă. Charity a stins lumânările. Sally, care nu se amestecase în dispută deoarece, oricât de mult şi-ar fi dorit să fie de ajutor, ea nu putea să spele vasele, îmi spunea din ochi să renunţ şi să mă supun. Aşa că m-am dus şi am ajutat-o să se ridice; şi, fiindcă era deja cam întuneric în sufragerie, am sprijinit-o în timp ce s-a aplecat ca să-şi prindă protezele pe genunchi. Oamenii care nu-şi pot simţi picioarele trebuie să le poată vedea,

altminteri îşi pierd echilibrul când se apleacă.

I-am dus scaunul lângă şemineu, iar ea a venit până acolo în cârje şi s-a aşezat. Charity s-a ghemuit într-un fotoliu mare. Doamna Fellowes a spus jenată că ea se gândea să dea o fugă până sus, ca să vadă ce fac copiii, după care, cu toate obiecţiile lui Charity, a plecat. Sid trecea în marşarier prin uşile batante de la bucătărie, cărând tava plină de veselă şi tacâmuri.

— Şi acum hai să ne bucurăm, a zis Charity. Războiul acesta oribil aproape s-a terminat, iar voi aţi revenit lângă noi.

Cu discurile stivuite pe schimbătorul automat, încă mai pregetam.

— Lui şi mie împreună, nu ne-ar lua decât zece minute să spălăm vasele alea. Pe urmă, am putea să stăm liniştiţi cu toţii şi să ne bucurăm.

— Sid nu este nefericit, a zis Charity. Să nu crezi că stă acolo şi plânge în ligheanul de vase. O să vină şi el, când termină treaba. Aşa procedăm *noi* aici. Aceasta este *convenţia* noastră.

Şi treaba mea era să nu mă mai amestec. Am împins butonul. Braţul fonografului s-a ridicat, s-a balansat, a zăbovit deasupra şi s-a lăsat în jos cu grijă. La început, un hârşâit, apoi un tremolo de viori pe un fundal grav de corzi şi corn, care repede s-a accentuat într-un strigăt muzical. Charity s-a întins spre lampadar şi a stins lumina. Şedeam în licăririle focului, pândiţi de ochii bufniţelor din vârful suporturilor de lemne. Uşa de la bucătărie, mai departe în capătul întunecos al sufrageriei, era conturată cu lumina din cealaltă parte.

Îndeobşte sunt un admirator al *Simfoniei a noua*, dar în acea seară mi s-a părut dintr-odată pompoasă şi supraapreciată. Nu mă puteam concentra să ascult, fiindcă mă tot gândeam la Sid, sigur acolo, inferior şi nedorit, expediat ca o slujnică la bucătărie. Şi pentru ce? Pentru că Charity fixase un program ritualic şi era prea inflexibilă ca să-l modifice. Ori asta, ori îl pedepsea pentru ceva.

Pe măsură ce lâncezeam în amurgul focului aprins, mă enervam tot mai rău. Când primul disc a ajuns la capăt şi schimbătorul automat, zăngănind scurt, l-a lăsat să cadă pe al doilea, m-am ridicat în picioare. Charity şi Sally întorseseră capul şi mă urmăreau. Am ridicat un deget şi am ieşit din cameră în vârful picioarelor.

Toaleta de la parter era pe holul care ducea de la intrarea din faţă, pe lângă scări, până la bucătărie, întregul culoar nu putea fi văzut din living. Trecând pe lângă toaletă, am mers în continuare pe coridor şi, în capăt, am deschis uşa de la bucătărie.

Sid, la chiuvetă în mijlocul haosului, se uita în jur. Toate bufetele şi mesele erau pline de farfurii, castroane, oale, cratiţe, sticle de lapte, strecurătoare şi gunoaie. O bucătăreasă bună murdăreşte o mulţime de vase, mai ales când nu ea trebuie să le spele. Afară, dincolo de uşile batante, muzica urca de la pianissimo la fortissimo.

— Ce e? s-a încruntat Sid la mine.

— M-am gândit să-ţi dau o mână de ajutor.

Simpla sugestie l-a pus pe jăratic.

— Termină! Ştii bine că ar trebui să fii dincolo. Mă ocup eu de asta. Pleacă de-aici!

Am deschis uşa frigiderului şi am pus înăuntru farfuria cu unt, o sticlă de lapte şi o jumătate de căpăţână de salată verde. Am strâns nişte coji de cartofi şi alte resturi de pe un bufet, le-am pus într-o pungă de hârtie şi m-am uitat în jur după găleata de gunoi. Sid mă prinsese de braţ.

— Asta e treaba mea. Du-te înapoi şi ascultă.

— N-au nevoie de mine ca să asculte.

— Charity o să te mănânce cu fulgi cu tot.

— Şi o să-i stau în gât.

Am găsit un coş, plin de dădea pe dinafară, şi am îndesat în el punga cu cojile de cartofi. Pe mânerul uşii de la cuptor atârnau nişte şervete de bucătărie. Am tras unul afară şi am început să şterg farfuriile pe care Sid le pusese la scurs pe grătarul de vase. A încercat să-mi smulgă

şervetul din mână.

— Uite ce e, mi-ai face un mare serviciu dacă te-ai duce înapoi. Vin şi eu în câteva minute.

— Dacă lucrăm împreună, putem termina mult mai repede.

A renunţat să mai tragă de şervet. Câteva clipe a rămas încruntat, fără să se mişte. Apoi a ridicat din umeri şi s-a întors la chiuveta lui plină de clăbuci.

— N-ai fost cuminte? l-am întrebat. Ce-ai făcut ca să meriţi trei ani de cătănie la popotă?

— N-a fost atât de mult. Şi este un aranjament echitabil.

— Cum îl deosebeşti de o pedeapsă sadea?

M-a privit pieziş, tăios şi iniţial ofensat, dar pe urmă a ridicat din sprâncene şi umeri, râzând stingher.

— Cred că *este* o pedeapsă.

— Pentru ce?

A dat din umeri. O nouă privire piezişă.

— Incompetenţă generală.

Ştergeam şi stivuiam farfuriile curate pe un colţ de bufet.

— Explică, profesore.

Sid a râs din nou, uitându-se la fereastra neagră de deasupra chiuvetei, de parcă ceva de-afară i-ar fi atras atenţia. Cu limba şi-a atins buza de sus.

— S-a dovedit că sunt incapabil să marchez în liga principală.

— Aiurea! Astea-s baliverne. Au anulat *ei* partida pe motiv că terenul era ud.

— Tot aia, a mormăit el, oprindu-se cu mâinile în apa de vase. Gustul eşecului este ca gustul supei de varză, ştiai asta? Ţi se ridică acru în gât. Exact ca un ecou, uuu, uuu. Acum, du-te înapoi acolo şi lasă-mă să-mi termin treaba.

— Cu permisiunea ta, mai du-te şi tu naibii, i-am răspuns.

Odată ce a acceptat soluţia mea, am făcut progrese.

Teancurile de farfurii curate au crescut, bufetele şi mesele au fost şterse frumos, apoi am trecut la oale şi cratiţe.

— Un motiv pentru care sunt aici să şterg vase este că vreau să vorbesc cu tine, i-am zis. Lumea va începe să se întoarcă la facultate. Răcanii vin acasă. Facultăţile vor reangaja cadre didactice.

A ridicat privirea, dar nu a spus nimic. Am văzut dispreţ pe chipul lui.

— Şeful catedrei de literatură engleză de la Dartmouth a fost coleg cu mine la OWI, am continuat. Tocmai s-a întors la facultate. Şi deja caută oameni.

Niciun comentariu.

— Dacă crezi că vrei să te întorci la catedră şi să laşi deoparte zvonul acesta ridicol că ai fi incompetent, pot să-ţi trec numele pe listă.

Acum a ridicat complet privirea, iar mâinile i-au încremenit în apa soioasă. Dispreţul dispăruse de pe faţa lui; părea aproape îngrozit. Câteva clipe s-a holbat la mine, după care a revenit nervos la vase.

— Muncă de sclav, am spus eu. Fără perspective de a fi promovat, cel puţin deocamdată. E de aşteptat să-şi protejeze angajaţii mai vechi şi să aducă personal pe termen scurt pentru iureşul care se preconizează.

— Personal care să fie ce? a întrebat Sid. Asistenţi?

y

— Da, majoritatea. Tu, nu. Cu experienţa ta în profesorat, n-ar trebui să primeşti un post mai jos de lector universitar. S-ar cuveni să te numească profesor asociat, dar asta e exclus.

O bucată de timp a frecat fundul unei tigăi cu un burete abraziv. A pus tigaia sub jetul de apă fierbinte, a clătit arsurile negre pe care le răzuise, lăsând dedesubt arama roşie curată. A pus tigaia cu susul în jos pe grătarul de vase.

— După dezastrul de la Wisconsin, n-aş mai avea şansa să obţin nimic. În niciun caz vreun post la o facultate atât de bună ca Dartmouth.

— Ba nu, ai putea, cu condiţia să vrei.

— Tocmai ţi-am reamintit adineaori, s-a dovedit că sunt incapabil să marchez în liga principală.

— Şi eu tocmai ţi-am spus adineori că astea sunt baliverne. Eşti capabil să loveşti orice minge care vine spre tine.

— Ce te face să crezi că aş avea o şansă?

— Faptul că am discutat deja cu Bramwell despre tine.

— Zău, chiar ai discutat?

— De două ori. A tot dat târcoale. Nu s-au luat prea multe doctorate în ultimii trei ani. Dintr-odată a apărut

O piaţă pentru asta. *Numai* să vrei să te întorci la catedră.

Continua să spele zelos o strecurătoare. Din living se auzea muzica amplificându-se cu înflăcărare.

— I-ai povestit lui Bramwell despre mine?

— Absolut tot, până la cel mai ruşinos detaliu.

— Şi a mai considerat totuşi că aş avea o şansă?

— Va trebui să soliciţi un post, am spus eu iritat. Mai ţii minte ce i-a zis bătrânul McChesney lui Sally, când l-a întrebat în ce perioadă se vor coace fragii de pădure? „Păi, trebuie să-i laşi întâi să înflorească”. Aşa şi tu, trebuie să te comporţi ca şi cum *ai dori* o slujbă. Va trebui să-i trimiţi o scrisoare de intenţie şi un curriculum vitae.

y y y

— Şi dacă fac asta, crezi că există vreo şansă?

— Dacă faci asta, primeşti postul, i-am zis. Tipul e suficient de ţicnit încât să creadă că ai fi pentru ei un adevărat trofeu. Ceea ce e perfect valabil pentru postul pe care-l oferă el.

Stătea nemişcat, holbându-se la mine prin aburii din chiuvetă. Ochii au început să i se deschidă, buzele

I s-au întins lateral, ridurile verticale de pe obraji i s-au adâncit şi faţa i s-a luminat într-un zâmbet larg.

— Mare hoţoman eşti tu. Morgan…

Uşa de la sufragerie s-a deschis înspre noi. Muzica şi-a făcut loc în bucătărie. Charity stătea în prag. Pe rând, privirea ei a înregistrat totul – teancurile de farfurii şterse, bufetele curate, cratiţele curate, Sid cu mâinile în apă, eu, vinovat, cu şervetul de vase în mână. Sângele i s-a suit în obraji.

— Aşa vasăzică! a exclamat ea.

— Tocmai terminam treaba, a îngăimat Sid, dar vorbea cu uşa care se închidea deja.

În tăcere, am isprăvit ce aveam de făcut. El s-a şters pe mâini, eu am atârnat şervetul ud lângă celelalte pe uşa cuptorului. Dincolo, în living, un *Heldentenor* urla în ceaţă şi eclipsă: „*Freude*… *Freude*…

— Cred că e timpul să ne ducem pâş-pâş şi spăsiţi în coteţul nostru.

Nu a gustat gluma. Era încordat la faţă şi avea ochii opaci. Tiptil, am ieşit pe hol şi ne-am dus până în capul scărilor care coborau în living. Tenorul terminase de urlat. Acum toţi urlau. Exultaţia corală umplea casa şi făcea ferestrele să zăngănească.

Câteva clipe am stat aşa, aşteptând să ne obişnuim cu obscuritatea încăperii. Corul creştea şi cobora în valuri, muzica sălta iute de la soprane la tenori la başi şi înapoi de la capăt, într-adevăr cu bucurie, cu atâta bucurie, încât simţeai sângele clocotind în tine, încercând să prindă ritmul. Nu o dată, cântaserăm şi noi *Oda bucuriei* în salonaşul din Wisconsin al soţilor Lang, cu Dave Stone la pian şi înconjuraţi doar de prieteni, pe vremea când viitorul ni se părea o încercare de care aveam să ne ocupăm la timpul ei. Exaltat, m-am alăturat corului acum şi am coborând treptele răcnind din rărunchi.

Nimeni nu mi-a ţinut isonul. Ne-am găsit nişte scaune. Eu am lăsat gălăgia. Faţa lui Sally, trandafirie în lumina focului, părea tristă. Charity era doar un contur pliat în fotoliul mare. În tăcere, am lăsat bucuria să-şi încheie cântarea.

A trecut mult de-atunci. Vremuri mai bune au crescut peste anii răi ai războiului şi i-au acoperit, aşa cum iarba şi tufişurile acoperă pământul mutilat. De ce mă gândesc la seara aceea rea, când au fost atât de multe seri bune pe care să mi le pot aminti? A doua zi nu mai era nimic – n-ar mai fi fost nimic chiar şi dacă oportunitatea cu Dartmouth n-ar fi schimbat complet atmosfera.

Sunt sigur acum, eram destul de sigur şi atunci, că Charity nici măcar nu ştia că-l pedepsea pe Sid pentru că o dezamăgise în tot ce spera ea să se adeverească. Probabil elaborase o teorie raţională potrivit căreia el avea nevoie de o funcţie, ceva util de făcut – ca spălatul vaselor! –, care să-i dea certitudinea că persoana lui avea un rost în ordinea generală a lucrurilor. O sarcină care să fie doar a lui, ceva umil poate, dar a lui numai, o responsabilitate pe care să poată s-o accepte şi s-o împlinească. Sună neverosimil, dar neverosimile erau unele dintre ideile ei, de fapt. Ceea ce nu le făcea însă, în mintea ei, mai puţin logice.

Sid nu avea nevoie de mine să-i fac rost de o slujbă în învăţământ după război. Aproape oricare dintre nenumăraţii lui prieteni ar fi putut şi ar fi făcut acest lucru, sau el ar fi putut să facă acelaşi lucru şi singur.

Nu trebuia decât să trimită scrisori la diverse universităţi şi să indice că era disponibil. Prin urmare, şi dacă eu nu aş fi ştiut că Steve Bramwell avea nevoie de oameni, Charity tot ar fi trebuit să renunţe să mai ia în tragic vechiul eşec şi, în schimb, să consimtă să-şi reia viaţa printre cei vii. Totuşi, ei au ales să creadă că eu îi făcusem lui – sau le făcusem amândurora – cea mai mare favoare. Admiţând că da, favoarea nu a constat în a-i fi găsit lui o slujbă. Meritul meu a fost de a o determina pe Charity să pună capăt izolării lor autoimpuse şi pozei ei de umilinţă vanitoasă.

În micul birou spartan, un sanctuar clandestin, simţeam că nu am aer şi mă sufoc. Am trecut prin fâşia de soare învolburată de minuscule firicele de praf, am ajuns la

uşa atelierului şi apoi afară pe verandă. Uşa s-a trântit cu toată greutatea în urma mea, închizând înăuntru uneltele ce aşteptau să fie folosite, creioanele ascuţite pentru exprimarea imaginaţiei, carnetele aşteptând cuvinte, dicţionarul de rime cu cotorul întors spre perete în speranţa de a rămâne nedescoperit. Cu sentimentul că îmi scăpa ceva, am pornit spre Casa Mare.

3

Veranda Casei Mari se deschide spre o mare parte din istoria familiei. Golfuleţul, pe care mătuşa Emily obişnuia să-l traverseze înot, zilnic înainte de prânz, este un luciu de apă privat, o mare familială. Şedem deasupra lui, la o masă gătită cu ghivece de flori strălucitoare, şi privim vizavi la pontonul şi adăpostul pentru bărci al familiei Ellis, iar dincolo de ele, pe fundalul pădurii, casa învechită de ani, care este locuită acum de Confort şi Lyle Lister.

Conversaţia noastră merge inevitabil înapoi, la fel ca ochii noştri. Hallie o dirijează, în mod evident încercând să lase în urmă disconfortul conversaţiei noastre din birou şi să ne restituie Battell Pond aşa cum îl ştiam noi.

y y y

Eu şi Sally coroborăm sau amplificăm, după cum ni se cere. Moe ascultă cu zâmbetul lui levantin, mişcându-şi ochii perspicace şi vigilenţi de la soţia lui la noi şi iarăşi la soţia lui. Ascultă aşa cum ar asculta poate un antropolog poveştile şi pălăvrăgelile unor săteni primitivi, în efortul de a auzi cum bate inima unei culturi. El şi Sally au ceva în comun, ceva străvechi, atotştiutor, înţelegător, domolit şi, în ultimă instanţă, trist.

Nu este neapărat o conversaţie, ci mai degrabă o suită de aduceri aminte, repere memorabile şi întrebări. Suntem dojeniţi afectuos.

— Pe voi nu vă mustră conştiinţa? În toată copilăria mea, clanurile Morgan şi Lang făceau parte din aceeaşi familie, într-un du-te-vino permanent între Hanover şi Cambridge, şi aici împreună în fiecare vară. Pe urmă, v-a

apucat să vă mutaţi tocmai în New Mexico. Până şi Lang a încetat să mai vină.

— Este din vina mea. Eu am vrut să scap de iernile din Cambridge şi, odată ce am ajuns acolo, a fost greu să mai venim înapoi. Iar Lang era pe Coasta de Vest, unde au fost nevoiţi să rămână, din cauza serviciului ei şi al lui Jim.

— Dar nu are şi ea un concediu măcar? Nu are chef niciodată să se vadă cu vechii ei prieteni? Nu la adus pe Jim aici decât o dată, la nunta noastră. Întotdeauna am considerat-o sora mea mai mare şi mi-am dorit ca viitorii noştri copii să crească împreună ca nişte veri, or ei nici măcar *nu s-au întâlnit* vreodată. Ce mai face *egoista* noastră? îi place munca de bancher?

— Analist financiar. Ce să facă, e bine. Da, îi place serviciul pe care-l are. Presupun că e şi foarte apreciată. Câştigă mai bine decât Jim.

— Ne-a vândut pentru nişte dolari murdari.

— Ei, Hallie, zău aşa! Crezi că e un drum cu sens unic? Nu e mai departe de aici până pe Coasta de Vest decât de pe Coasta de Vest până aici. Aţi putea merge şi voi în vizită la ea. I-ar plăcea mult.

— Dar aici e rostul nostru, al tuturor! Să nu-mi spui că ai devenit un apusean cu idei preconcepute.

— Am fost întotdeauna un apusean. Noua Anglie a fost un interludiu ploios.

Este atât de indignată, încât mă văd nevoit să retractez ce-am spus.

— Îmi retrag cuvintele. Nu a fost un interludiu. A fost cea mai frumoasă perioadă din viaţa noastră.

— Vezi să nu ajungi să vinzi castraveţi grădinarului.

Apropo, ce nu-ţi convine în verdele naturii de-aici?

Mai bine să nu uiţi că locul vostru este *aici*\ Voi, mami şi tati aţi fost întotdeauna pe aceeaşi lungime de undă.

Mi-aduc aminte când vă duceaţi la concertele acelea de

sâmbătă seara, pe care mami le iniţiase. Asta era cu mult înainte să fi venit tu la Battell Pond, Moe. Obişnuiau să pună plăci la fonograf şi să amplifice muzica printr-un difuzor de pe debarcaderul localităţii, şi toată lumea se aduna în canoe şi bărci cu vâsle. Noi, de-aici, auzeam perfect, dacă nu făceam gălăgie. Rămâneam toţi acasă cu fi o sau care bonă o fi fost în acea vară, şi ne uitam la voi patru cum plecaţi pe lac cu barca, iar imediat ce treceaţi de colţul pontonului întorceam casa cu fundul în sus.

— Charity ştia asta. Considera că vă prindea bine, o dată pe săptămână. Eu mă simţeam întotdeauna vinovată, fiindcă din cauza mea trebuia să mergem cu vechitura aceea de barcă cu vâsle, însă ne-am fi scufundat imediat dacă eu m-aş fi urcat într-o canoe. Ce mult îmi >

plăceau concertele alea! Mozart şi Schubert răsunând peste luciul apei, oameni plutind agale, mişcând o padelă din când în când, şi apusul de soare adunându-se în spatele nostru. Şi tatălui tău îi plăceau mult. Îşi umplea plămânii de aerul proaspăt al serii. *Respira* amurgul. Când se termina muzica, afară era deja întuneric şi răcoare. Charity şi eu eram întotdeauna înfofolite în burnuzurile acelea algeriene.

— Cu care v-aţi fi înecat, fiindcă v-ar fi tras la fund, dacă barca se răsturna.

— Nu cred că aş fi fost mai în siguranţă într-un costum de baie. Şi, oricum, nici n-ar fi prea rău să dispari aşa. Charity era întotdeauna prevăzătoare şi lua lanterne cu noi, ca să vedem drumul la întoarcere. Larry şi Sid trebuiau să mă care pe braţe, în timp ce eu şi Charity luminam cărarea cu lanternele. În viaţa mea n-am văzut y un loc unde să fie o beznă mai neagră decât aici noaptea. Presupun că a rămas la fel. Nici nu vedeai pontonul, până când barca nu se ciocnea de el. Nu-ţi vedeai nici mâna, dacă voiai să te ţii de nas.

— Figura de stil prin care se căzneşte ea să redea ideea are o variantă mai pitorească, într-o veche zicală din New Mexico: Era atât de întuneric, încât nici fundul nu ţi l-

ai fi putut găsi cu amândouă mâinile.

— Vai, mulţumesc, scumpule. Mi-ai luat cuvintele din gură.

Râsete. Ne simţim bine pe acea verandă, în compania lor. Soarele bate direct pe noi, cald, dar nu prea cald totuşi. Va mai trece un timp până ca umbra celui mai apropiat copac să se mute peste noi.

— Făceaţi parte din familia noastră, ca mătuşă şi unchi. Mese împreună, înot, excursii, picnicuri, expediţii. Larry şi tăticul aveau întotdeauna un proiect – să facă un gard în jurul terenului de tenis, sau să construiască un nou ponton, sau să monteze o palisadă pentru vite în poarta de sus, pe Folsom Hill. Crezi că mai sunt bărbaţi cărora să le placă să muncească în vacanţă ca nişte salahori? Iar tu şi mami eraţi atât de apropiate. Ţi-a simţit lipsa, să ştii, când v-aţi mutat în vest. Nu a mai găsit niciodată vreo altă prietenă cu care să se distreze aşa de bine. De fapt, nici nu mai e aşa frumos aici cum era odinioară, cred eu. Lumea a început să se îmbrace mai elegant, gaşca de la clubul de vacantă dă tonul. Aşa cum vă ţin eu minte pe amândouă, nici uneia dintre voi nu-i păsa nici cât negru sub unghie cum se îmbrăca. Străinii nu ştiau niciodată ce să creadă despre voi, tu cu cârjele tale şi cu pălărioara ta bavareză cu o pană înfiptă în ea, iar mami în una dintre fustele tip cuvertură de pat în care umbla, întotdeauna măturând pământul cu ele, sandale şi şosete în picioare, plus un batic pe cap. Mi-e ruşine să-ţi spun asta, Sally, dar în iarna aceea când am fost împreună în Italia obişnuiam să merg la vreo zece metri în urma voastră, ca nu cumva să creadă careva că eram cu mami. Câţi ani să fi avut? Vreo paisprezece, cred. Îmi venea să mor când o vedeam cum se comporta şi în ce fel arăta. Ţi-am povestit vreodată de faza când voi două v-aţi dat jos din automobilul Marmon, în faţă la McChesney, şi doi vilegiaturişti, din Upper Montclair precis, stăteau acolo şi se holbau la voi? Erau fascinaţi. Nu reuşeau să se dumirească dacă tu erai o invalidă bogată şi mami era asistenta ta, sau dacă nu eraţi ţigănci amândouă,

sau servitoare şofând maşina stăpânului, ori hipiote din Stannard Mountain, sau mai ştiu eu ce. L-am auzit pe unul dintre ei spunând: „Maşina aceea e o adevărată bijuterie, Ed ar fi ahtiat după ea a, iar celălalt a zis: „Aia înaltă are pe cap o eşarfă Liberty, iar aia cu cârje poartă o fustă ţesută manual” Graţie vouă, toţi cei din familia Lang eram atât de fericiţi aici.

— Ce tot spui acolo? *Noi* am fost fericiţi aici graţie vouă. Am fost musafiri privilegiaţi.

Hallie este aproape la fel de frapantă cum era mama ei, dar mai dulce, mai feminină. Pentru o clipă, pe veranda însorită, când îşi dă la o parte de pe faţă o şuviţă de păr bălai răvăşită de vânt, seamănă cu Charity într-o stare de spirit vehementă.

— Nu, nu, nu. Nu sunt de acord. Nu musafiri. Familie.

Moe, care fusese ocupat să scoată un dop, se ridică în picioare şi toarnă în pahare.

— Apropo de familie. Larry, tu ai obiceiul să vorbeşti despre p-p-p-părinţii tăi?

— Părinţii mei au murit acum peste patruzeci de ani.

— Vorbeai despre ei înainte de a muri?

— Nu mi-ar fi trecut prin minte.

— Dar c-ccând au murit?

— Am închis uşa.

— Sally?

— Eu n-am avut niciodată tată. Mama mea a murit când eu aveam doisprezece ani.

— Înseamnă că vi se pare şi vouă la fel de ciudat cum mi se pare m-m-mie. Stau aici, aud toate aceste aduceri aminte de familie, toate aceste disecţii, analize, ipoteze, nedumeriri, indignări, răzvrătiri, compasiuni, în fine orice, şi sunt uluit. Tata a înîn-însemnat enorm pentru mine, am învăţat multe de la el şi l-am respectat. M-m-mama, fiind evreică, era excesiv de mămoasă, dar nu se putea să n-o iubesc, corect? Ei bine, n-am discutat niciodată despre ei când trăiau, nici măcar cu vechi p-p-p-prieteni, nici măcar cu f-f-fratele meu. După ce au murit, nu cred să fi discutat

despre ei cu prea multe p-p-persoaiie, cel mult vreo zece. Familia aceasta, în schimb, e ceva inin-incredibil. În clipa în care se întâlnesc, indiferent care dintre ei, fie numai şi doi, se apucă să vorbească despre m-m-mami şi tati.

— Asta faci şi tu. La fel ca noi toţi, participi şi tu la aceste grupuri de discuţii.

— N-am vrut să te enervez, scumpa mea. Intenţia mea nu a fost să m-m-mă absolv pe mine însumi. Am vrut doar să subliniez cât de mult aceşti doi oameni sunt în centrul a-a-atenţiei pentru ceilalţi membri ai familiei.

— Tati, nu. Mami, da. Dar asta este din cauză că…

— A fost aşa cu mult i-i-înainte să se îmbolnăvească. Şi mă refer la amândoi. Ci-ci-citeam deunăzi romanul acela de Katherine Anne Porter, cum îi spune, *Corabia nebunilor*. E acolo o scenă în care ea merge eu a-a-autobuzul şi zăreşte fugitiv doi oameni, un bărbat şi o femeie, ea îl înjunghie pe el cu un cuţit, el o loveşte cu o p-p-piatră. Hârş, poc, hârş, poc. Încleştaţi letal, dar împreună. Aşa este şi aici.

— Doamne sfinte, Moe, citeşti prea mult! Nu e deloc aşa aici. Nu e niciodată ceva violent. Nu e nici măcar >

ceva competitiv. El pierde întotdeauna.

— Poate. Oricum, e o răstignire reciprocă. Nu sunt doi indivizi, sunt o înîn-în-înfruntare. Sunt o dilemă imposibil de rezolvat. Tatăl tău este un soţ captiv, la fel ca m-m-mine…

— Ah, la fel ca tine!

— Exact. Şi la fel ca bunicul tău Ellis. Mătuşa Emily îl ţ-ţ-ţinea în şi-şi-sihăstria aia a lui şi avea grijă de el cu bunătate, cum s-ar fi purtat cu câinele familiei. Admira faptul că el ştia să citească în g-g-greacă şi latină şi e-e-e-ebraică. Sunt sigur că-l iubea, însă ea purta pantalonii în familia lor. Or asta nu e o f-f-familie, este o trufie. Femeile ne conduc. Noi bărbaţii stăm cuminţi, căscând şi arătându-ne c-c-colţii de cinci centimetri, dar mâncăm bătaie când ieşim de pe l-l-linie. Nu avem decât o singură funcţie.

— Vai, Moe, îmi pare rău pentru tine!

— De ce să-ţi pară rău pentru mine? îmi place să casc şi să-mi arăt c-c-coltii, să fiu s-s-servit la masă şi să fiu g-g-galant cu toate cu-cu-coanele. Aş vrea doar ca familia să recunoască… să recunoască t-t-t-totuşi ce face. Tu, Larry, ai scris multe cărţi, însă ai ne-ne-neglijat să scrii o carte mai mult decât necesară.

— Nu poţi să scrii despre prieteni.

— De ce? Niciunul dintre noi nu vrea să se întâmple, însă această înfruntare, dacă aşa se poate numi, aproape s-a încheiat.

— Oamenii lasă treburi neterminate. Lasă întrebări la care n-au răspuns. Lasă copii, uneori destul de mulţi.

— Unii dintre noi, copiii, ne-am dori să citim despre toate astea într-o carte. S-ar putea astfel să găsim răspuns la unele dintre acele întrebări rămase fără răspuns. Cum ar fi, bunăoară, de ce au stat împreună în toţi aceşti ani. A fost ca un fel de agonie pentru amândoi.

— O, n-a fost aşa tot timpul! Nici măcar prea des. Nu cred că s-a pus vreodată problema să se despartă. Nu ar concepe niciunul aşa ceva. I-ar distruge pe amândoi.

— Probabil. Totuşi…

Moe îmi dă sticla peste masă ca să torn în pahare. Se uită spre fereastră, încruntat.

— Ce-o fi făcând fata aia acolo, doar nu *ouă* acum ouăle alea?

Dar Hallie nu e atentă. Mă studiază pe mine. A vorbit serios de data asta. I-ar plăcea să citească o carte despre părinţii ei.

— Hallie, ai o idee greşită despre ceea ce fac scriitorii. Să nu crezi că ei pot înţelege lucrurile mai bine decât alţi oameni. Născocesc doar nişte intrigi pe care ştiu să le rezolve. Pun nişte întrebări la care ştiu răspunsul. Personajele despre care citeşti tu în cărţi nu sunt oameni reali, sunt plăsmuiri. Romane sau biografii, nu e nicio diferenţă. N-aş putea să-i redau în scris pe Sid şi Charity Lang cei din realitate, iar ca să găsesc explicaţii pentru

felul lor de a fi, cu atât mai puţin. Şi dacă i-aş născoci, ar însemna să falsific nişte adevăruri pe care nu vreau să le falsific.

— Credeam că ficţiunea este arta de a crea adevăr din materiale contrafăcute.

— Sigur. Asta ar însemna să creezi ceva fals din materiale adevărate.

— Dacă tu nu poţi face asta, cine poate?

— Posibil să nu poată nimeni.

— Pe tine nu te deranjează, aşa cum ne deranjează pe noi? Să nu-mi spui că nu. Ei doi plutesc în aer, ca o armonie muzicală nerezolvată. Ar fi nevoie de un Mozart care să coboare la parter şi să trântească în clape notele potrivite, ca să-i lase să se potolească.

— Un alt Mozart decât acesta.

Există şi alte considerente pe care aş putea să le invoc. Cum poţi să faci o carte, pe care s-o citească toată lumea, pornind de la nişte vieţi atât de liniştite ca acestea?

Unde sunt elementele pe care le caută romancierii şi pe care le aşteaptă cititorii? Unde sunt viaţa intensă, irosirea flagrantă, violenţa, sexul vicios, dorinţa de moarte? Unde sunt infidelităţile de mahala, promiscuităţile, divorţurile convulsive, alcoolul, drogurile, weekendurile pierdute? Unde sunt aversiunile, ambiţiile politice, pofta de putere? Unde sunt viteza, vacarmul, urâciunea, tot ceea ce face din noi ceea ce suntem şi ne face să ne y recunoaştem în ficţiune?

Oamenii despre care vorbim noi sunt relicve ale unei epoci mai calme. Au avut posibilitatea să-şi cumpere liniştea şi să se distanţeze de urâţenia industrială. Trăiesc în spatele zidurilor universităţii, o parte din an, şi într-o grădină verde, în restul anului. Inteligenţa lor şi tradiţiile lor civilizate îi feresc de cele mai multe ispite, indiscreţii, vulgarităţi şi erori pasionale care ne năpăstuiesc şi ne perturbă pe cei mai mulţi dintre noi. Îşi fascinează copiii, fiindcă sunt atât de decenţi, atât de amabili, atât de

compătimitori şi înţelegători şi cultivaţi şi bine intenţionaţi. Îşi nedumeresc copiii, fiindcă, în ciuda tuturor lucrurilor pe care le au şi le întruchipează, în ciuda faptului că în ochii majorităţii personifică un cuplu ideal, ei sunt distanţi, imprevizibili, chiar severi. Şi au ratat ceva, iar asta se vede la ei.

y 7

De ce? Fiindcă ei sunt ceea ce sunt. De ce sunt atât de iremediabil ceea ce sunt? întrebare fără răspuns, posibil de nerăspuns. În aproape patruzeci de ani, niciunul nu a fost capabil să schimbe în celălalt nicio iotă măcar.

Un alt argument, personal şi tulburător de data asta. Eu sunt prietenul lor. Îi respect şi-i iubesc pe amândoi. Mai mult, vieţile noastre au fost atât de împletite împreună, încât n-aş putea scrie despre ei fără să scriu despre mine şi Sally deopotrivă. Mă întreb dacă l-aş putea recrea pe vreunul dintre noi fără ca portretele noastre să fie atinse de compătimire şi autocompătimire. *Amiciţia* este un izvor pur. Cu o concentraţie prea mare de milă ar putea deveni de nebăut.

Slujnica ne întrerupe tăcerea oarecum incomodă. Posibil să fie a douăzecea fată din sat care să lucreze vara în această casă. Tava cu care vine e încărcată cu o cafetieră, o carafă cu suc de portocale şi un castron cu zmeură. Bagă cafetiera într-o priză şi pleacă repede înăuntru, de unde se întoarce aproape imediat cu un platou cu şuncă, farfurii calde, chifle şi o omletă mare. Moe mârâie şi-şi desface şervetul. Hallie începe să servească. Mâncăm, şi toată apăsarea iese din mine.

— E totul în regulă? Ce trebuie să fie cald e cald şi ce trebuie să fie rece e rece? Clara nu prea le nimereşte întotdeauna.

— Minunat. Divin.

— Îţi intră soarele în ochi, Sally? Vrei să te mai mutăm un pic?

— Mi-e foarte bine aici. Ca întotdeauna.

— Dar până la urmă tot aţi plecat şi v-aţi mutat în

New Mexico.

— Nu de aici m-am mutat.

— Ziceam şi eu aşa. Şi dacă te-ai fi mutat de-aici, cine să te poată blama? Aici ai păţit ghinionul acela cumplit.

— Ghinion?

— Poliomielita.

— Aş fi putut să iau boala oriunde.

— Oricum, mami se blamează pentru asta. Zice că te-au dus într-o drumeţie când erai încă anemică şi slăbită»

după ce o născuseşi pe Lang. Consideră că ai fi putut probabil să ai mai multă imunitate la boală, aşa cum au alţi oameni în general, dacă ei nu te-ar fi extenuat cu drumul.

— Asta-i ridicol. În viaţa mea nu mă simţisem aşa de

7

bine ca atunci. Mă îngrăşaseră toată vara şi avuseseră grijă de mine. Iar după ce m-am îmbolnăvit, au fost amândoi pur şi simplu minunaţi.

— Ei spun că tu ai fost minunată. Cum ai rezistat să fii transportată pe cal, şi tot ce-a urmat după aceea. Dar, de fapt, te cunoaştem şi noi, te-am văzut în toţi acei ani.

Văd ca aievea toţi acei ani perindându-se în mintea lui Hallie, mai mulţi ani decât ar însuma toată experienţa ei de viaţă. Tot timpul, de când era ea bebeluş, toată copilăria, adolescenta, studenţia şi căsnicia ei, mereu biata Sally Morgan abia putea să se mişte cu proteze la picioare şi cârje în mâini, având nevoie de ajutor ca să meargă la toaletă sau să se dea jos din pat sau chiar să se ridice de pe un scaun, şi cu toate astea refuzând să se declare neputincioasă sau neconsolată. Şofează o maşină special adaptată pentru ea. Călătoreşte, sau oricum călătorea într-o vreme, în toată lumea. Găteşte, deplasându-se prin bucătărie pe scaunul ei înalt cu rotile. Se ocupă de gospodărie, în afară de munca grea din casă. Şi zâmbeşte, e veselă, şi amuzată, şi amuzantă. Nu se lamentează, se gândeşte la binele celorlalţi. Hallie se uită la ea cu ochii umezi. Este iubire în privirea ei, şi admiraţie.

Pe drept cuvânt. Şi eu am lăcrimat adesea

contemplând-o pe femeia de lângă mine.

— Dar ţi-au povestit vreodată ce au făcut *eli*

— Ce să fi făcut? Şi când?

— Când am fost bolnavă. Şi să fi vrut să-mi aleg cel mai nepotrivit moment ca să mă îmbolnăvesc, tot n-aş fi putut nimeri mai bine. Tocmai se pregăteau să plece înapoi la Madison, casa de vis era deja începută, Charity ardea de nerăbdare să ajungă înapoi şi să supravegheze lucrările. Şi avea trei copii mai mici de cinci ani, iar tu erai în embrion, deşi ea nu avea cum să ştie asta deocamdată. Noi nu aveam serviciu, iar ei ne oferiseră casa lor pe timpul iernii. Nu ratau niciodată ocazia de a fi generoşi. Ei bine, în condiţiile astea, pe mine m-a apucat să mă îmbolnăvesc.

Sally stă cu spatele foarte drept, uitând să mai mănânce. Are ochii larg deschişi şi strălucitori. De fiecare dată când se gândeşte la tot ce-au făcut ei pentru noi se înduioşează până la lacrimi, cuprinsă de afecţiune şi recunoştinţă.

— Oamenii aceştia au lăsat baltă totul, pur şi simplu, din cauza mea. Charity a mers cu noi în ambulanţă până la Burlington, iar cât am stat în plămânul artificial şi, cum s-ar spune, în siguranţă, ea şi Larry au făcut cu rândul la căpătâiul meu, vorbind permanent cu mine ca să mă readucă la viaţă. Bietul Larry trebuia să ne întreţină, dar tot ce avea el erau nişte recenzii de carte plătite cu cincisprezece sau douăzeci de dolari bucata. Încerca să citească în timp ce stătea lângă mine, urmărind cum aerul îmi era pompat în corp şi scos afară din nou, iar când Charity venea şi prelua garda în locul lui, el se ducea în altă cameră şi încerca să scrie. Dacă ea n-ar fi fost acolo, el n-ar fi putut să facă nimic, iar eu m-aş fi prăpădit până la urmă de atâtea griji. În acest răstimp, Sid încărcase copiii în maşină, cu Lang cu tot, şi se întorsese cu ei la Madison, iar mătuşa Emily îl abandonase pe bunicul tău şi se suise în tren, ca să ţină familia împreună. Asta, da, solidaritate!

Fata reapare în uşă cu o privire întrebătoare, dar Hallie îi face semn să plece înapoi. Ea şi Moe o urmăresc cu atenţie pe Sally, rigidă pe scaunul ei rigid. Vocea iese din ea ca într-o transă continuă, întreruptă doar de pauzele când îşi recapătă suflul. Dacă ar fi să filmez Oracolul de la Delfi, aş pune-o pe Sally, în acea stare de spirit, să o joace pe Pythia.

— Capeţi o nouă perspectivă într-un plămân artificial. Nu mai eram decât o legumă suferindă. Nu puteam să mişc nimic, decât capul, însă negreşit puteam să fiu îngrijorată. Eram îngrijorată pentru fetiţa mea, eram îngrijorată pentru bietul Larry, care se stingea pe picioare. Eram îngrijorată pentru casa lui Charity, ridicându-se fără ea, după toate planurile şi pregătirile pe care le făcuse, şi toate astea doar din cauza mea. Eram îngrijorată pentru Sid, cu toată casa aceea plină de copii, şi-mi făceam griji pentru domnul Ellis, rămas neajutorat şi singur la Cambridge. Îmi făceam griji pentru facturile enorme, care se acumulau teancuri-teancuri, şi mă nelinişteam la gândul că s-ar fi putut să nu mă mai fac bine niciodată, iar atunci tot ce se cheltuia pentru mine ar deveni o risipă nejustificată. Când ne-a lovit uraganul în 1938, mă îngrijora ideea unei pene de curent care mi-ar fi luat aerul vital, deşi uneori aproape că mi-aş fi dorit să se întâmple aşa. Dar, pe urmă, ridicam privirea în oglindă şi-l vedeam pe Larry moţăind cu cartea în mână, sau o vedeam pe mama ta cu zâmbetul acela pe buze. Ai moştenit zâmbetul ei, Hallie. Este un har extraordinar. Are viaţă în el. Nici nu îndrăzneam să mor >

cu zâmbetul acela strălucind asupra mea.

Pauză, respiră sacadat. Nimeni nu vorbeşte. Moe, cu ochii la chipul lui Sally, bâjbâie cu mâinile după cafea, pipăind farfurioara.

— Tot ea a achitat şi facturile – s-a dus pur şi simplu la casierie şi a reglat toată spitalizarea, cerând în plus ca orice facturi ulterioare să-i fie trimise ei. Larry s-a necăjit, dar, Dumnezeule, ce povară imensă ne-a luat ea de pe

cuget! A convins-o să accepte angajamentul lui de plată pentru toate cheltuielile, iar mai târziu şi pentru nişte sume cu mult mai mari, pe care ni le-a pus la dispoziţie. A durat ani de zile ca să putem rambursa toţi acei bani, iar de fiecare dată când le mai trimiteam câteva sute de dolari, se comportau de parcă noi am fi fost nişte modele de onestitate sau ca şi cum nimeni nu ar mai fi pomenit vreodată să existe doi oameni care să încerce să achite o datorie importantă.

— Habar n-am avut de toate lucrurile astea. Dar o recunosc pe mami în ce-mi povesteşti.

— Şi tatăl tău, la fel. Sid îmi trimitea scrisori pline de noutăţi, poezioare nostime şi poze cu Lang, povestind totul de parcă ar fi fost un privilegiu pentru el să aibă grijă de atâţia copii mici, în timp ce începea un nou trimestru la facultate. Aproape în fiecare zi, ceva ca să mă înveselească. Pe urmă, când medicii au spus că şansa mea cea mai bună de a-mi recăpăta cumva controlul asupra muşchilor era o cură la Warm Springs, chestia asta ne-a dărâmat complet, era ceva absolut irealizabil în situaţia noastră. Să nu uităm, eram în plină criză economică, nu existau asigurări de şomaj sau de sănătate, nimic pe planul asigurărilor sociale. Larry nici măcar nu avea serviciu. Dar Charity şi Sid ne-au sărit în ajutor. „Da!” au spus ei. „Faci asta, indiferent cât ar costa. *Nu* vă faceţi griji pentru cheltuieli”. Şi aşa Larry m-a dus în Georgia, iar la început am fost cumplit de deprimată. Nu-mi mai puteam folosi picioarele, o mână era cam atrofiată, iar în jurul meu vedeam oameni în situaţii la fel de grave sau chiar mai grave decât a mea, oameni de la care mi-am putut face o idee despre cum putea fi viaţa mea pe viitor. Unele proceduri ale terapiei erau în regulă, dar altele erau atât de crunte, încât aproape mă omorau. Te puneau pe o bandă de alergat, bunăoară, cu bare de care să te prinzi, şi tu trebuia să încerci să mergi pe ea. O asistentă medicală stătea în spatele tău, cu o mână în centura ta, dar niciodată nu te ţinea ca să nu cazi. Erau neglijente, nu te

prindeau strâns. Toţi cădeam. Am aflat mai târziu că făceau asta intenţionat, ca să-ţi întărească voinţa. Dacă nu scrâşneai din dinţi şi nu

7 7 7

Încasai pedepse şi căzături cu duiumul, fără să te dai însă bătut, ştiau că altminteri nu te vei recupera niciodată. Eram atât de descurajată, încât plângeam tot timpul, dar când Charity a auzit asta, şi-a abandonat familia din nou şi a venit acolo. Când mă puneau pe banda de alergat, ea era lângă mine, ca să mă ajute şi să mă încurajeze. Mă făcea să încerc, şi să încerc, şi să încerc întruna. Nu am ajuns niciodată să pot merge, însă am căpătat mai mult control din alte puncte de vedere. Era un băiat acolo, cam de vreo şaptesprezece ani, sportiv la un liceu din Chicago, un băiat foarte drăguţ. Îl săltau pe bandă şi încercau să-l facă să meargă din nou, dar el nu putea. Stătea atârnat muşcându-şi buza cu dinţii, şi lacrimile îi şiroiau pe faţă. Nu a reuşit niciodată să se mai ridice în picioare, iar după o vreme l-au trimis acasă. A continuat să-mi scrie ani de-a rândul. A trăit de-atunci imobilizat într-un cărucior cu rotile.

Vocea în transă se opreşte, ochii în transă conştientizează ceea ce văd. Sally clipeşte şi, surprinsă, sfidătoare, dar părându-i rău, aruncă o privire în jurul mesei. Un râset, ca un mic suspin sugrumat. Noi tăcem toţi. Cu siguranţă, Hallie şi Moe n-au mai auzit-o niciodată vorbind cu atâta înflăcărare. Nici eu, de altfel, nu în public, nicăieri decât uneori în pat, când se trezea din vreun vis şi descoperea că era în continuare captivă într-un trup nevolnic.

— Şi atunci cine a fost minunat? Eu eram doar o ches→

ţie infirmă, care trebuia determinată să vrea să trăiască. Ei au făcut asta, ei m-au convins – Charity în special, dar oricum, amândoi împreună. Trebuia să trăiesc, din pură gratitudine.

Fata se uită afară din nou, primeşte o încuviinţare din partea lui Hallie şi se apucă să adune vesela pe o tavă.

Sally, cu umerii ei firavi adunaţi pe lângă gât, şade ţeapănă, privind în jos şi respirând neregulat. Mâinile le ţine împreunate în poală, la soare, cu mâna pe jumătate încleştată pusă deasupra. Picioarele ei sunt nemişcate pe treapta de metal a scaunului, tot la soare. Dar faţa ei e în umbra care se mişcă şi se modifică odată cu mişcarea» >

frunzelor de sus.

— Mi-e ruşine. Au trecut ani de zile de când n-am mai >

fost aşa apropiate cum eram odată. M-am lăsat iritată de felul cum vrea ea să controleze totul. Mi se părea că era o tirană cu voi toţi din familie. Mi se pare la fel şi acum. Dar n-ar fi trebuit niciodată să uit că a fost pentru mine o prietenă minunat de altruistă. S-ar fi cuvenit să am gentileţea de a ierta ceea ce ştiam că ea nu poate schimba. Ne-am despărţit aproape ca şi cum *am fi fost* prietene, dar au trecut de-atunci opt ani.

Stă nemişcată. Ochii ei se perindă rapid în jurul mesei, pe la fiecare dintre noi pe rând. Cu un efort de voinţă, tensiunea dispare de pe buzele şi din obrajii ei: zâmbetul de *Kore*[34] vrea să revină. Dar o undă de încordare persistă. Sub placiditatea care-i reapare pe faţă, un muşchi crispat conferă expresiei sale o umbră de severitate. Ridică ochii şi-i fixează asupra lui Hallie.

— Spune-mi exact cum se simte. Are dureri? Nu-mi pot da seama din scrisorile ei.

— Dacă are dureri, oricum nu se manifestă. Dar nu cred, totuşi. Cancerul la stomac este considerat mai puţin dureros decât celelalte forme ale maladiei. Desigur, a făcut metastază, s-a întins în tot organismul acum. La începutul verii, pentru orice eventualitate, ea şi David au făcut nişte şedinţe de meditaţie – controlarea durerii

I printr-un fel de autohipnoză. Nu ştiu dacă a avut nevoie să folosească asta. Ştiu sigur că nu a luat niciun fel de analgezic. Nu vrea să ia.

---

34 Numele grecesc iniţial al Persefonei (Proserpina, la romani), fiica Demetrei

— Da. Mi-aduc aminte, când l-a născut pe David nu a acceptat nici măcar o mască cu eter. Voia să simtă tot. Nu e speriată, nu?

— Niciun pic. E incredibilă. Deunăzi, stăteam de vorbă şi careva – Nick, presupun, era încă aici – a uitat câteva momente care era situaţia, fiindcă totul decurgea ca o discuţie obişnuită în familie, şi a întrebat-o cum o să voteze în noiembrie. Ştii ce-a spus? S-a uitat la el cu sprâncenele arcuite, cum face ea, şi cu licăriri jucăuşe în priviri, de parcă ar fi dezvăluit vreun secret extraordinar, i-a răspuns: „De la distanţă”. Am pufnit toţi în râs, nu ne-am putut abţine. Da, ai perfectă dreptate. Mama vrea să experimenteze tot, şi nu concepe să fie privată de ceva. Ştii cum îi place ei să planifice lucrurile. Ei bine, planifică şi asta la fel. E ca un coregraf, fiecare pas mărunt este gândit dinainte. Chiar şi…

O ezitare.

— Chiar şi *ce*\ insistă Sally.

— Mai bine nu, spune Moe.

— Ah, trebuie să ştie şi ei! Urăsc asta, nu suport nici să mă gândesc măcar, dar mama a semnat deja hârtiile. Vrea ca trupul ei să fie remis băncii de organe a Clinicii Hitchcock din Hanover. Dumnezeule, eu am… pur şi simplu am explodat când mi-a spus. I-am zis: „Mami, cine să vrea un rinichi de la o persoană de şaizeci de ani sau două cornee de la o persoană de şaizeci de ani? Vrei să faci asta dintr-un motiv teoretic, probabil. Dar e o tortură pentru noi. Lasă-ţi bietul trup să se odihnească în pace”. Dar ea susţine că vrea să fie un bun cetăţean. Ce este uzat poate să fie incinerat şi să redevină ţărână, dar ceea ce rămâne încă folositor se cuvine să fie utilizat de cineva căruia îi trebuie.

Lacrimi de indignare îi împăienjenesc ochii. Coboară capul, lipeşte pumnul de buze, apoi ridică privirea, râde, scutură din cap. Sally, din marginea ei de umbră, se uită îngândurată, ca dintr-o grotă.

— Se pregăteşte cu adevărat.

— O, da.

— Ah, ce rău îmi pare că nu mi-a spus mai din timp! Aan şi venit de-acum câteva săptămâni deja. Este ceea ce ea ar fi făcut pentru mine. Dar părea să ţină totul sub control.

— Ştie din mai. Dar a existat o remisiune, a părut că timpul stă în loc. Nu voia să vă îngrijoreze.

— Ştia că eu n-aş fi putut face nimic, murmură Sally abătută. Până la urmă, tot *ea* ar fi încercat să-mi poarte de grijă. Priveşte cu amărăciune spre şervetul mototolit din mâna ei, ca şi cum n-ar înţelege ce-i cu el şi cum de-a ajuns acolo. Pe urmă, îl pune pe masă. Când putem s-o vedem?

— Oricând.

— Nu i-am deranja de la masă?

— Ea nu mănâncă mai nimic. Taţi, în general, ia doar un sandviş la amiază. Mama a zis să vă aducem după ce v-aţi odihnit şi aţi mâncat, precizează Hallie uitându-se la ceas. Noi mai avem vreo două curse de făcut înainte de picnic. Vă lăsăm pe voi aici şi ne vedem mai târziu, pe deal. Aşadar, oricând sunteţi dispuşi.

— Eu ar trebui să dau vreo două telefoane, spune Moe. Poate că acum e momentul potrivit.

Sally îşi ia cârjele şi le reazemă de scaun. Moe sare în picioare, dar eu stau nemişcat, fiindcă văd că e încă îngândurată şi nu vrea deocamdată să se ridice. Ştiu ce face. Contemplă, în felul ei ferm, ceea ce până acum am reuşit să acoperim destul de bine cu pătura călduţă a nostalgiei.

Hallie, gândind cu voce tare, spune:

— Moe, du-te *mai bine* şi dă telefoanele alea. Între timp, apuc şi eu să vorbesc cu Clara. Vă deranjează să aşteptaţi aici câteva minute?

— Nicidecum, spun eu.

Sally nu spune nimic, stând rigidă pe scaun şi holbându-se în trecut sau în viitor, nici nu ştiu care o apasă mai tare.

Hallie s-a oprit din drum, studiindu-i chipul.

— S-a întâmplat ceva? Pot să te ajut cumva?

Sally ridică ochii, ochi imenşi şi migdalaţi pe o faţă cu pielea strâns întinsă pe pomeţi. Cutele de pe frunte se netezesc, linia obrajilor se îndulceşte, privirea care doar cu câteva secunde înainte lumina orbitor, ca faza lungă a unui far, se închide şi coboară în pământ.

— Nimeni nu poate face nimic. Asta este situaţia.

Conştienţi că nu pot decât să-i dea dreptate îngânând un mormăit, Hallie şi Moe mai zăbovesc stânjeniţi un moment, apoi se retrag. Noi rămânem pe loc. Sally îşi tamponează pe rând pleoapele cu încheietura degetului.

— Am sperat, probabil, să mă trezesc din somn şi să aflu că nu e aşa.

— Se pare că va fi mai curând decât am crezut noi.

— E greu să accept asta, există atât de multe aduceri aminte, survenire. Ea *trăieşte* în toate. E pretutindeni unde te uiţi. Ai observat farfuriile?

y

— Erau Cantigalli, nu-i aşa?

— Da. De la Florenţa. Mai ţii minte ziua când am fost cu ea ca să le cumpere?

— Eram şi eu cu voi?

— Sigur. Ne-am dus la fabrică. A cumpărat servicii de masă întregi. Ulterior, au sosit la Hanover în trei butoaie mari.

— Te cred pe cuvânt.

— Foarte bine faci. N-am uitat nicio clipă din anul acela.

— Un an fără treburi în gospodărie.

— O, mai mult decât atât! În anul acela a fost numai primăvară, chiar şi când a nins. De-atâtea ori mi se întâmplă să mă trezesc din somn şi să-mi revină în minte versurile din poemul acela al lui Lorenzo. Mai ţii mine? Toţi turiştii sunt puşi să le înveţe:

Quant e bella giovinezza Che şi fugge tuttavia[35]

35 Primele două versuri din Canzona di Bacco - „Cântecul lui

Scutură din cap.

— Tinereţea s-a dus şi ea, dar în anul acela eram tineri – atunci a fost al doilea an. Primul a fost la Madison. Înainte de asta, totul era cam cenuşiu, iar de atunci a fost în principal doar perseverenţă. Aşa a fost şi pentru tine? Dar în anul acela la Florenţa eram tineri. Tinereţea nu are nimic de-a face cu vârsta cronologică. Este o vreme a speranţei şi a fericirii.

— *Che şi fuggono*, spun eu, iar apoi, fiindcă nu vreau să-i accentuez dezolarea, adaug: Nu ai fost prima persoană care să-şi fi descoperit tinereţea acolo. Ţi-aduci aminte cum spunea Goethe: *Kennst du das Land, wo die Zitronen blühen*?[36] Sau Milton? Când nu mai putea suporta iernile din Anglia şi politica de-acolo, ştii ce făcea? Mânca o măslină ca să-şi amintească de Italia.

— Eu n-am nevoie de nicio măslină, spune Sally.

4

Odată, la un dineu în Cambridge, am avut o dispută imaginară cu sociologul Pitirim Sorokin, care susţinea teoria mobilităţii ascendente, sau cum o numea el „peristaltismul vertical în societate”. Era limpede că-i plăcea sintagma, credea că născocise ceva destul de ingenios.

Întrucât se născuse cu un nume obscur într-un sat rusesc la fel de obscur şi urcase pe scara socială, devenind membru al Consiliului Republicii Ruse şi secretar al premierului Kerenski, puteam concede că ştia mai multe despre mobilitatea ascendentă decât mine. Eu aveam doar propria-mi experienţă limitată din care să pot extrapola şi trei martini băute care să mă facă sceptic în privinţa altor dovezi. Dar nu-mi plăcea metafora lui şi, bombănind spre doamna din stânga mea, am declarat că savanţii sociologi ar trebui să rămână la un limbaj aseptic din punct de vedere semantic şi să lase metaforele în seama celor care

---

Bacchus“, de Lorenzo de’ Medici (1449-1492): „Cât de fru- moasă-i tinereţea/ Dar cum repede se duce...“

36 în germană, în text - „Ai auzit de ţara unde lămâii înfloresc?“

se pricep să le folosească.

Peristaltismul, am informat-o eu pe această doamnă sau pe altcineva, înseamnă contracţii ritmice într-un tub, cum ar fi intestinul gros, care forţează materiile din interior să se mişte prin el. În figura de stil folosită de Sorokin, societatea era tubul, şi individul, materia care trebuia deplasată, iar tubul exercita funcţia de a-l mişca pe individ. Eu credeam că individul de aceea e individ, pentru că se mişcă singur, şi nu neapărat ritmic.

Şi de ce cuvântul „vertical”? Ştiut fiind că omul este un animal erect, cel puţin ca postură, orice peristaltism căruia i-ar fi subiect nu poate fi decât vertical, doar dacă nu ni-l imaginăm lungit pe spate, ceea ce nu avem niciun motiv să facem.

În sfârşit, eu aveam impresia că peristaltismul normal funcţionează în jos, nu în sus. Peristaltismul dirijat în sus este un peristaltism invers, care se numeşte emeză.

A vrut cumva profesorul Sorokin să sugereze că el a fost vomat direct în notorietatea revoluţionară, iar ulterior într-un renume internaţional şi o poziţie distinsă la

Harvard? Probabil că nu. Dar nu exista nicio ieşire

din dificultatea lui metaforică. Nu se putea extrage pe sine inversând direcţiile şi acceptând fluxul alimentar normal, deoarece acest lucru ar fi avut nu numai efectul de a-i distruge metafora ascendentă, ci şi consecinţa de a-l face să arate chiar şi mai rău decât dacă ar fi fost

vomitat în sus.

Profesorul Sorokin nu a figurat niciodată în existenţa mea. Nu-l mai văzusem niciodată până în acea seară şi nu l-am mai văzut niciodată după aceea; iar disputa noastră n-a avut loc niciodată, decât în capul meu şi din colţul buzelor. Însă noi tocmai ne întorseserăm după o bursă Guggenheim de un an în Italia, iar în Italia descoperisem, cumva spre surprinderea mea, că din prima mea zi de şcoală manifestasem şi eu o crâncenă mobilitate

ascendentă. Reducându-mi viaţa trudnică la o inevitabilitate socială şi întinând-o prin acea imagine a digestiei colective rutinare, Sorokin m-a insultat tocmai acolo unde fiinţam.

Până să ajung în Italia, fusesem prea ocupat ca să mai observ cum eram eu de fapt. Învăţam şi îmi plăcea să învăţ. Sau mă cufundam într-o gaură şi trăgeam gaura înăuntru după mine. Sau, pur şi simplu, încercam să supravieţuiesc. Dar chiar şi în cele mai oropsite perioade ale noastre, eu am fost un dop ţinut dedesubt, impulsul meu era întotdeauna în sus.

Potrivit teoriilor mătuşii Emily, ar fi trebuit probabil să calc pe urmele tatălui meu. Ţineam la el, ne înţelegeam bine, lucram cu intermitenţe în atelierul de reparaţii auto. Nu exista niciun motiv pentru care eu să nu-i urmez în calitate de proprietar şi să nu mă ocup toată viaţa de curele de transmise, plăcuţe de frână, pistoane, lubrifianţi, treburi prin curte, grătare cu vecinii, baseball şi bere. Dar n-am avut niciodată intenţia să fac aşa ceva. Şi nu din snobism. Nu mi-a fost» >

ruşine niciodată cu el. Nimic din prăfuitul Albuquerque nu mă îmbia la comparaţii de invidiat. Pur şi simplu, pretindeam mai mult decât Albuquerque putea să-mi ofere. Era pentru mine ceva de la sine înţeles. Şi toate persoanele importante pentru mine – părinţii, dascălii, profesorii de la facultate, Sally când ne-am cunoscut în Berkeley, şi de altfel şi soţii Lang, când ne-am cunoscut la Madison – aveau aceleaşi presupuneri în privinţa mea. Eram pe o traiectorie care ducea undeva.

Fără să ştiu după ce umblam, am urmărit acel lucru cu obsesia oarbă a unui spermatozoid vânându-şi ovulul ţintă – iată o metaforă pe care o voi accepta. Multă vreme a fost întuneric, şi tot ce-am putut să fac a fost să înot ca să scap cu viaţă. Joncţiunea şi împerecherea s-au produs în cele din urmă la Pensione Vespucci, un vechi *palazzo* pe Lungarno, un pic mai jos de consulatul american din Florenţa, în odaia din faţă a apartamentului de la etajul

patru. Acolo, într-o dimineaţă de septembrie, m-a frapat ideea că situaţia era complet diferită fată de cum fusese de multă vreme. Indiferent y încotro ne îndreptam, ajunseserăm acolo, sau cel puţin ieşiserăm pe drumul cel bun.

De obicei, clopotele bisericilor de pe Bellosguardo ne trezeau din somn la ora şase, dar în această dimineaţă m-am trezit mai devreme, înainte de revărsatul zorilor. Un timp, am rămas lungit pe spate şi am ciulit urechile, încercând să descopăr ce-mi curmase somnul. Dar nu auzeam nimic, nici cel mai mic freamăt de *rumoare*[37] din stradă, unde practic nu era niciodată linişte, niciun huruit de tren trecând la un alt macaz în depărtările stâncoase, niciun dangăt de clopot, nicio şuierătură, niciun scuter Vespa zbârnâind de pe vreo stradelă, niciun zgomot de paşi pe caldarâmul gol, nicio mişcare în interiorul casei transmiţându-se prin marmură şi tencuială, niciun glas de pescar matinal jos, în albia fluviului.

Nimic, decât răsuflarea lui Sally torcând încetişor lângă mine şi ticăitul ceasului, toate sunete atât de apropiate, confortabile şi liniştitoare, încât accentuau de fapt amuţirea desăvârşită peste care cădeau. În patul care mi-era încă străin, stăteam pândind zgomote de-afară pe care nu eram sigur că le-aş fi putut tălmăci, şi simţeam cu o emoţie profundă câtă siguranţă îmi conferea ideea de a fi *aici*, în întunericul celor patru pereţi. Nici nu conta, în fond, ce zgomot de-afară îmi gâdilase auzul în timp ce dormeam. Sally respira liniştit lângă mine. Ticăitul ceasului ne purta spre dimineaţă.

Pe urmă, m-am mai dezmeticit un pic. Ceas? Noi nu aveam niciun ceas. Şi-atunci ce auzeam eu? Ţinându-mi răsuflarea, am ciulit urechile. *Tic-toc-ţac-tic-toc-trop-trop*, nu un orologiu, ci nenumărate orologii, nesincronizate. Mi-am apropiat de ureche ceasul de la mână: de la doi centimetri depărtare, nu se auzea deloc. Însă păcănitul sec, ca de clichet precipitat, continua.

37 In italiană în text, „zgomot, rumoare“

Am dat la o parte pătura, m-am dus până la uşile duble cu geam, am deschis una dintre ele şi am păşit afară pe terasa acoperişului. Noaptea era mai luminoasă afară decât în cameră, iar păcănitul se auzea mult mai tare, mai rapid, cu ritmuri mai frânte – un zgomot de parcă mai mulţi copii, mişcându-se cu viteze diferite, ar fi trecut cu nişte beţe în lungul unui gard din scânduri pe o stradă mai încolo. M-am apropiat de balustradă să privesc pe stradă, şi *ecco*, am descoperit ce se întâmpla: un şir de felinare bălăngănindu-se în mişcare cotea de pe Podul Vittoria şi o lua pe Lungarno înspre centrul oraşului. Fiecare felinar atârna de o şaretă, lângă fiecare şaretă mergea un om, şi înhămat la fiecare şaretă era un măgar care tropăia iute din copite pe caldarâm.

Legănându-se în mersul căruţelor, felinarele lor proiectau umbre diforme de roţi cu spiţe, de picioare forfecând aerul deasupra pavelelor şi de urechi lungi de măgar pe parapetul de piatră al fluviului. Sub păcănitul şi tropăitul copitelor, acum când zgomotele nu mai erau parţial atenuate de ieşitura acoperişului, auzeam scrâşnetul şi hârşâitul obezilor cu şine de fier pe caldarâm, scârţâitul osiilor, crâmpeie de vorbe, râsete. Când careva se oprea să-şi aprindă o ţigară, chipul omului înflorea roşu, câteva clipe, în flacăra chibritului.

Am ţâşnit înapoi în cameră, oprindu-mă cât să ridic ivărul de la cealaltă jumătate a uşii şi să deschid larg ambele canaturi. Când am aprins veioza de la pat, Sally a ridicat capul.

— Ce e?

— O să te iau în braţe, i-am zis. Cu plapumă cu tot. Hopa, sus.

Am ridicat-o de pe pat, i-am adunat plapuma peste picioare şi am pornit aşa spre uşa de la terasă.

— Dar ce s-a întâmplat? a strigat ea alarmată. A luat foc undeva? Care-i problema?

— N-a luat foc nimic, dar trebuie să ne grăbim. E posibil să se fi terminat. Trebuie neapărat să vezi.

Am pus-o jos pe balustradă, am înfăşurat-o în plapumă şi am cuprins-o cu braţul ca s-o ţin bine. Şi-a încolăcit braţul de gâtul meu, înainte de a se încumeta să se uite în jos.

N-ar fi trebuit să-mi fac griji că procesiunea s-ar fi putut termina aşa de repede. Continuau să defileze, păcănind şi tropăind, aproape un kilometru de felinare mişcătoare, siluete de oameni şi măgari, mai mult întrezărite, căruţe încărcate care continuau să apară de pe pod.

— O, uită-te la ei! a exclamat Sally. Sub braţul cu care o ţineam strâns, o simţeam caldă încă din pat. Dar ce-or fi oare, ai idee?

— Căruţe care merg la piaţă, presupun. Aduc dovlecei şi *carciofi*[38].

— Ce frumoase sunt! Cum de-ai ştiut că trec pe-aici?

— N-am ştiut. Am auzit copitele mergând tropa-tropa pe caldarâm.

— Ce frumos sună. Parcă ar fi un aranjament muzical de Ferde Grofe.

— Mai plăcut decât camioanele de la ferme, troncănind spre Faneuil Hall la Boston.

Am privit aşa minute bune, în timp ce şuvoiul de căruţe continua să coboare de pe pod, trecând mai departe şi legănându-şi felinarele. Îmi îngheţaseră picioarele şi mă dureau tălpile din cauza pietrişului încastrat în acoperiş.

— Te mai uiţi? Vrei să mergem înăuntru?

— O, nu, să mai stăm un pic! Hai să vedem cât de lung e convoiul.

— Sigur nu ţi-e frig?

— Niciun pic. Pe urmă, şi-a plimbat palma pe spatele meu, în sus şi în jos, lipindu-mi de piele ţesătura rece a pijamalei. Dar *ţie* ţi-e frig! Ai îngheţat. Vino sub plapumă.

Tălpile picioarelor mă chinuiau îngrozitor, însă Sally era atât de încântată de ceea ce se perinda sub terasa noastră, încât nu puteam să mă vait. Avea dreptul să se

38 în italiană în text: „anghinare“

bucure de orice lucru care o încânta. M-am vârât sub plapumă lângă ea.

— E mai bine?

— Nemaipomenit. Eşti ca o pernă electrică.

— Inima mea e fierbinte. Uite, vezi?

Am văzut. Stăteam acolo pe picioarele mele îngheţate bocnă, cu braţul în jurul trupului ei şi cu sânul ei cald în palmă, şi un flux complex de senzaţii m-a năpădit atât de subit, încât îmi venea să gem şi să scrâşnesc din dinţi. Subţiratică şi pasionată, s-a cuibărit lângă mine, iar eu ştiam cu o acuitate extraordinară cum sub plapumă picioarele ei filiforme spânzurau inerte de pe balustradă. O sută de „ce-ar fi dacă" şi „păcat că n-a fost să fie" mi se legănau prin ţeastă, cum se legănau felinarele de pe stradă. Am sărutat-o.

— Nas rece, am constatat. Căţel sănătos.

În cele din urmă, procesiunea de căruţe s-a rărit, nemairămânând decât nişte întârziaţi răzleţi care veneau grăbiţi din urmă. Felinarele îşi pierduseră luminozitatea, strada se vedea cenuşie în lumina zilei, acum puteam desluşi grămezile de legume, cutiile şi sacii de ceapă, cartofi sau anghinare din căruţe. Cerul pălise, conturând dealurile de peste fluviu, de la Bellosguardo la Belvedere. Pe fundalul dealurilor umbrite se desluşeau curbele străzilor, unghiurile acoperişurilor roşii, turlele negre ale chiparoşilor. Jos, pe albia fluviului, doi pescari cu prăjini lungi îşi aruncau undiţele în apa firavă care curgea pe sub stăvilar.

În amonte, luciul de bronz al apei era boltit de poduri – Vespucci, Carraia, Santa Trinità cu liniile sale curbe, toate aceste poduri fiind recent reconstruite din pietrele pe care nemţii le lăsaseră în fluviu; şi dincolo de acele poduri, blocând orice privelişte mai departe, clădirile înghesuite unele în altele, în nuanţe de ocru şi siena, şi galeria închisă de pe Ponte Vecchio. Era ca şi cum aş fi privit în susul fluviului direct în cursul istoriei, văzând de-a-ndărătelea spre începuturile civilizaţiei moderne.

Aveam să mă învăţ cu istoria străveche în următorii zece ani, când am călătorit mult, iar Florenţa, sufocată de aglomeraţie şi automobile, avea să-şi mai piardă din splendoare. Însă atunci, în acele momente, fără de istorie şi ageamiu cum eram, un gură-cască nou-venit şi aspirant la cultura celor de-un soi cu mine, contemplam cum oraşul şi fluviul creşteau aievea în lumina zilei şi nici nu-mi venea să cred că Sally şi Larry Morgan, oameni pe care-i cunoşteam, erau cei care se aflau pe balconul acela absorbind priveliştea din faţa lor.

Cât timp o cărasem înapoi pe Sally în pat, îmi pusesem papucii şi băgasem fierbătorul în cană ca să pregătesc apa pentru ceai, clopotele de pe Bellosguardo începuseră deja să bată, o polifonie pe patru sau cinci voci. Răsunaseră de-a lungul multor veacuri sângeroase şi trudnice, iar eu intenţionam să învăţ de la oraşul pe care-l deşteptau în dangătele lor. Aveau să urmeze lungi după-amiezi şi seri fără manuscrise de citit şi fără articole anoste de scris. Puteam să învăţăm italiana, puteam să citim despre familia de Medici, puteam să ne plimbăm pe străzile pe care se plimbaseră Leonardo şi Galileo, puteam să ne punem la punct cu studiul Renaşterii şi să ne afirmăm ca personalităţi distincte în lumea noastră. Trecuţi de patruzeci de ani, cu o fiică intrând la facultate, puteam să începem.

Acum, neasemuitul *rumoare della strada* din cartierele florentine se amplifica, venind odată cu aerul proaspăt al dimineţii prin uşile deschise. Zbârnâitul scuterelor

Vespa se auzea de jos. Băşici de aer se ridicau în lungul fierbătorului metalic cufundat în cana cu apă. Am pregătit două ceşti şi un pliculeţ de ceai. Rezemată de tăblia sculptată a patului, cu un amoraş din ipsos privind-o din colţul tavanului, Sally mă urmărea atentă.

— Îţi vine să crezi că avem la dispoziţie un an întreg de asemenea desfătări?

— O să fac decompresie intelectuală.

M-a studiat, de parcă ar fi bănuit vreun înţeles ascuns, şi după câteva clipe a clătinat uşor din cap şi a făcut o grimasă spăsită.

— N-ar fi trebuit să spun asta. Tu ai fost nevoit să munceşti atât de anevoios, atât de mult.

Fără o vorbă, am turnat apa fiartă în ceaşca unde pusesem pliculeţul de ceai. Sally gândeşte prea mult. Are sentimente de vinovăţie pentru ceea ce Dumnezeu i-a făcut ei.

— Da, aşa e, am dreptate, a insistat ea. Poftim, tot tu trebuie să faci şi ceaiul. Ar trebui măcar atâta lucru să >

pot face şi eu. Doar n-ai venit până aici ca să fii slujnică la bucătărie.

Am mutat pliculeţul de ceai în cealaltă ceaşcă şi am umplut ceaşca până sus.

— Uită-te la tine. Hai să lămurim lucrurile, o dată pentru totdeauna. Repetă după mine: „Eu nu sunt piatra de moară din jurul gâtului tău”.

Ridică din umeri şi, zâmbind, repetă în cele din urmă.

— Eu nu sunt piatra de moară din jurul gâtului tău.

— „Eu nu sunt crucea pe care tu o porţi”.

— Eu nu sunt crucea pe care tu o porţi.

— „Eu *nu am fost* niciodată crucea pe care tu o porţi”. – Ei, zău aşa, hai să nu exagerăm.

— Nu spui, nu primeşti ceai. Cine nu-i cuminţică mănâncă bătăiţă.

— Bine, fie. Eu nu am fost niciodată crucea ta. Sper, oricum.

I-am dat ceaşca, şi acum o ţinea lipită de buze. Răsuflarea ei împingea aburul peste ceaşcă spre mine.

— Hai să considerăm că datoria aceea bănească a fost crucea ta, mi-a spus peste câteva clipe. Îţi dai seama că am terminat cu ea? E ca şi cum te-ai trezi din somn şi

ai descoperi că un semn urât, pe care-l aveai din naştere, a dispărut peste noapte. Le-a displăcut şi lor, la fel

de mult cum ne-a displăcut nouă. Ţi-aduci aminte ce-a zis Charity când i-ai înmânat ultimul cec? „Slavă Domnului, acum putem fi doar *prieteni* din nou”. Ei ar fi fost dispuşi să anuleze datoria încă de acum zece ani, dacă i-am fi lăsat.

— Dacă i-am fi lăsat, te-ai mai fi simţit atât de uşurată

1 acum?

— Nu, bineînţeles că nu. Dar m-a mâhnit teribil că ai fost atât de încrâncenat. Dacă n-ar fi fost datoria asta, am fi putut să facem sejurul acesta cu ani în urmă deja.

— Eu am supravieţuit. Noi toţi am supravieţuit. Oricum, tot n-am fi putut veni, atâta timp cât Lang era încă elevă.

— Poate că nu. Mă întreb cum îi place la Mills Collège.

— Să ştii că n-o să am insomnii gândindu-mă la asta. Mintea mea egoistă este calată pe *vita nuova*. Îţi ofer bursa John Simon Guggenheim.

Am băut pentru John Simon din ceştile cu ceai English Breakfast de la Bigalow.

— Ai un temperament puternic, Mister Morgan, a spus Sally.

— Trebuie să compensez firea unei femei care trăieşte într-o stare de permanentă anxietate, depresie şi spaimă.

În ochii ei se citea o întrebare: Vorbeam serios? A decis că nu. Un surâs cald şi plin a început să i se aştearnă pe faţă.

— Nu mai sunt aşa, a zis ea. Exact în acel moment, soarele s-a uitat peste Bellosguardo şi o rază trandafirie a intrat orizontal prin uşi. Sally, pernele, tăblia patului, peretele, micul *putto* din colţul tavanului, toate s-au îmbujorat. Sally a pus ceaşca pe noptieră şi s-a burzuluit la mine. De ce stai acolo? Cum să te sărut, dacă tu eşti exact în cealaltă parte a camerei?

M-am dus lângă ea, m-am aplecat şi am fost sărutat.

— Ştii ce am de gând să fac? a spus ea. O să fiu o soţie cu adevărat cooperantă. Nici măcar n-o să mai vorbesc cu tine între micul dejun şi prânz. O să stau cuminte, citind sau învăţând italieneşte, fără să suflu vreun cuvânt, ca să te las să lucrezi.

— Nu te poţi descurca o dimineaţă întreagă. Nu fără doamna Fellowes.

— Pot s-o învăţ pe Assunta. Putem să-i dăm nişte bani în plus, ca bacşiş.

— Nu voi fi complet indisponibil, doar la vreo zece – doisprezece metri distanţă, dacă stau afară pe terasă.

— Nu, n-o să te strig. Vei scrie cartea care le va demonstra tuturor ce-ai fi putut să faci de multă vreme deja, dacă n-ai fi avut o piatră de moară atârnată de gât. După dejun vom trage un pui de somn – oricum, nimic nu se deschide înainte de ora trei. După aceea, putem să sorbim din ochi Florenţa. Charity are o listă de trei pagini cu muzee, biserici, fresce şi trasee de expediţii.

— Charity are? Credeam că am cumpărat Fiatul ca să nu se mai considere responsabili pentru noi.

— Nu se consideră deloc responsabili. Asta nu înseamnă însă că nu putem avea un program împreună.

— Nu, sigur. Dar haide să nu stăm pe capul lor. E o senzaţie atât de grozavă să fii liber. Agenda lui Charity poate deveni o obligaţie. Avem ceva pentru astăzi?

— Doar lecţia de italiană la ora cinci. Înainte de asta, y 7

ei o s-o retragă pe Hallie de la Poggio Imperiale.

— De ce s-o retragă? De-abia au înscris-o acolo.

— Nu se simte bine. E nefericită. O să-i meargă mult mai bine la Şcoala Americană.

y

— Ceea ce oricine, în afară de Charity, ar fi putut prezice. Tu ai încercat s-o previi. Te-am auzit eu. Vasăzică face cu biata Hallie exact ce-a făcut mama ei cu ea la Paris. Şi cum a procedat Charity atunci? A evadat. Cineva ar trebui s-o pună în gardă cu privire la oamenii care

refuză să înveţe din istorie.

y

Sally a râs.

— Ea zice că *a învârtat*. A învăţat că mama ei avea

y dreptate. Ar fi avut mult mai mult de câştigat din anii petrecuţi în Franţa dacă ar fi rămas unde o pusese mama ei. A sperat că Hallie va avea mai multă minte decât ea.

— E atât de incredibilă, încât e minunată. Îi prinde bine ca din când în când să trebuiască să admită că a greşit. Cum a reacţionat, apropo?

— E foarte veselă, nu a deranjat-o deloc. A încercat ceva, dar nu a ţinut. Aşa că acum încearcă altceva. Caută chiar să ia totul în glumă. Însă îi pare rău de Hallie. A fost sinistru pentru ea acolo, probabil, fără să ştie o vorbă de italiană, fără să cunoască pe nimeni.

— Ştii, ar trebui să încercăm s-o aducem pe Lang aici, de Crăciun.

— Parcă ziceai că ar costa prea mult.

— Poate că ar trebui să facem asta, indiferent cât costă.

— Ştii, a zis Sally, Italia ţie îţi prieşte. Hai să facem aşa. I-ar plăcea şi ei enorm. La fel şi nouă. La fel şi lui Hallie. Ar avea şi ea o prietenă aici.

— Ar putea să-i arate lui Lang cum era la Poggio Imperiale, am zis eu ridicându-mă în picioare. Ce-ar fi să te duc la baie, ca să mă pot apuca de lucru?

— Perfect. Dar nu e prea devreme să baţi la maşină? S-ar putea să-i deranjezi pe cei din camera de vizavi.

— Dacă se vor plânge, o să mă opresc. Dar dacă vreau să pun lumea literară pe jăratic, singura modalitate de-a o face este să sucesc şi să răsucesc cuvintele pe pagină.

Aşadar, eram la maşina de scris – într-o poziţie austeră, cu spatele la dimineaţa de-afară şi cu faţa la peretele gol – când a sosit micul dejun. Posibil să fi căpătat această deprindere mai demult, în odaia de lângă cazanul

centralei, pe Morrison Street, însă cert era că mi se părea mai uşor să văd ce se găsea în capul meu dacă nu aveam nimic în faţa ochilor ca să-mi distragă atenţia. Povesteam despre un viscol cu ninsoare mare în New Mexico şi descriam cum zăpada cădea din abundenţă, cu fulgi mari şi groşi, troienind drumurile, nămeţind zidurile de chirpici şi pervazurile ferestrelor, îmbrăcând într-un strat alb de nea conurile de brad şi ienuperii, când s-a auzit un ciocnit la uşă.

— Permesso?

— Avânţi.

Uşa s-a deschis, şi Silvano a intrat în cameră cu tava pe palma desfăcută, cu umărul ridicat. Purta mănuşile albe. Întotdeauna şi le punea când servea masa, ca să-şi ascundă mâinile de muncitor, bătătorite şi crăpate. Îşi luase şi zâmbetul de dimineaţă, care era afabil şi obosit. Distribuind câte un *buon giorno* spre Sally în pat şi spre mine în halat de baie şi papuci, cu câţiva fulgi de zăpadă din New Mexico încă pe umeri şi în păr, a lăsat tava jos pe masă, în soarele matinal. Privirea lui a cuprins, cu înţelegere, maşina de scris cu hârtia în ea şi coşul de gunoi deja pe jumătate plin cu hârtii mototolite.

— Sempre lavoro, a zis el.

Lăsa să se înţeleagă că eu munceam chipurile mai din greu decât el, însă cuvintele lui conţineau compătimire pentru noi amândoi. *Sempre lavoro*, fără glumă. Silvano locuia tocmai la Sandici, de unde pleca înainte de ora şase în fiecare dimineaţă, stând în picioare patruzeci de minute în autobuzul aglomerat cu care venea la lucru, în prima jumătate de ceas după ce ajungea la Vespucci, spăla cu mopul intrarea cu trepte de marmură, mătura trotuarul şi lustruia clanţele de la uşi. La şapte şi jumătate începea să servească micul dejun în cincisprezece camere. Urma un interval pentru a face curat în bucătărie şi un alt interval de timp pentru a grebla frunzele în curtea din spate, unde câţiva dintre noi ne ţineam maşinile, ca să le ferim de *auto*

topi, care erau în stare să roadă până la şasiu orice vehicul lăsat peste noapte pe stradă. Preţ de câteva minute în jurul amiezii, apuca şi el să stea jos ca să mănânce la bucătărie. Apoi, îşi punea mănuşile albe şi servea prânzul.

După prânz, sper, îşi făcea şi el siesta ca toată lumea, dar n-am ştiut niciodată cu certitudine, mai ales că exista oricând posibilitatea să fie chemat de târâitul soneriei. După-amiaza făcea curat cu aspiratorul pe coridoare, rezolva diverse comisioane, lustruia alte alămuri. Dacă dorea careva un ceai sau ceva de băut, se oprea din ceea ce făcea, îşi punea mănuşile albe şi servea comanda, iar după aceea lua cănile şi paharele folosite, pentru ca într-un final să revină la treaba rămasă neterminată. Dacă *signora* sau fiica ei, Albarosa, trebuiau să plece de la recepţie, Silvano le ţinea locul. La şapte era din nou cu mănuşile albe pe mâini, servind cina. Pe la ora nouă era pregătit să prindă autobuzul înapoi până la Scandici.

Cu o condiţie. Uşile la Vespucci se încuiau la ora unsprezece, iar persoanele care întârziau peste acea oră trebuiau să folosească intrarea prin curte. Asta însemna să stea cineva treaz ca să le deschidă, şi asta însemna, în general, Silvano. Nu m-am simţit niciodată mai vinovat ca în seara aceea, destul de curând după ce am sosit, când ne-am dus cu soţii Lang la un concert, după aceea la Doney, apoi la fluviu să vedem luminile şi pe urmă, într-un capriciu de moment, la Piazzale, ca să vedem oraşul noaptea, de sus.

Ne-am întors la pensiune pe la două noaptea şi a trebuit să batem în poartă destul de tare, până să ne audă careva. În cele din urmă, Silvano a venit să ne deschidă, dar era atât de buimac, încât a trebuit să se agaţe de poartă ca să nu cadă din picioare. I se închideau ochii, în timp ce noi ne ceream scuze; dormea de-a-n-picioarelea când a închis poarta. Dar zâmbetul lui trist ne-a iertat, deşi noi ne promiteam solemn să nu-i mai facem niciodată aşa ceva. În nopţi ca aceea, bineînţeles, nu se mai ducea acasă deloc. O dată, trezindu-mă devreme ca să mă plimb prin

Caseine înainte de micul dejun, l-am găsit adormit, îmbrăcat cu hainele de peste zi, pe banca de lângă uşa din dos.

În timpul războiului, Silvano fusese din nefericire soldat, iar spre sfârşit fusese luat prizonier de americani. Ura războiul, nenorocirile şi pe *tedesebi*, toate acestea asociindu-se în mintea lui, şi îi plăceau meciurile de *calcio* duminica, pe Campo di Marte. Se considera foarte, foarte norocos că avea o slujbă sigură, cu oameni care se purtau frumos cu el şi cu fiecare duminică liberă. Cum eu nu aveam nicio slujbă şi nici vreo speranţă de a căpăta vreuna, am învăţat de la Silvano multe lucruri despre propria-mi mobilitate ascendentă.

„*Sempre lavoro* \ îmi spunea el în dimineţi ca aceasta, scuturând din cap. Era uluit cum de eu, un american bogat, care-şi permitea în mod evident să nu aibă nicio ocupaţie şi care, din câte ştia el, avea pe puţin şase cămăşi neşifonabile, puteam să mă scol cu noaptea-n cap şi să bat de zor la maşina de scris, înainte de şapte şi jumătate. Acum, i-a zâmbit trist şi duios lui Sally – *la poveretta*, cum o numea el faţă de mine –, ne-a urat amândurora *buon appetito* şi a ieşit din cameră.

— Este atât de drăguţ, a spus Sally în timp ce o instalam pe scaunul ei înalt, în revărsarea soarelui. Mă face să mă simt atât de norocoasă şi atât de vinovată.

y

Am turnat nişte nămol negru din cafetieră în două căni şi am umplut cănile cu lapte fierbinte, care începuse să facă deja pojghiţă deasupra. Cei patru *părtini*, câte doi pentru fiecare, erau încă vag calzi de la cuptor şi crestaţi ca un poponeţ de îngeraş. Am rupt o chiflă şi am uns-o cu unt pentru Sally, apoi m-am uitat prin coşul cu borcănele din plastic cu gem, ca să văd ce aveam.

— Arancia, ciliegia e fragola. Cosa vuoi?[39]

— *Ciliegia*, a spus Sally. Hei, începi să vorbeşti bine italiana.

39 In italiană, în text: „Portocale, cireşe şi fragi. De care vrei?“

— Încă o mai confund cu spaniola. N-o să te ajung niciodată din urmă. Niciunul dintre noi, de fapt.

— Normal ar fi fost să vorbesc mult mai bine deja. Am făcut atâta latină în şcoală şi, în plus, am tot timpul să învăţ dimineţile, cât tu scrii.

— Pe lângă toate astea, ai şi un talent la limbi străine. Vei ajunge să citeşti Dante în original, înaintea lui Sid.

Mi-a aruncat o privire tăioasă.

— Ferească Dumnezeu să sugerezi vreodată aşa ceva.

— De ce? Sid nu se împăunează deloc cu italiana pe care o ştie.

— Oricum, să nu faci asta. Sid se compară mereu sau este comparat mereu cu alte persoane. Charity îl compară cu tine, iar asta nu e drept. Tu eşti un producător, el e un consumator, un fel de fin cunoscător. Însă în primăvara asta, în momentul în care a aflat că obţinuse în fine titularizarea pe post şi că era cu adevărat profesor asociat, şi nu doar un fel de conferenţiar ambiguu, iar noi am început să plănuim această călătorie, Charity a revenit deja la marota ei. A început să se întrebe dacă eventual, la Florenţa, Sid n-ar putea să se întoarcă la studiile acelea despre Browning, la care îl forţase ea cu mulţi ani în urmă. Încă şi-ar mai dori ca Sid să dove

j dească lumii că poate fi un mare cărturar. Sper s-o fi convins să renunţe la idee. Cred că am reuşit. Fiindcă tot ce-şi doreşte el pe lume, de pe urma acestui an de graţie, este să înveţe italieneşte îndeajuns de bine, încât să-l poată citi pe Dante în original. Reverenţios. Asta şi trebuie să facă.

— Perfect. De acord. Dar asta tot nu mă face să-mi schimb părerea că tu vei ajunge să-l citeşti pe Dante, înaintea lui.

A luat un *panino* uns de mine cu gem.

— Dacă va fi aşa, a spus ea, hai să păstrăm secretul

doar pentru noi doi, vrei?

Clopotele au început să bată din nou pe Bellosguardo, unde Browning a locuit cândva şi unde, într-o piaţetă sau alta, văzusem un monument purtând numele lui şi alte nume literare. Să-i lăsăm să se odihnească în pace. Sally avea dreptate, dacă Charity s-ar fi apucat să-şi facă ambiţia cu Sid din nou, ne-ar fi stricat tuturor plăcerea acestui an. Pentru ca atmosfera să rămână destinsă, Sid trebuia lăsat să fie doar un receptor. Avea apetitul, curiozitatea şi energia pentru asta, atâta timp cât antenele lui nu detectau vreo publicare obligatorie la sfârşit. Mi-am dat seama că semăna un pic cu Silvano. Acum, când în sfârşit dobândise titularizarea mult râvnită şi era asigurat pe viaţă, bucurându-se de primul lui an sabatic, merita să-şi savureze starea de bine.

Da la vila lor plasată sus, în spatele bazilicii San Miniato al Monte, soţii Lang puteau face incursiuni în arta, antichităţile, coloritul, pitorescul, istoria, mâncarea şi vinul Toscanei. Săptămâna aceasta, m-a informat Sally, era săptămâna Brunelleschi, începând cu Duomo şi continuând cu San Lorenzo, Spirito Santo, Innocenţi, capela Pazzi şi Dumnezeu mai ştia ce altceva. Mie îmi convenea. Eram fericit să-i însoţesc şi să profit de impecabila ei planificare.

Dar numai după-amiaza şi seara. Dimineaţa aveam alte treburi de făcut. În dimineţi ca aceasta, abia aşteptam să-mi termin cana de *caffe latte*. Voiam să mă întorc la locul meu, cu faţa la perete şi ferestrele minţii larg deschise. Nici nu mai conta unde eram dimineaţa, atâta vreme cât aveam spaţiul meu de lucru. Dacă ziua rămânea la fel de frumoasă cum începuse, şi adesea aşa era, mă mutam afară pe terasă la ora nouă şi lăsam camera pentru Sally şi Assunta, servitoarea.

Assunta nu alina sufletul, aşa cum făcea Silvano. Stârnea praf, cu pământuful ei din pene de curcan, şi răscolea placiditatea dimineţii cu înfierările ei crâncene dintr-o întreagă antologie de rele şi răufăcători: soţul

terchea-berchea, fiul puturos, soacra afurisită, îl *sindaco*, primarul din oraşul ei, Settignano, şoferul ticălos al autobuzului cu care venise ea în acea dimineaţă, taxele, preţurile, guvernul, vremurile. Vorbea cu Sally întruna în timp ce făcea patul, ştergea podeaua cu mopul, curăţa în baie, schimba prosoapele, oprindu-se din când în când stupefiată de grozăvia lucrurilor. *Pazienza*?" striga ea, rostogolind ochii în cap şi răsfirându-şi degetele de la mâna dreaptă spre tavan; şi iarăşi, negând posibilitatea, „*PazienzaF*

Bun sfat. îmbrăcat doar cu cămaşa, afară pe acoperiş la umbră, întorceam spatele spre viaţa ei zbuciumată şi continuam să complic vieţile unor oameni pe care cândva îi cunoscusem cumva, implicându-i, printre alte lucruri, într-un monumental viscol de Crăciun care i-a lăsat împotmoliţi în nămeţi până la genunchi, forţându-i la câteva acceptări şi decizii dure. Mai târziu, presupuneam eu, aveam să vin umblând greoi ca un St. Bernard, cu un butoiaş de coniac în jurul gâtului, şi dacă nu-i salvam, măcar le uşuram calvarul. Erau oameni la care, fiind plăsmuiţi de mine, ţineam destul de mult. Nu voiam să-i omor, doar să-i fac să vadă un pic mai bine. Una dintre acele persoane semăna un pic cu Charity, prin faptul că-şi imagina că ea vedea foarte clar, fără niciun ajutor.

Şi fiecare dimineaţă dintr-un întreg an avea să fie ca aceasta.

Aproape a fost. Cu faţa la perete şi spatele la tentaţii şi distrageri, îmi petreceam dimineţile în New Mexico, o lume mixtă de plăsmuiri şi aduceri minte în care mă mişcam cu libertatea unui zeu. Eu controlam clima. Cunoşteam fiecare *mesa*, *pueblo*, drum, stradă şi casă, fiindcă le pusesem eu acolo. Ştiam gândurile, sentimentele şi trecutul fiecăruia de-acolo. Puteam să anticipez, chiar să plănuiesc, fiecare întâmplare şi să prezic, chiar să dictez, fiecare consecinţă.

Faza New Mexico a vieţii mele era toată numai ordine şi bună administrare, printre oameni pe care-i

cunoşteam, într-un ţinut, climat şi mediu social în care mă simţeam pe deplin în elementul meu – care nu-mi aparţinea mie, atât de mult cât eu aparţineam acelui loc, în virtutea naşterii şi a experienţei de viaţă. Îmi coordonam dimineţile în New Mexico cam la fel cum încercase y

Charity întotdeauna să coordoneze viaţa familiei Lang – evocativ când se putea, arbitrar dacă era nevoie. Acest mod de a trăi este foarte satisfăcător, dacă eşti lăsat şi nu te împiedică nimic. Când scrisul decurgea bine, şi în general aşa era, nu aveam niciun motiv de suferinţă în timpul dimineţilor mele din Albuquerque-pe-Arno.

Dar era satisfăcător şi să ieşi la suprafaţă – nu cu convulsiile decompresiei, niciodată cu neplăcerile decompresiei; acelea erau doar un fel de a vorbi şi de a reda hiperbola euforiei. Nu, eu mă ridicam la suprafaţă uşor, suav, cu ardoare, plin de aşteptări, în această lume a originilor, care însemna doar descoperiri, şi numai arareori evocări sau manipulări. Sally studiase asta cât fusesem eu plecat şi putea să-mi povestească la dejun.

Presupun că eram deosebit de susceptibil, din cauza recentei noastre emancipări din marasmul îndatorărilor şi al obligaţiilor, la fel cum Sally era susceptibilă din cauza lungii ei claustrări. Dar eu aş fi fost susceptibil oricum. Orice om care citeşte, chiar şi unul din îndepărtatul sud-vest american, la capătul extrem al unei tradiţii atenuate, este într-o oarecare măsură un cetăţean al lumii, iar eu fusesem un cititor avid toată viaţa. Nu puteam să mă uit la Arno fără să simt că-l recunoşteam, ca şi cum undeva, departe în aval, fluviul s-ar fi vărsat în Río Grande. Cunoşteam nume, cărţi, unele opere de artă. Eram eu însumi produsul unor idei care fuseseră formulate exact aici. Locuiam acum într-o pensiune numită în amintirea omului care dăduse Americii numele ei de azi.

Însă experienţele trăite erau cu mult mai reduse decât cunoştinţele mele. Deşi lucrasem printre oameni care călătoreau în permanenţă, dispersând America prin lumea postbelică, noi înşine nu avuseserăm posibilitatea să

călătorim. Europa şi trecutul european erau pentru mine cuvinte din cărţi, reproduceri pe hârtie lucioasă şi expoziţii la Boston Art Museum sau la Gardiner Museum ori la Fogg Museum. Era fascinant să mă gândesc cum oamenii din acest mic oraş luminaseră omenirea – atât surcelele, cât şi chibriturile existaseră aici din belşug. Nu conteneam să mă minunez când, privind peste fluviu, vedeam, mic şi clar ca printr-un telescop răsturnat, un peisaj de dealuri şi chiparoşi plagiat după Leonardo.

Aici nu eram producător şi regizor de scenă, ci spectator, ucenic, văr de la ţară respectuos. Fiecare american alb care vrea să ştie cine este trebuie să se împace cu Europa. Este norocos dacă poate conduce el tratativele, cum am făcut noi în valea fluviului Arno.

Şi pentru a încheia, nu eram singuri, puteam împărtăşi totul. Eram din nou patru în rai. Şi asta nu este doar o înfloritură verbală. Simţeam toţi acest lucru, discutam despre el, îi analizam semnificaţiile. Influenţa percepţia noastră asupra lucrurilor pe care le asimilam. Eram conştienţi că ni se oferise o a doua şansă.

Astfel, vizitând biserica Santa Maria del Carmine ca să vedem *Alungarea din paradis*, fresca pictată de Masaccio, cu Eva dizgraţioasă în durerea ei, înţelegând dezolată toată nenorocirea, şi Adam păşind împleticit lângă ea cu mâna peste ochi, unul dintre noi s-a întrebat dacă Masaccio sau altcineva ar fi putut face ceva din situaţia inversă. Situaţia noastră. Putea oare vreun pictor să redea în expresie şi postură acea încântare atinsă de smerenie, acea gratitudine şi bucurie aproape lăcrămoasă care ar trebui să pecetluiască paradisul regăsit?

Era genul de întrebare croită pe măsură pentru Sid, un „iepure intelectual” pe urmele căruia el s-a năpustit ca un terrier. Ei bine, Milton încercase asta, pe ambele părţi. Citiserăm cu toţii *Paradisul pierdut*. Citise vreunul dintre noi *Paradisul regăsit*? (El şi cu mine da, fiindcă fuseserăm obligaţi la şcoală.) Şi Dante. Ce exemplu mai bun? *Inferno*

clocoteşte de viaţă fierbinte, dar *Paradiso* e un mereng teologic. Afurisiţii şi nenorociţii sunt mereu vedete, fiindcă păcatul şi suferinţa sunt cele mai universale experienţe omeneşti. Tehnic vorbind, Hristos este eroul *Paradisului pierdut*, dar în realitate, eroul e Satana. Grandoarea decăzută este întotdeauna mai instructivă decât perfecţiunea lividă. Sau uitaţi-vă la picturi, toţi acei Hristoşi cu figuri afabile contrazicându-şi rănile sângeroase, toţi acei îngeri fără personalitate. Sfinţenia nu are altă posibilitate de expresie decât un surâs fals. Dar Iuda, acum, stând la Cina cea de Taină şi încercând să-şi disimuleze trădarea, cu acea pisică simbolică în spatele lui, el e cu totul altceva, tocmai datorită complexităţii lui omeneşti. Dacă ai merge pe Tornabuoni şi i-ai vedea, în aceeaşi clipă, pe Beatrice cu surâsul ei binevoitor şi pe Ugolino ronţăind din tigva lui Ruggieri, care ţi-ar atrage privirea?

Ca de obicei, pentru Charity aceste adevăruri academice nu erau câtuşi de puţin convingătoare. *Bineînţeles*, poţi crea opere de artă grandioase preamărind fericirea şi bunătatea din lume – uitaţi-vă la *Simfonia a noua* de

Beethoven (am râs toţi); uitaţi-vă la Fra Angelico. Dar pentru majoritatea artiştilor – scriitorii de asemenea, sunteţi toţi la fel – e mai simplu să capteze atenţia cu demonstraţii de trădare, ticăloşie, moarte, violenţă.

Normal că oricine l-ar remarca pe Ugolino ronţăind din tigvă, dar cât timp ai putea suporta să te uiţi la el?

Se cuvine ca arta să fixeze standarde şi să ofere modele.

Ce model poţi găsi în Ugolino? Dante l-a folosit ca un exemplu oribil, însă a trişat şi el, l-a făcut pe Ugolino atât de oribil ca să atragă atenţia asupra lui.

Trebuia atunci să fi trecut pe lângă el mai departe? m-am întrebat eu. Trebuia să-l ignore? Să se concentreze asupra frumuseţii flăcărilor iadului? Să treacă fluierând

dincolo de al nouălea cerc?

O, nu se poate, zău aşa, a spus Charity. Artele şi literatura au adoptat moda asta. De ce să nu ignori, pur şi simplu, toate chestiile astea asupra cărora se concentrează atât de mulţi scriitori moderni şi să scrii ceva

j despre o fiinţă umană efectiv decentă, blajină şi bună, trăind o viaţă normală într-o comunitate normală, interesată de lucrurile care-i interesează pe majoritatea oamenilor obişnuiţi – familie, copii, educaţie –, distracţii sănătoase şi *reconfortantei*

Formulase acel deziderat la adresa mea, cu zâmbetul ei cel mai vivace, zâmbetul ei iubitor de viaţă, expansiv, înfocat, prietenos. Formulase acel deziderat din afecţiune şi bunăvoinţă, luându-l pe jumătate înapoi chiar în timp ce-l enunţa, rostindu-l în principal fiindcă şi-ar fi dorit să se poată adeveri.

I-am spus că aveam să reflectez la asta.

Indiferent ce gândeam noi despre artă şi raportul ei cu viaţa, ştiam toţi că mottoul din Faulkner, pe care-l adoptaserăm în vremuri mai grele, nu mai era valabil. „Ne-or fi omorât ei, dar n-au reuşit să ne biruiască încă” nu putea fi un slogan pentru această lume atât de plină de fervoare, erudiţie, sugestivitate, posibilitate şi prietenie. Aşa că, după vreo două zile de căutat prin Dante, Sid ne-a găsit o nouă deviză, nu la fel de succintă, dar satisfăcătoare pentru imperativul didactic al lui Charity.

Considerate la vostra semenza:

Fatti non foste viver come bruţi, mă per seguir virtute e conoscenza.

„Gândiţi-vă bine la sămânţa care v-a dat naştere”, ne spuneam unii altora, când epuizarea sau lenea ameninţau să încetinească foamea noastră avidă de cultură. „Gândiţi-vă cine sunteţi. Nu aţi fost făcuţi să trăiţi ca nişte brute, ci să năzuiţi la virtute şi cunoaştere”. Foarte mobilizator. Toţi ne-am înhămat căruţele la cele mai înalte stele pe care le-am putut găsi.

Pentru mine, această deviză a produs o stranie

dihotomie. O parte din timp trăiam într-o lume fictivă controlată şi dirijată, restul timpului în această lume de minuni şi descoperiri culturale, în voia căreia mă lăsam ca puful plopilor în bătaia vântului. Ieşind din izolarea dimineţii, simţeam o stimulare aproape insuportabilă, o dezvoltare zi de zi, chiar ceas de ceas. În trecut avusesem perioade când am învăţat şi m-am dezvoltat foarte rapid – când am venit din prăfuitul Albuquerque şi de la colegiul meu de provincie la cursurile postuniversitare de la Berkeley, când luam cu asalt viitorul promiţător din Madison, Wisconsin, când am păşit prima oară pragul editurii Phoenix Books, pe Beacon Street, şi am simţit toată acea provocare de a stăpâni o nouă profesie, de a cunoaşte alţi oameni şi de a lucra cu ei. Dar niciodată n-am simţit o asemenea capacitate intelectuală explozivă, cum simţeam făcând naveta între Alburquerque-ul dimineţilor mele şi Florenţa după-amiezilor noastre.

De la nimic nu mă dădeam înapoi, nimic nu era sub demnitatea mea. Din orice puteam să învăţ ceva. Spun *eu*; cred că mă refer la *noi*. Soţii Lang erau la fel de nesăţioşi ca şi noi, fiindcă şi ei fuseseră ţinuţi pe loc multă vreme – prin nereuşita de la Wisconsin, hibernarea anilor de război, cerinţele noii slujbe la Dartmouth, obligaţiile impuse de o familie cu cinci copii. Acum, cu un copil la studii postuniversitare, un altul la facultate, altul la Exeter, unul cutreierând lumea cu un buget modic autoimpus, iar altul înscris în sfârşit la Şcoala Americană din Florenţa, puteau şi ei să continue ceea ce începuseră cu entuziasm în 1933. Nici măcar toată monotonia marmurei de pe mormintele familiei de Medici, nici chiar pardoseala de piatră rece ca gheaţa din muzeul Bargello, unde ne amorţeau picioarele până la genunchi, n-ar fi putut să ne descurajeze.

Uneori ne întrebam cum ar fi fost să fi aparţinut generaţiei de americani care au descoperit Parisul în anii ’20 şi au refăcut lumea din universul lor de pe Rive Gauche. Avuseseră ei oare aceleaşi trăiri ca noi? Erau y

mai tineri, unii dintre ei erau extraordinar de talentaţi, unii erau contaminaţi de disperarea literară la modă, majoritatea erau de un hedonism teatral. Noi îi considerăm mai norocoşi. Nu avuseseră decât un război care să-i >

fi distrus, iar distrugerile unui război au tendinţa, atunci când nu au fost fatale, să fie mai degrabă stimulative. Trecând printr-un război, ai avut parte de dramatism şi emoţii. Trecând prin ceea ce ne fusese nouă dat să trăim, nu puteam da vina pentru neajunsurile noastre decât pe ghinion sau incompetenţă personală.

Dar un lucru cu siguranţă nu-l simţeam. Nu simţeam niciun fel de disperare, textual vorbind sau altfel. Ne bucuram cu asupra de măsură de tot ce trăiam acolo.

Noi nu eram nicidecum o generaţie pierdută, în ciuda pierderilor noastre. Nu umblam după niciun Dada Nada pe străzile Florenţei, prin muzeele ei, prin biserici şi prin zecile de orăşele şi sate de pe dealurile Toscanei, ci căutam ceva umanizat, ceva legat de minte şi ordine, şi în consecinţă legat de speranţă; ceva ce, aşa cum nu conteneam să ne repetăm, însemna visul omului.

Presupun că toţi doream să obţinem din anul acela la Florenţa coroborarea lucrurilor în care credeam deja, iar Charity avea o tendinţă de a sublinia ceea ce ea nu putea discerne clar. Însă fiecare dintre noi, chiar şi ea, era dornic să simtă Florenţa în primul rând ca pe o experienţă de viaţă. Doream să avem contact cu viaţa de-acolo, în moduri nespus de specifice şi senzuale, şi vibram pe o culme de sensibilitate care era probabil absurdă. Să fi avut aceleaşi şanse mai devreme în viaţă, nu am fi fost superturiştii de acum. Fiind aşa cum eram, profitam de tot ceea ce puteam obţine. Fiecare excursie era o aventură, iar excursiile erau aproape la fel de frecvente ca răsăritul de soare.

Nu este o adevărată *satisfacţie*, întreba Charity, să putem cu permisele noastre de *stranieri* să intrăm la Uffizi oricând, fie numai şi pentru zece minute, sau poate doar ca să contemplăm un pic *Primavera* ori să medităm la acei lugubri Hristoşi bizantini din care se născuse, în mod

straniu, toate gloria picturii florentine? Nişte oameni mai puţin norocoşi economiseau poate ani de zile doar ca să poată vizita Uffizi o dată, într-o călătorie scurtă cu avionul, între micul dejun şi plecarea la Assisi, sub toiagul necruţător al vreunui ghid gălăgios; şi după ce îl vor fi văzut o dată, aveau să păstreze toată viaţa, ca pe nişte comori, cărţile poştale cu care se aleseseră până la urmă din acele locuri. Oameni chiar şi mai puţin norocoşi nici nu *auziseră* vreodată de Uffizi. Pe când noi, aici, puteam să intrăm în muzeu şi să ne desfatăm inimile de patru sau cinci ori pe săptămână, oricând nu eram prea ocupaţi să ne delectăm cu porţile lui Ghiberti sau cu campanila lui Giotto, cu San Marco, cu Loggia dei Lănci, cu Bargello ori cu I Taţi.

La Bargello era dificil pentru Sally, din cauza treptelor abrupte. A încercat o dată să le urce singură; după aceea, eu şi Sid am dus-o pe braţe până sus. Chiar şi aşa, mergeam acolo atât de des, încât David, sculptat în bronz de Donatello, a ajuns să ne salute cu mâna la pălărie când ne vedea în capul scărilor. Cât despre muzeul San Marco, acesta se număra printre preferinţele noastre, mai ales în cazul lui Charity. Ne ţâra acolo atât de des, ca să ne împrospătăm sufletul cu suava inocenţă a lui Fra Angelico, încât ghizii începeau să surâdă când o vedeau pe Sally venind cu cârjele ei, iar când le refuzam asistenţa începeau să intoneze, ironizându-şi uzualele peroraţii, pe care ştiau că le învăţaserăm pe de rost: „*Delizioso*/… *Meraviglioso*…!”

Şi nu ne interesa doar Florenţa propriu-zisă. Pe durata unei lungi veri indiene, folosind ori maşina noastră, ori automobilul soţilor Lang, sau ambele dacă excursia era mai lungă, ne-am familiarizat cu Lucea, Pistoia, Pisa. Am repetat legile pendulului din Turnul înclinat şi am probat acustica baptisteriului cu nişte armonii Barbershop[40]. O dată, într-o zi însorită, dar răcoroasă şi vântoasă, când ne

40 Stil muzical a cappella, de origine afroamericana, relansat în anii ’40

duceam la Siena, am poposit la picnic lângă un drum de ţară, adăpostindu-ne la soare sub dâmbul înalt, iar un *contadino*, trecând pe bicicletă deasupra noastră, ne-a salutat sobru, privind în jos spre noi cu interes. Picnicurile, în general, par cumva prosteşti, inconfortabile şi inutile pentru cine nu participă la ele. Dar nu şi pentru acest om de la ţară. A venit fără să se grăbească, pedalând solemn, cu capul înclinat şi privind în jos spre noi, cu un aer binevoitor. „*Buon appetito*\ a rostit el pe un ton grav, apoi a trecut mai departe. A fost ca şi cum ne-ar fi binecuvântat.

— Ce mult îmi place, a spus Charity după ce am râs amuzaţi de politeţea şi siguranţa de sine a omului. Ochii ei scăpărau de entuziasmul care arareori o părăsea. Nu putea niciodată să se simtă bine fără să sublinieze pentru ea însăşi şi pentru ceilalţi cât de bine se simţea ea. Voia ca nicio experienţă, fie aceasta cât de neînsemnată, să nu treacă neobservată. Ce mult îmi place, de asemenea, că sunteţi şi voi bogaţi în sfârşit, astfel încât să putem face împreună lucruri ca acesta de acum.

Aş fi putut răspunde că, mulţumită lor, făcuserăm o sumedenie de asemenea lucruri împreună cu ei, cu mult timp înainte ca noi să ni le fi putut permite pe cont propriu. Şi aş fi putut să-i enumăr câteva cifre – bursa Guggenheim plus chiria pe casa noastră din Cambridge plus cele câteva drepturi de autor care ne veneau cu ţârâita, minus cheltuielile pentru studiile lui Lang la Mills – şi s-o întreb dacă, după părerea ei, cu asemenea sume puteai fi considerat un om bogat. Dar n-am făcut-o. Tot ce voia ea să ne spună era că se bucura că scăpaserăm de greutăţile financiare. Ne bucuram şi noi.

— Suficient de bogaţi, am zis. O să beau pentru asta.

La rândul ei, Sally a spus de pe scaunul ei înalt, părând severă şi neadecvată pentru o gustare la iarbă verde, însă foarte fericită:

— Amin. Cui să-i trebuiască mai mult decât asta? Mai e vin în *fiasco**?

Am umplut paharele de jur-împrejur şi am mai stat

acolo, sorbind din vinul Chianti acrişor. Păsările se

7 y apropiau ţopăind, în căutare de firimituri. Sid nu spunea nimic. Discuţiile despre bani, ai lui sau ai altcuiva, îl deranjau întotdeauna. Dar ştiam că se bucura şi el de despovărarea noastră, la fel cum ne bucuram toţi. Datoria aceea, pe care el n-o putuse anula, din cauză că nu l-am lăsat noi, ne apăsase pe toţi.[41]

Vântul şuiera uşor prin ierburile de pe marginea drumului, unde era mai răcoare probabil, însă în văgăuna noastră de sub dâmb eram feriţi şi nu ne era frig. Savurând momentul, am stat lungiţi un pic, cu Sally şezând dreaptă pe scaun şi privind în jos la noi. Poate chiar să fi aţipit câteva minute cu faţa întoarsă spre soare, după care am plecat mai departe cu maşina.

Orarul nostru zilnic era ca la Battell Pond – dimineţile pentru lucru şi studiu, după-amiezile şi serile pentru ce ne tenta să facem şi ne permitea vremea. Nu cunoşteam pe nimeni la Florenţa, în afară de doamna cu care luam lecţii de italiană de două ori pe săptămână; şi nici nu simţeam nevoia să cunoaştem pe nimeni. Asemenea perechii de fermieri ai lui Frost, care se duceau din casă în pădure ca să mai schimbe solitudinea, uneori după-amiaza ne lăsam călăuziţi de fantezie şi asociaţii de idei, însă de cele mai multe ori eram călăuziţi de Charity.

Într-o zi ne-am dus la Volterra, unde sunt mine de alabastru, un oraş care sclipeşte sub praful de cristal. În altă zi ne-am dus la Vallombrosa, doar ca să-l verificăm pe Milton şi să vedem dacă frunzele de toamnă sunt presărate într-adevăr pe pâraiele de-acolo. N-am găsit frunze, n-am găsit pâraie, doar o plantaţie de brazi Douglas din Oregon, cascadele întinerind Apeninii şi un ţarc cu vieri sălbatici care curând aveau să fie *cinghiale* în vreun restaurant vânătoresc.

La Assisi am studiat în criptă mumia stafidită a Sfintei Chiara, rămasă devotată Sfântului Francisc şi după

41 In italiană şi engleză, fiasco înseamnă: 1. damigeană; 2. eşec, nereuşită, fiasco.

şapte sute cincizeci de ani. Am petrecut o după-amiază la Orvieto, sus pe un platou care parcă ar fi fost importat din New Mexico. La Gubbio, unde Sfântul Francisc a îmblânzit lupul, am dormit o noapte într-o veche mănăstire, un fel de San Marco cu tot confortul, iar a doua zi dimineaţă, în timp ce puneam benzină la o staţie AGIP din localitate, am auzit un sfâşietor *cri de coeur* de pe buzele fetei care manevra pompa. Zicea că era prizonieră în acest oraş ca o temniţă medievală. S-a bosumflat când noi am contrazis-o, spunându-i că era cel mai pitoresc oraş pe care-l văzuserăm vreodată, o adevărată bijuterie. O, nu, nu, nu, nu, nu! Era un oraş mort, fără ştiri, fără distracţie, fără mişcare, fără viaţă. S-a ţinut de nas şi a simulat că se îneacă, năzuind spre aerul mai respirabil din sferele înalte. Îşi dorea să vadă lumea – Paris, Londra, America. A fost decepţionată şi plină de dispreţ când a aflat că noi veneam din locuri numite Boston şi Hanover, locuri de care ea nu auzise niciodată. Americanii demni de luat în seamă veneau din New York şi California.

Oricum, dacă am fi vrut o servitoare, şoferiţă, bucătăreasă, *sarta* – croitoreasă –, concubină, adeptă fidelă până s-ar fi ivit prima oportunitate mai bună, am fi putut s-o luăm pe fata aceea cu o mie de lire italiene pe zi. Ar fi fost gata să lase baltă benzinăria şi să se suie în maşină în hainele de pe ea, fără să întrebe încotro mergeam, cu condiţia să fie altundeva decât Gubbio. Am regretat după aceea că nu i-am propus să vină cu noi. Ar fi fost interesant să-i vedem mutra când s-ar fi trezit că se cuvenea să stea respectuoasă în faţa basoreliefurilor şi a sculpturilor lui Della Robbia în Capela Pazzi, sau dacă i s-ar fi cerut să aştepte la maşină afară, lângă Santa Maria Novella.

Cu o altă ocazie, după ce iama cea mai blândă din memorie se îndulcise, când valea fluviului Arno înverzea, când natura înflorea exploziv şi apele se umflau în albie, ne-am dus cu maşina la Arezzo, ca să vedem picturile lui Piero della Francesca, iar apoi ne-am întors printre

dealuri, oprindu-ne la Sansepolero, unde am dibuit un sacristan sau ce-o fi fost el şi l-am pus să deschidă capela unde, în fresca lui Piero, Hristos înviat păşeşte din spatele mormântului în faţa căruia dorm beţi cei puşi să-l păzească.

Până atunci vădiserăm o anume frivolitate, o reacţie primăvăratică la pomii în floare, la văzduhul limpede şi însorit. Dar Hristos, aşa cum îl înfăţişase Piero, a scos euforia din noi, brutal ca o lovitură de cot în plexul solar. Chipul acela îndurerat şi sumbru nu permitea niciun fel de exuberanţă iresponsabilă. Nu era chipul unui dumnezeu revendicându-şi veşnicia suspendată, ci chipul unui om, care până în urmă cu câteva clipe fusese mort, în mod absolut şi oribil, şi care avea încă miasma morţii în haine şi teroarea morţii în minte.

y y y

Dacă învierea din morţi avusese loc, sensul ei nu fusese deocamdată pătruns.

Trei dintre noi am fost impresionaţi până la respect, poate până la veneraţie, de acea pictură, însă Charity era de părere, sau pretindea că ar fi fost de părere, că nu era decât un alt exemplu de artist care recurgea la expedientul de a şoca privitorul pentru a obţine efectele dorite. În loc să fi încercat să redea bucuria, beatitudinea, adoraţia, care în mod firesc ar fi acompaniat triumful asupra morţii – o idee înălţătoare ce nu-şi găseşte asemuire –, Piero alesese să redea totul anapoda, cu susul în jos. În opinia ei, artistul era antiuman, în portretizarea batjocoritoare a soldaţilor beţi, şi anti-Dumnezeu în portretizarea lui Iisus. Ei i se părea o pictură arogantă. În loc să manifeste milă pentru suferinţa omenească, insista cu cruzime asupra detaliilor şocante. În loc să încerce să redea extazul jertfei lui Iisus, Piero părea cumva s-o numească deznădejde. De ce pictorul, fie şi numai printr-o licărire a bolţii cereşti sau prin vreun fulg întrezărit din aripa unui înger, nu pusese *ceva* menit să sugereze instantaneitatea Cerului şi a eliberării? Şi ce ochi *cumpliţi* avea acest Hristos!

Nu ne-am contrazis cu ea. Continua să-şi elaboreze

teoria despre artă bazată pe principiul cadranului solar, care nu număra toate orele, ci doar pe cele însorite.

Însă am observat că Sally a zăbovit mult, sprijinită în cârje, în faţa acelei fresce înconjurate temporar de un cadru de scânduri. A studiat solemnă pictura, cu un fel de recunoaştere sau încuviinţare în ochi, ca şi cum cei care au fost morţi înţeleg lucruri care nu vor fi niciodată înţelese de către cei care doar au trăit.

În după-amiaza însorită şi nefiresc de caldă pentru acel anotimp, ne-am întors în lungul crestei muntoase pe un drum întortocheat şi nu prea umblat. Povârnişurile musteau nămoloase, defileurile erau pline de torenţi, ici şi colo drumul era acoperit de alunecări de teren. *Attenzione*, scria pe un panou. *Sassi caduti*, „cad pietre" Pe urmă după un viraj, am fost opriţi de un grup de oameni adunaţi în mijlocul drumului în jurul unui ins care-şi ţinea încheietura mâinii drepte în mâna stângă, sprijinindu-şi pe cămaşa pătată de sânge mâna dreaptă care era strivită, umflată, mânjită de sânge şi noroi.

Au venit roind în jurul nostru, toţi vorbind în acelaşi timp, prea repede, prea tare şi prea mulţi pentru ca eu să pot înţelege ceva. Rănitul stătea deoparte singur, ţinându-şi încheietura mâinii şi picurând sânge pe jos.

— Più lentamente, per favore, le-am zis. Non cosi în fretta. Non capisco.

Chiar dacă ştiam atâta italiană încât să le cer se vor→

bească mai rar, iar ei şi-au domolit un pic debitul verbal – niciun italian la locul unui *incidente* nu se poate domoli prea mult –, nu le cunoşteam suficient limba ca să pricep ce spuneau. Până la urmă, Sally a fost cea care, coborând geamul din spate, a vorbit cu ei. Voiau să-l ducem pe bărbatul rănit până în satul lui, vreo opt kilometri mai încolo.

Ne-am consultat în pripă în privinţa spaţiului din

habitaclu, în timp ce bărbaţii de afară ascultau graiul nostru straniu şi ne întrerupeau pe limba lor. Fiatul nostru, în care de-abia încăpeau patru persoane de talie mică, era deja plin cu trei persoane de talie mare şi o persoană de talie mijlocie. La început, Sid a insistat să se dea el jos şi să rămână acolo, în timp ce noi îl duceam pe om acasă, după care puteam veni înapoi ca să-l luăm.

Dar mie mi-era teamă ca nu cumva omul să leşine sau

să trebuiască să fie cărat pe braţe, or eu nu m-aş fi putut descurca de unul singur cu el. Sally nu putea fi lăsată acolo în cârje. Charity, nici ea, deşi ar fi fost dispusă şi ar fi fost probabil în siguranţă. Dar când s-a dat jos şi a rămas în picioare lângă automobil, înaltă, frapantă şi îmbrăcată ca regina ţigăncilor, am văzut vreo doi muncitori clătinând din cap şi făcându-şi cu ochiul în spatele ei, evaluând-o ca nişte geambaşi care preţuiau un cal. Aşa că până la urmă am decis ca Charity şi Sid să se înghesuie împreună pe scaunul din dreapta lângă mine, iar omul rănit să stea pe bancheta din spate lângă Sally. Ne gândeam că soluţia era acceptabilă pe o distanţă de opt kilometri.

Amicii rănitului l-au împins şi l-au urcat în maşină. Omul îşi ţinea cu grijă mâna mutilată şi nu a ridicat ochii decât o dată, când şi-a plimbat privirea prin habitaclu. Am văzut cum s-a uitat la picioarele lui Sally, în protezele lor metalice, spânzurând inerte de pe marginea banchetei. O privire rapidă ca să vadă chipul care mergea cu acele picioare, o privire rapidă şi surprinsă, şi apoi din nou ochii în podea, fără să-i mai ridice până când am oprit la capătul drumului. Cămaşa şi partea din faţă a pantalonilor lui erau pline de sânge, iar pe mâna lovită sângele şi noroiul se uscau formând o crustă.

Am încercat s-o suim pe Charity lângă mine şi pe Sid lângă ea, dar nu încăpeau. Aşa că Charity s-a dat jos, Sid s-a suit în maşină şi Charity s-a căţărat pe el, cu capul lipit

de plafon, cu gâtul între umeri, asigurându-ne veselă că era perfect, ea stătea bine.

— Doar să nu pierzi vremea pe drum! a spus ea peste capul meu.

Piciorul lui Sid era atât de înghesuit în mine, încât abia ajungem la schimbătorul de viteze. Pe fundalul unui cor de sfaturi, am demarat, am ocolit pământul şi pietrişul prăvălit de pe deal, pe care oamenii le trăseseră pe margine, şi ne-am văzut de drum înainte.

— Cum e? i-am întrebat.

— Bine, bine, mi-au răspuns în cor.

Maşina s-a umplut cu mirosuri de sudoare, sânge şi usturoi, iar Sally a deschis un geam din spate. Rănitul nu a spus nimic şi Sally nu i-a spus nimic. Văzând în oglinda retrovizoare faţa lui parcă cioplită, sumbră şi nebărbierită, cu ochii pironiţi în jos, am înţeles de ce. În felul cum arăta, nu îmbia la conversaţie şi nici la compasiune. O dată sau de două ori, când am întâlnit porţiuni de drum mai accidentat, am auzit-o pe Charity chiţăind piţigăiat, cu capul îndesat în plafon. Oscilam dacă să conduc repede sau mai degrabă cu precauţie, neştiind cum ar fi fost mai bine.

După şapte kilometri am văzut satul pe un vârf de deal, în dreapta. Drumul care cotea într-acolo era un făgaş de lut ud, croit de roţile căruţelor, de o parte şi de alta a unei lungi ridicături cu iarbă. Neavând deloc certitudinea că puteam răzbate pe-acolo – nu s-ar fi deosebit prea mult de căţăratul pe un stâlp uns cu grăsime, ca la bâlci –, am virat, însă în clipa aceea tipul din spate a croncănit cu un glas de corb: „*Qua*! *QuaF*

Am oprit.

— Spune-i că e mai bine să-l ducem până sus, i-am zis lui Sally. Întreabă-l dacă există acolo vreun medic sau vreun dispensar ori vreo *farmacia*.

— *Qua*! Aici! cârâia omul.

Bâjbâia să deschidă portiera, fără să dea drumul încheieturii de la mâna rănită.

— Dov e la sua casa? îl întreba Sally. Dove şi trova un dottore? Un medico? Of, cum se zice? Ce ne uno lassii?

Omul continua să bâjbâie la mânerul portierei, pe care nu ştia cum s-o deschidă. Am întins mâna în spate şi i-am deschis portiera, iar în clipa următoare l-am văzut ţâşnind afară, unde a rămas în picioare lângă maşină. Era un bărbat de vreo cincizeci de ani, cărunt, ros de vremuri ca o stâncă şi lat în umeri. Ochii lui, suspicioşi şi iuţi sub sprâncenele groase, au privit peste maşină spre portiera de unde Sid, iar apoi Charity au apărut, descâlcindu-se de pe scaunul din dreapta, unde stătuseră înghesuiţi amândoi. Când s-a uitat înapoi la mine, am avut un mic şoc care m-a înfiorat. Omul avea ochii lui Hristos pictat de Piero – şi ce însemna asta? O tipologie regională neschimbată din veacul al şaisprezecelea? O comunitate a durerii? Sau doar o impresie plăsmuită de imaginaţia mea hiperstimulată?

Omul a spus ceva – un mârâit sau un „mulţumesc”? – şi, cu mâna rănită strâns lipită de pântec, a pornit pe cărarea care urca panta lungă a dealului, urmând să se piardă printre zidurile şi clădirile localităţii.

— Stai! a strigat Charity după el. Nu-l putem lăsa *să meargă pe jos*\ *Signore*! Hei!

Dar omul mergea mai departe, cu umărul drept lăsat mai jos, şi nu privea înapoi.

— Of, la naiba! a spus Charity derutată. Ce ne facem? Mergi cu maşina după el, Larry. Nu-l putem lăsa să plece aşa. Mâna aia a lui arată *îngrozitor*. Mergi după el. Repede. Noi stăm aici.

— Nu cred că mai vrea să-l ajutăm.

— Dar *are nevoie* de ajutor, indiferent că vrea sau nu. Există riscul să rămână ciung, şi ce-ar putea să mai facă un muncitor, cum e el, cu o singură mână? E obligatoriu să-l vadă un *doctor*. Acolo, în sat, ce crezi că pot să-i facă? O să-i bage mâna într-o apă murdară, o să-l bandajeze cu o cârpă sau o să-i pună o prişniţă cu balegă de *vacă*!

— Şi noi, ce vrei să facem? a zis Sid. Să tăbărâm pe el şi să-l încărcăm cu forţa în maşină?

7 7 7

— Ah! a exclamat Charity. De ce l-ai lăsat să coboare?

— Fiindcă *el* a vrut să coboare, i-am amintit.

Omul ajunsese la poalele lungului povârniş şi începea să urce. Mergea hotărât, aplecat în faţă spre panta dealului. Charity n-a mai spus nimic, dar o auzeam cum fierbea. După vreo două minute s-a urcat în maşină pe bancheta din spate lângă Sally, Sid s-a suit lângă mine şi ne-am văzut de drum.

7

La Pontassieve m-am uitat fără tragere de inimă după o *farmacia*, ştiind că în Italia farmaciştii tratează leziuni minore şi bandajează răni. Dar se făcuse târziu, traficul era aglomerat, noi eram toţi obosiţi după un drum prea lung, ticsiţi în maşina aceea ca nişte sardele într-o conservă. Cum n-am găsit nimic pe strada principală, am trecut mai departe, fără să mai caut. Comunicând doar monosilabic, ne-am strecurat în traficul de la periferia Florenţei, am traversat fluviul, am urcat dealul, cotind la stânga un pic înainte de San Miniato, şi am oprit în faţa vilei soţilor Lang. Politicoşi, au sugerat să intrăm la ei ca să bem ceva. Noi am invocat oboseala. Grăbiţi, foarte din scurt, ne-am spus la revedere pentru acea zi.

— Urât sfârşitul, i-am spus eu lui Sally în timp ce ne fofilam pe străduţe printre ziduri înalte, spre Viale Galileo. Bun începutul, urât sfârşitul.

— Charity voia să-l ajute.

— Sigur că da. Asta am vrut toţi.

— Se simte frustrată când nu poate să ajute pe cineva.

— Chiar aşa. „Stai jos”. „Taci din gură”. „*Vreau* să te ajut”.

— Exagerezi, a spus Sally plictisită. Charity detestă durerea, iar la omul acela se vedea cât de rău îl durea la orice mişcare. Îi căzuse probabil un bolovan pe mână, avea mâna complet strivită. Şi ai observat cât de stoic era? Nu s-a văitat, nici n-a clipit măcar. S-a închis în durerea lui şi a

încleştat din dinţi. Dar se vedea cât de mult suferea.

Am ocolit în coloană Piazzale Galileo şi am intrat pe Viale Machiavelli, îndreptându-ne spre Porta Romană.

— Mda, am spus, n-are decât să dea vina pe Artistul de la Mansardă. Cum o să mai poată ea să numere doar ceasuri însorite, când El îi tot azvârle asemenea lucruri în cale?

— Ştii prea bine că Charity nu crede de fapt în sindromul Pollyanna. Ştie că există ore fără soare. Doar că s-a necăjit mai mult decât noi. Întotdeauna i se întâmplă aşa când cineva e bolnav, sau rănit, sau nefericit.

— Presupun, am zis. La dracu', nu trebuie să „presupun", ştiu că aşa e. Totuşi, m-a jignit insinuând că l-aş fi abandonat pe bietul om pe marginea drumului.

Un timp, traficul a fost aglomerat şi n-am putut să vorbesc. Sally şedea în spate, ţinându-se de cureaua pe care o montasem special pentru ea. Mai încolo, pe Petrarca, am avut cale liberă.

— Ai observat ce ochi avea? am spus.

— Da! Da, erau groaznici, nu-i aşa? Nişte ochi atât de sumbri şi îndreptaţi spre interior, ca şi cum nici nu puteau să vadă afară, nu puteau să vadă decât înăuntru, spre durerea pe care şi-o închisese în sine însuşi.

O Vespa a venit din spatele meu şi mi-a tăiat calea, încât a trebuit să frânez brusc, iar apoi a ţâşnit printre două maşini din fata mea.

— Spune-mi ceva, am zis.

— Ce?

— Vreau să-mi spui ce amintiri îţi vor rămâne cel mai pregnant în minte din ceea ce am trăit astăzi: meleagurile de ţară primăvara şi compania prietenilor, sau Hristos pictat de Piero şi acel muncitor cu mâna strivită?

A reflectat un minut.

— Toate, mi-a răspuns în cele din urmă. Nu ar fi complet sau real dacă aş omite ceva, nu crezi?

— Primeşti nota maximă, i-am spus.

Ridic ochii. Picioarele lui Sally atârnă cuminţi în protezele lor, tălpile sunt plasate cu precizie pe treapa de metal a scaunului ei. Razele soarelui îi bat diagonal pe piept, umbrele frunzelor sau gândurile i se mişcă pe chip.

— Mai ţii minte Ajunul Crăciunului?

— Toate pălăriile acelea roşii.

— Nu numai pălăriile roşii. Mai ţii minte torţele de pe malul fluviului şi din aplicele de pe ziduri? Şi ce noapte transparentă, scânteietoare şi geroasă era? Cum întreg oraşul înflorise parcă în lumini când ne-am dus sus la Piazzale, ca să vedem panorama? Şi toate bisericile de-acolo. Până şi Basilica di San Lorenzo, veche şi sumbră cum era, avea un aer sărbătoresc! Cred că ai împins căruciorul cu rotile în noaptea aceea kilometri întregi, ca să mergem de la o biserică la alta, şi la fiecare lăcaş păreau să slujească nenumăraţi episcopi, arhiepiscopi şi cardinali, iar mii de oameni intrau şi ieşeau, ridicându-şi copiii pe umeri ca să poată vedea mai bine. Lang era încântată. A crezut probabil că noi aveam parte de aşa ceva în fiecare zi.

Tace, privindu-şi mâinile în poală. Apoi ridică ochii şi-mi întâlneşte privirea. Oftează şi strânge buzele, cu un surâs stins şi lugubru.

— N-ar fi frumos dacă am fi toţi acum pe Viaâornabuoni, mergând să vedem toate frescele lui Ghirlandaio din Santa Trinità şi să ne uităm la pălăriile roşii şi la brocarturi făcând giumbuşlucuri în jurul altarului? Pe chipul ei se citeşte că memoria nu este convingătoare, şi nici nostalgia suficient de persuasivă. Ridică brusc ochii şi răsfiră degetele spre cer, imitând croncănitul Assuntei: „*Pazienza*!” Mâinile ei prind cârjele rezemate de scaun. Vrei să mă ridici, te rog? Mai bine să merg la toaletă, înainte să plecăm.

5

În timp ce urcăm dealul, Sally e atentă la pădurea prin care trecem. Când am văzut noi prima oară acest deal în 1938, înainte ca soţii Lang să fi cumpărat fermele care

existau pe-atunci, totul aici era doar în prima fază de metamorfozare de la păşune înapoi la pădure. Acum este pădure în toată regula, în cea mai mare parte arţari, fagi, mesteceni albi şi galbeni. Peste tot, printre copacii mai mari, o sumedenie de puieţi înalţi, cu tulpini groase cât un braţ sau picior de om, au pierit din cauza umbrei, iar mulţi, căzând, au rămas agăţaţi în copacii din jur. Prezenţa lor face ca pădurea să semene cu vreun tablou de Uccello sau Piero, înfăţişând o bătălie cu suliţe lungi şi piezişe; iar liniile acelea întunecate şi înclinate, cu explozii şi petice de soare care străpung frunzişul, creează exact iluzia de adâncime pe care o căutau Uccello şi Piero. Avem senzaţia că vedem până foarte departe printre copaci, deşi nu pot fi mai mult de cincizeci de metri, până unde dealul se ridică abrupt şi blochează priveliştea.

Tufe de sânziene şi zmeură împânzesc laturile drumului, care a fost spălat de ploi şi ondulat sub pneurile maşinilor ca o scândură de frecat rufe. Moe schimbă vitezele cu un scrâşnet mecanic. Urcăm o pantă abruptă, apoi continuăm pe o porţiune un pic mai netedă. Mâna chircită a lui Sally se agaţă de mâneca mea. Ochii ei nu părăsesc nicio clipă pădurea. Nu spune nimic.

Acum, padocul cu împrejmuirea lui din bârne se deschide în dreapta, un luminiş verde decupat între copaci. Este una dintre operele lui Charity, un spaţiu amenajat pentru nepoţii în creştere. Mai sus, pe deal, cam la vreo opt sute de metri dincolo de casă, există încă o creaţie de-a ei – o pajişte de vreo două hectare, netezită cu buldozerul şi plantată cu iarbă, menită să fie un teren de fotbal şi softball. Nu m-ar mira să descopăr, când vom trece pe-acolo după-amiază în drum spre picnic, că Charity a montat şi bănci pe care persoanele în vârstă să poată sta în timp ce urmăresc meciurile dintre tinerii familiei. Viziunile ei nu sunt niciodată mărunte.

Când ajungem la cotitura de lângă grajd, văd că poarta este deschisă. O fată în jeanşi stă în şa pe un cal roib chiar în faţa ei. De pe scaunul pasagerului, Hallie

flutură din mână şi strigă:

— Salut, Margie!

Fata ridică braţul, mijeşte privirea mioapă, şi un zâmbet larg cu o dantură foarte albă îi luminează faţa cam posomorâtă.

— O, ea e Margie? spune Sally. Extraordinar, ce mare s-a făcut!

Şi flutură din mână, toţi fluturăm din mână, dar y 7 7

Moe nu opreşte. Atacă dealul cumva cu încrâncenare. Cauciucurile noastre protestează câţiva metri, apoi ajungem pe iarba din faţa intrării în Ridge House.

Moe sare din maşină şi deschide portiera din dreptul lui Sally. Ea scoate cârjele afară şi le reazemă de caroserie, iar când el se pregăteşte să i le ţină, îi zâmbeşte clătinând din cap. Anevoios, îşi ridică picioarele cu mâinile, câte unul o dată, pe marginea pragului. Sprijinindu-se pe o cârjă, se împinge în mâna teafără, se ridică, se apleacă să-şi fixeze protezele la genunchi, apucă cealaltă cârjă şi stă dreaptă. Văd cum ochii ei se îndreaptă spre uşa închisă a casei.

— Mami e pe terasă, probabil, spune Hallie.

Nu există alee. Ocolim casa păşind pe iarba deasă, tunsă scurt. Frasinul de munte, pe care Sid şi eu l-am sădit în anul când s-au mutat aici, a crescut şi e înalt de şase metri. Lângă el, un măr pădureţ, crescând de sub zidul care consolidează vârful dealului, îşi apleacă peste pajişte crengile cu poame mici şi verzi.

Trecem de colţul clădirii şi iată, în faţa noastră se aşterne aievea priveliştea visată de Charity, iniţial o fantezie în închipuirea ei, apoi un peisaj concret, în contradicţie cu spiritul locului, care a încercat întotdeauna să se ascundă în copaci. Întrerupt ici şi colo de vreun arţar sau mesteacăn înalt, pe care la cererea ei tăietorii i-au lăsat ca efect vizual, dealul coboară în cealaltă parte, acoperit de zmeurişuri şi pâlcuri de puieţi din esenţă tare, până la pădurea neatinsă de dedesubt. Priveliştea se precipită la vale şi apoi se netezeşte până la malul lacului, continuând pe celălalt mal cu pajişti vaste, apoi urcă iarăşi

spre colinele neregulate, spre lanţul munţilor albaştri, spre cerul pe care plutesc nori albi ca de nea. Este genul de zi luminoasă şi senină pe care Charity a avut-o pesemne în minte când a plăsmuit decorul pe care urma să-l vadă de pe acest deal.

Şi iat-o aşezată aici pe cea care a făurit totul – iată-i aşezaţi pe amândoi, sau pe jumătate lungiţi, ea pe fotoliul-pat cu o pătură groasă peste picioare, el pe iarbă, în pantalonii lui de vară kaki decoloraţi. Nu ne-au auzit. Charity are faţa întoarsă spre conturul muntelui Mansfield profilat în zare şi, văzută din spate şi semiprofil, pare de piatră ca muntele. Ceva în poziţia capului şi în rigiditatea gâtului ei spune *nu*, spune refuz, spune respingere îndârjită. Sid, proptit în cot, cu ochii ridicaţi pieziş spre chipul ei întors, bate cu palma pe pământ ca şi cum ar fi contrariat.

În cele din urmă ne aud, şi feţele lor se întorc spre noi. Sid sare în picioare, sprinten ca un tânăr, şi vine strigând pe pajişte. Îmi fac o primă impresie de moment – Sid nu s-a schimbat prea mult, un pic mai bătrân, un pic mai cărunt, în formă bună, încă o formidabilă prezenţă fizică, acelaşi glas de tenor, muzical, un pic metalic – şi mă oţelesc pentru energica lui strângere de mână şi salutul lui impetuos.

Dar, chiar şi în impetuozitatea îmbrăţişării lui, sesizez cealaltă parte a acestei regăsiri: Sally năpustindu-se înainte, aproape alergând pe cârje şi încercând să păstreze ritmul cu picioarele ei de fier necontrolabile; şi, pe fotoliul-pat, Charity ridicându-se pe jumătate spre întâlnirea lor nevolnică şi schilodită, cu faţa ca un triunghi subţire, iar pe faţa ei zâmbetul acela incredibil, strălucitor, înfocat, ca o transfigurare, ca o irupere la suprafaţă a încântării pure, a iubirii necomplicate.

Suntem aici, în sfârşit. Şi, cu toată ambiguitatea dureroasă, acesta este motivul pentru care am venit.

III

1

Cu faţa la ceilalţi, cu spatele la privelişte, puteam să ne văd reflectaţi în geamurile ferestrelor, ca un decor de teatru sau o fotografie a verii eterne: mult albastru şi alb în depărtare, ca fundal, apoi curbura zidului de piatră, care împiedica vârful teşit al dealului să alunece spre lac, apoi peluza cu scaunul lui Sally şi cele două şezlonguri cu pânză în dungi, grupate în jurul fotoliului lui Charity. Formam o constelaţie pitorească pe iarbă, iar în centrul nostru „Doamna din jilţ”, Casiopeea. Chiar şi oglindită în geam, tot emana lumină.

Mă pregătisem sufleteşte s-o găsesc pe Charity semănând eventual cu o teacă străvezie, aproape complet roasă pe dinăuntru şi păstrată întreagă doar prin mândrie şi voinţă. N-ar fi trebuit să mă pripesc cu supoziţiile.

Într-adevăr, era uscăţivă şi, negreşit, se păstra întreagă graţie voinţei. Dar nu exista nimic neputincios în înfăţişarea sau atitudinea ei. Figura ei nu depinde de carnea vie; este construită de la oase spre exterior. Şi pielea ei era bronzată, iar mâinile ei înnegrite şi pistruiate de soare m-au apucat cu forţa unei păsări când m-am aplecat s-o sărut. Vocea ei ciripea şi vibra de entuziasm, zâmbetul ei era o fereastră spre o incandescenţă lăuntrică. Spirit ut ei ţâşnea, se revărsa şi ne lua pe sus, făcându-ne să uităm mila, precauţia, îngrijorarea, totul, în afară de plăcerea prezenţei ei.

Toată viaţa ei pretinsese ca oamenii să dea atenţie lucrurilor pe care ea le admiră şi le preţuieşte. I-a îmboldit pe alţii şi le-a închis gura deopotrivă, şi asta cu destulă autoritate. Însă ea însăşi nu a avut nevoie niciodată y să fie îmboldită, şi nici n-a acceptat aşa ceva în viaţa ei, iar gura nu i-o va închide nimeni şi nimic, nici chiar cancerul. Va arde strălucitor până se va stinge; va continua să stea pe poante până va cădea.

— *Acum*! a strigat ea, cu aceeaşi voce şi cu aceeaşi emfază pe care obişnuia să le aibă când ne cerea imperios să ne pregătim pentru muzică şi digestie după cină. Acum,

când *în sfârşit* vă avem din nou aici, vrem să aflăm totul despre voi! Ah, a trecut atât de *mult* timp! Sally, eşti bine? Arăţi bine, arăţi minunat. Drumul a fost prea greu? Despre Larry nu mai întreb, în mod clar este revoltător de sănătos. Povesteşte-ne, continui terapia? Ţi-ai mai recăpătat un pic mobilitatea musculară? Aşa cred, din moment ce practic ai venit *alergând* pe pajişte adineori. Pesemne că-ţi prieşte în New Mexico, recunosc, chiar dacă mie mi-ar plăcea să cred că ţi-ar merge mai bine aici. Îţi mai place acolo la fel de mult? Te mişti mai bine, respiri mai bine acolo, unde altitudinea e mai mare şi aerul mai uscat? Ce mai face Lang? Şi nepoţii voştri, povestiţi-ne despre ei. Povestiţi-ne *tot*. Imediat!

Timpul nu-i furase din strălucire, boala nu făcuse decât să-i crească intensitatea. Străluminează în jur ca un reflector puternic. Avea atâta energie în ea, încât m-am întrebat ce-o făcuse să amâne această întâlnire, lăsând să treacă dimineaţa degeaba, când vizibil, la fel ca noi, ardea de nerăbdare să ne vedem. Ca să ne lase să ne odihnim, am presupus eu, indiferent dacă noi doream sau nu. „Culcaţi-vă, sunteţi obosiţi”.

Nu ar fi admis ca propria-i oboseală să-i dejoace vreun plan. Teatrală, aşa o numise Hallie, coregrafa propriului ei *Intentanz*[42]. Pe mine nu mă deranja. Nu aveam nicio intenţie să-i opun rezistenţă ori s-o provoc, cum făcusem atât de des în trecut. Dacă ea ţinea să exagereze efectul acestei revederi fatalmente târzii, printr-o mică amânare dramatică deliberată, cui i-ar fi dăunat manierismul ei histrionic? Eu nu simţeam nimic

fals, nu mă simţeam manipulat şi sunt sigur că nici Sally nu simţea ceva de acest fel. Simţeam doar căldură sufletească, prietenie şi recunoştinţă pentru faptul că Charity uşura conversaţia, făcându-ne să vorbim despre noi, nu despre ea.

Eram volubili, aproape că sporovăiam fără oprire.

42 In germană, în text: „dans macabru11

Charity era curioasă şi însufleţită, Sid, atent. Aruncându-i câte o privire pe furiş, când aveam prilejul, am observat că îmbătrânise mai mult decât am crezut eu iniţial. Are o faţă de sportiv, colţuroasă, pe care vârsta se vede – oasele se îngroaşă, ridurile se adâncesc, pielea se înăspreşte –, spre deosebire de faţa de cărturar pe care

O avea George Bamwell, bunăoară, genul de figură care rămâne netedă, adolescentină, chiar şi la peste şaptezeci de ani. Iar ochii lui, când şi-a dat jos ochelarii ca să-i şteargă, erau mai estompaţi şi apoşi decât mi-i aminteam eu. Rotind batista cu degetul mare şi degetul arătător pe o lentilă, a râs de ceea ce a spus Sally la un moment dat, însă a râs prea zgomotos.

Oricine s-ar fi întâmplat să asculte, ar fi putut crede că acolo nu se petrecea decât revederea unor prieteni după o lungă despărţire. De fapt, era un exerciţiu de levitaţie ce nu putea fi susţinut indefinit; până la urmă.

Sid, ascultând, dar neparticipând prea mult, a fost cel care cu sobrietatea lui ne-a domolit şi ne-a readus cu

picioarele pe pământ. Şedea printre noi, unul de-al nostru, însă cu un disconfort lăuntric, ca şi cum în orice clipă ar fi putut să plece de-acolo tiptil, asemenea unui om la o şedinţă care se prelungise atât de mult, încât se temea să nu piardă avionul, sau ca o persoană care încearcă să fie atentă în timp ce se luptă cu nevoia irezistibilă de a se duce la baie.

Taifasul iniţial, care mă făcuse să răsuflu uşurat, a început să devină reprobabil, un fel de frivolitate în locul nepotrivit şi la momentul nepotrivit. A venit un moment când toţi am simţit asta. Păienjenişul conversaţiei s-a destrămat şi am tăcut toţi, cufundaţi într-o muţenie din care clipeam şi ne zâmbeam unii altora. Singurele întrebări care rămâneau de pus erau cele al căror răspuns noi îl cunoşteam deja şi nu voiam să-l auzim.

Spun *noi*; ar fi trebuit să spun *eu*. În asemenea situaţii, Sally vădeşte mult mai puţină laşitate decât mine.

De asemenea, miza ei este mai mare. Charity şi cu mine ne simpatizăm cumva cu precauţie. Jumătate din plăcerea pe care o resimţim unul în compania celuilalt vine din faptul că suntem în contradicţie. Dar Charity şi Sally sunt cusute laolaltă cu mii de fire de sentimente şi trăiri împărtăşite. Fiecare este pentru cealaltă acel unic suflet pereche, în mod infailibil înţelegător şi compătimitor, pe care şi-l doreşte oricine, dar mulţi nu-l găsesc niciodată. Sid şi cu mine eram apropiaţi, însă ele erau mai apropiate. Cu excepţia doamnei Fellowes şi a mea, Charity este singura persoană căreia Sally să-i fi permis vreodată s-o ajute să se ridice sau să se aşeze ori să meargă la toaletă, singura persoană, în afară de noi doi, cu care infirmitatea ei este împăcată.

Cuvântul tendenţios în ziua de azi este „legătură” Presupun că sunt oameni care văd într-o relaţie ca a lor indiciile unui lesbianism nemărturisit – aceiaşi oameni care, probabil, fac ipoteze despre viaţa sexuală a unuia ca mine, un bărbat perfect sănătos cu o soţie infirmă. Nu-mi pasă de ipotezele lor, şi nici de răspunsurile pe care şi le dau singuri. Trăim aşa cum putem, facem ceea ce trebuie să facem şi nu totul funcţionează după tiparele victoriene sau freudiene. Ceea ce cred cu certitudine este că prietenia – nu dragostea, prietenia – este la fel de posibilă între femei cum este şi între bărbaţi, şi că în ambele cazuri este adesea mai puternică, prin faptul că nu trebuie să treacă peste liniile de pichetare sexuală. Sexualitatea şi neîncrederea merg adesea împreună, dar amândouă sunt incompatibile cu *amiciţia*.

Am secat. Am stagnat. În cele din urmă Sally, în siajul unei chestii amuzante care o făcuse să râdă, a trimis spre fotoliul alungit al lui Charity o privire subit imploratoare, gravă, şi a spus ceea ce gândea:

— Charity, eu trebuie să ştiu. Ce ţi-au spus? Care *este* starea sănătăţii tale?

y

— În momentul de faţă, minunată.

— Atunci, nu e adevărat ce ne spune Hallie?

O privire lungă şi fixă sudată între ochii lor. Gura lui Charity era un pic moale, ca şi cum ar fi fost prinsă pe neaşteptate între două expresii, însă fruntea ei era netulburată, iar ochii ei erau candizi şi, am gândit eu, miloşi.

— Că voi muri curând. Ba da.

— Charity…! a făcut Sid. Şezlongul fragil pe care şedea a pârâit sub el când s-a aplecat în faţă.

— O, Sid, te rog, nu, a spus ea. Bineînţeles că se ştie sigur. Nu are niciun rost să ne prefacem că n-ar fi aşa.

— Ba nu, există tot rostul din lume să nu accepţi aşa, pur şi simplu, o asemenea sentinţă! Măcar dacă ai fi de acord să faci raze sau chimioterapie. Cobalt. Orice. De toate, eventual. Ai avea şanse, dacă ai face tratamentul. Dar nu, tu nu vrei. Tu te dai bătută. Nu vrei să încerci să-ţi salvezi viaţa. Nu vrei să mă laşi să te duc la Sloan

>

Kettering.

— Doctorii spun că n-are niciun sens.

— Tu le-ai băgat în cap ideea asta!

— Sid, dragul meu, *şşşttt*, a spus Charity, de parcă ar fi avut de-a face cu un copil neascultător. Nu ajută la nimic ce faci tu acum. Nu vreau să reluăm toată discuţia asta.

— Dar…

— *Te rog*! Hai să nu ne dăm în spectacol.

Pentru o clipă, privirea ei a fost nervoasă şi categorică. Apoi, când el a întors capul, căutând orbeşte prin iarbă, de parcă ar fi vrut să găsească un trifoi cu patru foi, expresia ei s-a îndulcit. Voia parcă să-l mângâie cu o vorbă bună, însă el devenise distant deja. Lugubru la faţă şi parcă vânăt, cu pleoapele grele, se afundase la loc în şezlongul lui şi contempla priveliştea.

Sally, cu ochii înlăcrimaţi, a spus:

— Charity, n-am vrut să te supăr. Sid, îmi pare rău dacă… Dar nu te recunosc, Charity, tu nu eşti aşa. Când eu eram bolnavă şi voiam să mor, tu ai stat lângă patul meu şi

m-ai făcut să trăiesc. Nu m-ai lăsat să renunţ la»

speranţă. Nu există vreun mod în care noi… să putem face ceva…?

— Îţi mulţumesc din suflet, a spus Charity. Gâtul ei părea prea subţire pentru a purta chiar şi un cap mic ca al său, însă ochii îi erau uscaţi şi buzele îşi luaseră un surâs de Gioconda. Tot ce simţeam nevoia era să te am y aici, şi uite, ai venit, a continuat ea. Cu tine, totul este desăvârşit. A fost altfel în cazul tău. Voiam să-ţi păstrezi speranţa, fiindcă speranţa putea să te însănătoşească. Nu trebuia decât să-ţi impui cu voinţă acel lucru. În cazul meu, pe de altă parte, speranţa ar fi o prostie. Mie nu mi-ar folosi la *nimic* dacă mi-aş impune să vreau să trăiesc. Am crezut că ar putea fi aşa, înainte să mă operez. Din acest motiv am acceptat operaţia. Aveam atât de multe lucruri pentru care să trăiesc, încât eram *decisă ferm* să trăiesc. Dar medicii n-au putut decât să mă coasă la loc, iar eu a trebuit să învăţ să privesc realitatea în faţă şi să profit cât mai mult de timpul care mi-a mai rămas.

— Ce ţi-au spus după operaţie?

Charity a zâmbit şi a desfăcut braţele.

— Nu ţi-au sugerat raze, sau chimioterapie, ori altceva?

— Aveam deja metastază.

— Dar uneori chiar şi atunci…

y

— Mi-au spus că s-ar putea s-o mai duc încă un pic, a zis Charity. Au avut dreptate. Aş fi putut face tratamentele despre care vorbeam, dar nu ofereau nicio speranţă reală, decât poate o mică prelungire a bolii. Şi există toate acele efecte secundare cumplite, îţi cade părul şi ţi-e greaţă tot timpul, cum am aflat de la persoane care au făcut asta. Am decis că e preferabil să rămân intactă, atât cât îmi mai e dat să trăiesc.

A închis ochii, păstrându-şi surâsul pe buze. Arăta ca o femeie sculptată din lemn pal. Figură de zeiţă, distantă şi îndepărtată, purificată şi compătimitoare. Proserpina.

Acesta era rolul lui Sally, altă dată.

Ochii i s-au deschis, încreţiţi încă de la surâsul ei grav. Şi-a oprit privirea câteva clipe asupra lui Sid, crâncen şi sumbru pe şezlongul lui în dungi. Pe urmă, ochii ei s-au întors spre Sally.

— Moartea este un eveniment important. Nu poţi face repetiţii pentru asta. Tot ce poţi face este să încerci să te pregăteşti pe tine şi să-i pregăteşti pe ceilalţi. Poţi încerca să mori *cum trebuie*. Într-un fel, cancerul este o binecuvântare, în general îţi lasă un pic de timp la dispoziţie.

Acum Sid a ridicat privirea. Cu ochii scăpărând de furie, de parcă ar fi urât-o, a bătut cu o palmă peste cealaltă, într-o imitaţie parodică de aplauze.

— Splendid! Cancerul este o binecuvântare. Ne oferă timpul acela preţios. Şi, gândeşte-te numai, fără el nici n-am avea toate acele cercetări utile asupra cancerului. Dumnezeule Atotputernic, draga mea, ai citit probabil vreun roman în care eroul îşi ia rămas-bun de la viaţă, îmbrăţişând moartea ca pe o dulce renunţare! Am stat şi eu de vorbă cu medicii. Ei sunt primii care afirmă că atitudinea pacientului faţă de boală este esenţială. Există tot felul de cazuri de oameni care au trăit doar fiindcă au refuzat să cedeze şi să moară. Exact ceea ce y ai pledat tu toată viaţa ta. Iar acum, când viaţa *ta* este în joc, tu… Ai o şansă, crede-mă. Chiar dacă este doar zece la sută, chiar dacă este doar cinci la sută, de ce să nu profiţi de ea? Te-ai săturat atât de mult de viaţă? Te-ai săturat atât de mult de *noP*

Mult timp, s-au uitat unul la celălalt. În cele din urmă, ea a scuturat din cap.

— Tu nu ai vrea cele cinci sau zece procente pe care le-ai putea câştiga. Nici eu nu le-aş vrea.

Sid a întors privirea brutal, iar în geamul în care ne oglindeam ochii lui i-au întâlnit pe ai mei cu o zdruncinătură, de parcă s-ar fi pocnit de o uşă. Apoi, ochii lui au zvâcnit în altă direcţie cu o fracţiune de secundă

înainte de ochii mei. Compătimitoare şi inexorabilă, Charity continua să-l studieze, iar Sally, cu pantofii ei corecţi sprijiniţi corect de treapta scaunului, ţinea ochii larg deschişi şi aţintiţi pe chipul lui Charity. Nimeni nu spunea nimic. Mă gândeam că Charity era acum ca o persoană pe care n-o cunoşteam. Sau nu? Şi nu terminase de vorbit.

— Nu există niciun fel de cărţi mulţumitoare despre cum să mori. S-ar fi cuvenit să existe, dar nu, nu există nimic. Doar o sumedenie de texte religioase pompoase despre cum moartea înseamnă întoarcerea la Dumnezeu, plus multe discuţii biologice despre cum elementele tale se întorc în pământ. Discuţiile biologice sunt în regulă, le accept, însă nu spun nimic despre ceea ce afirmă religia, despre *eul* tău esenţial, partea *conştientă* din tine, şi nici nu te învaţă cum să faci trecerea de la fiinţă la nefiinţă. Ţi se spune că există un moment când moartea e certă şi aproape, când nu ne mai este frică de ea. Am citit că orice moarte, la sfârşit, este paşnică. Chiar şi o antilopă care a fost prinsă de un leu sau un leopard pare să nu se mai *zbată* la sfârşit. Presupun că intervine o doză mare de fluid sedativ, aşa cum o doză mare de adrenalină o ajută s-o zbughească la fugă când este speriată. Bun, o „injecţie” de acest fel poate fi utilă pentru o moarte rapidă. Problema este cum să faci ca aceeaşi resemnare să poată dura în săptămânile sau lunile unei morţi lente, când totul este exact la fel de cert, însă nu poate beneficia de aceeaşi „injecţie” naturală a organismului. Am discutat mult cu oncologul meu despre asta. Se confruntă zilnic cu moartea, şaptezeci şi cinci la sută dintre pacienţii lui mor. Însă nu-mi poate spune cum să fac asta, nu-mi poate da titluri din literatura medicală care să mă ajute. Literatura medicală este toată numai statistici. Prin urmare, trebuie să-mi descopăr singură propria-mi cale.

Ascultam perplecşi, aşezaţi în jurul ei, în timp ce prin minte ne treceau gânduri pe care nu le puteam exprima. În cele din urmă, Sally s-a încumetat:

— Dar s-ar putea să *greşeşti* în privinţa asta, Charity! Iar dacă nu eşti absolut sigură…

— Sunt sigură, a spus Charity. O, cât sunt de sigură! Este unul dintre puţinele lucruri în privinţa cărora *nu* greşesc. Un altul este durerea. Durerea o pot stăpâni. Majoritatea durerilor sunt mintale, oricum.

Sid s-a mişcat brusc pe scaun şi a strâns din buze. Uitându-se la el cu o expresie pe care aş fi putut s-o definesc doar drept severitate compătimitoare, Charity a continuat:

— *Frica* de cancer este ceea ce doare, însă există o întreagă bibliotecă de medicină paliativă care ne poate ajuta să depăşim *asta*. Trebuie doar să învăţăm să nu ne panicăm. Pe urmă, putem scăpa de durere prin meditaţie, sau putem efectiv s-o ignorăm.

Ce să mai poţi spune când auzi aşa ceva?

— Încă un lucru de care sunt sigură este faptul că eu am mare noroc, a spus Charity, zâmbind cu mândrie şi mulţumire de sine spre cercul de priviri atente din jurul ei. Eu nu trebuie să fac acest lucru singură. Sunt *înconjurată* de oamenii pe care-i iubesc şi mă străduiesc din răsputeri să-i învăţ ceea ce eu însămi încerc să învăţ: să nu le fie teamă, să nu opună rezistenţă, să nu jelească.

Zâmbetul ei, îndreptat acum doar spre Sid, s-a lărgit; pe chip i s-a aşternut o expresie dojenitoare şi poznaşă totodată.

— Este un lucru la fel de natural ca naşterea. Şi chiar

dacă încetăm să mai fim aceiaşi indivizi de altă dată, există o perenitate a moleculelor organice, care este absolut certă. Nu vi se pare o minunată consolare? Mie, da. Este extraordinar când te gândeşti că vom fi parte din iarbă, copaci şi animale, că vom rămâne exact aici, unde ne-a plăcut când eram în viaţă. Oamenii ne vor bea în laptele de dimineaţă şi ne vor turna ca sirop de arţar peste clătitele lor. De-aceea spun că se cuvine să fim fericiţi şi recunoscători, şi să profităm cât mai mult de ceea ce

avem. Eu am avut o viaţă minunată, am savurat fiecare *minut* din ea.

A tăcut. Ochii ei ne-au mângâiat pe fiecare pe rând, oprindu-se în final la Sid. Un surâs implorator, întrebător, nostalgic îi plutea pe buze, un surâs care persista şi şovăia, la fel cum privirea ei şovăia şi persista pe chipul lui. Orice bărbat ar fi fost tulburat dacă o femeie s-ar fi uitat aşa la el. Sid a fost tulburat.

y

— Am avut bărbatul pe care l-am iubit, a spus ea încetişor. Nu l-am pierdut niciodată, aşa cum păţesc atâtea femei. Am avut copii frumoşi, sclipitori, am avut prieteni dragi. Poate n-o să credeţi, dar aceasta a fost cea mai fericită vară din viaţa mea.

Din nou, niciunul dintre noi n-a găsit nimic de spus. O briză, urcând dinspre pădure şi lac, clătina caliciul plin de seminţe al florilor de nemţişor care creşteau până deasupra zidului. Un fluture monarh, prins în curentul ascendent, a fost ridicat la cinci metri deasupra capetelor noastre. Am văzut cum Sid, întorcând capul de la privirea insistentă, dar tremurătoare cu care îl fixa Charity, i-a urmărit din ochi mişcarea. Poate că fabula şi el, la fel ca mine, că odată cu fluturele acela zbura o parte din ceea ce fusese cândva esenţa muritoare a mătuşii Emily, sau a lui George Bamwell, ori a unchiului Dwight, absorbită de rădăcina vreunui fag din cimitirul sătesc, încorporată într-un jir, mâncată de o veveriţă, presărată ca excrement pe o pajişte, prefăcută în tulpină de laptele-câinelui, ciugulită şi absorbită de acest fluture, sortită să fie transportată spre sud într-o lungă, neverosimilă şi fragmentată migraţiune, pentru a fi culeasă de un muscar, adusă înapoi în nord, primăvara, ca altă întrupare, ouată într-un ou, mâncată de o gaiţă şi ouată ca un alt gen de ou, suflată de furtună dintr-un copac, îmbibată în sol, împinsă afară ca iarbă, mâncată de o juncă în pragul lactaţiei, o parte din ea predestinată să fie băută, cum a spus Charity, de către propriii săi urmaşi, la micul dejun, o altă parte din ea fiind

depozitată în balegi de vacă, pentru a se topi în pământ din nou şi a fi zvârlită în sus iarăşi, nepieritoare, într-un alt fir de laptele-câinelui, pregătindu-se să devină hrană pentru alţi fluturi monarh.

Fragil ca un voal, fluturele a pâlpâit în zbor, dispărând în văzduh. De pe fotoliul alungit, Charity ne cerea cu insistenţă acordul; zâmbetul ei încordat ne ţintuia pe scaune. Şi-a arcuit zâmbetul printr-un act de voinţă, la fel de hotărât ca un brânci într-o fereastră înţepenită, când vrei s-o deschizi. Mâinile ei pistruiate au fremătat peste pătura groasă, netezind-o peste genunchi. Când a vorbit din nou, avea vocea gâtuită şi aproape piţigăiată.

— Aşadar, eu încerc să procedez *cum trebuie*. Majoritatea membrilor familiei sunt de ajutor. Li se pare dificil, dar se străduiesc. Sper că veţi face şi voi la fel. Când va veni momentul, nimeni nu trebuie să fie nefericit. Nu e cazul să se facă mare tevatură din asta. Voi dispărea, şi gata.

Am încuviinţat în tăcere. Bineînţeles. Bineînţeles, dragă Charity. Cum vrei tu. Cum îţi va fi ţie mai bine. Sid se holba sumbru la ceva dincolo de vârful dealului, departe în văzduh.

— Ştiam eu că pot să contez pe voi, a spus Charity. Îi dispăruse din voce timbrul piţigăiat de dinainte; părea fericită. În sfârşit! Mă bucur că am dat cărţile pe faţă, fără niciun echivoc, astfel încât să nu mai existe motive să ne prefacem sau ne luăm nişte figuri triste, ci dimpotrivă să putem profita la *maximum* de ceea ce a mai rămas, a încheiat ea, izbutind să zâmbească firesc, nesilit. Gata, ajunge cu toate astea! Acum, hai să lăsăm gândurile negre deoparte. În după-amiaza asta, nu murim. Suntem *împreună* din nou. Întreaga familie vine la picnic pe deal, v-a spus Hallie, da? O, nici nu ştiţi cât de recunoscătoare sunt că aţi putut veni! Nu mă încumetam să vă chem, ştiu cât de greu vă este să călătoriţi. Dar mă bucur nespus că sunteţi aici.

Nu părea deloc bucuroasă. Zâmbetul pălise deja.

Era cadaverică, de parcă efortul de a vorbi îi golise tot sângele din obraji, dând tenului o nuanţă pământie.

Şi-a umezit buzele, a închis ochii şi şi-a întors faţa pe o parte, în perna care atârna de speteaza fotoliului, prinsă în nişte bride. Gâtul ei subţire înghiţea sacadat. Când a deschis ochii din nou, ai fi zis că o bucată de marmură se trezise la viaţă.

— *Acum*! a strigat ea, căznindu-se să fie fermă. Acum o să intrăm în casă şi o să ne odihnim un pic, ca să fim în formă. Sally, tu vii cu mine. Dacă nu vrei să te odihneşti, putem să stăm de vorbă, iar dacă nu vrei să vorbim, putem să medităm. Nu vom pleca pe deal înainte de ora patru. Larry poate să-l ajute pe Sid să încarce Marmonul.

— Dumnezeule, maşina aia mai funcţionează încă? s-a minunat Sally. Ah, va fi ca în vremurile *bunel* Ador automobilul acela.

Vocea ei suna fals, ca o tinichea goală. Biata de ea, îi era greu, cum îmi era şi mie, să-şi dea seama cum să-şi joace rolul sau ce să spună. Mai târziu, exersând, era posibil să ne descurcăm mai bine. Vedeta feminină îşi stăpânea rolul cu siguranţă de sine, însă actorul principal nu-şi agrea replicile, iar actorii din rolurile secundare nu văzuseră scenariul până acum patruzeci de minute.

Dintr-odată am văzut-o pe Sally că face ochii mari şi se apleacă brusc în faţă, pe scaun. Mâna ei s-a întins neajutorată în aer, rămânând la doi metri depărtare de ţintă, iar în clipa aceea am observat că Charity se înclinase lateral şi vomita peste marginea fotoliului. Sid a sărit de pe şezlong, cu o exclamaţie, şi i-a proptit fruntea în palma lui. A ţinut-o aşa, privind în jos, cu o faţă ca de granit, spre spatele ei zgâlţâit de spasme seci.

Slăbită, Charity s-a rezemat pe spate şi şi-a şters buzele.

— Îmi pare rău. Va trebui să mă scuzaţi.

— Of, te-am obosit prea mult! a spus Sally. Trebuia să ne fi dat seama.

— Nu e nimic, a spus Charity. Se mai întâmplă din când în când. Acum, hai să mergem înăuntru şi să ne odihnim.

În tăcere, Sid a ajutat-o să se ridice în picioare. El era grijuliu şi blând, ea era recunoscătoare pentru braţul lui. Prilejul de a o ajuta şi de a fi ajutată le prindea bine amândurora.

Câteva clipe, Charity s-a clătinat pe picioare. Am văzut cum şi-a impus să-şi disciplineze trupul şi mintea înainte de a face vreun pas. Cu braţul în jurul ei, Sid a aruncat o privire indescifrabilă peste umăr; au pornit amândoi, încetişor, pe iarbă înspre casă, unde o femeie într-o uniformă de nailon alb, care se părea că urmărise scena de la fereastră, ţinea deschisă uşa cu plasă. De pe pajişte, am urmărit cele două spinări îndepărtându-se cu băgare de seamă. În geamul ferestrei, am văzut cele două figuri apropiindu-se cu băgare de seamă.

Fără să mai aştepte ajutorul meu, Sally se împinsese în mâini ridicându-se în picioare şi-şi fixase protezele, iar acum, proptită pe cârjele înfipte oblic în lateral, urmărea şi ea cum cele două siluete se îndepărtau pe pajişte.

— O să ai nevoie de scaun? am întrebat-o.

Ochii ei sumbri au cumpănit răspunsul.

— Nu, lasă-l aici. Vom sta lungite pe pat, presupun. Dacă o să-mi trebuiască, poate să mi-l aducă asistenta medicală.

Şi, întorcându-se, s-a propulsat după ei spre uşă. Soţii Lang dispăruseră, unul poticnindu-se, celălalt plin de solicitudine. Înăuntru, le-am văzut pe Charity şi pe asistentă trecând prin dreptul ferestrelor, mişcându-se molcom, iar în câteva clipe Sid a apărut înapoi, ţinând deschisă uşa cu plasă pentru Sally. Era greu pentru ea să urce cele două trepte înalte, iar Sid a avut impulsul s-o ajute, dar pe urmă s-a abţinut. Căznindu-se, Sally a ajuns sus în faţa uşii, a trecut pe lângă el şi a intrat în casă. Sid a închis uşa în urma ei. Peste câteva momente y au trecut împreună prin dreptul ferestrelor.

Eu am aşteptat – descumpănit, excedentar, pe dinafară. Era ca şi cum Charity, în acele scurte convulsii de greaţă, tăgăduise ceea ce afirmase mai devreme, când spusese că nu poţi face repetiţii pentru propria-ţi moarte. Nu cred că aş fi fost mai zdruncinat dacă aş fi văzut-o murind. Mă deranja cruzimea cu care-şi disciplina şi-şi forţa trupul bolnav – picnicuri, în acea stare! – şi mi-am amintit cum fusese când noi patru ne-am rătăcit prin pădure, undeva dincolo de drumul Bayley-Hazen năpădit de vegetaţie, iar Charity se contrazisese cu Sid şi cu mine în privinţa celei mai bune variante de a ieşi la lumină. Alesese un traseu după busolă şi ne obligase să mergem pe-acolo; ne târâserăm anevoios prin zone mlăştinoase şi terenuri pustiite, luând-o de-a dreptul înainte, ca ţestoasa lui Ahile, peste şi prin obstacole pe care le-am fi putut ocoli dacă am fi găsit firul de apă şi am fi mers de-a lungul lui. Charity se bizuise orbeşte pe Pritchard, autoritatea avizată, şi fusese decepţionată de el, iar în cele din urmă trebuise să-l repudieze. De data asta, scria chiar ea ghidul, pe măsură ce înainta, iar autoritatea acestei cărţi de căpătâi nu putea fi contestată sau repudiată. Însă metoda era aceeaşi. Charity încă prefera un traseu dictat de busolă.

Ce ar fi făcut dacă-şi rupea un picior în pădurile acelea spre care se îndrepta? Avea planuri alternative? Avea să găsească vreun copac cu o crăcană în care să-şi proptească bine călcâiul? Avea oare să iasă în cealaltă parte pe un picior de lemn croit din vreun băţ bifurcat?

Compătimitor şi zdruncinat cum eram, a trebuit să admit că Charity rămăsese aceeaşi ca întotdeauna. Ea vedea obiective, nu obstacole, şi nu permitea ca încrederea ei clară să fie întunecată de îndoielile altora, sau de faptele altora, sau chiar de sentimentele altora. Şi nici de slăbiciune. Odată ce se oţelise pentru a accepta condamnarea la moarte, nu i-ar mai fi trecut prin minte că ceilalţi, Sid în special, ar fi putut să nu-i împărtăşească hotărârea de a sorbi fiecare strop de dulceaţă din acea

experienţă.

Era moartea ei. Avea dreptul s-o manevreze în stilul ei personal. Dar îmi părea rău de Sid, un stoic fără voia lui, şi mi-era groază de următoarele două ore când aveam să fiu singur cu el. Eu eram persoana căreia era cel mai plauzibil să i se destăinuie, însă mi-era teamă de mărturisirile lui şi nu aveam resurse pentru cuvinte de consolare sau mângâiere. Mi-a trecut prin minte, în timp ce aşteptam pe pajiştea de deasupra priveliştii cu nuanţe de verde şi albastru, că în adâncul sufletului 7

lui, dincolo de suferinţă şi panică, n-ar fi fost exclus să aştepte moartea ei ca pe o eliberare. Apoi am decis că nu putea fi aşa. Charity îl dominase, dar îl şi sprijinise. Nu doar îi conducea viaţa, ci ea era viaţa lui.

Nu voiam să mă gândesc ce avea să se întâmple cu el după moartea lui Charity. Rezistenţa şi resentimentele lui erau doar expresii ale dependenţei sale. Sally îşi detesta cârjele, de asemenea, însă fără ele nu ar mai fi fost poate decât ca un băţ frânt cu doi ochi.

2

Într-un final, Sid a apărut afară. Nu ştiu ce făcuse înăuntru, însă cert era că-şi venise în fire. Când am întrebat cum se simţea ea, a reacţionat ca şi cum i-ar fi trebuit câteva clipe ca să-şi dea seama despre cine vorbeam. „Bine, mi-a zis. Acum e bine”. În casă, soţiile noastre trecuseră probabil la destăinuiri profunde, însă Sid şi eu aveam să pretindem că aceasta era o după-amiază de august şi noi ne organizam pentru un picnic. Nimic nu poate fi mai sigur decât obişnuinţa, chiar şi atunci când obişnuinţa este prefăcută.

M-a măsurat din cap până-n picioare, ca şi cum mi-ar fi estimat greutatea.

— Mda, mă întreb dacă eşti bun la ceva. Ai muncit vreodată cu braţele?

y

— Am fost odată zilier la un şantier din Vermont.

— Da, odată demult. Oricum, poate a mai rămas ceva

vână în tine.

În timp ce mergeam pe drum spre grajd, şi-a dat jos ochelarii, s-a şters la ochi şi şi-a suflat nasul. Când a

7 văzut că-l urmăream cu privirea, a mormăit:

— Păcătoasele alea de sânziene.

— N-ai scăpat de alergie.

— Nici nu ştiu cum m-am putut ataşa de locul ăsta. Pic, pic, pic.

Smiorcăia din nas, îi curgea un ochi, suferea de febra fânului, dar pretindea că e vesel, conducându-mă înainte spre grajd.

În interior, toată partea dreaptă era împărţită în patru boxe, fiecare cu câte o deschizătură direct pe padoc. Partea stângă a grajdului era un spaţiu de trecere, cu uşi în ambele capete, iar în acest coridor, absorbind mirosurile de fân, ovăz şi bălegar de cal, Marmonul trona complet descoperit, plin de praf albicios şi paie pe scaune, pe acoperişul pliat la spate şi pe capota lungă, înăuntru se vedeau rămăşiţele unor picnicuri din trecut: o baterie de lanternă, o sticlă de cola goală, nişte şerveţele de hârtie mototolite, o bandană, floricele de porumb strivite sub tălpi, firimituri de chipsuri din cartofi. Un revolver de jucărie era îndesat în spatele unuia dintre scaunele rabatabile. Spaţiul dintre bancheta din spate şi geamul despărţitor care împiedica fraternizarea dintre pasageri şi şofer părea suficient de vast pentru a organiza un cadril.

— Maşina nu a mai fost folosită de o lună, a spus Sid. Dacă nu vrea să pornească, s-ar putea să dăm de bucluc.

Dar nu părea deloc îngrijorat. De fapt, se mai înviorase. Expresia şi mişcările lui căpătaseră un fel de râvnă. Se uita la Marmon aşa cum s-ar fi uitat poate la o stâncă pe care se pregătea să se caţăre.

Totul la acel mastodont era un anacronism – şoc de mână, buton de pornire pe podea, un întrerupător în loc de cheie, o capotă prinsă în balamale care se ridica pe ambele părţi, un capac de radiator cromat, sub forma unei femei goale arcuite în bătaia vântului. Sid a deşurubat femeia, a

băgat degetul în ţeavă şi a înşurubat femeia la loc. A ridicat o latură a capotei, a găsit joja, a tras-o afară, s-a dus cu ea la lumină, a mijit ochii la ea şi a adus-o înapoi. A turtit cu piciorul grătarul de bagaje pliant de pe treapta laterală, a deschis apoi portiera şi s-a suit înăuntru. Încruntându-se cu ochii mijiţi în lumina difuză, a tras şocul de mână. Am auzit cum a pompat cu talpa de trei ori pe pedala de acceleraţie.

— Ave Maria cea plină de gresaj, a zis el acţionând demarorul.

Un scrâşnet subpământean, gros şi răguşit. Parcă şi vedeam cum nişte pistoane de mărimea unor carafe de câte patru litri se căzneau să se mişte în cilindri. Sid a luat piciorul de pe demaror, a reglat şocul şi a călcat din nou pe buton. Scrâşnetul a reînceput, a continuat tacticos cam un minut, s-a încetinit, a slăbit. Încă o jumătate de rotire istovită – *hârrr*! – şi, cu ultima picătură de sevă din baterie, maşina a tuşit, s-a înviorat, s-a pleoştit, s-a avântat din nou şi, gata, funcţiona.

— Ha! a făcut Sid.

A rămas pe scaun, doftoricind-o, băgând şocul la loc, puţin câte puţin, până când a făcut-o să ne vorbească fără chinuri. Privind înăuntru sub capota ridicată, am observat că automobilul nu avea un motor de doisprezece cilindri în linie, aşa cum fusese impresia mea întotdeauna, ci un V-16. Ar fi putut să remorcheze şi o maşină de pompieri. Îmi imaginam cum, la fiecare cursă a pistoanelor, un jet de benzină, gros cât degetul meu, pulsa prin carburator. Gâfâitul ei semăna cu ralul de whisky şi emfizem al unei bătrâne doamne din cărţile lui Edith Wharton. „*Dolari-dolari-dolari-dolari-dolari*”, îngâna Marmonul.

Am lăsat jos capota şi am blocat clemele de închidere.

— Ce-ar fi să deschidem uşa din capătul ăsta, ca s-o scoatem afară pe iarbă şi să-i facem un tratament cosmetic? a propus Sid, parcă arătând cu zece ani mai tânăr decât sus, pe peluză.

Şi i-am aplicat tratamentul – după ce ne-am dat jos cămăşile, pantofii, ciorapii şi ne-am suflecat pantalonii, am măturat-o bine pe dinăuntru, am spălat-o peste tot, am clătit-o frumos cu furtunul, i-am lustruit părţile cromate şi geamurile, folosind bucăţi din piele de căprioară un pic jilave, i-am şters scaunele, volanul, bordul, măciulia schimbătorului de viteze, ba i-am şters chiar şi spiţele de lemn ale roţilor şi cele două imense roţi de rezervă montate pe aripile din faţă. Apoi, am pus-o în mişcare şi am parcat-o în toată splendoarea ei lângă uşa de la bucătărie.

Am desfăcut la loc, în lungul treptei laterale, grătarul pentru bagaje, iar în spatele lui am depozitat scaunul lui Sally şi fotoliul lui Charity, pe care le-am adus pliate de pe peluză. Când am intrat în casă, am văzut că Sid se ocupase deja de pregătiri. Pe bufetul din bucătărie erau două genţi frigorifice din polistiren expandat, pline cu bere, sucuri şi cuburi de gheaţă. Pe podea erau două termosuri mari cu apă, iar lângă ele, două coşuri cu capac pe jumătate încărcate. Mi s-a părut că le recunoşteam.

— Parcă ar fi coşurile de nuiele pe care le-am agăţat pe bătrânul Wizard atunci demult, înainte de potop.

O privire iute, curioasă, de parcă l-aş fi adus înapoi din nişte gânduri atât de diferite, încât avea nevoia să se reorienteze.

— Coşurile? Cred că sunt aceleaşi. Nu-mi aduc aminte >)

să mai fi comandat vreodată altele noi.

Voiam să-l întreb dacă nu uitase să pună în bagaj şi ceaiul, dar mi-am auzit intenţia în perspectiva timpului, aşa că am spus în schimb:

— Coşurile astea o să ţină veşnic.

y y y

— Mai mult decât oricare dintre *noi*.

Era ca un om prins într-un mărăciniş. Atâta timp cât stătea nemişcat, se simţea confortabil, dar de fiecare dată când se clintea dădea de ghimpi. Altfel spus, când avea o

ocupaţie, putea să uite unde era. În clipa în care se oprea îşi amintea totul.

— Aţi mai fost vreodată la acel Shangri-La pe care l-am descoperit noi atunci?

Din nou mi-a aruncat privirea aceea piezişă, curioasă.

— Nu.

— Nu te-a mai tentat niciodată să mergi? Nu cred că era greu să găseşti locul.

— Am discutat cu Charity de vreo două ori despre asta. Am decis să nu mergem.

— E mai înţelept aşa, probabil.

Impas. Am perseverat.

— Din câte se vede, ai un picnic Lang Standard pe planşetă.

Nu era nevoie să-l întreb, nici să mă uit în coşuri, ca să ştiu ce era în ele: două grătare în nişte saci pătaţi din pânză groasă, o pungă din dril cu tacâmuri şi furculiţe pentru prăjit, un teanc de ibrice afumate, dar bine frecate, vreo douăzeci de farfurii şi căni de tablă, pachete cu pahare de plastic, farfurii de hârtie, şerveţele de hârtie şi feţe de masă, un sul de şervete de hârtie. Iar printre toate astea şi în jurul lor, zeci de chifle pentru sandvişuri, pungi cu porumb, borcane de maioneză şi muştar, cutii cu biscuiţi săraţi, bucăţi de brânză maturată, sticle cu suc de mere şi suc de afine. În frigider, pregătite să fie puse în coşuri în ultimul minut, erau pesemne castroane de salată gata făcută, nemaitrebuind decât să-i adaugi sosul, beţigaşe de morcov şi ţelină înfăşurate într-o cârpă udă, prăjituri Sara Lee lăsate deja la dezgheţat, fructe de sezon cumpărate de la McChesney, cel puţin vreo zece felii imense de carne cu grăsime, groase de vreo cinci centimetri, fiecare cât să sature trei zdrahoni în toată firea. Fripturi pentru un pluton şi resturi de la fripturi pentru toţi câinii plutonului.

Nimic nu avea să fie uitat, la fel cum nu fusese uitat nici ceaiul cu atâţia ani în urmă, şi nimic nu avea să fie neadecvat acolo. În felul lui, Sid era un planificator la fel

de rigid ca Charity. Ea era, probabil, cea care moştenise sau instituise picnicul familial ritualic, îi decretase formele şi abundenta, selectând de asemenea vasele şi instrumentele aferente; însă Sid era maestrul de ceremonii, ştiind regulile aşa cum un preot ştie tipicul liturghiei.

Am terminat de împachetat ce era de pus în coşuri şi am încărcat totul pe sau în Marmon. Când am intrat înapoi în bucătărie, am găsit-o acolo pe asistenta medicală, care punea ibricul de ceai pe un ochi aprins al aragazului. Sid a făcut prezentările: doamna Norton. Avea părul creţ şi un nas cioplit ciudat, era bucuroasă să mă cunoască, zicea ea, deşi mie nu mi s-a părut prea cordială. Avea nişte ochi suspicioşi, în mijlocul unor pungi de piele cu riduri încreţite radial.

— Ce fac ele acolo, s-au trezit? a întrebat Sid.

— S-au odihnit un pic. Acum stau de vorbă. Prea mult, după părerea mea. Le duc o cană cu ceai. Vreţi şi dumneavoastră?

— Larry, tu vrei? Nu? Nici eu, mulţumim, doamnă Norton. Mai degrabă aş bea o bere. Voi vreţi?

Ea a refuzat, eu am acceptat. Stăteam în picioare, bând direct din cutie, uitându-ne la ea cum a pus un pliculeţ de ceai într-o cană, a turnat apă clocotită deasupra, l-a opărit doar o secundă sau două, l-a mutat în altă cană, a turnat apă deasupra din nou şi din nou l-a recuperat după câteva secunde.

— Cam slab ceaiul, a remarcat Sid. Presupun că aşa trebuie.

Doamna Norton, ea ştia de ce, părea ofensată.

— Îi place ceaiul de bebeluşi, stomacul ei nu *suportă* altceva.

Furioasă, a pus zaharniţa şi carafa cu lapte pe o tavă, după care a scos nişte linguriţe dintr-un sertar. Sid îi urmărea fiecare mişcare.

— Presupun, a spus el evaziv, uitându-se la ceasul de

la mână. Da, mai e destul timp, însă puteţi să le spuneţi că oricând sunt ele gata, noi suntem pregătiţi.

Asistenta medicală nu a răspuns imediat. A scuturat nişte biscuiţi Arrowroot dintr-o cutie, a reflectat câteva momente, s-a dus la frigider şi, luând cu lingura nişte cremă dintr-un castron, a pus-o pe o farfurie de sticlă. A împăturit în formă de triunghi două şerveţele de hârtie şi a luat tava în mâini. Cu şoldul lipit de uşa batantă, a întors capul spre noi şi a zis:

— N-ar trebui să meargă, să ştiţi.

Privirea care s-a sudat între ea şi Sid a fost atât de lungă şi susţinută, încât am perceput-o ca pe o barieră în aer, ceva care te-ar fi oprit locului dacă ai fi vrut să păşeşti prin ea. Într-un final, Sid a spus cu glasul stins:

— Ştii dumneata vreo modalitate de a o *împiedica* să meargă?

Doamna Norton era roşie la fată.

— Eu i-am spus. Dar pe mine nu vrea să mă asculte. Poate vă ascultă pe dumneavoastră.

— Sau poate nu, a zis Sid. Astăzi este ziua ei de naştere. Şi-a pus în suflet şi în minte să meargă acolo.

— Da, şi e slăbită ca o mâţă. A vomitat din nou, acum o jumătate de oră. E la capătul puterilor. Două-trei ceasuri sus, acolo, în vânt, plus toată agitaţia şi veselia, eu i-am spus deja că nu va rezista. Nu vreau să fiu răspunzătoare de ce se poate întâmpla.

— Nimeni nu vă va considera răspunzătoare pentru nimic, a asigurat-o Sid. Nu puteţi face imposibilul. Ea ce-a zis?

— Când?

— Când i-aţi spus că n-ar trebui să meargă.

Doamna Norton a suflat sforăitor pe nări.

— A zis: „Ei, pfui!”

Sid a râs, scuturând din cap.

— Parc-o aud. A ridicat din umeri şi a desfăcut braţele, cerându-i complicitatea, recunoscându-şi

neputinţa. Cred că orice i-am spune noi, tot n-am putea s-o convingem să rămână acasă. Va trebui să stăm cu ochii pe ea şi s-o păzim să nu se extenueze.

— Eu aproape tot timpul ăsta fac, stau cu ochii pe ea, a spus doamna Norton, ofensată din nou.

Răbdător, epuizat, Sid a zis:

— Ştiu, doamnă. E greu. Vă sunt recunoscător pentru tot ce faceţi. Am vrut doar să spun că acolo, pe deal, eu o să gătesc, s-ar putea să nu observ. Va trebui să mă anunţaţi dacă începe să aibă probleme.

— Va avea probleme, a declarat doamna Norton. Puteţi fi sigur de asta.

A deschis uşa, împingând-o cu şoldul, şi a ieşit cu spatele, ţinând tava în mâini. Sid a rămas privind oscilaţiile uşii în urma ei.

— Are şi ea dreptate, a oftat el. Cred că nu-ţi poţi imagina vreun pacient mai dificil decât Charity.

— Sid, de ce facem noi toată chestia asta? Am putea să ducem pe deal toate astea şi să le lăsăm acolo pentru ceilalţi, iar apoi să venim încoace. Charity şi Sally pot să stea de vorbă cât au ele chef, sau, dacă Charity e prea obosită, noi ne putem întoarce la cabana de oaspeţi. Pe urmă, putem veni mâine din nou, fără senzaţia că am fi epuizat-o complet.

A început să scuture din cap din clipa în care eu am început să vorbesc, şi a continuat să scuture din cap cât timp eu am vorbit.

— Poate acceptă să stea acasă de dragul lui Sally, am adăugat. Pot s-o conving pe Sally să spună că e prea obosită.

Câteva clipe, ideea a părut să-i surâdă, dar pe urmă a respins-o, cum făcuse şi cu sugestia anterioară.

— Nu, Sally ar apărea în postura celei care le strică distracţia celorlalţi. Nu, nu există nicio soluţie. Charity a plănuit asta şi nu va accepta să fie ţinută acasă. Probabil că ar fi mai rău pentru ea să fie ţinută acasă, decât să

meargă la picnic.

— Dar doamna Norton pare să creadă că lui Charity i-ar face foarte rău dacă ar merge la picnic.

Se uita la mine de parcă nu-i venea să creadă ce auzise.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Morgan, bineînţeles că-i va face foarte rău să meargă acolo. *Tot* răul de care suferă este real! Şi-a pus în minte să moară, iar dacă ea şi-a pus în minte ceva, nimic n-o va mai putea opri. Este în joc mândria ei. Ea a plănuit totul, fiecare pas. În cenuşiul luminii boreale, pe faţa lui se desluşea expresia batjocoritoare şi provocatoare a unui om care se convinge prin vorbe să lupte. În timp ce plănuia totul pentru ea însăşi, nu ne-a uitat nici pe noi, ceilalţi. Vrei să ştii cum decurge scenariul?

N-am spus nimic. Stăteam acolo în bucătărie, gata parcă să ne luăm la ceartă.

Pe un ton de profesor pedant, Sid a continuat:

— Uite cum se va întâmpla. Odată ce ea şi-a jucat rolul prevăzut în program, sau înainte de asta, dacă este cu putinţă, Barney se va împăca definitiv cu Ethel, iar familia va merge mai departe fără acea ruptură. Nick va veni de la Quito, îşi va lua o slujbă la un colegiu american, preferabil la Harvard sau Yale, se va însura cu o fată drăguţă şi va zămisli altă ramură a familiei. Doar că Nick a fost neascultător şi a plecat fără să fie de acord cu intenţiile maică-sii. Ea a fost foarte supărată. Oricum, se agaţă de plan; crede că Nick se va conforma până la urmă. David va înceta să mai trăiască ca un pustnic pe Folsom Hill, va renunţa să mai caute acea împlinire personală după care umbla, va studia dreptul la facultate, va deveni un avocat susţinător al libertăţilor cetăţeneşti şi va lupta pentru binele omenirii, se va însura cu o fată drăguţă şi va începe să zămislească încă o ramură a familiei. Hallie e în regulă aşa cum e, presupun, doar că ar mai trebui să facă vreo doi copii, până nu e prea târziu. Peter urmează să termine cu crailâcul, iar apoi se va însura şi el *tot* cu o fată

drăguţă, va clădi o casă la malul lacului, jos lângă adăpostul pentru bărci, şi va începe să zămislească, ai ghicit, *încă* o ramură a familiei. Are aproape treizeci de ani, e timpul să se pună pe treabă. Charity a comandat un studiu topografic pentru lotul de teren de lângă lac pe care i l-a făcut cadou pe post de mită prenupţială. Totul e clar şi în ordine. Nimic nu a fost lăsat la voia întâmplării.

— Sid, şi tu ce-ai fi vrut? S-o vezi frângându-şi mâinile de deznădejde?

— Tot felul de planuri imobiliare, a zis el, fără să mă bage în seamă. A comandat studii topografice pentru tot pământul de pe deal şi l-a divizat, nepoţii urmând să-şi preia loturile când vor împlini optsprezece ani. Vârful dealului, o suprafaţă de vreo sută cincizeci de hectare, urmează să fie păstrat ca rezervaţie naturală; va trece în administrarea municipalităţii, dacă municipalitatea îl va accepta, sau a celor de la Nature Conservancy, ori, ca o ultimă soluţie, va fi administrat prin instrumentul unei fiducii familiale. Aceasta este moştenirea pe care ea o lasă la Battell Pond, un teren de picnic pentru eternitate.

Desfăcându-şi buzele într-un rânjet de zeflemea şi dezgust, a adăugat: Moştenirea pe care mi-o lasă mie este mai personală, fireşte.

Aşteptam. El mă studia cu zâmbetul lui strâmb.

— După o perioadă convenabilă, eu trebuie să mă recăsătoresc, mi-a zis peste câteva clipe. „O, nu, nu vreau”, îi spun eu. „Ba da, trebuie, sigur că te te vei recăsători, spune Charity. De ce n-ai face-o? Tu *ai nevoie* de cineva, e cel mai bine pentru tine”. Nu s-a îndoit niciodată de ceea ce e cel mai bine pentru mine. „Dar nu cu cineva de vârsta noastră, precizează ea. Nu vreo văduvă, cu care să-ţi fie comod. Va trebui să fie o persoană mai tânără, chiar mult mai tânără, o femeie cu multe resurse de energie şi idei, care te va ţine în formă şi nu-ţi va permite să te laşi pe tânjală înapoi. Fiindcă asta vei face, dacă nu eşti supravegheat”.

Când l-am privit în ochi a fost ca şi cum aş fi apucat o

sârmă încinsă.

— Să te laşi pe tânjală înapoi *în ce*?

— În ce? În mine însumi. În tărăgănarea şi incompetenţa mea.

O zgârietură de pe dosul mâinii i-a atras atenţia. A examinat-o minuţios, ciupind pielea din jurul ei. A ţuguiat buzele, ca şi cum ar fi vrut să fluiere. Apoi, ţuguitura s-a lărgit într-un zâmbet.

— Ştii ce-a făcut ca să mă ghideze? N-ai să ghiceşti niciodată. Nici să nu încerci măcar. A făcut o listă. Femei de-aici şi din Hanover, cu care ar fi OK să mă însor. Cinci nume, înşiruite în ordinea pertinenţei.

Frigiderul a intrat în funcţiune cu un zbârnâit din culise. Simţeam pe glezne aerul cald evacuat din motor.

— Glumeşti! am spus.

— Nu glumesc deloc. Vrei să vezi lista?

— Nu cred.

— Ba da, a zis el, pe un ton dintr-odată sumbru. A

Întins mâna şi a deschis robinetul de la chiuvetă. Câteva secunde a privit apa curgând, de parcă nu mai văzuse niciodată apă curgând la robinet, apoi a închis robinetul şi a spus: Planuri. Stă lungită cu carnetul ăla pe burtă şi dispune viitorul tuturor lucrurilor. Şi-a scris şi şi-a rescris testamentul de zeci de ori. Avocatul vine de la

Montpelier în fiecare luni, miercuri şi vineri. A anticipat orice întâmplare neprevăzută şi a urzit viaţa fiecăruia.

Tot ce va trebui să facem oricare dintre noi în orice situaţie de criză este să consultăm planul de ansamblu.

— Tot nu-mi vine să cred că ţi-a întocmit o listă cu

posibile soţii.

— Exact aşa a făcut.

— Din cele mai iubitoare raţiuni, desigur.

— Bineînţeles. Mânată de cele mai iubitoare raţiuni.

Şi cu cea mai scrupuloasă consideraţie faţă de simţul

practic.

— Charity a avut grijă de oameni toată viaţa ei. Şi-a făcut o profesie din a fi grijulie. Nu ţi se pare extraordinar cum, chiar şi în clipele astea, se gândeşte la ceilalţi, nu la ea însăşi?

Sid şi-a întors faţa brăzdată şi, privind lung pe fereastra de deasupra chiuvetei, a murmurat spre frunzele şi cerul de-afară:

— Nu s-a uitat pe sine. Are planuri şi pentru ea. Planuri oribile.

— Ne-a povestit Hallie ceva. E greu de acceptat.

— Normal că e greu de acceptat. V-a povestit Hallie şi restul? Şi-a împins ochelarii pe nas în sus şi s-a uitat la mine pe furiş printre degetele răsfirate ale mâinii înainte de a se întoarce pe jumătate cu spatele şi de a spune: Ai auzit-o şi tu afară, pe peluză. Când va veni momentul, crede că va putea să dispară încetişor, pur şi simplu. Fără să deranjeze pe nimeni, doar retrăgându-se pe vârful picioarelor, asemenea unei persoane care trebuie să plece mai devreme de la o petrecere.

— Vrea să vă cruţe pe voi.

— Sigur. Şi eu ce-ar urma să fac, mă rog, să flutur din mână „Pa, pa” şi s-o uit, continuând să repar aspiratorul sau să-mi văd de treaba pe care o făceam? Să mi-o şterg efectiv din minte şi memorie, în timp ce ea pleacă la spital şi zace acolo, refuzând să mănânce sau să bea – în fine, va trebui să bea apă, presupun, nu l-ar putea convinge pe doctor să fie de acord să nu bea nici măcar apă. Dar a reuşit să-l convingă să n-o hrănească forţat. În felul ăsta, ea crede că agonia nu se va prelungi prea mult.

Mi-a luat ceva timp până să mă pot gândi la o replică.

— Dar tu nu aprobi această stratagemă? am zis într-un final. Eu, da. Sper să am parte de aşa ceva şi eu, dacă voi ajunge într-o asemenea situaţie.

Muşchii maxilarului i s-au conturat brusc; ochii lui erau ca două înceţoşări albastre în spatele ochelarilor.

— O, e raţional! Tot ce face ea e raţional. Nimeni nu poate contesta. Doar că uneori mă întreb dacă ea ştie că oamenii au sentimente. Ascuţită şi gâtuită, vocea lui se auzea aproape ca un scheunat: Gândeşte-te despre *cine* vorbim noi aici! Gândeşte-te *cui* se presupune că va trebui să-i închidem uşa în nas, de parcă ar fi o femeie care a venit să vândă abonamente la nişte reviste!

A gesticulat violent, iar din cutia pe care o ţinea în mână a ţâşnit nişte bere pe podea. Imediat, fără să se uite la mine, a înşfăcat un pumn de şervete de hârtie dintr-un sul şi, în genunchi, s-a apucat să şteargă pe jos. Am observat că părul i se rărise în creştet. Vârtejul anemic de pe ţeasta lui bronzată mi-a amintit de ceea ce-mi spusese la un moment dat Lyle Lister, n-am ştiut niciodată dacă vorbind serios sau în glumă – şi anume că la sud de ecuator, vârtejurile de păr şi buclele de pe fruntea băştinaşilor, asemenea apei când se scurge învolburată din cadă, sunt în sensul invers acelor de ceasornic, în direcţia opusă decât aici, la nord. Vârtejul din părul lui Sid era în sensul acelor de ceasornic.

— Bun, ca să revenim la întrebarea ta iniţială, a spus el spre podeaua dintre genunchii lui, dacă acest picnic va fi prea mult pentru ea? Din punctul ei de vedere, există vreo diferenţă dacă moare joi, în loc de sâmbătă? Ce drept are cineva să-i spună că nu poate să-şi petreacă ultimele ceasuri patinând cu rolele, dacă asta e ce-şi doreşte ea? Cum vei putea s-o împiedici să facă ceea ce are de gând să facă, indiferent dacă-i interzici sau nu acel lucru? S-a ridicat în picioare şi a trântit ghemotocul de şervete ude în coşul de gunoi. Cu ochii arzând de mânie, privirea i-a alunecat în jur până s-a fixat asupra mea. Aş putea refuza s-o duc acolo – nu poate merge fără ajutor. Dar ştii şi tu ce-ar face. Ar găsi pe cineva s-o ajute. Ar convinge pe careva. Ar fi în stare să meargă şi dacă ar şti că va muri acolo, pe deal. S-ar duce la moarte, certată cu mine. Şi-ar pecetlui buzele în muţenie. Este zeiţa tăcerii implacabile. Eu n-aş

putea să suport. N-am suportat niciodată.

Cutia de bere a ajuns în coşul de gunoi, după ghemotocul de hârtie udă.

— Cea mai grozavă modalitate de a-şi sărbători ziua de naştere. Ziua morţii. Cel mai grozav montaj pentru a ne spune adio cu dragoste. O energie febrilă, spinoasă îi agita mâinile şi-i mişca muşchii fetei în grimase spasmodice. Mă fixa cu ochii de parcă aş fi fost un student de la cursul lui, o persoană pe care intenţiona s-o înfunde cu o întrebare grea. Aşadar, cum ar trebui procedat corect aici? a spus el, aproape meditativ. Ce recomandă decenţa şi bunul-simţ? Charity vrea să-şi lase dragostea şi solicitudinea într-un fond irevocabil, care ne va proteja pe toţi pentru totdeauna. Viaţa a trădat-o, necomportându-se mereu aşa cum i-a dictat ea. Acum, speră să poată determina moartea să se poarte mai bine. Toată viaţa, ea m-a oprit şi m-a pus în funcţiune ca pe o maşină de tuns iarba sau o maşină de spălat vase. Ştie că nu pot funcţiona singur. Voi avea nevoie de cineva – şi atunci de ce nu o slujnicuţă durdulie? Şi aşa îi vine ei ideea cu lista. Este o listă abilă, să ştii, spune multe despre ea şi despre mine deopotrivă. Iar acum ţine morţiş să aibă picnicul acesta final, fie şi dacă ar fi să moară ea şi toţi ceilalţi.

Cu umerii abătuţi, cu mâinile înfundate în buzunarele pantalonilor lui kaki uzaţi, a privit din nou melancolic spre fereastra deschisă şi a spus, atât de încet, încât m-am întrebat dacă nu-şi şoptea în barbă:

— Se împarte pe sine ca o inepuizabilă cuminecătură. Se duce la fiecare om pe care-l iubeşte, spunând: „Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul meu”.

— Încearcă să facă totul cum trebuie, zice ea.

— Sigur. Licărul iute al ochelarilor lui a fost elocvent prin neputinţa deriziunii. Sigur. Dacă nu poate face cum trebuie, va refuza să mai facă. Râzând amar, a adăugat: Şi dacă nu vrem să mâncăm, ne va îndesa totul cu de-a sila pe gâtlej. Dumnezeule, nu ştiu, nu ştiu.

Din nou a dat drumul la robinet şi s-a uitat cum y

curgea apa. Când a închis robinetul, s-a zgâit pieziş la mine.

— Este infernal să te porţi aşa cu un prieten. Apoi, observând pesemne cât eram de descumpănit, crezând că vorbea încă despre Charity, a precizat: Să arunc toate astea pe tine acum.

— Pentru asta sunt prietenii.

— Îţi mulţumesc, apreciez gestul tău. Şi-a dat jos ochelarii de pe nas şi i-a lustruit. Cu grijă, şi i-a agăţat din nou peste urechi şi, privindu-mă prin ei, mi-a zis: Tu ai considerat întotdeauna că mariajul meu este un fel de robie.

— Ce tot îndrugi acolo?

— Da, bineînţeles că aşa ai gândit. Nu sunt atât de imbecil, încât să nu văd situaţia în care mă aflu sau să nu înţeleg cum li se pare altora. Problema mea este că tot ce se întâmplă întruchipează o robie de care n-aş suporta să mă despart. O preţuiesc mai presus de orice alt lucru care s-ar fi putut petrece în viaţa mea, fie chiar şi o slujnicuţă durdulie.

— Nu cred că vreunul dintre noi s-a îndoit vreodată de asta.

— Niciodată? În fine, poate. Tu eşti de-al nostru, ne cunoşti la fel de bine cum ne cunoaştem noi înşine. Noi doi ne asemănăm, într-un fel. Nu vreau să spun că tu ai fi cumva sub papucul nevestei. Vreau să spun că şi căsnicia ta a fost un fel de înrobire. Te-ai îndrăgostit de o femeie bună, la fel cum am făcut şi eu, şi eşti înlănţuit de ea.

y

Mă uitam la el fără să scot o vorbă.

— Te deranjează ce-am spus? Dă-mi un şut, dacă da. Dar recunosc că am găsit un fel de consolare în ghinionul tău. Am văzut un alt om legat şi neputincios, deşi din motive foarte diferite. Tu ai fost statornic, ca o rocă, şi te-am admirat pentru asta. Dar m-am întrebat cum ar fi putut să fie viaţa ta dacă Sally nu s-ar fi îmbolnăvit de poliomielită. Erai într-o ascensiune spectaculoasă când te-

am cunoscut iniţial, ţâşnind în sus ca o rachetă. Succesul ar fi putut să te ia de lângă ea – nu ai fi fost primul într-o situaţie de acest fel. Ai realizat enorm, oricum, dar poate nu tot ceea ce ai fi putut să dai din tine dacă n-ai fi avut obligaţia mai gravă de a te ocupa de Sally. Cred că mariajul tău s-a răsfrânt asupra ta, cam la fel cum s-a răsfrânt şi căsnicia asupra mea.

— Dacă sugerezi cumva că aş regreta, nu e adevărat. N-am vrut niciodată să scap.

— Nu. Nu, bineînţeles că nu, nu la asta mă refeream. Nici eu n-am vrut să scap vreodată. Aş vrea doar… adică, ştii, nu pot să nu te invidiez pentru felul cum ea are nevoie de tine, nu se poate descurca fără tine, a conchis el, întrerupând schimbul de priviri încruntate cu o mişcare stingheră din umeri. N-ar putea trăi după moartea ta. Tu ai putea supravieţui după moartea ei?

Întrebarea lui m-a făcut să tresar uimit. Nu mă aşteptasem la aşa ceva. Ne holbam unul la celălalt în lumina boreală a bucătăriei. În cele din urmă, am spus:

— Dacă te întrebi cum o să înduri, nu trebuie. Suntem cu toţii mai tari decât ne-am imagina. Suntem astfel făcuţi, încât aproape totul se vindecă.

— Oare?

— Da, ştii perfect că aşa e. Ştii că Sally ar putea să trăiască şi după moartea mea, aşa dependentă cum este, şi că eu, la fel, aş putea supravieţui morţii ei. N-am mai fi aceiaşi, dar am supravieţui. Şi tu îi vei supravieţui lui

Charity. Ştii ce s-ar întâmpla dacă te-ai lăsa doborât de amărăciune şi disperare? Ar veni ea înapoi şi te-ar zgâlţâi din melancolie. Nu ar tolera aşa ceva.

L-am făcut să râdă.

— Probabil, a zis el. Dumnezeule, ce ne-a apucat cu subiectul ăsta? îmi pare rău. M-am lăsat doborât de autocompătimire. Şi-a îndreptat spinarea şi a întins braţele spre tavan, cât putea el de sus. Aproape că-i auzeam muşchii pârâind, într-un fel de acţiune salvatoare. A lăsat

braţele jos, spunând: Dar tot n-am scăpat de picnicul ăsta blestemat. Îţi poţi imagina cum o să fie să mergem acolo sus, să jucăm jocuri, să ne îndopăm, să închinăm toasturi frumoase şi să-i urăm sănătate şi să-i

cântăm „Mulţi ani trăiască” printre dinţii scrâşniţi, în timp ce *ea* scrâşneşte din dinţi ca să se abţină să nu urle? Iisuse Hristoase! E diabolic să vă cerem ţie şi lui Sally să vă aduceţi contribuţia la o nouă rundă de distracţie tradiţională în familie.

Se foia prin bucătărie, uitându-se la orice, numai nu la mine. Spre peretele de dulapuri, aruncând cuvintele într-o parte, de parcă n-ar fi fost destinate unor urechi, a zis:

— Fără tort aniversar. Hallie voia să aducă unul, dar pe urmă ne-am imaginat amândoi cum ar fi s-o vedem suflând în lumânări.

Un zgomot la uşa de la sufragerie. Sid s-a răsucit pe călcâie lângă chiuvetă şi şi-a făcut de lucru, spălându-se chipurile pe mâini. Când s-a întors din nou, ştergându-se pe un şervet de hârtie, Sally era proptită în pragul uşii, încercând să-şi păstreze echilibrul în timp ce ţinea deschisă uşa cu o mână. M-am dus şi am deschis» >

uşa complet.

— Suntem gata de drum?

Ochii ei îmi spuneau ceva grav. Deja avea corpul pe jumătate întors, pregătindu-se să plece înapoi pe unde venise.

— Vă cheamă pe amândoi înăuntru.

Tamponându-şi mâinile încă o dată, Sid a aruncat şervetul în chiuvetă şi a traversat rapid bucătăria. A fixat-o pe Sally cu o privire grea, scrutătoare, înainte de a trece pe lângă ea şi prin sufragerie, făcându-se nevăzut.

— Necazuri? am întrebat-o. Se simte mai rău?

Mi-a aruncat doar o privire tulbure, în tăcere, înclinând capul spre umăr, ca să-mi indice s-o iau înainte.

— Nu, tu întâi, i-am zis, iar când s-a desprins de tocul

uşii am păşit în urma ei.

3

Am trecut prin sufragerie, apoi prin livingul cu şemineul mare din piatră, apoi pe lângă nişa unde cărţi, cuburi, maşinuţe, păpuşi, basculante şi jocuri de societate umpleau rafturile şi dulapurile de o parte şi de cealaltă a unui bovindou, toate pregătite în orice clipă pentru vizitele nepoţilor. Holul care ducea în aripa cu dormitoare era întunecat, camera din capăt era luminoasă. Am intrat acolo, o încăpere mare ca un promontoriu cu pereţi de sticlă pe trei laturi, permiţând un acces nestingherit la priveliştea de-afară. De prima oară când am văzut această cameră, eu şi Sally i-am invidiat pentru splendoarea pe care o oferea. Era ca şi cum ai fi dormit în căsuţa din vârful unui copac.

Charity era în pat, proptită pe perne şi uitându-se prin fanta îngustă a pleoapelor la Sid, care se oprise cu spatele la fereastră şi cu mâinile încleştate pe bara de lemn ca un brâu răsucit a tăbliei de la picioare. Din cauza spaimei şi a relelor presimţiri, faţa lui părea acuzatoare. Faţa lui Charity, în lumina frontală nemiloasă, era pământie.

— Mulţumesc, doamnă Norton, a spus Charity înclinând uşor din cap.

Pe moment, am crezut că asistenta medicală va refuza injoncţiunea implicită din privirea lui Charity. Chipul ei avea un aer răzvrătit, ochii ei mici şi bizari păreau înfundaţi mai adânc în ridurile din jur. Dar după câteva clipe, fără niciun cuvânt, a luat tava de ceai şi a ieşit din cameră pe lângă noi. Am văzut că nimeni nu se atinsese de biscuiţi şi de cremă.

— Ce e? a spus Sid. S-a întâmplat ceva? Ţi-a fost din nou rău?

— Nu, nu e nimic, mă simt perfect.

Însă avea vocea coborâtă, apatică, lipsită de obişnuita emfază melodioasă. Stătea cu ochii aproape

închişi, din cauza luminii de-afară.

— De ce ne-ai chemat?

— M-am gândit că e mai bine să vorbim.

— Doamna Norton zice că ai vorbit deja prea mult.

O undă de nervozitate i-a străfulgerat prin ochi şi voce.

— Sid! Cum poţi să spui ceva atât de grosolan de faţă cu Sally! A fost *minunat* să pot sta de vorbă cu ea, este ceea ce mi-am dorit de ani de zile. N-aş fi ratat nici în y ruptul capului conversaţia noastră. Doamna Norton consideră că eu ar trebui să zac aici, ca o pisică pe o plapumă, în timp ce ea trece în vârful picioarelor ca să tragă perdelele.

— E de părere că nu trebuie să mergi la picnic.

— Ştiu asta, a spus Charity închizând ochii complet, pentru ca apoi, peste câteva secunde, să-i deschidă din nou. Despre asta vreau să vorbim. Am decis că doamna Norton are dreptate. Nu e bine să merg.

Sid arăta ca un om care se aruncase într-o uşă închisă şi constatase că era făcută din hârtie. I-au trebuit câteva >

secunde ca să se dumirească.

— Bine, perfect, a spus el zăpăcit. Mă bucur că până la urmă ai… În clipa următoare, dându-şi probabil seama care era substratul acelei decizii, a căscat ochii mari. Scuzându-se parcă, admiţând că manifestase o vehemenţă necuvenită, şi-a luat mâinile de pe tăblia patului şi a adăugat: Cred că aşa e cel mai bine. E păcat, fiind ziua ta, dar ei vor… ÎI chem pe Moe sau pe Lyle ca să ia Marmonul. E complet încărcat. Ei pot foarte bine să continue sărbătoarea.

Însă Charity i-a retezat vorba.

— Nu, vreau să te duci acolo. Larry, şi tu, la fel.

Acum, Sid se holba la ea de-adevăratelea, sau mai bine zis o sfredelea cu o privire aspră.

— Când tu eşti în starea asta? E absurd.

y

— Nu e absurd *deloc*, a ripostat ea. Nu mă simt mai ciudat decât de obicei. Sunt doar obosită. Nu cred că aş putea să fac faţă acolo. Le-aş strica tuturor cheful. Toţi aţi dori să mă protejaţi şi v-aţi gândi că trebuie să mă aduceţi acasă. Dacă nu voi fi acolo, veţi putea să vă vedeţi de petrecere şi să vă distraţi.

Sid scutura din cap nevenindu-i să creadă.

— Sid, fii raţional. Este un picnic în *familie*. *E nevoie* de tine acolo. Cine să facă fripturile? îmi pare *rău* că nu mă simt în stare să merg, dar asta nu înseamnă ca toată lumea să renunţe. Mai ales că e o zi perfectă pentru un picnic.

Sid se încăpăţâna să clatine din cap în continuare.

— N-au decât să-şi facă singuri picnicul. Nu trebuie decât să treacă pe-aici şi să ia Marmonul.

— Da, dar atunci s-ar prinde că mă simt prea rău ca să pot merge, s-ar speria şi ar rămâne pe-aici, încercând să aibă grijă de mine. Nu am nevoie de nimeni care să-mi poarte de grijă, prefer să stau liniştită. Nu trebuie să le spui nimic, decât că eu şi Sally suntem un pic obosite. O să stăm cuminţi aici şi o să ne gândim la voi cum vă jucaţi de-a v-aţi ascunselea sau cu mingea, cum mâncaţi fripturi şi cântaţi în jurul focului.

— Nu o să cânte nimeni în jurul focului. Eu, unul, în niciun caz.

— *Ba da*! a insistat Charity. A încercat să se ridice mai sus, şi-a pierdut echilibrul, a alunecat lateral, s-a împins anevoie la loc în capul oaselor şi a spus cu patos, înclinându-se spre el: Sid, *vreau* să faci asta! *Trebuie* să faci asta! David o să vină cu chitara, iar copiii o să vrea să facă bezele pe băţ şi să cânte în jurul focului. Trebuie neapărat să te duci şi trebuie să stai până se întunecă bine, ca să se bucure toţi de cerul înstelat.

Îndărătnic, cu o expresie de panică încremenită în ochi, Sid scutura din cap în continuare.

— Ce rost are un picnic de ziua ta, dacă tu nu vei fi acolo? O să facem petrecerea de ziua ta aici, jos. Picnicul

este neesenţial. N-au decât să se ducă puştanii şi ceilalţi, dacă vor.

Slăbită, tremurând, s-a rezemat la loc pe perne. Se holba la el nervoasă şi supărată.

— Of, Sid, dragul meu, de ce trebuie să mă *contrazici*? Dacă vrei să faci ceva pentru mine de ziua mea, du-te acolo sus şi comportă-te ca un *pater familias*. Fă-le fripturile la grătar, cum numai tu ştii să le faci. Cântă-le nişte balade duioase de-ale tale. Pune-l pe Larry să le cânte „Blood on the Saddle”, nepoţii n-au auzit niciodată asta. Fă toate astea pentru mine.

Cu mâinile încleştate pe tăblia patului, se uita neclintit la ea. Privirile lor au rămas strâns împletite mult timp. Lângă mine, am auzit cârja lovind peretele când Sally a încercat să-şi mute centrul de greutate.

— Nu pot, a şuierat Sid, aspru, tensionat. Nu vreau. Ştiu ce pui la cale.

— Ce? Ce pun la cale?

— Vrei să o ştergi de-aici, cât sunt eu plecat.

Sally s-a foit din nou. Ne-am privit în ochi. Dar Charity a sesizat chiar şi această mişcare uşoară. Fără să-şi ia

ochii de la Sid, a zis:

— Staţi aici. Rămâneţi, vă rog. Apoi i s-a adresat lui Sid pe un ton deopotrivă implorator şi deznădăjduit: Scumpule, ce contează dacă aş face aşa? Asta a fost *convenţia* noastră, ca atunci când va veni timpul…

— Eu n-am fost niciodată de acord cu asta! E planul tău, nu al meu. Cum aş putea eu să ştiu când a venit *timpul*, cum te exprimi tu? Tu nu-mi spui niciodată sincer cum te simţi. Păstrezi secretul fată de mine şi y) y nu vrei să-mi spui cât timp… Tu crezi că acum a venit timpul, iar pe mine vrei să mă trimiţi la un *picnic*?

Ardoarea sentimentelor îl gâtuia. Cu o mişcare violentă, s-a întors cu spatele şi a rămas aşa, privind încrâncenat şi rigid afară, pe fereastră, spre conturul

albastru al munţilor ce se înălţau dincolo de hăurile aerului estival.

— Ah, ah, a gemut Charity printre lacrimi. Ah, *nu*\ De ce nu vrei… Tonul i s-a îmblânzit şi a spus clar, ca şi cum logica argumentelor ei n-ar fi putut să fie pusă la îndoială: Nu ar fi trebuit să *ştii* când venea timpul, nu înainte ca eu să fi plecat. Şi nu e sfârşitul, dragul meu. S-ar putea să mai dureze zile până atunci. Vei veni în vizită, nu sunt decât o sută şaizeci de kilometri până acolo. De ce e atât de groaznic dacă eu vreau să dispar încetişor, fără tevatură, şi să mă *întăresc* sufleteşte acolo?

Sid n-a întors capul, nici n-a scos vreo vorbă. Umerii lui arătau de parcă întreaga sa fiinţă ar fi făcut efortul să-şi ţină respiraţia. Privind intens de pe pernele ei în lumina de-afară, cu lacrimi pe obrajii gălbejiţi, Charity s-a cutremurat subit de nervi. Fata i s-a întunecat şi a căpătat un aer rebarbativ, iar glasul ei a explodat aproape cu furie.

— *Nu vreau să mor în locul unde am trăit atât de mulţi* Nu poţi să pricepi? Vreau să mă duc treptat, pas cu pas, într-un fel de ordine decentă. Pretind prea mult dorind asta? încerc să fac totul cum trebuie, iar tu nu vrei să mă ajuţi. Ah, tocmai pentru a evita scene ca aceasta am… Nu vreau *să deranjez* pe nimeni, nu vreau plânsete şi suflete distruse! *Urăsc* asta! Tot ce vreau eu este să dispar de-aici discret, în timp ce familia este reunită şi se distrează împreună!

O lungă tăcere. Apoi, fără să se întoarcă, Sid a întrebat:

— Cine ar urma să te ducă la spital?

— Le-am chemat pe Hallie şi pe Confort. Sally a spus că vine şi ea. Şi, desigur, doamna Norton. O să fiu *bine* îngrijită.

Sid continua să se holbeze afară pe fereastră. Soarele, revărsându-se pe lângă el, strălumina un nimb în părul lui rărit şi-mi arăta încă o dată acel vârtej, oarecum dezolant, orientat în sensul acelor de ceasornic pe

creştetul lui. Cu lentoare, s-a răsucit pe loc. Şi a rostit, parcă stupefiat sau minunându-se:

— Fiica ta, sora ta, prietena ta şi asistenta ta medicală, toate au voie să meargă cu tine. Soţul tău, nu.

Ochii ei s-au închis câteva clipe, capul s-a mişcat imperceptibil, un spasm i-a zvâcnit pe buze. Nu a răspuns.

— *De ce*? a stăruit Sid. Pentru numele lui Dumnezeu, de ce eu să fiu exclus? Măcar lasă-mă să conduc maşina.

Putem să luăm Marmonul. Nu va dura decât cinci minute ca să descărcăm totul. E loc pentru toată lumea, chiar şi dacă vei sta lungită.

— Confort vine cu breakul.

— Atunci conduc eu breakul.

— *Nu*! Asta n-ar face decât să *complice* lucrurile! Vreau să te duci la picnic şi să păstrezi o atmosferă pozitivă.

Sid a rămas complet nemişcat câteva clipe. Pe urmă, am văzut cum a început să tremure. Tremurând din tot corpul, de parcă ar fi fost zgâlţâit de friguri, a răcnit:

— Ducă-se naibii tot picnicul! Ducă-se naibii toată atmosfera pozitivă! Eu merg cu tine!

Din nou, ca şi cum ar fi simţit nevoia să se prindă de ceva, şi-a încleştat mâinile tremurânde pe tăblia patului. Se apăsa pe bara de lemn, lacrimile îi şiroiau în spatele ochelarilor, a ridicat o mână, şi-a smuls ochelarii la o parte şi i-a azvârlit. Au aterizat undeva dedesubt, mai încolo. Fără protecţia sau deghizarea lentilelor, faţa lui dezgolită atârna schimonosită la picioarele patului ei.

— De ce? a zbierat el. Mă urăşti? Ce sunt eu pentru tine, un handicap, ceva jenant? Te încurc atât de mult, încât să trebuiască să inventezi diverse treburi numai ca să te descotoroseşti de mine? Eu sunt soţul tău! Am >?

tot dreptul să fiu cu tine. Nu e ca şi cum ai pleca la cumpărături sau la vreun dejun undeva! Te-ai *gândit* unde vei merge, sau ai fost prea prinsă cu planurile de a mă da pe mine la o parte din calea ta? Te-ai gândit ce înseamnă

să mă excluzi aşa?

Charity stătea nemişcată. Cozile îi căzeau peste clavicule, care se ridicau şi se lăsau în jos odată cu respiraţia rapidă. Ochii îi scânteiau şi gura îi era necruţătoare când vocea ei s-a ridicat peste glasul lui şi i-a retezat cuvântul.

— Fiindcă nu suport să văd cum te laşi *doborât* de suferinţă! Nu am puterea necesară. Încerc să fac totul cum trebuie. Dacă m-ai lăsa să fac cum m-am gândit eu, ar fi cel mai bine pentru toţi, ar fi cu mult mai bine. Dar tu nu vrei!

Eu şi Sally stăteam în uşă, dorindu-ne cu disperare să nu auzim asta, dorind să ne ştergem din memorie ceea ce auziserăm, dorind să plecăm de-acolo. Dacă compasiune înseamnă textual „a suferi împreună cu cineva”, noi eram întru totul pătrunşi de compasiune. Totodată, neputincioşi şi distruşi. Ceea ce am auzit eu în glasul lui Charity, sunt sigur că a auzit şi Sid: suprema exasperare a unei femei autoritare, o femeie sigură de sine, eficientă, organizată, care are de-a face cu un bărbat bâjbâind şovăielnic şi slab. *Trebuie să te împing de la spate chiar şi acum*? spunea implicit vocea aceea. *Eu te-am ridicat în picioare după fiecare eşec, te-am susţinut să nu cazi de fiecare dată din nou, am încercat să-ţi insuflu ceva din forţa mea, am fost leală, am fost o tovarăşă de viaţă pentru tine. Ştii că te poţi bizui pe mine pentru a face ceea ce este cel mai bine. De ce nu poţi acum, când abia mai pot să rezist, să faci ceţi cer eu şi să mă scuteşti de toate astea*?

Nu mai avea putere nici să ridice o mână măcar – ambele mâini îi zăceau neputincioase pe lângă trup însă vechea îmbujorare de luptă i-a apărut în obraji, iar imediat ce a tăcut buzele i s-au închis ca o linie subţire

şi dură. Zeiţă a tăcerii implacabile, îl umilea cu privirea ei nemiloasă.

Apoi, în mijlocul acelei înfruntări, am văzut că se schimbă la faţă. O încordare lăuntrică îi schimonosea

trăsăturile. Un scâncet i-a ieşit bolborosit din piept, capul i s-a răsfrânt spre spate, tendoanele gâtului s-au profilat proeminent, trupul i s-a arcuit sub pătură, ochii s-au închis, buza de jos a dispărut muşcată între dinţi. Simţeam efortul pe care-l făcea ca să rămână nemişcată.

Sid a ţâşnit pe lângă pat şi s-a aplecat peste ea.

Până atunci nu mă gândisem că durerile puteau fi o problemă, influenţat poate de afirmaţia lui Hallie, potrivit căreia cancerul la stomac este relativ nedureros, şi luând de bună atitudinea încrezătoare a lui Charity, care declarase că ea putea suporta orice dureri s-ar fi întâmplat să apară. Aşa cum, desigur, aveau să apară. Aşa cum apăruseră deja. Metastaza se instalase încă din luna mai, când fusese operată. Acum, era posibil ca boala să se fi întins la plămâni, ficat, pancreas, oase, creier, oriunde.

Pe durata unui interval de timp care ni s-a părut insuportabil de lung, deşi a ţinut poate zece secunde, a rămas nemişcată, cu dinţii înfipţi în buză şi cu ochii închişi. Apoi – de la sine sau printr-un act de voinţă? –, trupul i s-a relaxat într-o serie de mici convulsii. A inspirat adânc şi a răsuflat din nou, ca un lung suspin. Ochii s-au deschis, ficşi şi orbi. Bâjbâind cu mâna pe noptieră, a tras un şerveţel dintr-o cutie de Kleenex şi şi-a tamponat faţa udă.

— Mai bine? a întrebat-o Sid. E OK acum?

Niciun răspuns.

— Vrei să o chem pe doamna Norton?

Era ca şi cum nu-l auzea, nici nu-l vedea.

I-a apropiat de buze paharul cu apă, în care era un pai îndoit.

Mâna ei s-a ridicat şi a împins la o parte paharul.

Timp de câteva secunde, Sid a stat acolo privind în jos spre ea. Mâna lui a pus pe noptieră paharul refuzat. Apoi, cu un zgomot hârşâit, ca un om încercând să respire cu beregata tăiată, a căzut în genunchi. Braţele lui s-au desfăcut larg şi au cuprins-o, faţa lui s-a lipit de umărul ei. Hohotele de plâns îl zgâlţâiau. O zgâlţâiau şi pe ea; desfigurată de suferinţă şi milă, a aplecat bărbia, ca şi cum

ar fi vrut să-l sărute pe creştet.

Dar voinţa a preluat controlul, impulsul emoţional a fost înfrânt. Braţul ei drept, care se mişcase ca şi cum ar fi vrut să-l îmbrăţişeze peste spate, s-a tras înapoi şi s-a întins în lungul pernei, cât mai departe de el cu putinţă. Faţa ei, încă schimonosită de sentimentele contradictorii, a întors obrazul de la capul cu fruntea îngropată în umărul ei. Stătea ţeapănă, repudiindu-l cu fiecare muşchi din trup. Deşi cu faţa îngropată aşa el nu putea să o vadă, a simţit pesemne cât de complet îl respingea.

Peste câteva momente, fără să ridice faţa, a cedat.

— În regulă! În regulă, cum vrei tu. Cum simţi nevoia să faci. N-o să mă mai bag, voi încerca să… Doar că nu pot…

Asta era tot ce dorea ea. De pe patul de moarte, practic, îl dominase încă o dată. Voia ei avea să se înfăptuiască. Însă din clipa în care îl bătuse, el devenise copilul ei rănit. Braţul a părăsit perna şi s-a încleştat în jurul lui, buzele ei i-au atins vârtejul de păr din creştet.

— E cel mai bine aşa, a şoptit ea. Vei vedea că am avut dreptate. Poţi veni acolo să mă vezi după ce… m-am instalat. Vino să mă vezi mâine.

Sally m-a atins pe braţ, şi-a aranjat cârjele şi a ieşit pe hol. Am pornit după ea, dar când să ies pe uşă, nu mi-am putut opri ochii să nu privească înapoi spre pat. Charity, ţinând capul lui Sid lipit de umărul ei, s-a uitat drept la mine. Gura ei a încercat un zâmbet dureros şi îndurerat, indescriptibil, nostalgic, implorator, de parcă ar fi spus: „Te rog, înţelege” Ochii ei, în imaginaţia mea fascinată, semănau cu ochii acelui Hristos sumbru redat de Piero – o pictură pe care ea cândva, vrând să numere doar orele însorite, a pretins că o repudia.

Eu şi Sally abia ne opriserăm în nişa unde erau stivuite jucăriile nepoţilor, când doamna Norton a şi scos capul pe uşa de la bucătărie. Sally stătuse cu o mână peste gură. A lăsat-o jos şi a rostit ferm, să se audă prin living şi sufragerie:

— Lăsaţi-i câteva minute.

Capul doamnei Norton s-a retras. Noi stăteam scăldaţi în lumina revărsată prin bovindou.

— A avut des asemenea dureri?

— O singură dată, cât am stat eu cu ea.

— Nu ar trebui cineva să-l sune pe doctor?

— L-am sunat eu.

— Şi ce-a spus?

— A apreciat că e timpul ca Charity să vină la spital. A spus să-i facă doamna Norton o injecţie.

— Nu pare să fi avut prea mult efect.

— Nu i-a făcut injecţia. Nu a vrut Charity. De-asta era doamna Norton aşa de supărată.

— Procedând „cum trebuie”, în opinia ei, face să fie înfiorător de greu pentru toţi ceilalţi.

Concentrată, sobră, cu umerii ei subţiri împinşi în sus de greutatea pe care o pune în cârje, cu clavicula famelică şi vulnerabilă, cu fata botită în vechea resemnare mâhnită, care devine tot mai mult expresia ei principală, Sally a spus:

— Charity spune că ceea ce încearcă ea să facă este să-i *cruţe* pe ceilalţi. În special pe Sid. Dacă l-ar lăsa să o ducă la spital, zice ea, Sid va trebui să admită că totul s-a sfârşit, iar asta îl va distruge complet. Tu ai stat de vorbă cu el. Crezi că aşa ar fi?

— Nu ştiu. Poate. Dar măcar nu s-ar simţi exclus.

— Voia ca Sid să fie ocupat cu ceva fizic, considerând că s-ar putea împăca mai uşor cu ideea dacă va afla ulterior, când ea va fi deja departe. Sid este atât de dependent şi de sentimental, spune ea, încât şi numai uitându-se la ea în starea asta suferă cumplit. Şi plânge. Charity voia să organizeze acest picnic pentru un ultim rămas-bun, îşi dorea ca toţi să o ţină minte aşa cum era ea întotdeauna. Apoi, peste o zi sau două, poate chiar a doua zi dimineaţă, avea să-l trimită pe Sid să rezolve ceva,

răstimp în care ea urma să dispară de-acasă.

— Bine ticluit totul, am zis eu. Nu neapărat şi valabil.

— Planul s-a dus pe apa sâmbetei. Charity şi-a dat seama că nu avea puterea să reziste la picnic, aşa că a decis să plece în această după-amiază. Însă el a ghicit, şi lucrurile s-au întâmplat exact cum nu voia ea să se întâmple.

— Totuşi, încă are de gând să-l excludă.

— Aşa cred, a recunoscut Sally. Mi-aş dori…

— Ce?

Dar nu era pregătită să-mi spună ce-şi dorea ea. A zis în schimb:

— Am aflat că nu a mâncat nimic de două zile. Ascunde mâncarea pe care i-o aduce doamna Norton şi reuşeşte cumva s-o arunce la toaletă.

Am reflectat la asta.

— Adică ea începuse deja cu două zile înainte ca noi să ajungem aici? Mi se pare ciudat.

— Se aşteaptă să dureze un timp, poate chiar o săptămână.

— Dar chiar avea de gând să meargă la picnic? înfometată aşa? Te-ai fi aşteptat să încerce măcar să-şi păstreze puterile până atunci.

Sally a ridicat uşor din umeri fără să-şi ia palmele de pe mânerele cârjelor.

— Cum te simţi tu? am întrebat-o. Trebuie să fii tery minată, dacă mă gândesc prin câte ai trecut.

— Sunt bine.

Chiar aşa arăta, bine, dar tristă.

— Tu ce presupui că fac ei acolo acum?

— Eu sper… eu sper că fac ceea ce făceau când am ajuns noi. *Se îmbrăţişează* duios, a spus Sally ridicând ochii, care i se umpluseră brusc de lacrimi.

— Nu crezi că ar putea măcar să-l lase s-o ducă el cu maşina la spital? Dacă încearcă să-l cruţe, metoda ei este cumplit de crudă.

Nu s-a obosit să-şi şteargă lacrimile care-i şiroiau pe obraji. S-a uitat la mine, ridicând deznădăjduită din umeri, şi a clătinat din cap.

— Este cea mai căpăţânoasă femeie de pe pământ.

— Larry, e pe moartei

— După busolă.

Sally nu a răspuns. Contempla tristă pe fereastră splendida după-amiază de-afară.

— Tu ai face la fel? am vrut să ştiu. Dacă ar fi să mori înaintea mea, voi avea acces la ultimele tale ceasuri?

Până să apuce să răspundă, paşi grei veneau repede pe hol. Sid a trecut pe lângă noi fără să ne vadă. Tălpile lui au lăsat în urmă parchetul tare, au păcănit pe pardoseala de piatră din faţa şemineului şi au dispărut silenţios pe covorul din sufragerie. Uşa de la bucătărie s-a smucit în balamale, lumina din cealaltă parte i-a desenat conturul, uşa s-a trântit la loc. Sally a mutat din loc o cârjă şi şi-a schimbat centrul de greutate ca să poată pune degetele pe braţul meu. Am stat aşa, în timp ce doamna Norton a ieşit din bucătărie şi a trecut grăbită spre dormitor.

— Tot încerc să nu uit că Charity trebuie să fie iertată pentru ceea ce ea nu se poate opri să facă. Noi suntem altfel de oameni. Tu nu eşti dependent, cum e el. Eu nu sunt puternică, aşa cum e ea. Nu trebuie să te protejez, a murmurat Sally cu glasul pierit. Nu aş putea.

Stăteam amândoi acolo. În cele din urmă, am întrebat:

— Când urmează să vină?

— Au zis că vor fi aici pe la patru şi un sfert, după ce tu şi Sid ar fi urmat să plecaţi pe deal, la locul de picnic.

Ceasul meu arăta patru fără zece.

— Când vii înapoi?

— Nu ştiu. Probabil că întâi o să o instalăm, apoi o să mergem la cină acolo, iar după aceea ne ducem s-o vedem din nou. Dacă se face prea târziu, s-ar putea să rămânem acolo toată noaptea. O să te sun şi-ţi dau de ştire.

— O să fim la picnic.

— Până la ce oră? Nouă sau aşa ceva, nu?

— Cel devreme.

— Ţine-l acolo cât mai târziu cu putinţă. Ia-l la o plimbare după aceea. Întotdeauna i-a plăcut să se plimbe cu tine noaptea târziu.

— Din câte îl cunosc eu, cred că ar prefera să se plimbe de unul singur în seara asta. S-ar putea nici să nu vină la picnic.

— Mda, oricum, stai cu el dacă poţi. Eu o să telefonez aici, iar dacă nu dau de nimeni, îi las vorbă lui Moe. Sau s-ar putea să fiu acasă deja înaintea ta.

— Dacă ajungi înainte, cum o să te bagi în pat?

— O rog pe doamna Norton.

— Cam morocănoasă, ca ajutor.

— E o persoană cumsecade. Doar că e supărată fiindcă Charity nu acceptă să fie tratată ca un pacient. Eu nu i-aş crea asemenea necazuri.

Ne-am zâmbit cumva stângaci, după care am zis:

— Aşadar, fiecare va putea să aibă grijă de cineva.

— Sarcina ta va fi cea mai dificilă.

— Nici a ta nu mi se pare prea uşoară.

— Noi vom fi trei. Iar ea e atât de dârză, încât sunt mândră să fac asta. E ca un fel de privilegiu.

A ridicat mâna, cu cârjă cu tot, şi s-a şters pe pomeţi cu încheietura degetelor înainte de a înclina faţa ca s-o sărut.

— Stai cu el, a insistat ea. Ia-l la plimbare. Fă-l să uite că Charity a plecat. Dacă va fi nevoie, rămâi şi veghează-l la noapte, sau adu-l la noi, în cabana de oaspeţi. Celălalt pat e înfaţat.

— În regulă.

Câteva clipe i-am studiat chipul trist şi resemnat, care se căznea să pară vesel. Mă gândeam cum ar putea fi să te uiţi la chipul femeii pe care o iubeşti şi alături de care ai trăit toată viaţa, şi să ştii că e poate ultima oară, sau penultima oară sau antepenultima oară când îl mai

vezi.

— Eşti aptă pentru toată chestia asta?

— Da.

— Mă deranjează să te ştiu la cheremul planurilor lui Charity.

— O, nici nu i-ar *trece prin minte* să ne dea la o parte pe noi! Va trebui să ne luptăm pentru tot ceea ce vom obţine să facem pentru ea.

— Doar pe Sid vrea să-l dea la o parte.

O privire lungă, întunecată.

— Dar asta fiindcă e atât de mult ea însăşi.

Acestea fiind zise, Sally şi-a plantat ferm cârjele pe podea şi a plecat în lungul holului, plăpândă, contorsionată, devotată. Eu am pornit în căutarea lui Sid.

Ora nouă şi patruzeci şi cinci de minute. Parcă ar fi trecut o eră geologică de când m-am trezit din somn azi-dimineaţă. De când am deschis ochii şi am privit în jur la ponoseala familiară a cabanei de oaspeţi, continente întregi ar fi putut să se regrupeze, specii şi genuri ar fi putut să evolueze şi să piară, îngheţul ar fi putut să vină şi să treacă de mai multe ori. Dacă nu, în orice caz, vieţi de om au trecut pesemne.

Stau pe treapta verandei, frânt de oboseală de la cât am umblat pe jos. Soarele a apus acum aproape două ceasuri, lungul crespuscul s-a stins, cerul din spatele dealului, cu molizi profilaţi ca nişte ghimpi, are culoarea fierului lustruit. Dar mai încolo pe peluză, în faţa mea, dincolo de automobilul Rambler cenuşiu al lui Moe, dincolo de fotoliul lui Charity şi scaunul lui Sally, care zac pliate acolo unde le-am lăsat eu, luna aşterne o pată tremurătoare, decolorată, lividă. Sucind gâtul ca să mă uit în sus pe sub streşinile verandei, o pot vedea aproape drept deasupra, ceva mai mare decât o semilună, suficient de luminoasă încât să stingă stelele.

Este genul de seară care îmbie la meditaţie, nostalgie, gânduri religioase vagi, versuri din poezii memorate.

Dar eu nu sunt meditativ. Sunt anxios. M-am extenuat zadarnic, iar mintea mea se frământă de griji şi obligaţii. Fiindcă nu l-am găsit pe Sid şi nu ştiu ce să fac în continuare.

Când m-am despărţit de Sally, mă aşteptam să-l găsesc în bucătărie. Nu era acolo. Nu era nici pe peluză afară. Nu stătea nici în Marmon. Nu era nici la grajduri, ca să cureţe boxele şi să umple ieslele, sperând ca muşchii să facă pentru el ceea ce mintea lui nu voia.

Plecase probabil să umble pe coclauri orbeşte. Să încerc să mă duc după el? Dacă da, încotro? Dealul era un păienjeniş de poteci, însumând kilometri, probabil. Nu mă tenta deloc perspectiva de a cutreiera pădurea strigându-l pe nume din loc în loc. Nu-mi plăcea nici să-i las impresia că-l urmăream, la fel cum nici nu voiam să-mi imaginez că s-ar fi putut ascunde de mine, pândind din văgăuna lui, în timp ce eu treceam pe-acolo strigându-l. Dacă voia să fie singur, trebuia lăsat în pace.

Pe de altă parte, membrii familiei porniseră probabil deja spre Folsom Hill pe drumul din sat, iar, în timp ce liniştea sufletească a lui Charity depindea de ideea că ei mergeau la picnic, tot calabalâcul necesar pentru picnic stătea aici, în Marmon. Mai mult chiar, breakul urma să vină după Charity la patru şi un sfert, adică peste douăzeci de minute, socotind din acel moment. Nu trebuia ca Charity să iasă din casă pentru ultimul ei drum cu maşina şi să descopere că Marmonul era încă aici şi că Sid dispăruse rebel în pădure. Dacă nu apărea în următoarele minute, nu-mi rămânea probabil decât să duc eu maşina sus. Era posibil chiar să mă întâlnesc cu el pe drum. Poate că plecase să urce dealul pe jos, disciplinându-se să respecte planul general şi contând pe mine să aduc calabalâcul pentru picnic.

Dar îmi mai rămâneau câteva minute să-l caut. Unde?

Flăcăul cretin trimis să găsească un cal care se pierduse s-a întrebat unde s-ar fi dus el însuşi dacă ar fi fost cal, şi s-a dus acolo, iar calul era într-adevăr acolo. Din

câte ştiam eu, caii nu fug niciodată la vale, ci întotdeauna în sus. Dacă eu aş fi fost un cal – sau dacă aş fi fost Sid»

Lang –, nici eu n-aş fi fugit la vale.

Aşadar, am mers cam vreo patru sute de metri în sus, pe cărarea pe care Sid şi Charity o foloseau ca o scurtătură până la locul de picnic: printr-o poartă, în lungul unui tunel parfumat şi cald pe sub brazi şi, în continuare, pe pajiştea goală, netezită cu buldozerul la cererea lui Charity, pentru a avea un teren de sport.

Mi se părea o creaţie absolut tipică pentru Charity. Pregătise acel teren, într-o explozie de entuziasm, fără să se fi gândit că până acolo însemna să urci un povârniş abrupt pe o distanţă de cel puţin doi kilometri de la lac, unde locuiau toţi copiii. Iarba necesită avea jumătate de metru înălţime. În mod evident, nimeni nu jucase nimic acolo toată vara.

Dar pe urmă, când mă apropiam de celălalt capăt al pajiştii, am văzut undeva în stânga un cerc pe pământ, călcat de copite şi marcat cu balegă de cal. Margie, negreşit, nepoata consternată şi dezolată, fusese aici să-şi înveţe calul-suflet-pereche cum să meargă la trap, la galop mic şi cum să schimbe pasul, în melancolice rotiri repetitive. Nu prea diferit de ceea ce Sid făcea probabil în apropiere, fără nici măcar să aibă compania unui cal.

Nu se cuvenea să strig în gura mare în locul acela liniştit. Într-adevăr, liniştit – doar când m-am oprit în marginea pădurii de molizi mi-am dat seama ce linişte domnea acolo. Soarele bătea în jos pe mine, pieziş acum, dar încă fierbinte. Văzduhul zumzăia şi bâzâia de insecte, însă zgomotul lor era o formă de acalmie, nu un sunet, iar peste întregul deal se aşternea parcă un vid amortizat fonic, care absorbea şi acoperea orice vibraţie din aer. Am ascultat până când neclintirea a început să-mi ţiuie în urechi. Pajiştea, neatinsă de nici cea mai vagă adiere, se întuneca sub ochii mei ca un film Polaroid revelându-şi progresiv imaginea.

Pe urmă am auzit o maşină. Iniţial, am crezut că era

breakul, care urca să o ia pe Charity, şi am luat-o la fugă înapoi, cu gândul să ajung la Marmon – nu, prea târziu. După aceea mi-am dat seama că zgomotul venea din spatele meu şi, întorcându-mă, am văzut Ramblerul vechi al lui Moe ieşind din pădure.

Ne-am consultat în pripă, stupefiaţi amândoi. Nu-l văzuse nicăieri pe Sid când coborâse acum dealul; oricum nu se gândise să se uite după el, ci fusese atent să vadă dacă nu apărea Marmonul de undeva. Instrucţiunile lui Charity, transmise prin Sally la telefon, fuseseră ca el să ducă familia sus pe vârful dealului, iar dacă eu şi Sid nu am fi ajuns deja acolo, să coboare şi să ne aducă îndată.

Moe era sobru şi supărat.

— E ca în K-k-Kafka, pe cuvânt! Pe unde o fi?

— Habar n-am. Umblă, probabil.

— Dar m-masina e tot acolo?

— Da.

— Hallie şi Confort n-au apărut încă?

— Acum zece minute, nu veniseră.

— Hai mai bine să n-n-ne grăbim, a zis Moe.

M-am suit în maşină lângă el şi am coborât împreună, lăsând poarta deschisă; jos, am parcat lângă Marmon pe iarbă. Nici ţipenie nicăieri, nu se vedea nicio mişcare prin ferestrele de la bucătărie. Din dormitorul lui Charity, plasat în cealaltă parte a casei, în capătul din spate, nu se vedea şi nu se auzea nimic din ce se întâmpla aici.

Moe, grăbit s-o ştergem rapid de-acolo, mi-a făcut semn să mă sui la volan, dar eu i-am spus că voiam să-l mai caut pe Sid. După ce-l găseam, puteam să urcăm pe jos amândoi sau să venim cu Ramblerul lui Moe. Moe a fost de acord, după ce a pregetat câteva clipe. În mod vizibil, gândul de a fi surprins acolo de break îl umplea de panică. S-a urcat în Marmon şi s-a uitat contrariat la bordul misterios al automobilului. A trebuit să-i arăt eu unde erau întrerupătorul şi butonul de pornire. Maşina a sărit vreo jumătate de metru în faţă când a încercat să plece cu ea în viteză, dar până la urmă a reuşit s-o urnească.

— Dacă dau de el, îl iau sus cu mine. Vom clacla-xona t-t-tare de tot. Dacă îl găseşti tu, îl a-a-aduci sus. Cheia e în maşină.

— Perfect.

În ultimul moment, am smuls fotoliul lui Charity şi scaunul lui Sally din spatele grătarului de pe treapta automobilului şi le-am aruncat pe iarbă. Charity nu va mai avea nevoie niciodată de fotoliul acela, dar Sally nu se putea descurca fără scaunul ei cu rotile. Stând în picioare pe treapta laterală, am mers cu Moe în sus pe deal, până la poartă. Cu un sentiment de uşurare care m-a uimit, am coborât de pe treapta maşinii când am ajuns în spatele paravanului format din mesteceni şi tufişuri, dar exact înainte de a păşi jos am înşfăcat o lanternă dintr-un coş pus în spate. Într-atât de puternic ajunseseră instrucţiunile lui Charity să ne dirijeze fiecare mişcare.

La poartă, Moe mi-a aruncat o privire sobră, s-a strâmbat şi a plecat mai departe, părând micuţ ca un copil la volanul acelui monstru. Legănându-se înainte, a dispărut prin tunelul de brazi, lăsându-mă în mirosurile înţepătoare din zmeuriş şi aluniş, cu urechile ciulite gata să prindă zgomotul breakului urcând dealul.

L-am auzit aproape imediat. În timp ce aşteptam să-l văd apărând pe peluză mai jos, mă întrebam ce efect ar fi putut avea asupra lui Sid zgomotul maşinilor. Întâi, Ramblerul, apoi Marmonul, acum breakul – oricare dintre ele putea fi zgomotul care însemna sfârşitul vieţii lui. Reacţia lui ar fi să se ascundă mai adânc în pădure sau să vină totuşi mai aproape, pândind de pe marginea drumului?

Breakul a urcat vârful abrupt şi a oprit lângă Rambler. Hallie şi Confort s-au dat jos şi au intrat grăbite înăuntru. Eu aşteptam. Uşa, lăsată deschisă în urma lor, se holba parcă la mine, încărcată de posibilităţi neîmplinite, aidoma unei uşi deschise pe o scenă goală.

Pe urmă, în câteva minute, cadrul uşii s-a umplut. Conturul alb al doamnei Norton s-a ivit acolo, cărând o valiză. S-a retras, a pus valiza jos, apoi s-a aplecat înăuntru ca să le ajute pe Hallie şi Confort să iasă cu Charity.

Privind în jos, atentă la treaptă, Charity nu a ridicat privirea. Am văzut profilul ei ca o camee, gâtul graţios, firav ca un lujer de floare şi capul delicat. Cele care o ajutau se mişcau odată cu ea, în paşi şi înclinări sincronizate. Era ca un cor de femei dintr-o tragedie greacă, sau ca Morgain le Fay şi fecioarele ei venind cu Arthur rănit la bordul barjei spre Avalon. *Intentanz*. Grave şi pline de solicitudine, intens concentrate, au traversat veranda şi au coborât cealaltă treaptă pe peluză.

Le urmăream din dosul ecranului de tufişuri, sperând că Sid nu era ascuns acolo undeva, urmărind scena ca mine. În locul lui, eu n-aş fi suportat să văd aşa ceva.

Apoi, cadrul uşii s-a umplut din nou, iar acolo, şchiopătând cu mişcări zvâcnite, prea neajutorată ca să poată da ajutor sau măcar să păstreze ritmul, împuţinată la trup şi contorsionată, venea Sally – nefăcând parte din dans, dar o figură mai sfâşietoare decât oricare din grup.

Văzând-o cum se căznea poticnit pe urmele femeilor concentrate să-şi ajute neputincioasa lor protejată, disperarea mea s-a preschimbat în indignare. O indignare neîndreptată împotriva vreuneia dintre persoanele venite să ajute, nici împotriva încăpăţânării lui Charity, nici împotriva solidarităţii femeilor colaborând în ceea ce doar ele ar fi putut realiza atât de bine, excluzând totodată orice amestec bărbătesc. Nu. Era o indignare împotriva *sorţii*, mă revolta jalnicul eşec al legii naturale de a se conforma visului omenesc: eram indignat de ceea ce-i făcuse existenta femeii cu care viaţa mea era contopită, indignat de ceea ce fusese şi era viaţa ei. Tot ceea ce ea pierduse, cât de mult îi fusese refuzat, cât de puţin se împlinise din potenţialul ei, cât de zăgăzuite îi erau sentimentele, voinţa şi căldura sufletească. Imaginea ei îmi ardea ochii.

Celelalte trei femei au ajutat-o pe Charity să se aşeze

pe scaunul din mijloc şi au proptit-o cu perne. Doamna Norton s-a urcat cu valiza în spate. Afară, Hallie şi Confort au stat câteva clipe privind, cu satisfacţie mi s-a părut mie, la Rambler. Au spus ceva, dar n-am putut desluşi cuvintele. Au ridicat privirea în direcţia mea, aşa că m-am făcut mic în spatele paravanului de tufişuri, ca un voyeur demascat.

Apoi, Hallie s-a suit în spate, lângă doamna Norton. Confort s-a aşezat la volan. Sally s-a sprijinit pe cârje şi s-a săltat stângaci pe scaun lângă ea, şi-a tras cârjele în maşină şi a închis portiera. Motorul a pornit, breakul a dat în marşarier şi a plecat. Am petrecut cu privirea maşina până a dispărut în jos, în spatele unui pâlc de mesteceni. Câteva momente am mai auzit motorul, apoi doar zumzetul liniştii de pe deal.

Când am coborât pe peluză am găsit uşa casei descuiată. Nu ştiu exact de ce, dar faptul că puteam să intru, iar Sid la fel, dacă se întorcea, m-a liniştit. Dintr-un impuls, poate ca să văd ce ar fi găsit el acolo dacă ar fi venit înapoi până la urmă, am trecut prin toate încăperile până la dormitor. Nimic aici nu denota o plecare în pripă. Patul era făcut, diverse cărţi şi reviste erau stivuite frumos pe noptieră, perdelele erau trase, lăsând afară asfinţitul de soare, accesoriile bolii – paharul cu pai, sticle, Kleenex, pături de lână, perna electrică – nu se vedeau pe nicăieri, fiind puse deoparte sau aruncate, poate. Un dormitor gol, nimic mai mult.

Afară din nou, am scris la repezeală un bilet pe un carnet atârnat lângă uşă. Spuneam acolo că Moe luase Marmonul şi că eu mergeam pe jos. Dacă Sid venea aici, urma să ia el maşina lui Moe şi să urce cu ea. Eu aveam să-l văd pe drum.

Biletul acesta l-am lipit pe antena Ramblerului şi, cu lanterna în buzunarul de la spate, am urcat panta spre poarta păşunii, prin tunelul de brazi, trecând apoi prin iarba încâlcită de pe terenul de sport până în capăt, unde pădurea întâlneşte pajiştea într-o linie abruptă ca o stâncă. Timid, nu atât de sonor pe cât intenţionam, am strigat. Am

ascultat, dar niciun răspuns. Am găsit intrarea mascată a potecii şi am păşit înăuntru.

Imediat, m-am trezit într-un amurg cafeniu. Nimic nu creştea în umbra aceea deasă. Ramurile de jos, chiar şi în cazul arborilor sănătoşi, muriseră la umbră, fiind ţepoase, solzoase din cauza lichenilor cenuşii, iar mulţi copaci fuseseră rupţi sau înclinaţi de vânt sau viscol, zăcând de-a curmezişul, spânzurând în aer, doborâţi la pământ, complet sau parţial. Cărarea pe care o ştiam eu şerpuia prin acest hăţiş, moale sub tălpi, cu pământ negru şi muşchi, iar în locurile unde căzuseră copaci peste ea cineva cu o secure sau o macetă tăiase trunchiurile sau îndepărtase crengile. Ştiam cine. Într-o vară ca aceasta, Sid îşi petrecuse probabil mult timp curăţând asemenea poteci. Poate făcea asta chiar acum.

Am ascultat, dar nu am auzit nimic. Şi nici nu am strigat acolo. Tăcerea învăluită zădărnicea zgomotul.

Oricum, era inutil să strig sau să-l caut prin pădurea scheletică. Dacă ar fi fost aici, ar fi trebuit să fie pe potecă, iar aceasta continua tainic în faţa mea. Am urmat-o.

Şi n-am găsit nimic. Am bătut fiecare cărare de pe deal, pe unele le ştiam din alte veri şi pe altele le-am descoperit acum străbătându-le cu piciorul. M-am dus la izvorul ascuns adânc în pădure, pe care mi-l arătase el odată, un loc ca o ascunzătoare de puştani. Nimic. Am mers pe lunga cărare care făcea înconjurul dealului, un traseu obositor de o oră şi jumătate, cu urcuşuri şi coborâşuri, fiindcă mi-a trecut prin minte că ce-şi dorea el era să găsească probabil cel mai anevoios drum pe care să meargă. Nimic.

Erau dâre de paşi pe potecă, iar pe alocuri, cineva scosese cu vârful bocancului bucăţi de muşchi de pe o placă stâncoasă, numai că nu prea aveam fler de copoi ca să-mi dau seama dacă urmele acelea fuseseră lăsate în acea după-amiază sau luna trecută. În pădure era linişte, doar la un moment dat, când am ieşit la lumină, am auzit

glasuri de copii, mult mai departe pe vârful dealului. M-am întristat şi, sumbru, am făcut o paralelă între Charity şi copacii de sămânţă foarte morţi, dezgoliţi, noduroşi şi sărăcăcios ramificaţi, peste care dădusem ici şi colo în pădurea de molizi – copaci care neîndoielnic crescuseră mari pe o pajişte deschisă şi însămânţaseră zona din jurul lor, ca apoi să fie sufocaţi de mulţimea propriilor vlăstare. Era nedrept să-i blamez pe acei copii fiindcă se distrau aşa cum aranjase Charity pentru ei, însă eu asta simţeam.

Mai târziu, la aproape şapte seara, m-am apropiat suficient de mult încât să-i pot vedea. Copiii erau răsfiraţi pe dâmbul de deasupra focului de grătar, mâncând, în timp ce Lyle şi David stăteau ghemuiţi în fum, tăind fripturile, iar Barney circula cu degetul petrecut prin toarta unei carafe de vin. M-au enervat şi ei. Cum

puteau să fie atât de nepăsători, când era imposibil să nu ştie de ce nici Charity, nici Sid, nici Sally, nici eu, nici Confort, nici Hallie nu eram acolo? Dar reflectând câteva clipe, m-am convins că nu ştiau nimic. Cel mult, Moe şi poate Lyle ştiau; iar ei n-ar fi comentat nimic, fiindcă ordinele lui Charity erau foarte clare. Chiar dacă erau îngrijoraţi din cauza lui Sid, îşi spuseseră probabil că era cu mine pe undeva, sau că pur şi simplu cutreiera pe coclauri, în scopuri terapeutice.

Faptul că nu era cu mine, faptul că eu cutreierasem peste tot mă determina cu atât mai mult să nu mă duc la ei ca să mă înfrupt din ospăţul care mirosea atât de apetisant, că-mi lăsa gura apă. Dacă m-aş fi dus acolo, ar fi însemnat să mă las atras într-o mulţime de salu

turi, întrebări şi conversaţii; altminteri, ar fi trebuit să le spun de ce nu puteam face acest lucru, iar asta le-ar fi spart tot picnicul.

Dar unde, atunci? înapoi la Ridge? Nu găseam altă variantă mai bună, iar odată ce am pornit la drum, cu

fiecare pas pe care-l făceam mă convingeam tot mai mult că acolo aveam să-l găsesc într-adevăr. Am coborât în viteză pe vechea scurtătură, pe lângă gaura pivniţei pline cu lemne de foc, unde arsese o casă pe timpuri, prin pădurea de arţari, unde creşteau brazi negri şi sufocau totul, de-a curmezişul pajiştii unde era terenul de sport şi în lungul tunelului de brazi, apoi pe poartă. De deasupra, am privit în jos spre casă şi peluza ei liniştită.

Automobilul Rambler stătea exact acolo unde-l lăsase Moe. Biletul era încă pe antenă. Fotoliul pliat şi scaunul pliat zăceau pe iarbă.

După aceea, am continuat să caut acul în carul cu fân. Mi-a venit ideea, ca un bec aprinzându-se într-o secvenţă de benzi desenate, că era posibil ca Sid să fi ajuns, poate chiar fără să vrea, în vale la biroul/atelier din complexul de căsuţe. Poate că era acolo chiar acum, îndreptând cuie uzate pe nicovala lui.

Bineînţeles, bineînţeles. Băiatul imbecil s-ar fi gândit la asta de mult timp deja.

M-am suit în Rambler şi am coborât panta, am oprit maşina în parcarea din crâng, am mers pe jos pe lângă magazia de lemne până la atelier, unde am deschis uşa spre încăperea tăcută, în care mirosea a ulei de in

— Sid? am spus.

Nimic.

Mai târziu, înapoi la Ridge, stând pe verandă, unde mâneam nişte biscuiţi săraţi cu brânză, încercând să mă gândesc ce să fac în continuare, am văzut că soarele era deasupra dealului şi că spre vest un pat de nori cu margini înroşite se făcea portocaliu. Avea să fie un apus de soare superb, exact cum ar fi comandat Charity. Un alt bec mi s-a aprins în cap. Mai încolo, pe versantul vestic al dealului, exista un loc unde gheaţa scobise o ravenă lungă printr-un strat de şist. Ceea ce rămânea, când gheaţa se retrăgea, era o platformă de rocă, lungă de vreo treizeci de metri, ca o banchetă, cu un spătar înclinat şi perne din muşchi, unde merseserăm împreună de cel puţin zece ori ca să stăm

liniştiţi şi să privim cum focul se stinge pe cer. Indiferent ce-o fi făcut în ultimele patru ceasuri, nu cumva acum Sid fusese atras într-acolo? M-am gândit că era plauzibil. Parcă-l şi vedeam stând acolo în plină lumină roşie, meditând la pierderea suferită şi la faptul că el fusese împins la o parte, ca un copil, spre binele lui; şi mi-l puteam imagina dojenindu-se pe sine cu versurile neconsolatoare pe care educaţia şi deprinderile livreşti li le vor fi adus la suprafaţa minţii:

Seara-i fără margini, calmă şi senină.

Ceasul sfânt tace, asemeni maicii care Adoră încremenită; largul soare încet se-afundă în marea lui de tihnă.

Dacă voiam să cobor dealul şi să ocolesc cam un kilometru şi jumătate, puteam să ajung acolo cu maşina. Dar era riscant dacă Sid s-ar fi întors între timp şi n-ar fi găsit pe nimeni – casa goală şi maşina dispărută cu biletul ei cu tot. Obosit cum eram, am decis totuşi să merg pe jos – nu era o distanţă mai mare de un kilometru prin pădure.

Înainte să plec, am aprins lumina pe verandă şi am tras un pic mai sus biletul de pe antenă. Pe urmă, m-am pus în mişcare, atât de istovit, încât mă dureau încheieturile şoldurilor în articulaţiile lor; am trecut prin pădurea întunecată până am ajuns la marginea vestică, iar cerul s-a deschis, cu întregul lanţ muntos decupat în negru pe fundal. Lungul pat de nori care fusese ca de foc în inima lui şi argintiu pe margini se domolise spre purpuriu, stingându-se ca un tăciune. Ravena scobită de gheaţă, aproape desprinsă de copaci, şerpuia în lungul dealului. Ochii mei umblau pe suprafaţa ei după o siluetă kaki înroşită.

— Sid? am spus din nou.

Nimic.

La întoarcere, pădurea era atât de întunecată, încât a trebuit să folosesc lanterna. „Vezi?” îmi spunea cugetul meu, în timp ce mişcăm fasciculul luminos peste cioturile şi ferigile din faţă. „Poţi înţelege dependenţa lui. Ţi-a spus

ea că, mai devreme sau mai târziu, îţi va trebui o lanternă, şi a avut dreptate. Ca de obicei”.

De-acum eram de-a dreptul alarmat, nu doar îngrijorat. Lăsasem să treacă peste patru ceasuri, când ar fi trebuit să organizez o acţiune de căutare, fără să-mi pese ce s-ar fi ales de picnicul lor. Lumina de pe verandă, când am ajuns sus pe dâmb, venind dinspre grajd, nu m-a înveselit, fiindcă am văzut numaidecât că Ramblerul era tot acolo, iar biletul rămăsese ca un vârf de flacără deasupra lui, luminat fie de becul de pe verandă, fie de luna de pe cer.

Mă duceam aţă spre maşină, cu intenţia de a urca pe deal şi de a-i coopta pe membrii familiei în acţiunea de căutare, când am auzit sunând telefonul în bucătărie. Am dat buzna pe uşă înăuntru şi am răspuns.

— Alo?

— Ah, iubitule, a spus Sally. Te-ai întors. Cum a fost?

— Ce?

— La picnic. Cum a fost acolo? Am văzut că eraţi plecaţi, când am ieşit noi din casă – Marmonul nu mai era acolo.

— Ah, da, am zis. Da, a fost în regulă.

— Înseamnă că nu i-au simţit lipsa. Şi-au văzut de distracţie.

— Şi-au văzut de distracţie. Dar sigur că i-au simţit lipsa. Şi-au văzut de distracţie, fiindcă majoritatea nu ştiau care e situaţia.

— Parcă abia îţi tragi sufletul.

— Am alergat din curte ca să răspund la telefon.

— Ce face Sid?

— OK. Îşi joacă rolul. O să fie în regulă.

— O, ce mult mă bucur. Mi-era teamă… Ce faci *tul* Ai avut probleme cu el? A fost foarte abătut?

— Eu n-am prea remarcat.

— Bun. Fiindcă, ştii, *ea* a clacat. A stat cu ochii pe fereastră şi a plâns tot drumul. Făcându-i lui aşa ceva,

suferea şi ea la fel de mult.

— E oribil, am spus. Aţi instalat-o acolo? Vii înapoi astă-seară?

— Nu, de-asta am şi telefonat, imediat ce mi-am făcut calculul că probabil v-aţi întors. Noi o să venim mâine, înainte de amiază. Nu am stat prea mult cu Charity, fiindcă era extraordinar de istovită şi slăbită. Am fost la ea din nou adineaori, după cină, şi o să ne vedem din nou cu ea mâine, înainte să pornim spre casă, mi-a explicat Sally, după care a tăcut. Larry? a reluat ea după o pauză.

— Da?

— Te iubesc.

— Şi eu te iubesc.

— Vei rămâne la noapte la Ridge House?

— N-am discutat încă despre asta. Presupun că da.

— Rămâi acolo, te rog eu. Nu-mi place să vă ştiu pe fiecare singur, acum. Aţi făcut o plimbare?

— Sunt frânt.

— Bietul de tine, sunt *convinsă* că eşti obosit.

— Şi tu, cum te simţi? Cred că eşti vlăguită după o zi ca asta.

— Ah, nu ştiu. Un pic, poate. Nu prea mult. Doar…

— Ce?

— Tristă. Ştii?

— Cum să nu ştiu. Bagă-te în pat. Dormi bine.

— Aşa o să fac. Şi tu, la fel.

— În regulă. Noapte bună, scumpete.

— Noapte bună.

Sunetul sărutului ei în receptor, apoi *clic*. M-am dus înapoi afară.

Lumina lunii s-a adunat şi s-a concentrat, peluza se aşterne pală şi netedă, automobilul Rambler îşi ocupă umbra, biletul este acum o petală de flacără vagă. Scaunele pliate zac pe iarbă, sclipind difuz, ca un morman de oase. De undeva de departe, plutind în jos de pe coama dealului, vine zvon de cântece.

Am luat hotărârea, până la urmă, să nu urc acolo cu maşina. Dacă au ajuns la cântece, înseamnă că se apropie de încheierea îndatoririlor lor familiale. Moe şi Lyle, poate şi alţii, se vor opri cu siguranţă aici, ca să vadă ce s-a întâmplat cu Sid şi cu mine. Dacă m-aş duce sus acum, aş câştiga doar câteva minute, riscând în schimb să stric ceea ce ei, cu lealitate, au păstrat intact.

Şi, oricum, am încă în urechi vocea lui Sally, mai epuizată decât am auzit-o eu vreodată. Vocea ei nu este niciodată aşa, nici măcar în cele mai negre momente, deşi ea are grijă să nu existe decât foarte puţine momente negre, încercând de fiecare dată să le estompeze, chiar şi atunci când le are. Pe ecranul minţii mele apare imaginea ei căznindu-se să înainteze poticnit pe iarbă, spre break, lăsată în urmă de celelalte femei, chiar şi de către prietena ei căreia îi oferă toată comoara dragostei şi a recunoştinţei sale. Seamănă cu unul dintre personajele acelea duioase şi adorabile din Disney, o vietate micuţă, singuratică şi nedreptăţită, dispreţuită de semeni. Într-o asemenea fabulă din filmele lui Disney, s-ar produce o transformare – Dumbo ar descoperi că poate să zboare folosindu-şi urechile lui mari, Răţuşca cea Urâtă ar vedea cum îi cresc pene albe şi un gât imperial de lebădă. Dar în acest scenariu nu va exista nicidecum un asemenea sfârşit.

„Tu ai putea să mai trăieşti după moartea ei?” m-a întrebat Sid în această după-amiază. Am interpretat întrebarea ca fiind de fapt despre el şi am răspuns corespunzător. Acum, când îmi pun mie însumi serios aceeaşi întrebare, nu ştiu cum să răspund.

Una dintre particularităţile poliomielitei este că victimele bolii, odată ce s-au însănătoşit după ravagiile virusului şi şi-au recăpătat atâta control muscular cât le-a mai rămas, trăiesc un fel de existenţă vrăjită. Infirmi cum sunt, foarte rar se mai îmbolnăvesc, sunt surprinzător de tari şi rezistenţi, îşi uimesc companionii teferi cu capacitatea lor de a îndura.

Dar asta nu este pentru totdeauna. Vine o perioadă în viaţa fiecărui pacient de acest fel când întregul organism – muşchi, organe, oase, articulaţii – cedează dintr-odată, aidoma minunatei cabriolete cu un cal din poveste. Te înveţi să trăieşti cu asta, făcându-te că nu există, refuzând să te uiţi. Şi, totuşi, ştii că o studiezi pe furiş, cu atenţie, iar victima, cea condamnată să suporte infirmitatea, are la fel de des, pesemne, senzaţia vulnerabilă că este studiată.

Aş putea supravieţui morţii ei? Mai exact, *poţi* Presupunând că, adineaori, convorbirea noastră telefonică, pe tonul acela vlăguit, ar fi fost ultima, eu ce-aş face? Aş lua-o la goană bezmetic prin pădure ca Sid, urmând să fiu găsit mai târziu înecat în vreun iaz sau spânzurat de un copac?

Imaginea este prea clară pentru mine; mă ridic, cu intenţia să mă îndrept spre Rambler, ca să urc pe deal şi să încep ceea ce ar fi trebuit să încep de-acum câteva ore. Dar, pe urmă, văd pe cer, deasupra zidului de copaci, un fascicul vag de lumină mişcându-se. Cineva, sus pe vârful dealului, întoarce maşina sau dă în marsarier, cu farurile revărsându-se pe cer. Mai bine să aştept. Şi să mă oţelesc – să răspund la întrebare.

Sunt atât de obosit, încât mă preling la loc pe treaptă. Prea bătrân pentru acest gen de sforţare psihică şi fizică. Nu voi mai fi în stare acum să mai continui căutările. Trebuia să mă fi dus de la bun început cu Moe, trebuia să fi sculat în picioare întreaga colonie de vară, fermierii din împrejurimi, poliţia. Vinovăţia vine să se alăture anxietăţii în mintea mea, aproape mă podideşte plânsul, gândindu-mă la propria-mi incompetenţă.

Pajiştea se aşterne în faţa mea sub lună, lumina sclipeşte pe suprafeţele metalice curbate, văd reflexia lunii în geam şi, privind în gol, mi se dezvăluie ca aievea o altă scenă. Mintea mea obosită, visând sau plăsmuind sau amintindu-şi, mişcă realitatea înainte, aşa cum un carusel cu diapozitive mişcă un cadru color, şi un alt cadru color îi ia locul.

Sunt în curtea noastră împrejmuită cu ziduri la Pojoaque, lângă piscina pe care am instalat-o pentru terapia lui Sally. Luna străluceşte peste mine în jos din cerul negru, şi străluceşte în sus spre mine din apa neagră. Am auzit cârâitul unei bufniţe răpitoare, iar acum o văd pe sârma de telefon, o siluetă de Halloween, mare cât o pisică şi cu urechi de pisică. Într-o clipă, a şi dispărut, neauzită ca un fulg în zbor. Luna se holbează la mine din piscină.

Pe urmă, luciul apei se fisurează, plesneşte, tremură, răsfiră unde mici, aproape imperceptibile. Vreun fluture de noapte sau vreun gândac zburător a nimerit orbeşte în apă, mă gândesc. Dar când îndrept lanterna asupra locului din care undele par să emane (şi unde s-a mai pomenit să umbli fără vreo lanternă la tine?), văd că un şoricel se îneacă acolo. Este un şoarece minuscul, nu cu mult mai mare sau mai greu decât un cosaş, şi din câte se pare nu poate să cadă la fund. Dar este pesemne în apă de ceva vreme, fiindcă zbaterile lui sunt anemice şi, la un moment dat, încetează complet sub ochii mei. Zace la suprafaţă, undele mărunte se răsfiră, se împrăştie şi se netezesc.

Nu e ceva neobişnuit ca diverse vietăţi să se înece în piscina noastră. Iepuri şi veveriţe vin din ţinutul secetos din jur să-şi potolească setea, şi uneori, asemenea acestui şoricel, cad în bazin şi se trezesc prinşi în capcana pereţilor de faianţă alunecoasă, pe care nu se pot căţăra.

Odată ce-au nimerit înăuntru, nu mai au cum să iasă de-acolo, deşi de vreo două ori am găsit nişte şoricei zbârliţi şi uzi ghemuiţi în orificiul unde jacuzzi-ul se varsă în bazinul principal. Locul acela nu e o scăpare, ci doar un respiro, fiindcă, imediat ce pompa de filtrare intră în funcţiune, vor fi măturaţi înapoi cu jetul de apă în piscină.

Iar într-o dimineaţă, după o furtună cu fulgere şi tunete, am ieşit din casă şi l-am găsit pe bulldogul vecinilor mort pe fundul piscinei. Alergase pe poarta deschisă, probabil orbit şi speriat de ruperea de nori, şi căzuse în apă. Greu la trup, greu de cap şi scurt în picioare, înotase, presupun, o dată sau de două ori în jurul

pereţilor alunecoşi, înainte de a se duce la fund.

Aceea n-a fost deloc o dimineaţă bună.

Acum, şoricelul acesta, care-mi deranjează gura de aer dinainte de culcare cu nenorocirea lui. În general, când găsesc şoareci în piscină sunt morţi, aşa că-i pescuiesc din apă cu minciogul şi golesc un bidon de clor suplimentar ca să dezinfectez după intruziunea lor. Voi face la fel cu acesta, îmi zic eu luând minciogul.

În timp ce-l extrag, mă întreb de ce fac asta. Poate că s-a speriat de bufniţă şi a căzut în apă. Dacă e viu când ajunge afară, poate să-l mănânce bufniţa. Sau s-ar putea să-l calc eu pe craniul subţire ca hârtia, de teamă ca aptitudinile lui reproductive şoriceşti să nu ne populeze curtea interioară cu odrasle care să mişune peste tot şi s-o pună în primejdie pe Sally cu cârjele ei.

Pun minciogul pe pardoseală şi apropii lumina de el. Un ghemotoc ud, mort de-a binelea, şoricelul zace în plasa de nailon. Iau minciogul de pe jos şi mă duc cu el până la zidul scund din spate, unde îl răstorn în cealaltă parte. În lumina lanternei, şoarecele este atât de micuţ, încât abia dacă-l mai văd, acolo, la marginea unui mănunchi de iarbă – un smoc de blană, un bot de proteine complicate, până adineaori senzitiv, acum gata de reciclare.

Apoi, miracol. Blăniţa se mişcă, se trezeşte pe pământ uscat. Mişcând iute din picioare, dispare printre ierburi şi buruieni.

Supravieţuire, aşa se numeşte. Adesea este accidentală, uneori este regizată de creaturi sau forţe pe care mintea noastră nici nu le poate cuprinde, întotdeauna este temporară.

Strâng tare din pleoape, iar când deschid ochii din nou, New Mexico a dispărut de pe ecranul minţii. Dar ceea ce l-a adus acolo a rămas. Îmi amintesc chipul lui Sally, crispat de durere, când am adus-o de la ultimul loc de tabără până la şosea, unde ne aştepta o maşină – eu în

spatele ei pe cal, ca s-o pot ţine, Sid ducându-l de căpăstru pe bătrânul Wizard, Charity păşind alături ca s-o ţină în echilibru şi nemişcată, aşa cum putea şi ea. Nu a fost o acţiune de salvare conform vreunei formule y din Pritchard, ci o improvizaţie disperată, la fel ca o bună parte din ceea ce a urmat. Şi fiecare detaliu din acea lungă improvizaţie a întărit legăturile care ne-au ţinut împreună.

Presupunând că Sally ar fi murit când năştea cu doctorul acela, la care nici acum chiar nu mă pot gândi fără furie – al cărui nume am avut grijă să-l uit –, aş fi ieşit din acea sală de naşteri ca un nimic, făcut un nimic de către nimicul care rămânea pe masa însângerată, însă i-aş fi supravieţuit. Probabil chiar aş fi continuat să scriu, căci scrisul era singurul lucru, în afară de Sally, care dădea sens şi ordine vieţii mele. Un nimic scriind nimic

curi, aş fi putut s-o duc aşa mult timp, din obişnuinţă sau sănătate brută.

Ar fi fost o soartă înspăimântătoare. Sunt năpădit de gratitudine că nu mi s-a cerut, oricum nu deocamdată, să-i supravieţuiesc, că acolo, sub conul ei de dureri şi eter, a auzit exclamaţia anestezistei: „O pierdem, doctore!” şi s-a readus singură înapoi, spunându-şi „Nu, *nu se poate*”.

Dar bineînţeles că se prăpădeşte, la fel de cert ca Charity, deşi nu chiar atât de curând. Sentinţa este înmânată, înregistrată, înţeleasă; o umbră din ea era în vocea lui Sally chiar adineaori la telefon. Nu poţi fi atât de aproape de mortalitatea prietenilor fără să nu ajungi să te gândeşti la propria ta mortalitate.

Dintre toţi oamenii pe care îi cunosc, Sid Lang înţelege cel mai bine că mariajul meu este clădit pe adicţie şi dependenţă, la fel ca şi al lui. Sid îmi spune ceea ce, în alte împrejurări, m-ar fi înfuriat – că a găsit o oarecare satisfacţie în ghinionul meu, că i se pare o consolare să vadă şi pe altcineva în lanţuri. Tot el spune că n-ar vrea să scape de lanţuri, chiar dacă ar putea, şi ştie că aceeaşi reacţie e valabilă şi în cazul meu. Dar ceea ce nu înţelege el este că lanţurile mele nu sunt lanţuri, că de-a lungul

anilor infirmitatea lui Sally a fost o tristă binecuvântare. A făcut-o să fie mai mult decât era; i-a îngăduit să-mi ofere mai mult decât ar fi putut vreodată să-mi ofere sănătoasă fiind; m-a învăţat, pe mine, cel puţin, alfabetul recunoştinţei. Sid n-are decât să-şi găsească satisfacţia o y lui vinovată în ghinionul meu, dacă aşa vrea el. Eu voi continua să-l compătimesc pentru ceea ce adicţia lui nu a reuşit să-i ofere.

Dar pe unde o fi acum? Prin pădure undeva, zbătându-se între ceea ce a pierdut şi ceea ce nu a putut ceda, rătăcind fără călăuzirea ei într-o libertate pe care nu a învăţat niciodată să o folosească.

Poate, în vreun cotlon obscur al minţii lui, există acea listă lăsată de ea. Presupunând că nu a păţit nimic şi că va veni înapoi, oare va ajunge vreodată să scoată afară acea listă, să chibzuiască la ea şi s-o pună în practică? Aceasta ar putea fi soluţia salvatoare pentru el – aşa cum negreşit ştia şi ea, când stătea lungită în pat cu carnetul ei, punând acele nume pe hârtie. Charity are adesea dreptate.

Este totodată capabilă de o generozitate nobilă pe care e în stare să ţi-o îndese pe cap ca o coroană de spini. A plâns, spunea Sally, mergând cu breakul la spital. Se gândea oare deja la el, anticipând, rupându-l de ea cu un gest de cruzime şi pregătindu-l pentru tămăduire şi pentru listă?

Dacă am fi putut prevedea viitorul în timpul acelor vremuri bune din Madison unde au început toate astea, poate că n-am fi avut tăria să ne aventurăm în el. Mă trezesc uneori întrebându-mă ce s-a mai întâmplat cu acei oameni, prieteni şi nu numai, cu care am pornit în viaţă. Ce s-a mai întâmplat cu bietul domn Hagler, care nu avea decât salariul din care să trăiască? Ce s-a mai întâmplat cu Marvin şi Wanda Ehrlich, cu soţii Abbot, cu soţii Stone? Cât ar putea ei să înţeleagă, din perspectiva experienţei lor, ceea ce ni s-a întâmplat *nouă*?

Sper să fi făcut toţi mai mult decât să

supravieţuiască. Sper să fi găsit modalităţi de a impune o oarecare ordine în haosul lor. Sper să fi avut parte de suficiente desfătări de-a lungul drumului, încât să nu-şi dorească să-i pună capăt, aşa cum Sid încearcă poate chiar acum să se convingă că vrea.

O maşină, sau nu numai una, coboară acum pe drumul abrupt. În neclintirea serii, aud huruit de motor, hurducături şi pârâituri pe hârtoape. Faruri aprinse bâjbâie prin coroanele celor mai înalţi copaci, cotesc, se pierd, reapar. Mă ridic în picioare, îmi pregătesc limba pentru ceea ce trebuie să le spună, mintea pentru noi incertitudini şi picioarele pentru noi drumuri.

Şi acum văd silueta, poleită parcă în lumina aurie a lunii, venind cu hotărâre pe drum, de la grajduri. Este estompată, umbra i se încurcă printre picioare, însă vine fără oprire, sincronizată parcă pentru întâlnirea cu familia care coboară de pe deal.

— Sid? spun eu.

— Da, spune el.

În colecţia Clasici Litera au apărut:

Alice Munro, *Prea multă fericire* Alice Munro, *Fugara* Donna Tartt, *Sticletele*

Richard Flanagan, *O cale îngustă spre nordul îndepărtat* Karl Ove Knausgând, *Lupta mea* (vol. I) Richard Flanagan, *Să baţi din palme cu o singură mână* Karl Ove Knausgând, *Lupta mea* (vol. II) Svedana Aleksievici, *Războiul nu are chip de femeie* Svedana Aleksievici, *Ultimii martori* Svedana Aleksievici, *Soldaţii de zinc* E.L. Doctorow, *Billy Bathgate* Richard Yates, *Revolutionary Road* Karl Ove Knausgând, *Lupta mea* (vol. III)

J.P. Donleavy, Roşcovanul Elizabeth Strout, Fraţii Burgess E.L. Doctorow, Ragtime Marlon James, Scurtă istorie a şapte crime Richard Yates, Parada de Paste Hanya Yanagihara, O viaţă măruntă William Saroyan, Ce-am mai râs! O poveste serioasă Alice Munro, Dragă viaţă Alice Munro, Ură, prietenie, dragoste, căsătorie Elizabeth Strout, Numele meu este Lucy Barton Paul Beatty, Io

contra Statele Unite ale Americii Karl Ove Knausgând, Lupta mea (vol. IV)

F.M. Dostoievski, *Crimă şi pedeapsă*